

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

XENOPHON
MEMORABILIA

EDIDIT
W. GILBERT

EDITIO MINOR



LIPSIÆ
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

876510

1130579

Aug. Lehnbibl. 383/1935.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

II
H

XENOPHONTIS

COMMENTARII

RECOGNOVIT

WALTHER GILBERT

EDITIO MINOR

Lg 891 - b



1328
8221

MCMXXVIII

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

BEST.-NR. 1892

74

821940



[REDACTED]



Biblioteka Główna

UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO



1100611705

K 486/248/06

381-

SUMMARIA.

I. Defenditur Socrates ab utroque accusatorum crimine: ostenditur eum minime contemptorem patriorum deorum fuisse, rerum naturae autem exquirendae studium improbasse (cap. I, 1); probatur Socratem iuvenes non corrupisse, idque inde a §. 9 Polycratis rhetoris criminibus quibusdam allatis et refutatis (cap. I, 2).

II. Demonstratur profuisse potius Socratis exemplum et colloquia:

Sacrificandi precandique ratione et sequenda deorum voluntatē eum rectum fuisse deorum cultorem (I, 3, 1—4).

In cibo potu venere temperantiam eum et ipsum secutum esse et aliis commendasse (I, 3, 5 ss.). [Deos esse atque hominibus consulere demonstrat Socrates I, 4.] [Temperantiam oratione commendat Socrates I, 5.] Antiphontem sophistam obicientem sibi victum habitumque tenuem et gratis docendi consuetudinem refellit (I, 6).

Quomodo Socrates ab iactantia averterit homines (I, 7). Socratis cum Aristippo Cyrenaeo disputatio, qua ostenditur temperantia tantum et perferendis laboribus homines ad imperandum aptos et ab aliorum insidiis tutos fieri, atque eos famem sitim labores cetera propter fructum libenter perferre; adiungitur Prodici de Hercule pubescente fabula (II, 1).

Lamproctem filium matri iratum placat et pietatis causas docet (II, 2). Fratres invicem sibi iratos placat, concordiam commendans (II, 3). De amicitiae pretio (II, 4). Explorare se quemque, quanti ab amicis aestimari possit, et ut magni aestimetur elaborare debere (II, 5). De amicis cum deligendis tum conciliandis (II, 6).

Angustiis amicorum aut consilio dato Socrates occurrit aut suadens ut alter alterum adiuuaret: Aristarcho consilium dat, ut cognatae eius lanificio similique opera alantur (II, 7). Euthero mercede operam locanti consilium dat, ut convenientius eligat vitae genus (II, 8). Critonem Archedemi amicitia a sycophantis tutum reddit (II, 9). Hermogenem ut adiuuet, Diodoro persuadet (II, 10).

Quae et quanta imperatorem scire necessarium sit, docet Socrates, Dionysodori disciplinam imperatoriam irridens (III, 1). Ostenditur summum imperatoris officium esse eos quibus praesit reddere beatos (III, 2). Cuidam praefecto equitum creato demonstrat Socrates in officio eius esse ut et equos et equites meliores faciat, eaque de causa etiam oratione ei opus esse (III, 3). Exponit Nicomachidi, bonum choragum et oeconomum posse etiam imperatorem esse bonum (III, 4). De revocandis ad pristinam fortitudinem et felicitatem Atheniensibus et de inscientia plerorumque ducum Atheniensium disputat cum Pericle minore (III, 5). — Glauconem imperitum adolescentem a capessenda republica avertit (III, 6). Charmidem verecundantem cohortatur ad capessendam rempublicam (III, 7).

Captiosis Aristippi quaestionibus respondens Socrates exponit bonum et pulcrum quidque non per se esse, sed ad id, ad quod bene se habeat; et docet pulcra talia esse aedificia qualia utilia sint (III, 8). Fructuosae Socratis sententiae de fortitudine, de sapientia et modestia, de iustitia, de furore, de invidia, de otio, de optimo negotio (III, 9). — Cum artificibus de ipsorum arte disserit, Parrhasio pictori suadens animos non pingere nisi pulcros et vitiis liberos, Clitonem statuarium adhortans, ut etiam animi affectus exprimat, Pistiae loricarum artifice id, quod ille in loricis faciendis spectat, ratione approbans (III, 10). Cum Theodota meretrice de arte amatorum alliciendorum confabulatur Socrates (III, 11). De bona valetudine et robore corporis per exercitia gymnastica quaerendis cum Epigene colloquitur (III, 12). — Varia Socratis commemorantur apophthegmata (III, 13). Sermones Socratis convivales frugalitatem commendant (III, 14).

III. Dicuntur variae artes, quibus Socrates diversa iuvenum

ingenia, ut disciplinae se mandarent, excitaverit (IV, 1). Exemplo Euthydemii demonstratur, quomodo Socrates adolescentem sapientiae suae opinione inflatum tam diu versaverit, quoad confiteretur omnium se illarum rerum, quae antea callere se existimaverat, esse plane ignarum (IV, 2). [Socrates non prius ad rempublicam aut quamlibet artem capessendam iuvenes incitandos esse statuebat quam eorum animus esset praeceptis ad virtutem conformatus. Igitur Euthydemum docet deos hominibus consulere et propterea colendos esse IV, 3. Cum Hippias sophista disputans contendit iusta esse, quae legibus conveniant, et legum humanarum iurisque civilis auctoritatem demonstrans et alias leges sive ius naturale ad deos ipsos referens IV, 4. Euthydemum ad temperantiam cohortatur IV, 5.] Genus et ratio docendi disserendique, quali usus est Socrates, exemplis explicatur: eis quae docuit et disseruit de notione pietatis et iustitiae, sapientiae, boni et pulcri, fortitudinis, denique regni et dominatus, aristocratiae et plutocratiae (IV, 6, 1—12). Generatim quo disseruerit modo exponitur (IV, 6, 13—15). Ostenditur Socratem etiam ad studium geometriae, astronomiae arithmeticae, denique etiam rerum corpori salubrium aut non salubrium incitasse, sed item, quatenus quidque tractari voluerit (IV, 7).

IV. Conclusio (IV, 8).

His locis cruce apposita depravatas librorum lectiones intactas reliqui:

- I, 2, 33. Post ἐδεικνύτην αὐτῶ ex §. 31 addenda sunt: ὄν νομοθέται ὄντες ἔγραψαν, λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν.
- I, 3, 8. 10. Ἀλκιβιάδου | lege Ἀξιόχου (cf. Symp. 4, 12 ss.).
- II, 1, 7. τοὺς ἐγκρατεῖς τούτων | lege τοὺς οὕτω πεπαιδευμένους vel simile.
- II, 1, 24. διέσει | lege διαιτήσει aut διάξεις.
- II, 1, 34. διώκει | lege διήσει aut διηγείτο.
- II, 5, 4. ἄξιος εἶναι | lege ἄξιον εἶναι.
- II, 5, 5. ὥσπερ ὅταν . . . τοῦ εὐρόντος | lege ὥσπερ οἰκίτην πονηρόν τις πωλεῖ καὶ ἀποδίδοται τοῦ εὐρόντος.
- II, 8, 5. ὑπαίτιον | lege ὑπαίτιος.
- III, 9, 5. ἀρετῇ | lege σοφία.
- IV, 1, 2. οἰκίαν | lege οἶκον.

In textu ea inclusi uncinis rectis, quae tueri meo quidem iudicio nemo potest, et uncinis huius formae <locos per se Xenophonte non indignos>.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ.

[A.]

Πολλάκις ἐθαύμασα τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους¹ ἐπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτη ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει. ἢ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν· ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἢ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

Πρῶτον μὲν οὖν ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἢ πόλις νο-² μίζει θεοὺς ποῖω ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίω; θύων τε γὰρ φανερός ἦν πολλάκις μὲν οἴκοι, πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν, καὶ μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανὴς ἦν. διετεθρύλητο γὰρ ὡς φαίη Σωκράτης τὸ δαιμόνιον ἑαυτῷ σημαίνειν· ὄθεν δὴ καὶ μάλιστα μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρειν. ὁ δ' οὐδὲν καινότερον εἰσέφερε τῶν ἄλλων, ὅσοι μαν-³ τικῆν νομίζοντες οἰωνοῖς τε χρωῶνται καὶ φήμαις καὶ συμβόλοις καὶ θυσίαις. οὗτοί τε γὰρ ὑπολαμβάνουσιν οὐ τοὺς ὄρνιθας οὐδὲ τοὺς ἀπαντῶντας εἰδέναί τὰ συμφέροντα τοῖς μαντευομένοις, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς διὰ τούτων αὐτὰ σημαίνειν, κάκεινος δὲ οὕτως ἐνόμιζεν. ἀλλ' οἱ μὲν πλείστοι φασιν ὑπὸ τε τῶν ὄρνιθων καὶ⁴ τῶν ἀπαντῶντων ἀποτρέπεσθαι τε καὶ προτρέπεσθαι·

Σωκράτης δ' ὡσπερ ἐγίγνωσκεν, οὕτως ἔλεγε· τὸ δαι-
 μόνιον γὰρ ἔφη σημαίνειν. καὶ πολλοῖς τῶν συνόντων
 προηγόρευε τὰ μὲν ποιεῖν, τὰ δὲ μὴ ποιεῖν, ὡς τοῦ
 δαιμονίου προσημαίνοντος· καὶ τοῖς μὲν πειθομένοις
 αὐτῷ συνέφερε, τοῖς δὲ μὴ πειθομένοις μετέμελε.
 5 καίτοι τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτὸν βούλεσθαι μὴτ'
 ἠλίθιον μὴτ' ἀλαζόνα φαίνεσθαι τοῖς συνοῦσιν; ἐδόκει
 δ' ἂν ἀμφοτέρα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ
 φαινόμενα [καὶ] ψευδόμενος ἐφαίνετο· δῆλον οὖν ὅτι
 οὐκ ἂν προέλεγεν, εἰ μὴ ἐπίστευεν ἀληθεύσειν· ταῦτα
 δὲ τίς ἂν ἄλλῳ πιστεύσειεν ἢ θεῷ; πιστεύων δὲ θεοῖς
 6 πῶς οὐκ εἶναι θεοὺς ἐνόμιζεν; ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ
 τὰδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδεῖους. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα
 συνεβούλευε καὶ πράττειν, ὡς νομίζοιεν ἄριστ' ἂν
 πραχθῆναι· περὶ δὲ τῶν ἀδήλων ὅπως ἀποβήσοιτο μαν-
 7 τευσομένους ἐπεμπευ, εἰ ποιητέα. καὶ τοὺς μέλλοντας
 οἴκους τε καὶ πόλεις καλῶς οἰκήσειν μαντικῆς ἔφη
 προσδεῖσθαι· τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἢ χαλκευτικὸν ἢ
 γεωργικὸν [ἢ ἀνθρώπων ἀρχικὸν] ἢ τῶν τοιούτων
 ἔργων ἐξεταστικὸν ἢ λογιστικὸν ἢ οἰκονομικὸν ἢ στρα-
 τηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ
 8 ἀνθρώπου γνώμη αἰρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι· τὰ δὲ μέγιστα
 τῶν ἐν τούτοις ἔφη τοὺς θεοὺς ἑαυτοῖς καταλείπεσθαι,
 ὧν οὐδὲν δῆλον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις. οὔτε γὰρ τῷ
 καλῶς ἀγρὸν φυτευσασμένῳ δῆλον ὅστις καρπώσεται,
 οὔτε τῷ καλῶς οἰκίαν οἰκοδομησασμένῳ δῆλον ὅστις
 ἐνοικήσει, οὔτε τῷ στρατηγικῷ δῆλον εἰ συμφέρει
 στρατηγεῖν, οὔτε τῷ πολιτικῷ δῆλον εἰ συμφέρει τῆς
 πόλεως προστατεῖν, οὔτε τῷ καλὴν γῆμαντι, ἴν' εὐ-
 φραίνηται, δῆλον εἰ διὰ ταύτην ἀνιάσεται, οὔτε τῷ
 δυνατοῦς ἐν τῇ πόλει κηδεστὰς λαβόντι δῆλον εἰ διὰ

τούτους στερήσεται τῆς πόλεως. τοὺς δὲ μηδὲν τῶν⁹ τοιούτων οἰομένους εἶναι δαιμόνιον, ἀλλὰ πάντα τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης, δαιμονᾶν ἔφη· δαιμονᾶν δὲ καὶ τοὺς μαντευομένους ἃ τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκαν οἱ θεοὶ μαθούσι διακρίνειν, οἷον εἴ τις ἐπερωτῶν ἴσχυον ἐπιστάμενον ἢ νιοχεῖν ἐπὶ ζευγος λαβεῖν κρεῖττον ἢ μὴ ἐπιστάμενον, ἢ ἴσχυον ἐπιστάμενον κυβερνᾶν ἐπὶ τὴν ναῦν κρεῖττον λαβεῖν ἢ μὴ ἐπιστάμενον, ἢ ἃ ἔξεστιν ἀριθμήσαντας ἢ μετρήσαντας ἢ στήσαντας εἰδέναι, τοὺς τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεῶν πυνθανομένους ἀθέμιτα ποιεῖν ἡγεῖτο. ἔφη δὲ δεῖν, ἃ μὲν μαθόντας ποιεῖν ἔδωκαν οἱ θεοί, μανθάνειν, ἃ δὲ μὴ δῆλα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί, πειρᾶσθαι διὰ μαντικῆς παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι· τοὺς θεοὺς γὰρ οἷς ἂν ὦσιν ἴλεω σημαίνειν.

Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε αἰεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ·¹⁰ πρῶτον γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἦεν καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν, καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ τῆς ἡμέρας ἦν ὅπου πλείστοις μέλλοι συνέσεσθαι· καὶ ἔλεγε μὲν ὡς τὸ πολὺ, τοῖς δὲ βουλομένοις ἐξῆν ἀκούειν. οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς¹¹ οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως ἢ περὶ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι διελέγετο σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυε. καὶ¹² πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει πότερὰ ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τὰνθρώπινα εἰδέναι ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες ἡγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δ' εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς¹³

ἔστιν ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστὶν ἀνθρώποις εὐρεῖν
 ἐπεὶ καὶ τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τού-
 των λέγειν οὐ ταῦτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαι-
 14 νομένοις ὁμοίως διακειῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. τῶν τε γὰρ
 μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ
 καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι, καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν
 ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὀτιοῦν,
 τοῖς δὲ οὐδ' ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι δοκεῖν,
 καὶ τοὺς μὲν οὐδ' ἱερὸν οὔτε βωμὸν οὔτ' ἄλλο τῶν
 θεῶν οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τὰ
 τυχόντα καὶ θηρία σέβεσθαι· τῶν τε περὶ τῆς τῶν
 πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἐν μόνου
 τὸ εἶναι, τοῖς δ' ἄπειρα τὸ πλῆθος, καὶ τοῖς μὲν
 ἀεὶ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δ' οὐδὲν ἂν ποτε κινήθῃναι,
 καὶ τοῖς μὲν πάντα γίνεσθαι τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς
 δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτε ἀπολέσθαι.
 15 ἔσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε, ἄρ' ὥσπερ οἱ τάν-
 θρώπεια μανθάνοντες ἡγοῦνται τοῦθ' ὅτι ἂν μάθωσιν
 ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλωνται ποιήσειν,
 οὔτω καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὴν
 γινώσκουσιν αἷς ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεσθαι, ποιήσειν, ὅταν
 βούλωνται, καὶ ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου
 ἂν ἄλλου δέωνται τῶν τοιούτων, ἢ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν
 οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ' αὐτοῖς γινῶναι μόνον ἢ τῶν
 16 τοιούτων ἕκαστα γίνεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῶν ταῦτα
 πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· αὐτὸς δὲ περὶ τῶν
 ἀνθρωπείων ἀεὶ διελέγετο σκοπῶν τί εὐσεβές, τί ἀσε-
 βές, τί καλόν, τί αἰσχρὸν, τί δίκαιον, τί ἄδικον, τί
 σωφροσύνη, τί μανία, τί ἀνδρεία, τί δειλία, τί πόλις,
 τί πολιτικός, τί ἀρχὴ ἀνθρώπων, τί ἀρχικὸς ἀνθρώ-
 πων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο

καλοὺς κάγαθοὺς εἶναι, τοὺς δ' ἀγνοοῦντας ἀνδραπο-
δώδεις ἂν δικαίως κεκλησθῆναι.

Ὅσα μὲν οὖν μὴ φανερὸς ἦν ὅπως ἐγίγνωσκεν, 17
οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπὲρ τούτων περὶ αὐτοῦ παραγνώ-
ναι τοὺς δικαστάς· ὅσα δὲ πάντες ἤδεσαν, οὐ θαυμα-
στὸν εἰ μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν; βουλευσας γάρ 18
ποτε καὶ τὸν βουλευτικὸν ὄρκον ὁμόσας, ἐν ᾧ ἦν κατὰ
τοὺς νόμους βουλεύσειν, ἐπιστάτης ἐν τῷ δήμῳ γενό-
μενος, ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους [ἐν-
νέα στρατηγούς] μιᾷ ψήφῳ τοὺς ἀμφὶ Θράσυλλον καὶ
Ἐρασινίδην ἀποκτείνειν πάντας, οὐκ ἠθέλησεν ἐπιψη-
φίσαι, ὀργιζομένου μὲν αὐτῷ τοῦ δήμου, πολλῶν δὲ καὶ
δυνατῶν ἀπειλούντων· ἀλλὰ περὶ πλείονος ἐποιήσατο
εὐορκεῖν ἢ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ παρὰ τὸ δίκαιον καὶ
φυλάξασθαι τοὺς ἀπειλοῦντας. καὶ γὰρ ἐπιμελεῖσθαι 19
θεοὺς ἐνόμιζεν ἀνθρώπων οὐχ ὄν τρόπον οἱ πολλοὶ νο-
μιζουσιν· οὗτοι μὲν γὰρ οἴονται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν
εἰδέναι, τὰ δ' οὐκ εἰδέναι· Σωκράτης δὲ πάντα μὲν
ἠγείτο θεοὺς εἰδέναι, τὰ τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα
καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ ση-
μαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπειῶν πάντων.

Θαυμάζω οὖν ὅπως ποτὲ ἐπέισθησαν Ἀθηναῖοι 20
Σωκράτη περὶ θεοὺς μὴ σωφρονεῖν, τὸν ἀσεβὲς μὲν
οὐδὲν ποτε [περὶ τοὺς θεοὺς] οὔτ' εἰπόντα οὔτε πρά-
ξαντα, τοιαῦτα δὲ καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα [περὶ
θεῶν] οἷά τις ἂν καὶ λέγων καὶ πράττων εἶη τε καὶ
νομιζοίτο εὐσεβέστατος.

Θαυμαστὸν δὲ φαίνεται μοι καὶ τὸ πεισθῆναί τι- II.
νας ὡς Σωκράτης τοὺς νέους διέφθειρεν, ὅς πρὸς τοῖς
εἰρημένοις πρῶτον μὲν ἀφροδισίων καὶ γαστρὸς πάν-
των ἀνθρώπων ἐγκρατέστατος ἦν, εἶτα πρὸς χειμῶνα

καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος, ἐτι δὲ πρὸς τὸ μετρίων δεῖσθαι πεπαιδευμένος οὕτως ὥστε πάνν μικρὰ κεκτημένος πάνν θραδίως ἔχειν ἀρκοῦντα. 2 πῶς οὖν αὐτὸς ὦν τοιοῦτος ἄλλους ἂν ἢ ἀσεβεῖς ἢ παρανόμους ἢ λίχνους ἢ ἀφροδισίων ἀκρατεῖς ἢ πρὸς τὸ πονεῖν μαλακοὺς ἐποίησεν; ἀλλ' ἔπαυσε μὲν τούτων πολλοὺς, ἀρετῆς ποιήσας ἐπιθυμεῖν καὶ ἐλπίδας παρασχῶν, ἂν ἑαυτῶν ἐπιμελῶνται, καλοὺς κἀγαθοὺς 3 ἔσεσθαι· καίτοι γε οὐδεπώποτε ὑπέσχετο διδάσκαλος εἶναι τούτου, ἀλλὰ τῷ φανερὸς εἶναι τοιοῦτος ὦν ἐλπίζειν ἐποίει τοὺς συνδιατρίβοντας ἑαυτῷ μιμουμένους 4 ἐκείνον τοιούτους γενήσεσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτὸς τε οὐκ ἡμέλει τοὺς τ' ἀμελοῦντας οὐκ ἐπήγει· τὸ μὲν οὖν ὑπερεσθίοντα ὑπερπονεῖν ἀπεδοκίμαζε, τὸ δέ, ὅσα ἠδέως ἢ ψυχῇ δέχεται, ταῦτα ἱκανῶς ἐκπονεῖν ἐδοκίμαζε· ταύτην γὰρ τὴν ἕξιν ὑγιεινὴν τε ἱκανῶς εἶναι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν οὐκ ἐμποδίζειν ἔφη. [ἀλλ' οὐ μὴν θροπτικός γε οὐδὲ ἀλαξονικός ἦν οὔτ' ἀμπεχόνη οὔθ' ὑποδέσει οὔτε τῇ ἄλλῃ διαίτῃ.] οὐ μὴν οὐδ' ἐρασιχρημάτους γε τοὺς συνόντας ἐποίει. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἔπαυε, τοὺς δὲ ἑαυτοῦ ἐπιθυμούντας οὐκ ἐπράττετο χρήματα. τούτου δ' ἀπεχόμενος ἐνόμιζεν ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι· τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὀμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει διὰ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἶναι διαλέγεσθαι παρ' ὧν [ἂν] λάβοιεν τὸν μισθόν. ἐθαύμαζε δ' εἴ τις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πρᾶττειτο καὶ μὴ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἕξιν φιλὸν ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο μὴ ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθὸς τῷ τὰ μέγιστα 8 εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην χάριν ἕξοι. Σωκράτης δὲ ἐπηγγείλατο μὲν οὐδενὶ πώποτε τοιοῦτον οὐδέεν.

ἐπίστευε δὲ τῶν συνόντων ἑαυτῷ τοὺς ἀποδεξαμένους ἄπερ αὐτὸς ἔδοκίμαζεν εἰς τὸν πάντα βίον ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις φίλους ἀγαθοὺς ἔσεσθαι. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθεῖροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστίν.

Ἄλλὰ νῆ Δία, ὁ κατήγορος ἔφη, ὑπερορᾶν ἐποίει 9 τῶν καθεστῶτων νόμων τοὺς συνόντας, λέγων ὡς μωρον εἶη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κνάμου καθιστάναι, κυβερνήτη δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κναμεντῷ μηδὲ τέκτουι μηδ' αὐλητῇ μηδ' ἐπ' ἄλλα τοιαῦτα, ἃ πολλῷ ἐλάττονας βλάβας ἀμαρτανόμενα ποιεῖ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀμαρτανομένων· τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ἐπαίρειν ἔφη τοὺς νέους καταφρονεῖν τῆς καθεστῶσης πολιτείας καὶ ποιεῖν βιαίους. ἐγὼ δ' οἶμαι 10 τοὺς φρόνησιν ἀσκοῦντας καὶ νομίζοντας ἱκανοὺς ἔσεσθαι τὰ συμφέροντα διδάσκειν τοὺς πολίτας ἤκιστα γίγνεσθαι βιαίους, εἰδότες ὅτι τῇ μὲν βία πρόσεισιν ἐχθροὶ καὶ κίνδυνοι, διὰ δὲ τοῦ πείθειν ἀκινδύνως τε καὶ μετὰ φιλίας ταῦτα γίνεται. οἱ μὲν γὰρ βιασθέντες ὡς ἀφαιρεθέντες μισοῦσιν, οἱ δὲ πεισθέντες ὡς κεχαρισμένοι φιλοῦσιν. οὐκ οὖν τῶν φρόνησιν ἀσκοῦντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχὺν ἀνευ γνώμης ἐχόντων [τὰ τοιαῦτα πράττειν] ἐστίν. ἀλλὰ μὴν καὶ συμ- 11 μάχων ὁ μὲν βιάζεσθαι τολμῶν δέοιτ' ἂν οὐκ ὀλίγων, ὁ δὲ πείθειν δυνάμενος οὐδενός· καὶ γὰρ μόνος ἡγοῖτ' ἂν δύνασθαι πείθειν. καὶ φονεύειν δὲ τοῖς τοιούτοις ἤκιστα συμβαίνει· τίς γὰρ ἀποκτεῖναι τίνα βούλοιτ' ἂν μᾶλλον ἢ ζῶντι πειθομένῳ χρῆσθαι;

Ἄλλ', ἔφη γε ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γε- 12 νομένῳ Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλείστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποίησάτην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρ-

- χία πάντων πλεονεκτίστατός τε καὶ βιαιότατος [καὶ φο-
 νικώτατος] ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὐτῶν ἐν τῇ δημο-
 κρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατός τε καὶ ὑβριστότατος [καὶ
 13 βιαιότατος]. ἐγὼ δ', εἰ μὲν τι κακὸν ἐκείνω τὴν πόλιν
 ἐποίησάτην, οὐκ ἀπολογήσομαι· τὴν δὲ πρὸς Σωκράτη
 14 συνουσίαν αὐτοῖν ὡς ἐγένετο διηγῆσομαι. ἐγενέσθην
 μὲν γὰρ δὴ τῷ ἄνδρι τούτῳ φύσει φιλοτιμοτάτῳ πάν-
 των Ἀθηναίων, βουλομένῳ τε πάντα δι' ἑαυτῶν πράτ-
 τεσθαι καὶ πάντων ὀνομαστοτάτῳ γενέσθαι. ἤδεσαν
 δὲ Σωκράτη ἀπ' ἐλαχίστων μὲν χρημάτων ἀταρκέ-
 στατα ζῶντα, τῶν ἡδονῶν δὲ πασῶν ἐγκρατέστατον
 ὄντα, τοῖς δὲ διαλεγομένοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν
 15 τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιο. ταῦτα δὲ ὁρῶντε καὶ ὄντε
 οἷω προείρησθον, πότερόν τις αὐτῷ φῆ τοῦ βίου τοῦ
 Σωκράτους ἐπιθυμήσαντε καὶ τῆς σωφροσύνης, ἣν
 ἐκεῖνος εἶχεν, ὀρεξασθαι τῆς ἑμιλίας αὐτοῦ, ἣ νομί-
 σαντε, εἰ ἑμιλησαίτην ἐκείνῳ, γενέσθαι ἂν ἰκανωτάτῳ
 16 λέγειν τε καὶ πράττειν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἠγοῦμαι, θεοῦ
 διδόντος αὐτοῖν ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον ὡσπερ ζῶντα
 Σωκράτη εἴρωμαι ἢ τεθνάναι, ἐλέσθαι ἂν μᾶλλον αὐτῷ
 τεθνάναι. δήλω δ' ἐγενέσθην ἐξ ὧν ἐπραξάτην· ὡς
 γὰρ τάχιστα κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἠγησάσθην
 εἶναι, εὐθύς ἀποπηθῆσαντε Σωκράτους ἐπραττέτην τὰ
 πολιτικά, ὧν περ ἕνεκα Σωκράτους ὠρεχθήτην.
- 17 Ἴσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα ὅτι ἐχρῆν τὸν
 Σωκράτη μὴ πρότερον τὰ πολιτικά διδάσκειν τοὺς
 συνόντας ἢ σωφροεῖν. ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐκ
 ἀντιλέγω· πάντας δὲ τοὺς διδάσκοντας ὁρῶ αὐτοὺς
 δεικνύντας τε τοῖς μανθάνουσι ἢ περ αὐτοὶ ποιοῦσιν
 18 ἢ διδάσκουσι καὶ τῷ λόγῳ προσβιβάζοντας. οἶδα δὲ
 καὶ Σωκράτη δεικνύντα τοῖς συνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν

ἀγαθὸν ὄντα καὶ διαλεγόμενον κάλλιστα περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων. οἶδα δὲ ἀκείνῳ σωφρονούντε, ἔστε Σωκράτει συνήστην, οὐ φοβουμένῳ μὴ ζημιοῖντο ἢ παιοῖντο ὑπὸ Σωκράτους, ἀλλ' οἰομένῳ τότε κράτιστον εἶναι τοῦτο πράττειν.

Ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φι- 19
λοσοφεῖν ὅτι οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο, οὐδὲ ὁ σώφρων ὑβριστής, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν μάθησις ἔστιν ὁ μαθῶν ἀνεπιστήμων ἂν ποτε γένοιτο. ἐγὼ δὲ περὶ τούτων οὐχ οὕτω γινώσκω· ὄρω γὰρ ὡσπερ τὰ τοῦ σώματος ἔργα τοὺς μὴ τὰ σώματα ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους ποιεῖν, οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα τοὺς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσκοῦντας οὐ δυναμένους· οὕτε γὰρ ἂ δεῖ πράττειν οὕτε ὧν δεῖ ἀπέχεσθαι δύνανται. διὸ καὶ τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες, κὰν ὧσι σώφρονες, ὅμως 20 ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἰργουσιν, ὡς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἀσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ὃ τε λέγων·

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεται ἦν δὲ κακοῖσι
συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἔόντα νόον,
καὶ ὁ λέγων·

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός.
κἀγὼ δὲ μαρτυρῶ τούτοις· ὄρω γὰρ ὡσπερ τῶν ἐν μέ- 21
τρῳ πεπονημένων ἐπῶν τοὺς μὴ μελετῶντας ἐπιλαν-
θανομένους, οὕτω καὶ τῶν διδασκαλικῶν λόγων τοῖς
ἀμελοῦσι λήθην ἐγγιγνομένην. ὅταν δὲ τῶν νουθε-
τικῶν λόγων ἐπιλάθηται τις, ἐπιλέλησται καὶ ὧν ἡ
ψυχὴ πάσχουσα τῆς σωφροσύνης ἐπεθύμει· τούτων δ'
ἐπιλαθόμενον οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τῆς σωφροσύνης

- 22 ἐπιλαθέσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν προαχθέντας καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας ἐγκυλισθέντας ἤτιον δυναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι. πολλοὶ γὰρ καὶ χρημάτων δυνάμενοι φείδεσθαι, πρὶν ἐρᾶν, ἐρασθέντες οὐκ ἐτι δύνανται· καὶ τὰ χρήματα καταναλώσαντες, ὧν πρόσθεν ἀπείχοντο κερδῶν, αἰσχρὰ νομίζοντες εἶναι, τούτων
- 23 οὐκ ἀπέχονται. πῶς οὖν οὐκ ἐνδέχεται σωφρονήσαντα πρόσθεν αὐθις μὴ σωφρονεῖν καὶ δίκαια δυνηθέντα πράττειν αὐθις ἀδυνατεῖν; πάντα μὲν οὖν ἔμοιγε δοκεῖ τὰ καλὰ καὶ τὰ γαθὰ ἀσκητὰ εἶναι, οὐχ ἥμιστα δὲ σωφροσύνη. ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ σώματι συμπεφυτευμέναι τῇ ψυχῇ αἱ ἡδοναὶ πείθουσιν αὐτὴν μὴ σωφρονεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἑαυταῖς τε καὶ τῷ σώματι χαρίζεσθαι.
- 24 Καὶ Κριτίας δὴ καὶ Ἀλκιβιάδης, ἕως μὲν Σωκράτει συνήστην, ἐδυνάσθην ἐκείνῳ χρωμένῳ συμμάχῳ τῶν μὴ καλῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν· ἐκείνου δ' ἀπαλλαγέντε, Κριτίας μὲν φυγῶν εἰς Θετταλίαν ἐκεῖ συνῆν ἀνθρώποις ἀνομία μᾶλλον ἢ δικαιοσύνη χρωμένοις, Ἀλκιβιάδης δ' αὖθις διὰ μὲν κάλλος ὑπὸ πολλῶν καὶ σεμνῶν γυναικῶν θηρώμενος, διὰ δύναμιν δὲ τὴν ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις ὑπὸ πολλῶν καὶ δυνατῶν [κολακεύειν] ἀνθρώπων διαθροπτόμενος, ὑπὸ δὲ τοῦ δήμου τιμώμενος καὶ θαδίως πρωτεύων, ὥσπερ οἱ τῶν γυμνικῶν ἀγῶνων ἀθληταὶ θαδίως πρωτεύοντες ἀμελοῦσι τῆς ἀσκήσεως, οὕτω κάκεῖνος ἡμέλησεν αὐτοῦ.
- 25 τοιούτων δὲ συμβάντων αὐτοῖν, καὶ ὠγκωμένῳ μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρομένῳ δ' ἐπὶ πλούτῳ, πεφουσημένῳ δ' ἐπὶ δυνάμει, διατεθρομμένῳ δὲ ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις [διεφθαρομένῳ] καὶ πολὺν χρόνον ἀπὸ Σωκράτους γεγονότε, τί θαυμαστόν ἐστι ὑπερηφάνῳ

ἐγενέσθην; εἶτα, εἰ μὲν τι ἐπλημμελησάτην, τούτου²⁶
 Σωκράτη ὁ κατήγορος αἰτιᾶται; ὅτι δὲ νέω ὄντε αὐτῷ,
 ἠνίκα καὶ ἀγνωμονεστάτῳ καὶ ἀκρατεστάτῳ εἰκὸς εἶναι,
 Σωκράτης παρέσχε σώφρονε, οὐδενὸς ἐπαίνου δοκεῖ
 τῷ κατηγόρῳ ἄξιός εἶναι; οὐ μὴν τά γε ἄλλα οὕτω²⁷
 κρίνεται. τίς μὲν γὰρ ἀνλητής, τίς δὲ κιθαριστής, τίς
 δὲ ἄλλος διδάσκαλος ἱκανοὺς ποιήσας τοὺς μαθητάς,
 ἐὰν πρὸς ἄλλους ἐλθόντες χεῖρους φανῶσιν, αἰτίαν
 ἔχει τούτου; τίς δὲ πατήρ, ἐὰν ὁ παῖς αὐτοῦ συνδια-
 τρίβων τῷ σωφρονῇ, ὕστερον δὲ ἄλλῳ τῷ συγγενόμε-
 νος πονηρὸς γένηται, τὸν πρόσθεν αἰτιᾶται, ἀλλ' οὐχ,
 ὅσῳ ἂν παρὰ τῷ ὑστέρῳ χείρων φαίνεται, τοσοῦτῳ
 μᾶλλον ἐπαινεῖ τὸν πρότερον; ἀλλ' οἳ γε πατέρες αὐ-
 τοὶ συνόντες τοῖς υἱέσι, τῶν παιδῶν πλημμελούντων,
 οὐκ αἰτίαν ἔχουσιν, ἐὰν αὐτοὶ σωφρονῶσιν. οὕτω δὲ²⁸
 καὶ Σωκράτη δίκαιον ἦν κρίνειν· εἰ μὲν αὐτὸς ἐποίει
 τι φαῦλον, εἰκότως ἂν ἐδόκει πονηρὸς εἶναι· εἰ δ'
 αὐτὸς σωφρονῶν διετέλει, πῶς ἂν δικαίως τῆς οὐκ
 ἐνούσης αὐτῷ κακίας αἰτίαν ἔχοι;

Ἄλλ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς πονηρὸν ποιῶν ἐκείνους²⁹
 φαῦλα πράττοντας ὄρων ἐπήνει, δικαίως ἂν ἐπιτιμῶτο.
 [Κριτίαν μὲν τοίνυν αἰσθανόμενος ἐρῶντα Εὐθυδήμου
 καὶ πειρῶντα χρῆσθαι, καθάπερ οἱ πρὸς τὰ φροδίσια τῶν
 σωμάτων ἀπολαύοντες, ἀπέτρεπε φάσκων ἀνελεύθεροί
 τε εἶναι καὶ οὐ πρόπον ἀνδρὶ καλῷ κάγαθῷ τὸν ἐρώ-
 μενον, ᾧ βούλεται πολλοῦ ἄξιός φαίνεσθαι, προσαιτεῖν
 ὥσπερ τοὺς πτωχοὺς ἰκετεύοντα καὶ δεόμενον προσ-
 δοῦναι, καὶ ταῦτα μηδενὸς ἀγαθοῦ. τοῦ δὲ Κριτίου³⁰
 τοῖς τοιούτοις οὐχ ὑπακούοντος οὐδὲ ἀποτρεπομένου,
 λέγεται τὸν Σωκράτη ἄλλων τε πολλῶν παρόντων καὶ
 τοῦ Εὐθυδήμου εἰπεῖν ὅτι υἱὸν αὐτῷ δοκοίη πάσχειν

ὁ Κριτίας, ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκνησθαι ὥσπερ
 81 τὰ ὕδια τοῖς λίθοις. ἔξ ὧν δὴ καὶ ἐμίσει τὸν Σω-
 κράτη ὁ Κριτίας, ὥστε καὶ ὅτε τῶν τριάκοντα ὦν νο-
 μοθέτης μετὰ Χαρικλέους ἐγένετο, ἀπεμνημόνευσεν
 αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς νόμοις ἔγραψε λόγων τέχνην μὴ δι-
 δάσκειν, ἐπηρεάζων ἐκείνῳ καὶ οὐκ ἔχων ὅπῃ ἐπιλά-
 βοιτο, ἀλλὰ τὸ κοινῇ τοῖς φιλοσόφοις ὑπὸ τῶν πολλῶν
 ἐπιτιμώμενον ἐπιφέρων αὐτῷ καὶ διαβάλλων πρὸς τοὺς
 πολλοὺς· οὐδὲ γὰρ ἔγωγε οὐτ' αὐτὸς τοῦτο πάποτε
 Σωκράτους ἤκουσα οὐτ' ἄλλου του φάσκοντος ἀκη-
 82 κοέναι ἡσθόμην.] ἐδήλωσε δέ· ἐπεὶ γὰρ οἱ τριάκοντα
 πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν καὶ οὐ τοὺς χειρίστους ἀπέ-
 κτεινον, πολλοὺς δὲ προετρέποντο ἀδικεῖν, εἶπέ που ὁ
 Σωκράτης ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοῖη εἶναι, εἴ τις γενό-
 μενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε
 καὶ χεῖρους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι,
 ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πό-
 λεως καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους τε καὶ χεῖρους
 μὴ αἰσχύνεται μηδ' οἴεται κακὸς εἶναι προστάτης τῆς
 83 πόλεως. ἀπαγγεληθέντος δὲ αὐτοῖς τούτου, καλέσαντε
 ὃ τε Κριτίας καὶ ὁ Χαρικλῆς τὸν Σωκράτη τὸν τε νόμον
 ἐδεικνύτην αὐτῷ † καὶ τοῖς νέοις ἀπειπέτην μὴ διαλέ-
 γεσθαι. ὁ δὲ Σωκράτης ἐπήρετο αὐτῷ, εἴ ἐξείη πυν-
 θάνεσθαι, εἴ τι ἀγνοοῖτο τῶν προαγορευομένων. τῷ
 84 δ' ἐφάτην. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, παρεσκευάσμαι μὲν πεί-
 θεσθαι τοῖς νόμοις· ὅπως δὲ μὴ δι' ἄγνοϊαν λάθω τι
 παρανομήσας, τοῦτο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν παρ'
 ὑμῶν, πότερον τὴν τῶν λόγων τέχνην σὺν τοῖς ὀρθῶς
 λεγομένοις εἶναι νομίζοντες ἢ σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς ἀπέ-
 χεσθαι κελεύετε αὐτῆς. εἴ μὲν γὰρ σὺν τοῖς ὀρθῶς,
 δῆλον ὅτι ἀφεκτέον ἂν εἴη τοῦ ὀρθῶς λέγειν· εἴ δὲ

σὺν τοῖς μὴ ὀρθῶς, δῆλον ὅτι πειρατέον ὀρθῶς λέγειν. καὶ ὁ Χαρικλῆς ὀργισθεὶς αὐτῷ· Ἐπειδὴ, ἔφη, ὦ Σώ-³⁵κρατες, ἄγνοεῖς, τάδε σοι εὐμαθέστερα ὄντα προαγορεύομεν, τοῖς νέοις ὄλως μὴ διαλέγεσθαι. καὶ ὁ Σωκράτης· Ἴνα τοίνυν, ἔφη, μὴ ἀμφίβολον ἦ [ὡς ἄλλο τι ποιῶ ἢ τὰ προηγορευμένα], ὀρίσατέ μοι μέχρι πόσων ἐτῶν δεῖ νομίζειν νέους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. καὶ ὁ Χαρικλῆς· Ὅσουπερ, εἶπε, χρόνου βουλευεῖν οὐκ ἔξεστιν, ὡς οὐπω φρονίμοις οὔσι· μηδὲ σὺ διαλέγον νεωτέροις τριάκοντα ἐτῶν. Μηδ' ἐάν τι ὠνώμαι, ἔφη,³⁶ ἦν παλῆ νεώτερος τριάκοντα ἐτῶν, ἔρωμαι ὀπόσου πωλεῖ; Ναὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς· ἀλλὰ τοι σύγε, ὦ Σώκρατες, εἰώθας εἰδῶς πῶς ἔχει τὰ πλεῖστα ἐρωτᾶν· ταῦτα οὖν μὴ ἐρώτα. Μηδ' ἀποκρίνωμαι οὖν, ἔφη, ἂν τίς με ἐρωτᾷ νέος, ἐάν εἰδῶ, οἷον ποῦ οἰκεῖ Χαρικλῆς ἢ ποῦ ἐστι Κριτίας; Ναὶ τά γε τοιαῦτα, ἔφη ὁ Χαρικλῆς. ὁ δὲ Κριτίας· Ἀλλὰ τῶνδ' ἐγὼ τοί σε³⁷ ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σώκρατες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκέων· καὶ γὰρ οἶμαι αὐτοὺς ἤδη κατατετριφθαι διαθρολυμένους ὑπὸ σοῦ. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῶν ἐπομένων τούτοις, τοῦ τε δικαίου καὶ τοῦ ὀσίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Χαρικλῆς· καὶ τῶν βουκόλων γε· εἰ δὲ μή, φυλάττου ὅπως μὴ καὶ σὺ ἐλάτους τὰς βοῦς ποιήσης. ἔνθα καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι³⁸ ἀπαγγελθέντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τῶν βοῶν λόγου ὠργίζοντο τῷ Σωκράτει.

Οἷα μὲν οὖν ἡ συνουσία ἐγεγόνει Κριτία πρὸς Σωκράτη καὶ ὡς εἶχον πρὸς ἀλλήλους, εἴρηται. φαίην³⁹ δ' ἂν ἔγωγε μηδεὶ μηδεμίαν εἶναι παιδευσιν παρὰ τοῦ μὴ ἀρέσκοντος. Κριτίας δὲ καὶ Ἀλκιβάδης οὐκ ἀρέ-

σκοντος αὐτοῖς Σωκράτους ὠμιλησάτην ὄν χρόνον ὠμι-
 λείτην αὐτῷ, ἀλλ' εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὠρμηκότε προεστάναι
 τῆς πόλεως. ἔτι γὰρ Σωκράτει συνόντες οὐκ ἄλλοις
 40 τισὶ μᾶλλον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι ἢ τοῖς μάλιστα
 εἰκόσιν ἐτῶν εἶναι, Περικλεῖ ἐπιτρόπῳ μὲν ὄντι ἑαυ-
 τοῦ, προστάτῃ δὲ τῆς πόλεως, τοιαύδε διαλεχθῆναι περὶ
 41 νόμων· Εἰπέ μοι, φάναι, ὦ Περικλείς, ἔχοις ἄν με
 διδάξαι τί ἐστι νόμος; Πάντως δήπου, φάναι τὸν Πε-
 ρικλέα. Δίδαξον δὴ πρὸς τῶν θεῶν, φάναι τὸν Ἀλ-
 κιβιάδην· ὡς ἐγὼ ἀκούων τινῶν ἐπαινουμένων, ὅτι
 42 τυχεῖν τοῦ ἐπαίνου τὸν μὴ εἰδότα τί ἐστι νόμος. Ἄλλ'
 οὐδέν τι χαλεποῦ πράγματος ἐπιθυμεῖς, ὦ Ἀλκιβιάδη,
 φάναι τὸν Περικλέα, βουλόμενος γινῶναι τί ἐστι νόμος·
 πάντες γὰρ οὗτοι νόμοι εἰσίν, οὓς τὸ πλῆθος συνελ-
 θὸν καὶ δοκιμάσαν ἐγραψε, φράζον, ἃ τε δεῖ ποιεῖν
 καὶ ἃ μὴ. Πότερον δὲ τάγαθὰ νομίσαν δεῖν ποιεῖν ἢ
 τὰ κακὰ; Τάγαθὰ νῆ Δία, φάναι, ὦ μειράκιον, τὰ δὲ
 43 κακὰ οὐ. Ἐὰν δὲ μὴ τὸ πλῆθος, ἀλλ', ὡς περ ὄπου
 ὀλιγαρχία ἐστίν, ὀλίγοι συνελθόντες γράψωσιν ὃ τι χρὴ
 ποιεῖν, ταῦτα τί ἐστι; Πάντα, φάναι, ὅσα ἂν τὸ κρα-
 τοῦν τῆς πόλεως βουλευσάμενον, ἃ χρὴ ποιεῖν, γράψῃ,
 νόμος καλεῖται. Κἂν τύραννος οὖν κρατῶν τῆς πό-
 λεως γράψῃ τοῖς πολίταις, ἃ χρὴ ποιεῖν, καὶ ταῦτα
 νόμος ἐστί; Καὶ ὅσα τύραννος ἄρχων, φάναι, γράφει,
 44 καὶ ταῦτα νόμος καλεῖται. Βία δέ, φάναι, καὶ ἀνομία
 τί ἐστίν, ὦ Περικλείς; ἄρ' οὐχ ὅταν ὁ κρείττων τὸν
 ἥττω μὴ πείσας, ἀλλὰ βιασάμενος, ἀναγκάσῃ ποιεῖν
 ὃ τι ἂν αὐτῷ δοκῆ; Ἐμοιγε δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα.
 Καὶ ὅσα ἄρα τύραννος μὴ πείσας τοὺς πολίτας ἀναγ-

κάζει ποιεῖν γράφων, ἀνομία ἐστί; Δοκεῖ μοι, φάναι τὸν Περικλέα· ἀνατίθεμαι γὰρ τό, ὅσα τύραννος μὴ πείσας γράφει, νόμον εἶναι. Ὅσα δὲ οἱ ὀλίγοι τοὺς ⁴⁵ πολλοὺς μὴ πείσαντες, ἀλλὰ κρατοῦντες γράφουσι, πό-τερον βίαν φῶμεν ἢ μὴ φῶμεν εἶναι; Πάντα μοι δοκεῖ, φάναι τὸν Περικλέα, ὅσα τις μὴ πείσας ἀναγκάζει τινὰ ποιεῖν, εἴτε γράφων εἴτε μὴ, βία μᾶλλον ἢ νόμος εἶναι. Καὶ ὅσα ἄρα τὸ πᾶν πλῆθος κρατοῦν τῶν τὰ χρήματα ἐχόντων γράφει μὴ πείσαν, βία μᾶλλον ἢ νόμος ἂν εἴη; Μάλα τοι, φάναι τὸν Περικλέα, ὃ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ ⁴⁶ ἡμεῖς τηλικούτοι ὄντες δεινοὶ τὰ τοιαῦτα ἡμεν· τοιαῦτα γὰρ καὶ ἐμελετώμεν καὶ ἐσοφίζόμεθα οἷάπερ καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ δοκεῖς μελετᾶν. τὸν δὲ Ἀλκιβιάδην φά-ναι· Εἶθε σοι, ὃ Περικλείς, τότε συνεγενόμην δτε δει-νότατος ἑαυτοῦ [ταῦτα] ἦσθα.

Ἐπεὶ τοίνυν τάχιστα τῶν πολιτενομένων ὑπέλαβον ⁴⁷ κρείττονες εἶναι, Σωκράτει μὲν οὐκἔτι προσῆσαν· οὔτε γὰρ αὐτοῖς ἄλλως ἤρεσκεν, εἴ τε προσέλθοιεν, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτανον ἐλεγχόμενοι ἤχθοντο· τὰ δὲ τῆς πόλεως ἔπραττον, ὧνπερ ἕνεκεν καὶ Σωκράτει προσῆλθον. ἀλλὰ Κρίτων τε Σωκράτους ἦν ἡμιλητῆς καὶ Χαιρεφῶν ⁴⁸ καὶ Χαιρεκράτης καὶ Ἐρμογένης καὶ Σιμμίας καὶ Κέβης καὶ Φαιδῶνδας καὶ ἄλλοι, οἱ ἐκείνῳ συνησαν, οὐχ ἵνα δημηγορικοὶ ἢ δικανικοὶ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα καλοὶ τε κἀγαθοὶ γενόμενοι καὶ οἴκῳ καὶ οἰκέταις καὶ οἰκείοις καὶ φίλοις καὶ πόλει καὶ πολίταις δύναιτο καλῶς χρῆ-σθαι. καὶ τούτων οὐδεὶς οὔτε νεώτερος οὔτε πρεσβύ-τερος ὧν οὔτ' ἐποίησε κακὸν οὐδὲν οὔτ' αἰτίαν ἔσχεν.

Ἄλλὰ Σωκράτης γ', ἔφη ὁ κατήγορος, τοὺς πα- ⁴⁹ τέρας προπηλακίζειν ἐδίδασκε, πείθων μὲν τοὺς συν-όντας ἑαυτῷ σοφωτέρους ποιεῖν τῶν πατέρων, φάσκων

δὲ κατὰ νόμον ἐξεῖναι παρανοίας ἐλόντι καὶ τὸν πατέρα
 δῆσαι, τεκμηρίῳ τούτῳ χρώμενος, ὡς τὸν ἀμαθῆστε-
 50 ρον ὑπὸ τοῦ σοφωτέρου νόμιμον εἶη δεδέσθαι. Σω-
 κράτης δὲ τὸν μὲν ἀμαθίας ἔνεκα δεσμεύοντα δικαίως
 ἂν καὶ αὐτὸν ᾤετο δεδέσθαι ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων ἂ
 μὴ αὐτὸς ἐπίσταται· καὶ τῶν τοιούτων ἔνεκα πολλάκις
 ἐσκόπει, τί διαφέρει μανίας ἀμαθία· καὶ τοὺς μὲν μαι-
 νομένους ᾤετο συμφερόντως ἂν δεδέσθαι καὶ ἑαυτοῖς
 καὶ τοῖς φίλοις, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμένους τὰ δέοντα
 51 δικαίως ἂν μανθάνειν παρὰ τῶν ἐπισταμένων. ἀλλὰ
 Σωκράτης γε, ἔφη ὁ κατήγορος, οὐ μόνον τοὺς πατέρας
 ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐποίει ἐν ἀτιμίᾳ εἶναι
 παρὰ τοῖς ἑαυτῷ συνοῦσι, λέγων ὡς οὔτε τοὺς κάμνον-
 τας οὔτε τοὺς δικαζομένους οἱ συγγενεῖς ὠφελοῦσιν,
 ἀλλὰ τοὺς μὲν οἱ ἰατροί, τοὺς δὲ οἱ συνδικεῖν ἐπιστά-
 52 μενοι. ἔφη δὲ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτὸν λέγειν ὡς
 οὐδὲν ὄφελος εἶναι, εἰ μὴ καὶ ὠφελεῖν δυνή-
 σονται· μόνους δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς
 τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα καὶ ἐρημεῦσαι δυναμένους·
 ἀναπειθόντα οὖν τοὺς νέους αὐτὸν ὡς αὐτὸς εἶη σο-
 φώτατός τε καὶ ἄλλους ἱκανώτατος ποιῆσαι σοφούς,
 οὕτω διατιθέναι τοὺς ἑαυτῷ συνόντας ὥστε μηδαμοῦ
 53 παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι πρὸς ἑαυτόν. ἐγὼ δ'
 αὐτὸν οἶδα μὲν καὶ περὶ πατέρων τε καὶ τῶν ἄλλων
 συγγενῶν [τε] καὶ περὶ φίλων ταῦτα λέγοντα· καὶ πρὸς
 τούτοις γε δὴ ὅτι τῆς ψυχῆς ἐξεληθούσης, ἐν ἧ μόνῃ
 γίγνεται φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώ-
 54 που τὴν ταχίστην ἐξενεγκόντες ἀφανίζουσιν. ἔλεγε δ',
 ὅτι καὶ ζῶν ἕκαστος ἑαυτοῦ, ὃν πάντων μάλιστα φιλεῖ,
 τοῦ σώματος ὅ τι ἂν ἀχρεῖον ἦ καὶ ἀνωφελές, αὐτὸς
 τε ἀφαιρεῖ καὶ ἄλλῳ παρέχει. αὐτοὶ τὲ γε αὐτῶν

ὄνουχας τε καὶ τρίχας καὶ τύλους ἀφαιροῦσι καὶ τοῖς
 ἰατροῖς παρέχουσι μετὰ πόνων τε καὶ ἀλγηδόνων καὶ
 ἀποτέμνειν καὶ ἀποκάειν καὶ τούτου χάριν οἴονται δεῖν
 αὐτοῖς καὶ μισθὸν τίνειν· καὶ τὸ σίαλον ἐκ τοῦ στό-
 ματος ἀποπτύουσιν ὡς δύνανται πορρωτάτω, διότι
 ὠφελεῖ μὲν οὐδὲν αὐτοὺς ἐνόν, βλάπτει δὲ πολὺ μάλ- 55
 λον. ταῦτ' οὖν ἔλεγεν οὐ τὸν μὲν πατέρα ζῶντα κατ-
 ορῦντεν διδάσκων, ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν, ἀλλ' ἐπι-
 δεικνύων, ὅτι τὸ ἄφρον ἄτιμόν ἐστι, παρεκάλει ἐπι-
 μελεῖσθαι τοῦ ὡς φρονιμώτατον εἶναι καὶ ὠφελιμώτατον,
 ὅπως, εἴαν τε ὑπὸ πατρὸς εἴαν τε ὑπὸ ἀδελφοῦ εἴαν τε
 ὑπ' ἄλλον τινὸς βούληται τιμᾶσθαι, μὴ τῷ οἰκεῖος
 εἶναι πιστεύων ἀμελῆ, ἀλλὰ πειραῖται, ὅφ' ὧν ἂν βού-
 ληται τιμᾶσθαι, τούτοις ὠφέλιμος εἶναι.

"Ἐφη δ' αὐτὸν ὁ κατήγορος καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων 56
 ποιητῶν ἐκλεγόμενον τὰ πονηρότατα καὶ τούτοις μαρ-
 τυρίοις χρώμενον διδάσκειν τοὺς συνόντας κακούρ-
 γους τε εἶναι καὶ τυραννικούς, Ἡσιόδου μὲν τὸ

"Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος·
 τοῦτο δὴ λέγειν αὐτὸν ὡς ὁ ποιητῆς κελεύει μηδενὸς
 ἔργου μῆτ' ἀδίκου μῆτ' αἰσχροῦ ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ
 ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ τῷ κέρδει. Σωκράτης δ' ἐπεὶ διομο- 57
 λογήσαιο τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ
 καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν βλαβερόν τε καὶ κακόν,
 καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δ' ἀργεῖν κακόν,
 τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάζεσθαι τε ἔφη καὶ
 ἐργάτας [ἀγαθοὺς] εἶναι, τοὺς δὲ κυβεύοντας ἢ τι ἄλλο
 πονηρὸν καὶ ἐπιζήμιον ποιοῦντας ἀργοὺς ἀπεκάλει. ἐκ
 δὲ τούτων ὁρθῶς ἂν ἔχοι τὸ

"Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος.

58 τὸ δὲ Ὀμήρου ἔφη ὁ κατήγορος πολλάκις αὐτὸν λέγειν,
 ὅτι Ὀδυσσεὺς

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
 τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
 δαιμόνι', οὗ σε ἔοικε κακὸν ὡς δειδίσσεσθαι,
 ἀλλ' αὐτὸς τε κάθησο καὶ ἄλλους ἴδρουε λαούς.
 ὃν δ' αὖ δῆμον τ' ἄνδρα ἴδοι βοόωντά τ' ἑφεύροι,
 τὸν σκῆπτρῳ ἐλάσασκεν ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ·
 δαιμόνι', ἀτρέμας ἦσο, καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε,
 οἱ σέο φέρτεροί εἰσι· σὺ δ' ἀπτόλεμος καὶ ἀναλκις,
 οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλήῃ.

ταῦτα δὴ αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι, ὡς ὁ ποιητῆς ἐπαινοίη
 59 παῖεσθαι τοὺς δημότας καὶ πένητας. Σωκράτης δ' οὐ
 ταῦτ' ἔλεγε· καὶ γὰρ ἑαυτὸν οὕτω γ' ἂν ᾤετο δεῖν
 παῖεσθαι· ἀλλ' ἔφη δεῖν τοὺς μῆτε λόγῳ μῆτ' ἔργῳ
 ὠφελίμους, ὄντας μῆτε στρατεύματι μῆτε πόλει μῆτε
 αὐτῷ τῷ δήμῳ, εἴ τι δέοι, βοηθεῖν ἱκανούς, ἄλλως
 τ' εἰάν πρὸς τούτῳ καὶ θρασεῖς ᾧσι, πάντα τρόπον
 κωλύεσθαι, κἂν πάνυ πλούσιοι τυγχάνωσιν ὄντες.

60 ἀλλὰ Σωκράτης γε τάναντία τούτων φανερός ἦν καὶ
 δημοτικός καὶ φιλόανθρωπος ὢν. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς
 ἐπιθυμητάς καὶ ἀστοὺς καὶ ξένους λαβὼν οὐδένα πώ-
 ποτε μισθὸν τῆς συνουσίας ἐπράξατο, ἀλλὰ πᾶσιν ἀφθό-
 νως ἐπήρκει τῶν ἑαυτοῦ· ὧν τινες μικρὰ μέρη παρ'
 ἐκείνου προῖκα λαβόντες πολλοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπώλουν,
 καὶ οὐκ ἦσαν ὥσπερ ἐκεῖνος δημοτικοί· τοῖς γὰρ μὴ
 61 ἔχουσι χρήματα διδόναι οὐκ ἤθελον διαλέγεσθαι. ἀλλὰ
 Σωκράτης γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους κόσμον
 τῇ πόλει παρείχε, πολλῶ μᾶλλον ἢ Λίχας τῇ Λακεδαι-
 μονίων, ὃς ὀνομαστός ἐπὶ τούτῳ γέγονε. Λίχας μὲν
 γὰρ ταῖς γυμνοπαιδίαις τοὺς ἐπιδημοῦντας ἐν Λακε-

δαίμονι ξένους ἐδείπνιζε, Σωκράτης δὲ διὰ παντὸς τοῦ βίου τὰ ἑαυτοῦ δαπανῶν τὰ μέγιστα πάντας τοὺς βουλομένους ὠφέλει· βελτίους γὰρ ποιῶν τοὺς συγγιγνομένους ἀπέπεμπεν.

[Ἐμοὶ μὲν δὴ Σωκράτης τοιοῦτος ὢν ἐδόκει τιμῆς ⁶² ἄξιός εἶναι τῇ πόλει μᾶλλον ἢ θανάτου. καὶ κατὰ τοὺς νόμους δὲ σκοπῶν ἂν τις τοῦθ' εὔροι. κατὰ γὰρ τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερός γένηται κλέπτων ἢ λαποδυτῶν ἢ βαλλαντιοτομῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ λεροσυλῶν, τούτοις θάνατός ἐστιν ἢ ζημία· ὢν ἐκεῖνος πάντων ἀνθρώπων πλεῖστον ἀπείχεν. ἀλλὰ μὴν τῇ πόλει γε οὔτε πολέμου κακῶς συμβάντος ⁶³ οὔτε στάσεως οὔτε προδοσίας οὔτε ἄλλου κακοῦ οὔδε νὸς πώποτε αἴτιος ἐγένετο· οὐδὲ μὴν ἰδίᾳ γε οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὔτε ἀγαθῶν ἀπεστέρησεν οὔτε κακοῖς περιέβαλεν, ἀλλ' οὐδ' αἰτίαν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς πώποτ' ἔσχε.] πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη τῇ γραφῇ; ⁶⁴ ὅς ἀντὶ μὲν τοῦ μὴ νομίζειν θεοῦς, ὡς ἐν τῇ γραφῇ ἐγγέγραπτο, φανερός ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἀντὶ δὲ τοῦ διαφθείρειν τοὺς νέους, ὃ δὴ ὁ γραψάμενος αὐτὸν ἠτιᾶτο, φανερός ἦν τῶν συνόντων τοὺς πονηρὰς ἐπιθυμίας ἔχοντας τούτων μὲν παύων, τῆς δὲ καλλίστης καὶ μεγαλοπρεπεστάτης ἀρετῆς, ἣ πόλεις τε καὶ οἰκοὶ εὖ οἰκοῦσι, προτρέπων ἐπιθυμεῖν· ταῦτα δὲ πράττων πῶς οὐ μεγάλης ἄξιός ἦν τιμῆς τῇ πόλει;

Ὡς δὲ δὴ καὶ ὠφελεῖν ἐδόκει μοι τοὺς συνόντας **III**. τὰ μὲν ἔργω δεικνύων ἑαυτὸν οἷος ἦν, τὰ δὲ καὶ διαλεγόμενος, τούτων δὴ γράψω ὅποσα ἂν διαμνημονεύσω. τὰ μὲν τοίνυν πρὸς τοὺς θεοὺς φανερός ἦν καὶ ποιῶν καὶ λέγων ἥπερ ἢ Πυθία ἀποκρίνεται τοῖς

ἐρωτῶσι πῶς δεῖ ποιεῖν ἢ περὶ θυσίας ἢ περὶ προγό-
 νων θεραπείας ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων· ἢ τε
 γὰρ Πυθία νόμῳ πόλεως ἀναιρεῖ ποιῶντας εὐσεβῶς
 ἂν ποιεῖν, Σωκράτης τε οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίει καὶ
 τοῖς ἄλλοις παρήνει, τοὺς δὲ ἄλλως πως ποιῶντας
 2 περιέρογους καὶ ματαίους ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ ἠὔχετο
 δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τάγαθὰ διδόναι, ὥς τοὺς
 θεοὺς κάλλιστα εἰδότας ὅποια ἀγαθὰ ἐστί· τοὺς δ'
 εὐχομένους χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ τυραννίδα ἢ ἄλλο
 τι τῶν τοιούτων οὐδὲν διάφορον ἐνόμιζεν εὐχεσθαι
 ἢ εἰ κυβειάν ἢ μάχην ἢ ἄλλο τι εὐχόιντο τῶν φανερῶς
 3 ἀδήλων ὅπως ἀποβήσοιτο. θυσίας δὲ θύων μικρὰς
 ἀπὸ μικρῶν οὐδὲν ἠγείτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν
 καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ
 τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις
 μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον· πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς
 τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν
 εἶναι κεχαρισμένα· οὐτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι
 ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἢν κεχαρισμένα
 τοῖς θεοῖς ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς
 θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλιστα χαί-
 ρειν. ἐπαινέτης δ' ἦν καὶ τοῦ ἔπους τούτου·

Καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἰέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
 καὶ πρὸς φίλους δὲ καὶ ξένους καὶ πρὸς τὴν ἄλλην δίαι-
 ταν καλὴν ἔφη παραίνεσιν εἶναι τὴν Καδδύναμιν δ'
 4 ἔρδειν. εἰ δέ τι δόξειεν αὐτῷ σημαίνεσθαι παρὰ τῶν
 θεῶν, ἦττον ἂν ἐπέισθη παρὰ τὰ σημαινόμενα ποιῆ-
 σαι ἢ εἰ τις αὐτὸν ἐπειθεν ὁδοῦ λαβεῖν ἠγεμόνα τυφλὸν
 καὶ μὴ εἰδότα τὴν ὁδὸν ἀντὶ βλέποντος καὶ εἰδότος·
 καὶ τῶν ἄλλων δὲ μωρίαν κατηγόρει, οἵτινες παρὰ τὰ
 ὑπὸ τῶν θεῶν σημαινόμενα ποιῶσιν τι, φυλαττόμενοι

τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδοξίαν· αὐτὸς δὲ πάντα τὰνθρώπινα ὑπερεώρα πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν συμβουλίαν.

Διαίτη δὲ τὴν τε ψυχὴν ἐπαίδευσε καὶ τὸ σῶμα ἢ χρώμενος ἂν τις, εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἴη, θαρραλέως καὶ ἀσφαλῶς διάγοι καὶ οὐκ ἂν ἀπορήσειε τοσαύτης δαπάνης. οὕτω γὰρ εὐτελής ἦν, ὥστ' οὐκ οἶδ' εἰ τις οὕτως ἂν ὀλίγα ἐργάζοιτο ὥστε μὴ λαμβάνειν τὰ Σωκράτει ἀρκοῦντα. σίτω μὲν γὰρ τοσοῦτω ἐχρητο, ὅσον ἡδέως ἤσθιε, καὶ ἐπὶ τοῦτο οὕτω παρεσκευασμένος ἦι ὥστε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σίτου ὄψον αὐτῷ εἶναι· ποτὸν δὲ πᾶν ἠδὺ ἦν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῶη. εἰ δέ ποτε κληθεὶς ἐθελήσειεν ἐπὶ δεῖπνον ἔλθειν, ὃ τοῖς πλείστοις ἐργωδέστατόν ἐστιν, ὥστε φυλάξασθαι τὸ ὑπὲρ τὸν κόρον ἐμπύμπλασθαι, τοῦτο ῥαδίως πάνυ ἐφυλάττετο. τοῖς δὲ μὴ δυναμένοις τοῦτο ποιεῖν συνεβούλευε φυλάττεσθαι τὰ πείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν μηδὲ διψῶντας πίνειν· καὶ γὰρ τὰ λυμαινόμενα γαστέρας καὶ κεφαλᾶς καὶ ψυχᾶς ταῦτ' ἔφη εἶναι. οἰεσθαι δ' ἔφη ἐπισκώπτων καὶ τὴν Κίρκην ὅς τ' ποιεῖν τοιούτοις πολλοῖς δειπνίζουσαν· τὸν δὲ Ὀδυσσεῆα Ἐρμού τε ὑποθημοσύνη καὶ αὐτὸν ἐγκρατῆ ὄντα καὶ ἀποσχόμενον τοῦ ὑπὲρ τὸν κόρον τῶν τοιούτων ἄπτεσθαι, διὰ ταῦτα οὐ γενέσθαι ἔν. τοιαῦτα μὲν περὶ τούτων ἔπαιξεν ἅμα σπουδάξων.

Ἀφροδισίων δὲ παρήγει τῶν καλῶν ἰσχυρῶς ἀπέχεσθαι· οὐ γὰρ ἔφη ῥάδιον εἶναι τῶν τοιούτων ἀπτόμενον σωφροεῖν. ἀλλὰ καὶ Κριτόβουλον ποτε τὸν Κριτωνος πυνθόμενος, ὅτι ἐφίλησε τὸν Ἰλκιβιάδου υἱὸν καλὸν ὄντα, παρόντος τοῦ Κριτοβούλου ἤρετο Ξενοφῶντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ξενοφῶν, οὐ σὺ Κριτόβουλον ἢ

ἐνόμιζες εἶναι τῶν σωφρονικῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ
 τῶν θρασέων καὶ τῶν προνοητικῶν μᾶλλον ἢ τῶν
 ἀνοήτων τε καὶ ῥιψοκινδύνων; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ
 Ξενοφῶν. Νῦν τοίνυν νόμιζε αὐτὸν θερμορρογότατον
 εἶναι καὶ λεωρρογότατον· οὗτος κἂν εἰς μαχαίρας κυβι-
 10 στήσειε κἂν εἰς πῦρ ἄλοιτο. Καὶ τί δή, ἔφη ὁ Ξενο-
 φῶν, ἰδὼν ποιοῦντα τοιαῦτα κατέγνωκας αὐτοῦ; Οὐ
 γὰρ οὗτος, ἔφη, ἐτόλμησε τὸν † Ἀλκιβιάδου υἱὸν φιλη-
 σαι, ὄντα εὐπροσωπότατον καὶ ὠραιότατον; Ἄλλ' εἰ
 μέντοι, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ῥιψοκίνδυνον
 ἔργον, κἂν ἐγὼ δοκῶ μοι τὸν κίνδυνον τοῦτον ὑπο-
 11 μείναι. Ὡ τλήμων, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τί ἂν οἶε
 παθεῖν καλὸν φιλήσας; Ἄρ' οὐκ ἂν αὐτίκα μάλα δοῦλος
 μὲν εἶναι αὐτ' ἐλευθέρον, πολλὰ δὲ δαπανᾶν εἰς βλα-
 βερὰς ἡδονάς, πολλὴν δὲ ἀσχολίαν ἔχειν τοῦ ἐπιμελη-
 θῆναί τινος καλοῦ κάγαθοῦ, σπουδάξειν δ' ἀναγκασθῆ-
 12 ναι ἐφ' οἷς οὐδ' ἂν μαινόμενος σπουδάσειεν; Ὡ
 Ἡράκλεις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ὡς δεινὴν τινα λέγεις
 δύναμιν τοῦ φιλήματος εἶναι. Καὶ τοῦτο, ἔφη ὁ Σω-
 κράτης, θαυμάζεις; οὐκ οἶσθ' ὅτι τὰ φαλάγγια οὐδ'
 ἡμιωβελιαῖα τὸ μέγεθος ὄντα προσαψάμενα μόνον τῷ
 στόματι ταῖς τε ὀδύναϊς ἐπιτρίβει τοὺς ἀνθρώπους καὶ
 τοῦ φρονεῖν ἐξίστησι; Ναί μὰ Δί', ἔφη ὁ Ξενοφῶν·
 18 ἐνίησι γάρ τι τὰ φαλάγγια κατὰ τὸ δῆγμα. Ὡ μῶρε,
 ἔφη ὁ Σωκράτης, τοὺς δὲ καλοὺς οὐκ οἶε φιλοῦντας
 ἐνιέναι τι, ὅτι σὺ οὐχ ὄρας; οὐκ οἶσθ' ὅτι τοῦτο τὸ
 θηρίον, ὃ καλοῦσι καλὸν καὶ ὠραῖον, τοσοῦτον δεινό-
 τερόν ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ ἐκεῖνα μὲν ἀψάμενα,
 τοῦτο δὲ οὐδ' ἀπτόμενον, ἐάν τις αὐτὸ θεᾷται, ἐνίησι
 τι καὶ πάνυ πρόσωθεν τοιοῦτον ὥστε μαίνεσθαι ποιεῖν;
 [ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται,

ὅτι καὶ πρόσωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσιν.] ἀλλὰ συμβουλεύω σοι, ὦ Ξενοφῶν, ὁπότεν ἴδῃς τινὰ καλόν, φεύγειν προτροπάδην. σοὶ δ', ὦ Κριτόβουλε, συμβουλεύω ἀπενιαντίσαι· μόλις γὰρ ἂν ἴσως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ [τὸ δῆγμα] ὑγιῆς γένοιο. οὕτω δὴ καὶ ἀφροδισιάζειν ¹⁴ τοὺς μὴ ἀσφαλῶς ἔχοντας πρὸς ἀφροδίσια ᾤετο χρῆναι πρὸς τοιαῦτα, οἷα μὴ πάνυ μὲν δεομένου τοῦ σώματος οὐκ ἂν προσδέξαιτο ἢ ψυχῇ, δεομένου δὲ οὐκ ἂν πράγματα παρέχοι. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα φανερός ἦν οὕτω παρεσκευασμένος ὥστε ῥᾶον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὠραιότητων ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰσχίστων καὶ ἄωροτάτων. [περὶ μὲν δὴ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων οὕτω ¹⁵ παρεσκευασμένος ἦν καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἤττον ἀρκούντως ἡδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον.]

Ἐὶ δὲ τινες Σωκράτη νομίζουσιν, οἷς ἐνιοὶ γρά-IV
φουσί τε καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι, προ-
τρέψασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετὴν κράτιστον γεγο-
νέναι, προαγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν οὐχ ἰκανόν, σκεψάμενοι
μὴ μόνον ἂ ἐκεῖνος κολαστηρίου ἕνεκα τοὺς πάντ'
οιομένους εἰδέναι ἐρωτῶν ἡλεγχειν, ἀλλὰ καὶ ἂ λέγων
συνημέρευε τοῖς συνδιατρίβουσι, δοκιμαζόντων εἰ ἰκανὸς
ἦν βελτίους ποιεῖν τοὺς συνόντας. λέξω δὲ πρῶτον ἂ 2
ποτε αὐτοῦ ἤκουσα περὶ τοῦ δαιμονίου διαλεγομένου
πρὸς Ἀριστόδημον τὸν μικρὸν ἐπικαλούμενον. κατα-
μαθὼν γὰρ αὐτὸν οὔτε θύοντα τοῖς θεοῖς οὔτε μαντικῇ
χρῶμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιούντων ταῦτα καταγελῶντα·
Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀριστόδημε, ἔστιν οὔστινας ἀνθρώ-
πους τεθαύμακας ἐπὶ σοφία; Ἔγωγ', ἔφη. καὶ ὅς· Λέξον 3
ἡμῖν, ἔφη, τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν
ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ

διθυράμβῳ Μελανιππίδην, ἐπὶ δὲ τραγωδίᾳ Σοφοκλέα,
 ἐπὶ δὲ ἀνδριαντοποιίᾳ Πολύκλειτον, ἐπὶ δὲ ζωγραφίᾳ
¹ Ζεῦξιν. Πότερά σοι δοκοῦσιν οἱ ἀπεργαζόμενοι εἰδῶλα
 ἄφρονά τε καὶ ἀκίνητα ἀξιοθανυμαστότεροι εἶναι ἢ οἱ
 ζῶα ἔμφρονά τε καὶ ἐνεργά; Πολὺ νῆ Δία οἱ ζῶα,
 εἶπερ γε μὴ τύχῃ τινί, ἀλλ' ὑπὸ γνώμης ταῦτα γίννεται.
 Τῶν δὲ ἀτεκμάρτως ἐχόντων ὅτου ἔνεκά ἐστι καὶ τῶν
 φανερώς ἐπ' ὠφελείᾳ ὄντων πότερα τύχης καὶ πότερα
 γνώμης ἔργα κρίνεις; Πρέπει μὲν τὰ ἐπ' ὠφελείᾳ γιγνό-
⁵ μενα γνώμης εἶναι ἔργα. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι ὁ ἐξ ἀρχῆς
 ποιῶν ἀνθρώπους ἐπ' ὠφελείᾳ προσθεῖναι αὐτοῖς δι'
 ὧν αἰσθάνονται ἕκαστα, ὀφθαλμοὺς μὲν ὥσθ' ὄραν τὰ
 ὄρατά, ὠτα δὲ ὥστ' ἀκούειν τὰ ἀκουστά; ὁσμῶν γε
 μὴν, εἰ μὴ ῥῖνες προσετέθησαν, τί ἂν ἡμῖν ὄφελος
 ἦν; τίς δ' ἂν αἰσθήσεις ἦν γλυκέων καὶ δριμέων καὶ
 πάντων τῶν διὰ στόματος ἡδέων, εἰ μὴ γλῶττα τούτων
⁶ γνώμων ἐνειργάσθη; πρὸς δὲ τούτοις οὐ δοκεῖ σοι καὶ
 τάδε προνοίας ἔργοις εἰκέναι, τό, ἐπεὶ ἀσθενῆς μὲν
 ἐστὶν ἡ ὄψις, βλεφάροις αὐτὴν θυρῶσαι, ἃ, ὅταν μὲν
 αὐτῇ χρῆσθαι τι δέη, ἀναπετάννυται, ἐν δὲ τῷ ὕπνῳ
 συγκλείεται, ὡς δ' ἂν μηδὲ ἄνεμοι βλάπτωσιν, ἡθμὸν
 βλεφαρίδας ἐμφῶσαι, ὀφρύσι τε ἀπογειῶσαι τὰ ὑπὲρ
 τῶν ὀμμάτων, ὡς μηδ' ὁ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἰδρῶς κα-
 κουργῆ· τὸ δὲ τὴν ἀκοὴν δέχεσθαι μὲν πάσας φωνάς,
 ἐμπίμπλασθαι δὲ μήποτε· καὶ τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας
 πᾶσι ζῴοις οἴους τέμνειν εἶναι, τοὺς δὲ γομφίους οἴους
 παρὰ τούτων δεξαμένους λεαίνειν· καὶ στόμα μὲν, δι'
 οὗ ὧν ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα εἰσπέμπεται, πλησίον ὀφθαλ-
 μῶν καὶ ῥινῶν καταθεῖναι, ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα
 δυσχερῆ, ἀποστρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς [καὶ ἀπενεγ-
 κεῖν] ἢ δυνατὸν προσωτάτω ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων· ταῦτα

οὕτω προνοητικῶς πεπραγμένα ἀπορεῖς πότερα τύχης
 ἢ γνώμης ἔργα ἐστίν; Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ἀλλ' οὕτω γ
 γε σκοπουμένῳ πάντῃ ἔοικε ταῦτα σοφοῦ τινος δημιουργοῦ
 καὶ φιλοζῴου τεχνήμασι. Τὸ δὲ ἐμφῦσαι μὲν ἔρωτα
 τῆς τεκνοποιίας, ἐμφῦσαι δὲ ταῖς γειναμέναις ἔρωτα
 τοῦ ἐκτρέφειν, τοῖς δὲ τραφεῖσι μέγιστον μὲν πόθον
 τοῦ ζῆν, μέγιστον δὲ φόβον τοῦ θανάτου; Ἀμέλει καὶ
 ταῦτα ἔοικε μηχανήμασί τινος ζῴα εἶναι βουλευσαμένου.
 Σὺ δ' ἐν σαντῷ φρόνιμόν τι δοκεῖς ἔχειν; Ἐρώτα 8
 γοῦν καὶ ἀποκρινοῦμαι. Ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν
 οἶει φρόνιμον εἶναι; καὶ ταῦτ' εἰδὼς ὅτι γῆς τε μικρὸν
 μέρος ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὔσης ἔχεις καὶ ὑγροῦ
 βραχὺ πολλοῦ ὄντος καὶ τῶν ἄλλων δήπου μεγάλων
 ὄντων ἐκάστου μικρὸν μέρος λαβόντι τὸ σῶμα συνήρ-
 μοσταί σοι· νοῦν δὲ μόνον ἄρα οὐδαμοῦ ὄντα σε
 εὐτυχῶς πως δοκεῖς συναρπάσαι, καὶ τάδε τὰ ὑπερ-
 μεγέθη καὶ πληθος ἄπειρα δι' ἀφροσύνην τινὰ οὕτως
 οἶει εὐτάκτως ἔχειν; Μὰ Δί' οὐ γὰρ ὄρω τοὺς κυρίουσ, 9
 ὥσπερ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων τοὺς δημιουργοὺς. Οὐδὲ
 γὰρ τὴν σαντοῦ σύγε ψυχὴν ὄρασ, ἢ τοῦ σώματος κυρία
 ἐστίν· ὥστε κατὰ γε τοῦτο ἔξεστί σοι λέγειν, ὅτι οὐδὲν
 γνώμη, ἀλλὰ τύχη πάντα πράττεις. καὶ ὁ Ἀριστό- 10
 δημοσ· Οὔτοι, ἔφη, ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ὑπερορῶ τὸ
 δαιμόνιον, ἀλλ' ἐκείνο μεγαλοπρεπέστερον ἡγοῦμαι ἢ
 ὡς τῆς ἐμῆς θεραπείας προσδεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη,
 ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον ὃν ἀξιοῖ σὲ θεραπεύειν, το-
 σούτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτό. Εὐ ἴσθι, ἔφη, ὅτι, εἰ 11
 νομίζοιμι θεοὺς ἀνθρώπων τι φροντίζειν, οὐκ ἂν
 ἀμελοῖην αὐτῶν. Ἐπειτ' οὐκ οἶει φροντίζειν; οἱ πρῶ-
 του μὲν μόνον τῶν ζῴων ἀνθρώπου ὀρθὸν ἀνέστησαν·
 ἢ δὲ ὀρθότης καὶ προορᾶν πλέον ποιεῖ δύνασθαι καὶ

- τὰ ὑπερθεῖν μᾶλλον θεᾶσθαι καὶ ἦττον κακοπαθεῖν·
 [καὶ ὄψιν καὶ ἀκοήν καὶ στόμα ἐνεποίησαν·] ἔπειτα
 τοῖς μὲν ἄλλοις ἐρπετοῖς πόδας ἔδωκαν, οὐ τὸ πορεύε-
 σθαι μόνον παρέχουσιν, ἀνθρώπῳ δὲ καὶ χεῖρας προσέ-
 θεσαν, αἱ τὰ πλείστα οἷς εὐδαιμονέστεροι ἐκείνων ἐσμέν
 12 ἐξεργάζονται. καὶ μὴν γλωττιὰν γε πάντων τῶν ζώων
 ἐχόντων, μόνην τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐποίησαν οἷαν
 ἄλλοτε ἀλλαχῆ ψαύουσιν τοῦ στόματος ἀρθροῦν τε τὴν
 φωνὴν καὶ σημαίνειν πάντα ἀλλήλοις ἢ βουλόμεθα.
 [τὸ δὲ καὶ τὰς τῶν ἀφροδισίων ἡδονὰς τοῖς μὲν ἄλλοις
 ζώοις δοῦναι περιγράψαντας τοῦ ἔτους χρόνον, ἡμῖν
 13 δὲ συνεχῶς μέχρι γήρωσ ταῦτα παρέχειν;] οὐ τοίνυν
 μόνον ἤρκεσε τῷ θεῷ τοῦ σώματος ἐπιμεληθῆναι, ἀλλ',
 ὅπερ μέγιστόν ἐστι, καὶ τὴν ψυχὴν κρατίστην τῷ ἀν-
 θρώπῳ ἐνέφυσε. τίνας γὰρ ἄλλου ζώου ψυχὴ πρῶτα
 μὲν θεῶν τῶν τὰ μέγιστα καὶ κάλλιστα συνταξάντων
 ἤσθηται ὅτι εἰσί; τί δὲ φύλον ἄλλο ἢ ἀνθρώποι θεοὺς
 θεραπεύουσι; ποία δὲ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἰκανωτέρα
 προφυλάττεσθαι ἢ λιμὸν ἢ δίψος ἢ ψύχη ἢ θάλαπῃ, ἢ
 νόσοις ἐπικουρῆσαι, ἢ ῥώμην ἀσκῆσαι, ἢ πρὸς μάθησιν
 ἐκπονῆσαι, ἢ ὅσα ἂν ἀκούσῃ ἢ ἰδῇ ἢ μάθῃ ἰκανωτέρα
 14 ἐστὶ διαμεμνῆσθαι; οὐ γὰρ πάντ σοι κατάδηλον ὅτι
 παρὰ τὰλλα ζῶα ὥσπερ θεοὶ ἀνθρώποι βιοτεύουσι,
 φύσει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ κρατιστεύοντες;
 οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην
 ἐδύνατ' ἂν πράττειν ἢ ἐβούλετο, οὐδ' ὅσα χεῖρας ἔχει,
 ἄφρονα δ' ἐστὶ, πλεον οὐδὲν ἔχει. σὺ δ' ἀμφοτέρων
 τῶν πλείστου ἀξίων τετυχηκῶς οὐκ οἶε σοῦ θεοὺς
 ἐπιμελεῖσθαι; ἀλλ' ὅταν τί ποιήσωσι, νομιεῖς αὐτοὺς
 15 σοῦ φροντίζειν; Ὅταν πέμπωσιν, ὥσπερ σοὶ σὺ φῆς
 πέμπειν αὐτούς, συμβούλους ὃ τι χρὴ ποιεῖν καὶ μὴ

ποιεῖν. Ὅταν δὲ Ἀθηναίοις, ἔφη, πυνθανομένοις τι διὰ μαντικῆς φράζωσιν, οὐ καὶ σοὶ δοκεῖς φράζειν αὐτούς, οὐδ' ὅταν τοῖς Ἑλλησι τέρατα πέμποντες προσημαίνωσιν, οὐδ' ὅταν πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνον σὲ ἔξαιροῦντες ἐν ἀμελείᾳ κατατίθενται; οἷοι δ' ἂν τοὺς 16 θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις δόξαν ἐμφῦσαι ὡς ἱκανοὶ εἰσιν εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, εἰ μὴ δυνατοὶ ἦσαν, καὶ ἀνθρώπους ἔξαπατωμένους τὸν πάντα χρόνον οὐδέποτε ἂν αἰσθῆσθαι; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τὰ πολυχροنیωτάτα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι, καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι θεῶν ἐπιμελέσταται; ὡγαθέ. ἔφη, κατάμαθε ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ 17 σὸν σῶμα ὅπως βούλεται μεταχειρίζεται. οἴεσθαι οὖν χρῆ καὶ τὴν ἐν τῷ παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ἦ, οὕτω τίθεσθαι, καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἔξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾶν, μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα 18 πάντων ἐπιμελεῖσθαι. ἦν μέντοι, ὡσπερ ἀνθρώπους ἑραπεύων γινώσκεις τοὺς ἀντιθεραπεύειν ἐθέλοντας καὶ χαριζόμενος τοὺς ἀντιχαριζομένους καὶ συμβουλευόμενος καταμανθάνεις τοὺς φρονίμους, οὕτω καὶ τῶν θεῶν πείραν λαμβάνης θεραπεύων, εἴ τί σοι θελήσουσι περὶ τῶν ἀδήλων ἀνθρώποις συμβουλεύειν, γνώσει τὸ θεῖον ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστιν ὥσθ' ἅμα πάντα ὁρᾶν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα λέγων 19 οὐ μόνον τοὺς συνόντας ἐδόκει ποιεῖν, ὅποτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁρῶντο, ἀπέχεσθαι τῶν ἀνοσίων τε καὶ

ἀδίκων καὶ αἰσχροῶν, ἀλλὰ καὶ ὅποτε ἐν ἐρημίᾳ εἶεν, ἐπείπερ ἡγήσαιντο μηδὲν ἂν ποτε ὧν πρᾶττοιεν θεοὺς διαλαθεῖν.)

- V. [Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐγκράτεια καλὸν τε κάγαθόν ἀνδρὶ κτῆμά ἐστιν, ἐπισκεψώμεθα εἴ τι προυβίβαζε λέγων εἰς ταύτην τοιάδε·] Ὡς ἄνδρες, εἰ πολέμου ἡμῖν γενομένου βουλοίμεθα ἐλέσθαι ἄνδρα, ὑφ' οὗ μάλιστα ἂν αὐτοὶ μὲν σωζοίμεθα, τοὺς δὲ πολεμίους χειροίμεθα, ἄρ' ὄντινα αἰσθανοίμεθα ἤττω γαστροῦς ἢ οἴνου ἢ ἀφροδισίων [ἢ πόνου] ἢ ὕπνου, τοῦτον ἂν αἰροίμεθα; καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι ἢ ² τοὺς πολεμίους κρατῆσαι; εἰ δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γενόμενοι βουλοίμεθά τῳ ἐπιτρέψαι ἢ παιδᾶς ἄρρενας παιδεῦσαι ἢ θυγατέρας παρθένους διαφυλάξαι ἢ χρήματα διασῶσαι, ἄρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦθ' ἡγησάμεθ' ἂν τὸν ἀκρατῆ; δούλω δ' ἀκρατεῖ ἐπιτρέψαιμεν ἂν ἢ βοσκήματα ἢ ταμειὰ ἢ ἔργων ἐπιστάσιαν; διάκονον δὲ καὶ ἀγοραστὴν τοιοῦτον ἐθελήσαιμεν ἂν προῖκα λαβεῖν; ³ ἀλλὰ μὴν εἴ γε μηδὲ δούλον ἀκρατῆ δεξαίμεθ' ἂν, πῶς οὐκ ἄξιον αὐτόν γε φυλάξασθαι τοιοῦτον γενέσθαι; καὶ γὰρ οὐχ ὥσπερ οἱ πλεονέκται τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενοι χρήματα ἑαυτοὺς δοκοῦσι πλουτίζειν, οὕτως ὁ ἀκρατῆς τοῖς μὲν ἄλλοις βλαβερός, ἑαυτῷ δ' ὠφέλιμος, ἀλλὰ κακουργὸς μὲν τῶν ἄλλων, ἑαυτοῦ δὲ πολὺ κακουργότερος, εἴ γε κακουργότατόν ἐστι μὴ μόνον τὸν οἶκον τὸν ἑαυτοῦ φθείρειν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ ⁴ τὴν ψυχὴν. [ἐν συνουσίᾳ δὲ τίς ἂν ἡσθεῖη τῷ τοιούτῳ, ὃν εἰδείη τῷ ὕψῳ τε καὶ τῷ οἴνῳ χαίροντα μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις καὶ τὰς πόρνας ἀγαπῶντα μᾶλλον ἢ τοὺς ἐταίρους; ἀρὰ γε οὐχ ἅπαντα ἄνδρα, ἡγησάμενον τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εἶναι κρηπίδα, ταύτην πρῶτον

ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι; τίς γὰρ ἂν ἄνευ ταύτης 5
 ἢ μάθῃ τι ἀγαθὸν ἢ μελετήσειεν ἀξιολόγως; ἢ τίς
 οὐκ ἂν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύων αἰσχροῶς διατεθεῖη καὶ
 τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν;] ἐμοὶ μὲν δοκεῖ νῆ τὴν Ἥραν
 [ἐλευθέρῳ μὲν ἀνδρὶ εὐκτὸν εἶναι μὴ τυχεῖν δούλου
 τοιούτου,] δουλεύοντα [δὲ] ταῖς τοιαύταις ἡδοναῖς
 ἵκετεντέον τοὺς θεοὺς δεσποτῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· οὕτω
 γὰρ ἂν μόνως ὁ τοιοῦτος σωθεῖη. [τοιαῦτα δὲ λέγων 6
 ἔτι ἐγκρατέστερον τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν
 ἐπεδείκνυεν· οὐ γὰρ μόνον τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδο-
 νῶν ἐκράτει, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ τῶν χρημάτων, νομίζων
 τὸν παρὰ τοῦ τυχόντος χρήματα λαμβάνοντα δεσπότην
 ἑαυτοῦ καθιστάναι καὶ δουλεύειν δουλείαν οὐδεμιᾶς
 ἤττον αἰσχρᾶν.]

Ἄξιον δ' αὐτοῦ καὶ ἂ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν σοφί-VI.
 στήν διελέχθη μὴ παραλιπεῖν. ὁ γὰρ Ἀντιφῶν ποτε
 βουλόμενος τοὺς συνουσιαστὰς αὐτοῦ παρελέσθαι προσ-
 ελθὼν τῷ Σωκράτει παρόντων αὐτῶν ἔλεξε τάδε·
 ὦ Σώκρατες, ἐγὼ μὲν ᾧμην τοὺς φιλοσοφοῦντας εὐ- 2
 δαιμονεστερέους χρῆναι γίνεσθαι· σὺ δέ μοι δοκεῖς
 τὰναντία τῆς φιλοσοφίας ἀπολελανκέναι. ζῆς γοῦν
 οὕτως ὡς οὐδ' ἂν εἰς δούλος ὑπὸ δεσπότη διαιτώμενος
 μείνεις· σιτία τε σιτεῖ καὶ ποτὰ πίνεις τὰ φαυλότατα,
 καὶ ἱμάτιον ἡμφίεσαι οὐ μόνον φαῦλον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ
 θέρους τε καὶ χειμῶνος, ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων
 διατελεῖς. καὶ μὴν χρήματά γε οὐ λαμβάνεις, ἂ καὶ 8
 κτωμένους εὐφραίνει καὶ κεκτημένους ἐλευθεριώτερόν
 τε καὶ ἡδίων ποιεῖ ζῆν. εἰ οὖν ᾧσπερ καὶ τῶν ἄλλων
 ἔργων οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς μιμητὰς ἑαυτῶν
 ἀποδεικνύουσιν, οὕτω καὶ σὺ τοὺς συνόντας διαθήσεις,
 νόμιζε κακοδαιμονίας διδάσκαλος εἶναι. καὶ ὁ Σωκράτης

4 πρὸς ταῦτα εἶπε· Δοκεῖς μοι, ὦ Ἀντιφῶν, ὑπειληφέναι
 με οὕτως ἀνιαρῶς ζῆν, ὥστε πέπεισμαι σὲ μᾶλλον ἀποῖτα-
 νεῖν ἢ ἐλέσθαι ἢ ζῆν ὥσπερ ἐγώ. ἴδι οὖν ἐπισκεψώ-
 5 μεθα τί χαλεπὸν ἦσθῃσαι τοῦμοῦ βίου. πότερον ὅτι
 τοῖς μὲν λαμβάνουσιν ἀργύριον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπερ-
 γάζεσθαι τοῦτο ἐφ' ᾧ ἂν μισθὸν λάβωσιν, ἐμοὶ δὲ μὴ
 λαμβάνοντι οὐκ ἀνάγκη διαλέγεσθαι ᾧ ἂν μὴ βούλωμαι;
 ἢ τὴν δίαίτάν μου φανλίζεις ὡς ἦττον μὲν ἰγυεινὰ
 ἐσθίουτος ἐμοῦ ἢ σοῦ, ἦττον δὲ ἰσχὺν παρέχοντα; ἢ
 ὡς χαλεπώτερα πορίσασθαι τὰ ἐμὰ διαιτήματα τῶν
 σῶν διὰ τὸ σπανιωτέρά τε καὶ πολυτελέστερα εἶναι;
 ἢ ὡς ἡδίω σοι ἢ σὺ παρασκευάζει ὄντα ἢ ἐμοὶ ἢ ἐγώ;
 οὐκ οἶσθ' ὅτι ὁ μὲν ἡδίστα ἐσθίων ἦκιστα ὄψον δεῖται,
 ὁ δὲ ἡδίστα πίνων ἦκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθινμεί
 6 ποτοῦ; τὰ γε μὴν ἰμάτια οἶσθ' ὅτι οἱ μεταβαλλόμενοι
 ψύχους καὶ θάλπους ἔνεκα μεταβάλλονται, καὶ ὑποδή-
 ματα ὑποδοῦνται, ὅπως μὴ διὰ τὰ λυποῦντα τοὺς πόδας
 κωλύωνται πορεύεσθαι· ἦδη οὖν ποτε ἦσθῃς ἐμὲ ἢ
 διὰ ψῆχος μᾶλλον τοῦ ἐνδον μένοντα, ἢ διὰ θάλπος
 μαχόμενόν τω περὶ σκιᾶς, ἢ διὰ τὸ ἀλγεῖν τοὺς πόδας
 7 τοῦ βαδίζοντα ὅποι ἂν βούλωμαι; οὐκ οἶσθ' ὅτι οἱ
 φύσει ἀσθενέστατοι τῷ σώματι μελετήσαντες τῶν ἰσχυ-
 ροτάτων ἀμελησάντων κρείττους τε γίνονται πρὸς
 ἢ ἂν μελετήσωσι καὶ ῥᾶον αὐτὰ φέρουσιν; ἐμοὶ δὲ
 ἄρα οὐκ οἶει, τῷ σώματι ἅει τὰ συντυγχάνοντα μελε-
 τῶντι καρτερεῖν, πάντα ῥᾶον φέρειν σοῦ μὴ μελετῶν-
 8 τος; τοῦ δὲ μὴ δουλεύειν γαστρὶ μηδ' ὕπνῳ καὶ λαγνεῖα
 οἶει τι ἄλλο αἰτιώτερον εἶναι ἢ τὸ ἕτερα ἔχειν τούτων
 ἡδίω, ἢ σὺ μόνον ἐν χρεῖα ὄντα εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ
 ἐλπίδας παρέχοντα ὠφελήσειν ἅει; καὶ μὴν τοῦτό γε
 οἶσθα, ὅτι οἱ μὲν οἰόμενοι μηδὲν εὖ πράττειν οὐκ

εὐφραίνονται, οἱ δὲ ἠγοούμενοι καλῶς προχωρεῖν ἑαυ-
 τοῖς ἢ γεωργίαν ἢ ναυκληρίαν ἢ ἄλλ' ὅ τι ἂν τυγχά-
 νωσιν ἐργαζόμενοι ὡς εὖ πράττοντες εὐφραίνονται·⁹
 οἷοι οὖν ἀπὸ πάντων τούτων τσαύτην ἡδονὴν εἶναι
 ὅσῃν ἀπὸ τοῦ ἑαυτὸν τε ἠγεῖσθαι βελτίω γίνεσθαι
 καὶ φίλους ἀμείνους κτᾶσθαι; ἐγὼ τοίνυν διατελῶ
 ταῦτα νομίζων. ἐὰν δὲ δὴ φίλους ἢ πόλιν ὠφελεῖν
 δέῃ, ποτέρῳ ἢ πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι, τῷ
 ὡς ἐγὼ νῦν ἢ τῷ ὡς σὺ μακαρίζεις διαιτωμένῳ; στρα-
 τεύοιτο δὲ πότερος ἂν ῥᾶον, ὁ μὴ δυνάμενος ἄνευ
 πολυτελοῦς διαίτης ζῆν ἢ ᾧ τὸ παρὸν ἀρκοίῃ; ἐκ-
 πολιορκηθεῖν δὲ πότερος ἂν θᾶττον, ὁ τῶν χαλεπωτά-
 των εἶρεῖν δεόμενος, ἢ ὁ τοῖς ῥᾶστοις ἐντυγχάνειν
 ἀρκούντως χρώμενος; ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαι-¹⁰
 μονίαν οἰομένῳ τρυφήν καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ
 δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δέεσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δ'
 ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτω τοῦ θείου, καὶ τὸ μὲν θείου
 κράτιστον, τὸ δ' ἐγγυτάτω τοῦ θείου ἐγγυτάτω τοῦ
 κράτιστου.

Πάλιν δέ ποτε ὁ Ἀντιφῶν διαλεγόμενος τῷ Σω-¹¹
 κράτει· Ὁ Σώκρατες, ἐγὼ τοί σε δίκαιον μὲν νομίζω,
 σοφὸν δὲ οὐδ' ὀπωσιοῦν· δοκεῖς δέ μοι καὶ αὐτὸς
 τοῦτο γινώσκειν· οὐδένα γοῦν τῆς συνουσίας ἀργυρίου
 πράττει. καίτοι τό γε ἱμάτιον ἢ τὴν οἰκίαν ἢ ἄλλο
 τι ὧν κέκτησαι νομίζων ἀργυρίου ἄξιον εἶναι οὐδενὶ
 ἂν μὴ ὅτι προῖκα δοίης, ἀλλ' οὐδ' ἔλαττον τῆς ἀξίας
 λαβῶν. δῆλον δὴ ὅτι εἰ καὶ τὴν συνουσίαν ᾧου τινὸς¹²
 ἀξίαν εἶναι, καὶ ταύτης ἂν οὐκ ἔλαττον τῆς ἀξίας
 ἀργυρίου ἐπράττου. δίκαιος μὲν οὖν ἂν εἴης, ὅτι οὐκ
 ἔξαπατᾶς ἐπὶ πλεονεξία, σοφὸς δὲ οὐκ ἂν, μηδενὸς γε
 ἄξια ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Σωκράτης πρὸς ταῦτα εἶπεν·¹³

Ὡς Ἀντιφῶν, παρ' ἡμῖν νομιζεται τὴν ὥραν καὶ τὴν σοφίαν ὁμοίως μὲν καλόν, ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν διατίθεσθαι εἶναι. τὴν τε γὰρ ὥραν εἰάν μὲν τις ἀργυρίου πωλῆ τῷ βουλομένῳ, πόρονον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, εἰάν δέ τις, ὃν ἂν γνῶ καλόν τε κάγαθὸν ἐραστήν ὄντα, τοῦτον φίλον εἰαντῷ ποιῆται, σώφρονα νομίζομεν· καὶ τὴν σοφίαν ὡσαύτως τοὺς μὲν ἀργυρίου τῷ βουλομένῳ πωλοῦντας σοφιστὰς [ὡσπερ πόρονους] ἀποκαλοῦσιν, ὅστις δέ, ὃν ἂν γνῶ εὐφυᾶ ὄντα, διδάσκων, ὃ τι ἂν ἐξη ἀγαθόν, φίλον ποιεῖται, τοῦτον νομίζομεν, ἃ τῷ

14 καλῷ κάγαθῷ πολίτῃ προσήκει, ταῦτα ποιεῖν. ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτός, ὡς Ἀντιφῶν, ὡσπερ ἄλλος τις ἢ ἵππῳ ἀγαθῷ ἢ κυνὶ ἢ ὄρνιθι ἡδεται, οὕτω καὶ ἐτι μᾶλλον ἡδομαι φίλοις ἀγαθοῖς, καὶ εἰάν τι ἔχω ἀγαθόν, διδάσκω, καὶ ἄλλοις συνίστημι παρ' ὧν ἂν ἠγῶμαι ὠφελήσεσθαι τι αὐτοὺς εἰς ἀρετήν· καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν πάλαι σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἐκεῖνοι κατέλιπον ἐν βιβλίοις γράψαντες, ἀνελίττων κοινῇ σὺν τοῖς φίλοις διέρχομαι, κἂν τι ὀρῶμεν ἀγαθόν, ἐκλεγομεθα· καὶ μέγα νομίζομεν κέρδος, εἰάν ἀλλήλοις φίλοι γιγνώμεθα. ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἐδόκει αὐτός τε μακάριος εἶναι καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκάγαθίαν ἄγειν.

15 Καὶ πάλιν ποτὲ τοῦ Ἀντιφῶντος ἐρομένου αὐτόν, πῶς ἄλλους μὲν ἠγοῖτο πολιτικούς ποιεῖν, αὐτός δ' οὐ πράττει τὰ πολιτικά, εἶπερ ἐπίσταιτο· Ποτέρως δ' ἂν, ἔφη, ὡς Ἀντιφῶν, μᾶλλον τὰ πολιτικά πράττοιμι, εἰ μόνος αὐτὰ πράττοιμι ἢ εἰ ἐπιμελοίμην τοῦ ὡς πλείστους ἱκανοὺς εἶναι πράττειν αὐτά;

VII. Ἐπισκεψόμεθα δὲ εἰ καὶ ἀλαξονείας ἀποτρέπων τοὺς συνόντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι προέτρεπεν· ἀεὶ

γὰρ ἔλεγεν, ὡς οὐκ εἴη καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ
 δι' ἧς ἂν τις ἀγαθὸς τοῦτο γένοιτο, ὃ καὶ δοκεῖν βού-
 λοιτο. ὅτι δ' ἀληθῆ ἔλεγεν, ᾧδ' ἐδίδασκεν. Ἐνθυ-²
 μώμεθα γάρ, ἔφη, εἴ τις μὴ ὦν ἀγαθὸς ἀθλητῆς δοκεῖν
 βούλοιο, τί ἂν αὐτῷ ποιητέον εἴη. ἄρ' οὐ τὰ ἔξω
 τῆς τέχνης μιμητέον τοὺς ἀγαθοὺς ἀθλητάς; καὶ πρῶτον
 μέν, ὅτι ἐκεῖνοι σκευὴν τε καλὴν κέκτηνται καὶ ἀκολού-
 θους πολλοὺς περιάγονται, καὶ τούτῳ ταῦτα ποιητέον.
 ἔπειτα, ὅτι ἐκείνους πολλοὶ ἐπαινοῦσι, καὶ τούτῳ πολ-
 λὸς ἐπαινέτας παρασκευαστέον. ἀλλὰ μὴν ἔργον γε
 οὐδαμοῦ ληπτέον, ἢ εὐθύς ἐλεγχθῆσεται γελοῖος ὦν
 καὶ οὐ μόνον ἀθλητῆς κακός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἀλα-
 ζών. καίτοι πολλὰ μὲν δαπανῶν, μηδὲν δ' ὠφελού-
 μενος, πρὸς δὲ τούτοις κακοδοξῶν πῶς οὐκ ἐπιπόνως
 τε καὶ ἀλυσιτελῶς καὶ καταγελάστως βιώσεται; ὡς δ' ³
 αὐτως εἴ τις βούλοιο στρατηγὸς ἀγαθὸς μὴ ὦν φαί-
 νεσθαι ἢ κυβερνήτης, ἐννοῶμεν, τί ἂν αὐτῷ συμβαίνοι.
 ἄρ' οὐκ ἂν, εἴ μὲν ἐπιθυμῶν τοῦ δοκεῖν ἱκανὸς εἶναι
 ταῦτα πράττειν μὴ δύναιτο πείθειν, τοῦτ' εἴη λυπηρόν,
 εἴ δὲ πείσειεν, ἔτι ἀθλιώτερον; δῆλον γὰρ ὅτι κυβερνᾶν
 κατασταθεὶς ὃ μὴ ἐπιστάμενος ἢ στρατηγεῖν ἀπολέσειεν
 ἂν οὐς ἥκιστα βούλοιο καὶ αὐτὸς αἰσχυρῶς ἂν καὶ
 κακῶς ἀπαλλάξειεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πλούσιον καὶ ⁴
 τὸ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ἰσχυρόν μὴ ὄντα δοκεῖν ἀλυσιτελὲς
 ἀπέφαινε· προστάττεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἔφη μείζω ἢ κατὰ
 δύναμιν, καὶ μὴ δυναμένους ταῦτα ποιεῖν, δοκοῦντας
 ἱκανοὺς εἶναι, συγγνώμης οὐκ ἂν τυχάνειν. ἀπατεῶνα ⁵
 δ' ἐκάλει οὐ μικρὸν μὲν οὐδ' εἴ τις ἀργύριον ἢ σκεῦος
 παρὰ του πειθοῖ λαβὼν ἀποστεροίη, πολὺ δὲ μέγιστον
 ὅστις μηδενὸς ἄξιος ὦν ἐξηπατήκοι πείθων ὡς ἱκανὸς
 εἴη τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι. [ἐμοὶ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ

τοῦ ἀλαζονεύεσθαι ἀποτρέπειν τοὺς συνόντας τοιαῦτε διαλεγόμενος.]

[B.]

¹ [Ἐδόκει δέ μοι καὶ τοιαῦτα λέγων προτρέπειν τοὺς συνόντας ἀσκεῖν ἐγκράτειαν πρὸς ἐπιθυμίαν βρωτοῦ καὶ ποτοῦ καὶ λαγνείας καὶ ὕπνου καὶ ῥίγους καὶ θάλπους καὶ πόνου.] γνοὺς δέ τινα τῶν συνόντων ἀκολαστοτέρας ἔχοντα [πρὸς τὰ τοιαῦτα]. Εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Ἀρίστιππε, εἰ δέοι σε παιδεύειν παραλαβόντα δύο τῶν νέων, τὸν μὲν, ὅπως ἱκανὸς ἔσται ἄρχειν, τὸν δ', ὅπως μὴδ' ἀντιποιήσεται ἀρχῆς, πῶς ἂν ἐκάτερον παιδεύοις; βούλει σκοπῶμεν, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς ὡσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων; καὶ ὁ Ἀρίστιππος ἔφη· Δοκεῖ γοῦν μοι ἡ τροφή ἀρχὴ εἶναι· οὐδὲ γὰρ
² ζῳή γ' ἂν τις, εἰ μὴ τρέφοιτο. Οὐκοῦν τὸ μὲν βούλεσθαι σίτου ἄπτεσθαι, ὅταν ὥρα ἦκη, ἀμφοτέροις εἰκὸς παραγίγνεσθαι; Εἰκὸς γάρ, ἔφη. Τὸ οὖν προαιρεισθαι τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον πράττειν ἢ τῇ γαστρὶ χαρίζεσθαι πότερον ἂν αὐτῶν ἐθίζοιμεν; Τὸν εἰς τὸ ἄρχειν, ἔφη, νῆ Δία παιδευόμενον, ὅπως μὴ τὰ τῆς πόλεως ἄπρακτα γίγνηται παρὰ τὴν ἐκείνου ἀρχήν. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ὅταν πιεῖν βούλωνται, τὸ δύνασθαι διψῶντα ἀνέχε-
³ σθαι τῷ αὐτῷ προσθετέον; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ ὕπνου ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε δύνασθαι καὶ ὀψὲ κοιμηθῆναι καὶ πρῶ ἀναστῆναι καὶ ἀγρυπνήσαι, εἰ τι δέοι, ποτέρῳ ἂν προσθειήμεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. Τί δέ, ἔφη, τὸ ἀφροδισίων ἐγκρατῆ εἶναι, ὥστε μὴ διὰ ταῦτα κωλύεσθαι πράττειν, εἰ τι δέοι; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ αὐτῷ. Τί δέ; τὸ μὴ φεύγειν τοὺς

πόνους, ἀλλ' ἐθέλουτὴν ὑπομένειν ποτέρῳ ἂν προσ-
 θείημεν; Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευομένῳ.
 Τί δέ; τὸ μαθεῖν, εἴ τι ἐπιτήδειόν ἐστι μάθημα πρὸς
 τὸ κρατεῖν τῶν ἀντιπάλων, ποτέρῳ ἂν προσθεῖναι
 μᾶλλον πρέποι; Πολὺν νῆ Δί', ἔφη, τῷ ἄρχειν παιδευο-
 μένῳ· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδέν ὄφελος ἄνευ τῶν
 τοιούτων μαθημάτων. [Οὐκοῦν ὁ οὕτω πεπαιδευμένος 4
 ἦττον ἂν δοκεῖ σοι ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἢ τὰ λοιπὰ
 ζῶα ἀλίσκεσθαι; τούτων γὰρ δήπου τὰ μὲν γαστρὶ
 δελεαζόμενα, καὶ μάλα ἔνια δυσωπούμενα, ὅμως τῇ
 ἐπιθυμίᾳ τοῦ φαγεῖν ἀγόμενα πρὸς τὸ δέλεαρ ἀλίσκεται,
 τὰ δὲ ποτῶ ἐνεδρευέται. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν
 καὶ ἄλλα ὑπὸ λαγνείας, οἷον οἱ τε ὄρνυγες καὶ οἱ
 πέρδικες, πρὸς τὴν τῆς θηλείας φωνὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ
 καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀφροδισίων φερόμενοι καὶ ἐξιστά-
 μενοι τοῦ τὰ δεινὰ ἀναλογίζεσθαι, τοῖς θηράτροις ἐμ-
 πίπτουσι; συνέφη καὶ ταῦτα. Οὐκοῦν δοκεῖ σοι αἰσχροὺς 5
 εἶναι ἀνθρώπων ταῦτὰ πάσχειν τοῖς ἀφρονεστάτοις τῶν
 θηρίων; ὥσπερ οἱ μοιχοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰς εἰρκτάς,
 εἰδότες ὅτι κίνδυνος τῷ μοιχεύοντι ἅ τε ὁ νόμος ἀπειλεῖ
 παθεῖν καὶ ἐνεδρευθῆναι καὶ ληφθέντα ὑβρισθῆναι· καὶ
 τηλικούτων μὲν ἐπικειμένων τῷ μοιχεύοντι κακῶν τε
 καὶ αἰσχροῶν, ὄντων δὲ πολλῶν τῶν ἀπολυσόντων τῆς
 τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμίας ἐν ἀδείᾳ, ὅμως εἰς τὰ ἐπι-
 κίνδυνα φέρεσθαι ἄρ' οὐκ ἤδη τοῦτο παντάπασι κακο-
 δαιμονῶντός ἐστιν; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Τὸ δὲ εἶναι 6
 μὲν τὰς ἀναγκαιοτάτας πλείστας πράξεις τοῖς ἀνθρώ-
 ποις ἐν ὑπαίθρῳ, οἷον τὰς τε πολεμικὰς καὶ τὰς
 γεωργικὰς καὶ τῶν ἄλλων οὐ τὰς ἐλαχίστας, τοὺς δὲ
 πολλοὺς ἀγυμνάστως ἔχειν πρὸς τε ψύχη καὶ θάλαπην
 οὐ δοκεῖ σοι πολλὴ ἀμέλεια εἶναι; συνέφη καὶ τοῦτο.

Οὐκοῦν δοκεῖ σοι τὸν μέλλοντα ἄρχειν ἀσκεῖν δεῖν καὶ
 7 ταῦτα εὐπειτῶς φέρειν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.] Οὐκοῦν
 εἰ τοὺς † ἐγκρατεῖς τούτων ἀπάντων εἰς τοὺς ἀρχικοὺς
 τάττομεν, τοὺς ἀδυνάτους ταῦτα ποιεῖν εἰς τοὺς μηδ'
 ἀντιποιησομένους τοῦ ἄρχειν τάξομεν; συνέφη καὶ
 τοῦτο. Τί οὖν; ἐπειδὴ καὶ τούτων ἑκατέρου τοῦ φύλου
 τὴν τάξιν οἶσθα, ἤδη ποτ' ἐπεσκεψώ, εἰς ποτέραν τῶν
 8 τάξεων τούτων σαυτὸν δικαίως ἂν τάττοις; Ἔγωγ',
 ἔφη ὁ Ἀρίστιππος· καὶ οὐδαμῶς γε τάττω ἑμαυτὸν εἰς
 τὴν τῶν ἄρχειν βουλομένων τάξιν. καὶ γὰρ πάνυ μοι
 δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι τό, μεγάλου ἔργου ὄντος
 τοῦ ἑαυτῷ τὰ δέοντα παρασκευάζειν, μὴ ἀρκεῖν τοῦτο,
 ἀλλὰ προσαναθέσθαι τὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις ὧν
 δέονται πορίζειν· καὶ ἑαυτῷ μὲν πολλὰ ὧν βούλεται
 ἐλλείπειν, τῆς δὲ πόλεως προεστῶτα, ἔαν μὴ πάντα
 ὅσα ἡ πόλις βούλεται καταπράττη, τούτου δίκην ὑπέχειν,
 9 τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστὶ· καὶ γὰρ ἀξιοῦσιν
 αἱ πόλεις τοῖς ἄρχουσιν ὥσπερ ἐγὼ τοῖς οἰκέταις χρῆ-
 σθαι. ἐγὼ τε γὰρ ἀξιῶ τοὺς θεράποντας ἑμοὶ μὲν
 ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια παρασκευάζειν, αὐτοὺς δὲ μηδενὸς
 τούτων ἄπτεσθαι, αἷ τε πόλεις οἶονται χρῆναι τοὺς
 ἄρχοντας ἑαυταῖς μὲν ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ πορίζειν, αὐ-
 τοὺς δὲ πάντων τούτων ἀπέχεσθαι. ἐγὼ οὖν τοὺς μὲν
 βουλομένους πολλὰ πράγματα ἔχειν αὐτούς τε καὶ
 ἄλλοις παρέχειν οὕτως ἂν παιδεύσας εἰς τοὺς ἀρχικοὺς
 καταστήσαιμι· ἑμαυτὸν γε μέντοι τάττω εἰς τοὺς βου-
 10 λομένους ἢ ῥᾶστα τε καὶ ἡδιστα βιοτεύειν. καὶ ὁ Σω-
 κράτης ἔφη· Βούλει οὖν καὶ τοῦτο σκεψώμεθα, πότεροι
 ἡδιον ζῶσιν, οἱ ἄρχοντες ἢ οἱ ἀρχόμενοι; Πάνυ μὲν
 οὖν, ἔφη. Πρῶτον μὲν τοίνυν τῶν ἐθνῶν ὧν ἡμεῖς
 ἴσμεν ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ Πέρσαι μὲν ἄρχουσιν, ἄρχονται

δὲ Σύροι καὶ Φρύγες καὶ Λυδοί· ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ
 Σκύθαι μὲν ἄρχουσι, Μαιῶται δὲ ἄρχονται· ἐν δὲ τῇ
 Αἰβύῃ Καρχηδόνιοι μὲν ἄρχουσι, Λίβνες δὲ ἄρχονται.
 τούτων οὖν ποτέρους ἤδιον οἶε ζῆν; ἢ τῶν Ἑλλήνων,
 ἐν οἷς καὶ αὐτὸς εἶ, πότεροί σοι δοκοῦσιν ἤδιον, οἱ
 κρατοῦντες ἢ οἱ κρατούμενοι, ζῆν; Ἄλλ' ἐγὼ τοι, ἔφη ¹¹
 ὁ Ἀριστιππος, οὐδὲ εἰς τὴν δουλείαν ἐμαντὸν τάττω,
 ἀλλ' εἶναί τις μοι δοκεῖ μέση τούτων ὁδός, ἣν πειρῶ-
 μαι βαδίζειν, οὔτε δι' ἀρχῆς οὔτε διὰ δουλείας, ἀλλὰ
 δι' ἐλευθερίας, ἥπερ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγει.
 Ἄλλ' εἰ μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ οὔτε δι' ἀρχῆς ¹²
 οὔτε διὰ δουλείας ἢ ὁδὸς αὕτη φέρει, οὔτω μηδὲ δι'
 ἀνθρώπων, ἴσως ἂν τι λέγοις· εἰ μέντοι ἐν ἀνθρώποις
 ὧν μήτε ἄρχειν ἀξιῶσεις μήτε ἄρχεσθαι μηδὲ τοὺς
 ἄρχοντας ἐκὼν θεραπεύσεις, οἰμαί σε ὁρᾶν, ὡς ἐπί-
 στανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ
 κλάοντας καθιστάντες δούλοις χρῆσθαι. ἢ λανθάνουσί ¹³
 σε οἱ ἄλλων σπειράντων καὶ φυτευσάντων τὸν τε σῖ-
 τον τέμνοντες καὶ δενδροκοποῦντες καὶ πάντα τρόπον
 πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας καὶ μὴ θέλοντας θερα-
 पेύειν, ἕως ἂν πείσωσιν ἐλέσθαι δουλεύειν ἀντὶ τοῦ
 πολεμεῖν τοῖς κρείττοις; καὶ ἰδίᾳ αὖ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ
 δυνατοὶ τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀδυνάτους οὐκ οἶσθ' ὅτι
 καταδουλωσάμενοι καρποῦνται; Ἄλλ' ἐγὼ τοι, ἔφη,
 ἵνα μὴ πάσχῃ ταῦτα, οὐδ' εἰς πολιτείαν ἐμαντὸν κατα-
 κλείω, ἀλλὰ ξένος πανταχοῦ εἰμι. καὶ ὁ Σωκράτης ¹⁴
 ἔφη· Τοῦτο μέντοι ἤδη λέγεις δεινὸν πάλαισμα. τοὺς
 γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὃ τε Σίνις καὶ ὁ Σκεῖρων καὶ ὁ
 Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἐτι ἀδικεῖ; ἀλλὰ νῦν
 οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τί-
 θενται, ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς

ἀναγκαίοις καλουμένοις ἄλλους κτῶνται βοηθοὺς, καὶ
 ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ὄπλα κτῶνται
 οἷς ἀμύνονται τοὺς ἀδικοῦντας, καὶ πρὸς τούτοις ἄλ-
 λους ἐξωθεν συμμάχους κατασκευάζονται, καὶ οἱ μὲν
 15 ταῦτα πάντα κεκτημένοι ὅμως ἀδικοῦνται, σὺ δὲ οὐδὲν
 μὲν τούτων ἔχων, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς, ἐνθα πλείστοι
 ἀδικοῦνται, πολὺν χρόνον διατρίβων, εἰς ὅποιαν δ'
 ἂν πόλιν ἀφίκη, τῶν πολιτῶν πάντων ἡττων ὢν καὶ
 τοιοῦτος, οἷοις μάλιστα ἐπιτίθενται οἱ βουλόμενοι ἀδι-
 κεῖν, ὅμως διὰ τὸ ξένος εἶναι οὐκ ἂν οἶει ἀδικηθῆναι;
 ἢ διότι αἱ πόλεις σοὶ κηρύττουσιν ἀσφάλειαν καὶ προσ-
 ιόντι καὶ ἀπιόντι, θαρρεῖς; ἢ διότι καὶ δοῦλος ἂν οἶει
 τοιοῦτος εἶναι οἷος μηδενὶ δεσπότη λυσιτελεῖν; τίς γὰρ
 ἂν ἐθέλοι ἄνθρωπον ἐν οἰκίᾳ ἔχειν πονεῖν μὲν μηδὲν
 16 ἐθέλοντα, τῇ δὲ πολυτελεστάτῃ διαίτῃ χαίροντα; σκε-
 ψώμεθα δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οἱ δεσπότηται τοῖς τοιούτοις
 οἰκέταις χρῶνται. ἄρα οὐ τὴν μὲν λαγνεῖαν αὐτῶν
 τῷ λιμῷ σωφρονίζουσι; κλέπτειν δὲ κωλύουσιν ἀπο-
 κλείοντες ὅθεν ἂν τι λαβεῖν ἦ; τοῦ δὲ δραπετεύειν
 δεσμοῖς ἀπειροῦσι; τὴν ἀργίαν δὲ πληγαῖς ἐξαναγκά-
 ζουσιν; ἢ σὺ πῶς ποιεῖς, ὅταν τῶν οἰκετῶν τινα τοι-
 17 οῦτον ὄντα καταμανθάνῃς; Κολάζω, ἔφη, πᾶσι κακοῖς,
 ἕως ἂν δουλεύειν ἀναγκάσω. ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες,
 οἱ εἰς τὴν βασιλικὴν τέχνην παιδευόμενοι, ἦν δοκεῖς
 μοι σὺ νομίζειν εὐδαιμονίαν εἶναι, τί διαφέρουσι τῶν
 ἐξ ἀνάγκης κακοπαθόντων, εἰ γε πεινήσουσι καὶ δι-
 ψήσουσι καὶ θιγῶσουσι καὶ ἀγρυπνήσουσι καὶ τᾶλλα
 πάντα μοχθήσουσιν ἐκόντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδ'
 ὅ τι διαφέρει τὸ αὐτὸ δέσμα ἐκόντα ἢ ἄκοντα μαστι-
 γοῦσθαι [ἢ ὅλως τὸ αὐτὸ σῶμα πᾶσι τοῖς τοιούτοις
 ἐκόντα ἢ ἄκοντα πολιορκεῖσθαι] ἄλλο γε ἢ ἀφροσύνη

πρόσεστι τῷ θέλοντι τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν. Τί δέ, ὧ 18
 Ἀρίστιππε; ὁ Σωκράτης ἔφη, οὐ δοκεῖ σοι τῶν τοι-
 ούτων διαφέρειν τὰ ἐκούσια τῶν ἀκουσίων, ἧ ὁ μὲν
 ἐκῶν πεινῶν φάγοι ἂν ὁπότε βούλοιο καὶ ὁ ἐκῶν
 διψῶν πίοι καὶ τᾶλλα ὡσαύτως, τῷ δ' ἐξ ἀνάγκης
 ταῦτα πάσχοντι οὐκ ἔξεστιν ὁπότεν βούληται παύε-
 σθαι; ἔπειτα ὁ μὲν ἐκουσίως ταλαιπωρῶν ἐπ' ἀγαθῆ
 ἐλπίδι πονῶν εὐφραίνεται, οἷον οἱ τὰ θηρία θηρῶντες
 ἐλπίδι τοῦ λήψεσθαι ἡδέως μοχθοῦσι· καὶ τὰ μὲν 19
 τοιαῦτα ἄθλα τῶν πόνων μικροῦ τινος ἄξιά ἐστι, τοὺς
 δὲ πονοῦντας, ἵνα φίλους ἀγαθοὺς κτήσωνται, ἢ ὅπως
 ἐχθροὺς χειρώσωνται, ἢ ἵνα δυνατοὶ γενόμενοι καὶ
 τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τὸν ἑαυτῶν οἶκον
 καλῶς οἰκῶσι καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῶσι καὶ τὴν
 πατρίδα εὐεργετῶσι, πῶς οὐκ οἰεσθαι χρὴ τούτους καὶ
 πονεῖν ἡδέως εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ζῆν εὐφραينوμένους,
 ἀγαμένους μὲν ἑαυτούς, ἐπαινουμένους δὲ καὶ ζηλου-
 μένους ὑπὸ τῶν ἄλλων; ἐτι δὲ αἱ μὲν ῥαδιουργαί καὶ 20
 ἐκ τοῦ παραχρημα ἡδοναὶ οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί
 εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, ὡς φασιν οἱ γυμνασται, οὔτε ψυχῆ
 ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν, αἱ δὲ διὰ
 καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν τε κάγαθῶν ἔργων
 ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὡς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει
 δὲ πού καὶ Ἡσίοδος·

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι
 θηιδίως· λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
 τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπάροιδεν ἔθηκαν
 ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
 καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,
 θηιδίῃ δὴ ἔπειτα πέλει, χαλεπὴ περ εὐθῶσα.
 μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷδε·

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τάγάθ' οἱ θεοί.
καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ [τόπῳ φησίν].

Ὡς πονηρέ, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς.

21 καὶ Πρόδικος δὲ ὁ σοφὸς ἐν τῷ συγγράμματι τῷ περὶ
Ἑρακλέους, ὅπερ δὴ καὶ πλείστοις ἐπιδείκνυται, ὡσαύ-
τως περὶ τῆς ἀρετῆς ἀποφαίνεται, ὡδὲ πως λέγων,
ὅσα ἐγὼ μέμνημαι. φησὶ γὰρ Ἑρακλέα, ἐπεὶ ἐκ παίδων
εἰς ἦβην ὠρμάτο, ἐν ἣ οἱ νέοι ἤδη αὐτοκράτορες γι-
γνόμενοι δηλοῦσιν εἴτε τὴν δι' ἀρετῆς ὁδὸν τρέφονται
ἐπὶ τὸν βίον εἴτε τὴν διὰ κακίας, ἐξελθόντα εἰς ἡσυχίαν
22 καθῆσθαι ἀποροῦντα ποτέραν τῶν ὁδῶν τράπηται· καὶ
φανῆναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας, τὴν
μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν καὶ ἑλευθέριον φύσει,
κεκοσμημένην τὸ μὲν χρῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα
αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σφροσύνη, ἐσθῆτι δὲ λευκῇ, τὴν
δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ
ἀπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε
λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνε-
σθαι, τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως
εἶναι, τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα, ἐσθῆτα δὲ
ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ἢ ὥρα διαλάμποι· κατασκοπεῖσθαι
δὲ θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν
θεᾶται, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς σκιὰν ἀπο-
23 βλέπειν. ὡς δ' ἐγένοντο πλησιαίτερον τοῦ Ἑρακλέους,
τὴν μὲν πρόσθεν ρηθεῖσαν ἵεναι τὸν αὐτὸν τρόπον,
τὴν δ' ἑτέραν φθάσαι βουλομένην προσδραμεῖν τῷ
Ἑρακλεῖ καὶ εἰπεῖν· Ὅρῳ σε, ὦ Ἑράκλεις, ἀποροῦντα
ποιᾶν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπη. εἰάν οὖν ἐμὲ φίλην
ποιησάμενος, [ἐπὶ] τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάσστην ὁδὸν
ἔξω σε, καὶ τῶν μὲν τερπνῶν οὐδενὸς ἄγευστος ἔσει,

τῶν δὲ χαλεπῶν ἀπειρος διαβιώσει. πρῶτον μὲν γὰρ 24
 οὐ πολέμων οὐδὲ πραγμάτων φροντιεῖς, ἀλλὰ σκοπού-
 μενος † διέσει τί ἂν κεχαρισμένον ἢ σιτίον ἢ ποτὸν
 εὖροις, ἢ τί ἂν ἰδῶν ἢ ἀκούσας τερψθείης, ἢ τίνων
 ἂν ὀσφραϊνόμενος ἢ ἀπτόμενος ἡσθεῖης, τίσι δὲ παι-
 δικοῖς ὁμιλῶν μάλιστ' ἂν εὐφρανθείης, καὶ πῶς ἂν
 μαλακώτατα καθεύδοις, καὶ πῶς ἂν ἀπονώτατα τούτων
 πάντων τυγχάνοις. ἐὰν δέ ποτε γένηται τις ὑποψία 25
 σπάνεως ἀφ' ὧν ἔσται ταῦτα, οὐ φόβος μὴ σε ἀγάγω
 ἐπὶ τὸ πονοῦντα καὶ ταλαιπωροῦντα τῷ σώματι καὶ
 τῇ ψυχῇ ταῦτα πορίζεσθαι, ἀλλ' οἷς ἂν οἱ ἄλλοι ἐργά-
 ζονται, τούτοις σὺ χρήσει, οὐδενὸς ἀπεχόμενος ὄθεν
 ἂν δυνατὸν ἦ τι κερδαῖναι. πανταχόθεν γὰρ ὠφελει-
 σθαι τοῖς ἐμοὶ συνοῦσιν ἐξουσίαν ἐγὼ παρέχω. καὶ 26
 ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα· ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ
 σοι τί ἐστίν; ἢ δέ· Οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι, ἔφη, καλοῦσί
 με Εὐδαιμονίαν, οἱ δὲ μισοῦντές με [ὑποκοριζόμενοι]
 ὀνομάζουσι Κακίαν. καὶ ἐν τούτῳ ἢ ἑτέρα γυνή προσ- 27
 ελθοῦσα εἶπε· Καὶ ἐγὼ ἦκω πρὸς σέ, ὦ Ἡράκλεις,
 εἰδυῖα τοὺς γεννήσαντάς σε καὶ τὴν φύσιν τὴν σὴν
 ἐν τῇ παιδείᾳ καταμαθοῦσα, ἐξ ὧν ἐλπίζω, εἰ τὴν
 πρὸς ἐμὲ ὁδὸν τράποιο, σφόδρ' ἂν σε τῶν καλῶν καὶ
 σεμνῶν ἀγαθῶν ἐργάτην γενέσθαι καὶ ἐμὲ ἔτι πολὺ
 ἐντιμοτέραν καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς διαπρεπεστέραν φανῆναι.
 οὐκ ἐξαπατήσω δέ σε προοιμίῳ ἡδονῆς, ἀλλ' ἥπερ οἱ
 θεοὶ διέθεσαν τὰ ὄντα διηγήσομαι μετ' ἀληθείας. τῶν 28
 γὰρ ὄντων ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ
 ἐπιμελείας οἱ θεοὶ διδόνασιν ἀνθρώποις, ἀλλ' εἴτε τοὺς
 θεοὺς ἴλεως εἶναι σοὶ βούλει, θεραπευτέον τοὺς θεοὺς,
 εἴτε ὑπὸ φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, τοὺς φίλους εὐεργε-
 τητέον, εἴτε ὑπὸ τινος πόλεως ἐπιθυμεῖς τιμᾶσθαι,

τὴν πόλιν ὠφελιτέον, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης
 ἀξιοῖς ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι, τὴν Ἑλλάδα πειρατέου
 εὖ ποιεῖν, εἴτε γῆν βούλει σοι καρπούς ἀφθόρους
 φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον, εἴτε ἀπὸ βοσκημάτων
 οἶει δεῖν πλουτίζεσθαι, τῶν βοσκημάτων ἐπιμελητέον,
 εἴτε διὰ πολέμου ὁρμᾶς αὖξεσθαι καὶ βούλει δύνασθαι
 τοὺς τε φίλους ἐλευθεροῦν καὶ τοὺς ἐχθροὺς χειροῦ-
 σθαι, τὰς πολεμικὰς τέχνας αὐτάς τε παρὰ τῶν ἐπιστα-
 μένων μαθητέον καὶ ὅπως αὐταῖς δεῖ χρῆσθαι ἀσκητέον·
 εἰ δὲ καὶ τῷ σώματι βούλει δυνατὸς εἶναι, τῇ γνώμῃ
 ὑπηρετεῖν ἐθιστέον τὸ σῶμα καὶ γυμναστέον σὺν πό-
 29 νοις καὶ ἰδρωτί. καὶ ἡ Κακία ὑπολαβοῦσα εἶπεν, ὡς
 φησι Πρόδικος· Ἐννοεῖς, ὦ Ἡράκλεις, ὡς χαλεπὴν καὶ
 μακρὰν ὁδὸν ἐπὶ τὰς εὐφροσύνας ἡ γυνὴ σοι αὐτῇ
 διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥαδίαν καὶ βραχεῖαν ὁδὸν ἐπὶ τὴν
 30 εὐδαιμονίαν ἄξω σε. καὶ ἡ Ἀρετὴ εἶπεν· ὦ τλήμων,
 τί δὲ σὺ ἀγαθὸν ἔχεις, ἢ τί ἦδὺ οἶσθα μηδὲν τούτων
 ἔνεκα πράττειν ἐθέλουσα; ἦτις οὐδὲ τὴν τῶν ἡδέων
 ἐπιθυμίαν ἀναμένεις, ἀλλὰ πρὶν ἐπιθυμῆσαι πάντων
 ἐμπίμπλασαι, πρὶν μὲν πεινῆν ἐσθίουσα, πρὶν δὲ διψῆν
 πίνουσα, ἵνα μὲν ἡδέως φάγης, ὀψοποιίας μηχανωμένη,
 ἵνα δὲ ἡδέως πίης, οἴνους τε πολυτελεῖς παρασκευάζει
 καὶ τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς, ἵνα δὲ καθ-
 υπνώσης ἡδέως, οὐ μόνον τὰς στρωμνὰς μαλακὰς,
 ἀλλὰ καὶ [τὰς κλῖνας καὶ] τὰ ὑπόβαθρα ταῖς κλίμαις
 παρασκευάζει· οὐ γὰρ διὰ τὸ πονεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ
 μηδὲν ἔχειν ὃ τι ποιῆς ὑπνου ἐπιθυμεῖς· τὰ δ' ἀφρο-
 δίσια πρὸ τοῦ δέεσθαι ἀναγκάζεις, πάντα μηχανωμένη
 καὶ γυναιξὶ τοῖς ἀνδράσι χρωμένη· οὕτω γὰρ παιδεύεις
 τοὺς ἑαυτῆς φίλους, τῆς μὲν νυκτὸς ὑβρίζουσα, τῆς
 31 δ' ἡμέρας τὸ χρησιμώτατον κατακοιμίζουσα. ἀθάνατος

δὲ οὐσα ἐκ θεῶν μὲν ἀπέρριψαι, ὑπὸ δὲ ἀνθρώπων
 ἀγαθῶν ἀτιμάζει· τοῦ δὲ πάντων ἡδίστου ἀκούσματος,
 ἐπαίνου σεαυτῆς, ἀνήκοος εἶ, καὶ τοῦ πάντων ἡδίστου
 θεάματος ἀθέατος· οὐδὲν γὰρ πώποτε σεαυτῆς ἔργον
 καλὸν τεθέασαι. τίς δ' ἂν σοι λεγούσῃ τι πιστεύσεις;
 τίς δ' ἂν δεομένη τινὸς ἐπαρκέσειεν; ἢ τίς ἂν εὖ
 φρονῶν τοῦ σοῦ θιάσου τολμήσειεν εἶναι; οἱ νέοι μὲν
 ὄντες τοῖς σώμασιν ἀδύνατοί εἰσι, πρεσβύτεροι δὲ γενό-
 μενοι ταῖς ψυχαῖς ἀνόητοι, ἀπόνως μὲν λιπαροὶ διὰ
 νεότητος τρεφόμενοι, ἐπιπόνως δὲ αὐχμηροὶ διὰ γήρως
 περῶντες, τοῖς μὲν πεπραγμένοις αἰσχυνόμενοι, τοῖς δὲ
 πραττομένοις βαρυνόμενοι, τὰ μὲν ἡδέα ἐν τῇ νεότητι
 διαδραμόντες, τὰ δὲ χαλεπὰ εἰς τὸ γήρας ἀποθέμενοι.
 ἐγὼ δὲ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς 32
 ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῶν οὔτ' ἀνθρώπειον
 χωρὶς ἐμοῦ γίνεται. τιμᾶμαι δὲ μάλιστα πάντων
 καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις οἷς προσήκει,
 ἀγαπητῇ μὲν συνεργὸς τεχνίταις, πιστῇ δὲ φύλαξ
 οἴκων δεσπότης, εὐμενὴς δὲ παραστάτης οἰκέταις, ἀγαθὴ
 δὲ συλλήπτρια τῶν ἐν εἰρήνῃ πόνων, βεβαία δὲ τῶν
 ἐν πολέμῳ σύμμαχος ἔργων, ἀρίστη δὲ φιλίας κοινωνός.
 ἔστι δὲ τοῖς μὲν ἐμοῖς φίλοις ἡδεῖα μὲν καὶ ἀπράγμων 33
 σίτων καὶ ποτῶν ἀπόλαυσις· ἀνέχονται γὰρ ἕως ἂν
 ἐπιθυμήσωσιν αὐτῶν. ὕπνος δ' αὐτοῖς πάρεστιν ἡδίων
 ἢ τοῖς ἀμόχθοις, καὶ οὔτε ἀπολείποντες αὐτὸν ἄχθονται
 οὔτε διὰ τοῦτον μεθιδᾶσι τὰ δέοντα πράττειν. καὶ οἱ
 μὲν νέοι τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐπαίνοις χαίρουσιν, οἱ
 δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τιμαῖς ἀγάλλονται· καὶ
 ἡδέως μὲν τῶν παλαιῶν πράξεων μέμνηνται, εὖ δὲ
 τὰς παρούσας ἡδονται πράττοντες, δι' ἐμὲ φίλοι μὲν
 θεοῖς ὄντες, ἀγαπητοὶ δὲ φίλοις, τίμιοι δὲ πατρίσιν·

δταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος, οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι κείνται, ἀλλὰ μετὰ μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι. τοιαῦτά σοι, ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν Ἡράκλεις, ἔξεστι διαπονησαμένῳ τὴν μακαρι-
 34 στοτάτην εὐδαιμονίαν κεκτηῆσθαι. οὕτω πως † διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς Ἡρακλέους παιδείουσι· ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἐτι μεγαλειότεροις ρήμασιν ἢ ἐγὼ νῦν. σοὶ δ' οὖν ἄξιον, ὦ Ἀρίστιππε, τούτων ἐνθυμουμένῳ πειραῶσθαι τι καὶ τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον τοῦ βίου φροντίζειν.)

II. Αἰσθόμενος δέ ποτε Λαμπροκλέα τὸν πρεσβύτατον υἱὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν μητέρα χαλεπαίνοντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ παῖ, οἶσθ' ἄ τις ἀνθρώπους ἀχαρίστους καλουμένους; Καὶ μάλα, ἔφη ὁ νεανίσκος. Καταμεμάθηκας οὖν τοὺς τί ποιῶντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσιν; Ἔγωγ', ἔφη· τοὺς γὰρ εὐ παθόντας, δταν δυνάμενοι χάριν ἀποδοῦναι μὴ ἀποδώσιν, ἀχαρίστους καλοῦσιν. Οὐκοῦν δοκοῦσί σοι ἐν τοῖς ἀδίκοις καταλογίζεσθαι τοὺς ἀχαρίστους; Ἐμοιγε, ἔφη.
 2 Ἦδη δέ ποτ' ἐσκέψω εἰ ἄρα, ὡσπερ τὸ ἀνδραποδίξεσθαι τοὺς μὲν φίλους ἄδικον εἶναι δοκεῖ, τοὺς δὲ πολεμίους δίκαιον, οὕτω καὶ τὸ ἀχαριστεῖν πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἄδικόν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους δίκαιον; Καὶ μάλα, ἔφη· καὶ δοκεῖ μοι, ὑφ' οὗ ἂν τις εὐ παθῶν εἴτε φίλον εἴτε πολεμίον μὴ πειραῖται χάριν
 3 ἀποδιδόναι, ἄδικος εἶναι. Οὐκοῦν, εἰ γ' οὕτως ἔχει τοῦτο, εἰλικρινῆς τις ἂν εἴη ἀδικία ἢ ἀχαριστία; συνωμολόγει. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν τις μείζω ἀγαθὰ παθῶν μὴ ἀποδιδῶ χάριν, τοσοῦτ' ἄδικώτερος ἂν εἴη; συνέφη καὶ τοῦτο. Τίνας οὖν, ἔφη, ὑπὸ τίνων εὐροίμεν ἂν μείζω εὐεργετημένους ἢ παῖδας ὑπὸ γονέων; οὓς οἱ

γονεῖς ἐκ μὲν οὐκ ὄντων ἐποίησαν εἶναι, τοσαῦτα δὲ
 καλὰ ἰδεῖν καὶ τοσούτων ἀγαθῶν μετασχεῖν, ὅσα οἱ
 θεοὶ παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις· ἃ δὴ καὶ οὕτως ἡμῖν
 δοκεῖ παντὸς ἄξια εἶναι, ὥστε πάντες τὸ καταλιπεῖν
 αὐτὰ πάντων μάλιστα φεύγομεν καὶ αἱ πόλεις ἐπὶ τοῖς
 μεγίστοις ἀδικήμασι ζημίαν θάνατον πεποιήκασιν ὡς
 οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀδικίαν παύσαντες.
 καὶ μὴν οὐ τῶν γε ἀφροδισίων ἕνεκα παιδοποιεῖσθαι 4
 τοὺς ἀνθρώπους ὑπολαμβάνεις, ἐπεὶ τούτου γε τῶν
 ἀπολυσόντων μεσταὶ μὲν αἱ ὁδοί, μεστὰ δὲ τὰ οἰκήματα.
 φανεροὶ δ' ἐσμὲν καὶ σκοπούμενοι, ἐξ ὁποίων ἂν γυ-
 ναικῶν βέλτιστα ἡμῖν τέκνα γένοιτο· αἷς συνελθόντες
 τεκνοποιούμεθα. καὶ ὁ μὲν γε ἀνὴρ τὴν τε συντεκνο- 5
 ποιήσουσαν ἑαυτῷ τρέφει καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι
 παισὶ προπαρασκευάζει πάντα, ὅσα ἂν οἴηται συνοίσειν
 αὐτοῖς πρὸς τὸν βίον, καὶ ταῦτα ὡς ἂν δύνηται πλει-
 στα· ἢ δὲ γυνὴ ὑποδεξαμένη τε φέρει τὸ φορτίον
 τοῦτο, βαρυνομένη τε καὶ κινδυνεύουσα περὶ τοῦ βίου
 καὶ μεταδιδοῦσα τῆς τροφῆς ἢ καὶ αὐτὴ τρέφεται, καὶ
 σὺν πολλῷ πόνῳ διενεγκοῦσα καὶ τεκοῦσα τρέφει τε
 καὶ ἐπιμελεῖται, οὔτε προπεπονθυῖα οὐδὲν ἀγαθὸν
 οὔτε γιγνώσκον τὸ βρέφος, ὑφ' ὅτου εὖ πάσχει, οὐδὲ
 σημαίνειν δυνάμενον ὅτου δεῖται, ἀλλ' αὐτὴ στοχα-
 ζομένη τὰ τε συμφέροντα καὶ τὰ κεχαρισμένα πειρᾶται
 ἐκπληροῦν καὶ τρέφει πολὺν χρόνον καὶ ἡμέρας καὶ
 νυκτὸς ὑπομένουσα πονεῖν, οὐκ εἰδυῖα τίνα τούτων
 χάριν ἀπολήψεται. καὶ οὐκ ἀρκεῖ θρέψαι μόνον, ἀλλὰ 6
 καί, ἐπειδὴν δόξωσιν ἱκανοὶ εἶναι οἱ παῖδες μανθάνειν
 τι, ἃ μὲν ἂν αὐτοὶ ἔχωσιν οἱ γονεῖς ἀγαθὰ πρὸς τὸν
 βίον, διδάσκουσιν, ἃ δ' ἂν οἴωνται ἄλλον ἱκανώτερον
 εἶναι διδάξαι, πέμπουσι πρὸς τοῦτον δαπανῶντες, καὶ

ἐπιμελοῦνται πάντα ποιοῦντες ὅπως οἱ παῖδες αὐτοῖς
 7 γένωνται ὡς δυνατὸν βέλτιστοι. πρὸς ταῦτα ὁ νεανί-
 σκος εἶπεν· Ἀλλὰ τοι εἰ καὶ πάντα ταῦτα πεποίηκε καὶ
 ἄλλα τούτων πολλαπλάσια, οὐδεὶς ἂν δύναίτο αὐτῆς
 ἀνασχέσθαι τὴν χαλεπότητα. καὶ ὁ Σωκράτης· Πό-
 τερα δέ, ἔφη, οἷοι θηρίου ἀγριότητα δυσφορωτέραν
 εἶναι ἢ μητρὸς; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, μητρὸς τῆς γε
 τοιαύτης. Ἦδη πῶποτε οὖν ἢ δακοῦσα κακὸν τί σοι
 ἔδωκεν ἢ λακτίσασα, οἷα ὑπὸ θηρίων ἤδη πολλοὶ
 8 ἔπαθον; Ἀλλὰ νῆ Δία, ἔφη, λέγει ἅ οὐκ ἂν τις ἐπὶ
 τῷ βίῳ παντὶ βούλοίτο ἀκοῦσαι. Σὺ δὲ πόσα, ἔφη ὁ
 Σωκράτης, οἷοι ταύτῃ [δυσάνεκτα] καὶ τῇ φωνῇ καὶ
 τοῖς ἔργοις ἐκ παιδίου δυσκολαίνων καὶ ἡμέρας καὶ
 νυκτὸς πράγματα παρασχεῖν, πόσα δὲ λυπῆσαι κάμων;
 Ἄλλ' οὐδεπῶποτε αὐτήν, ἔφη, οὔτ' εἶπα οὔτ' ἐποίησα
 9 οὐδὲν ἐφ' ᾧ ἠσχύνθη. Τί δ'; οἷοι, ἔφη, χαλεπώτερον
 εἶναί σοι ἀκούειν ὢν αὐτὴ λέγει ἢ τοῖς ὑποκριταῖς,
 ὅταν ἐν ταῖς τραγωδίαις ἀλλήλους τὰ ἔσχατα λέγωσιν;
 Ἄλλ', οἶμαι, ἐπειδὴ οὐκ οἴονται τῶν λεγόντων οὔτε
 τὸν ἐλέγχοντα ἐλέγχειν ἵνα ζημιώσῃ οὔτε τὸν ἀπει-
 λῶντα ἀπειλεῖν ἵνα κακὸν τι ποιήσῃ, ῥαδίως φέρουσι.
 Σὺ δ' εὖ εἰδώς, ὅτι ἅ λέγει σοι ἢ μήτηρ οὐ μόνον
 οὐδὲν κακὸν νοοῦσα λέγει, ἀλλὰ καὶ βουλομένη σοι
 ἀγαθὰ εἶναι ὅσα οὐδενὶ ἄλλῳ, χαλεπαίνεις; ἢ νομίζεις
 κακόνου τὴν μητέρα σοι εἶναι; Οὐ δῆτα, ἔφη· τοῦτό
 10 γε οὐκ οἶμαι. καὶ ὁ Σωκράτης· Οὐκοῦν, ἔφη, σὺ
 ταύτην, εὖνουν τέ σοι οὐσαν καὶ ἐπιμελομένην ὡς
 μάλιστα δύναται κάμνοντος ὅπως ὑγιάνῃς τε καὶ ὅπως
 τῶν ἐπιτηδείων μηδενὸς ἐνδεῆς ἔσει, καὶ πρὸς τούτοις
 πολλὰ τοῖς θεοῖς εὐχομένην [ἀγαθὰ] ὑπὲρ σοῦ καὶ
 εὐχὰς ἀποδιδούσαν, χαλεπὴν εἶναι φῆς; ἐγὼ μὲν οἶμαι,

εἰ τοιαύτην μὴ δύνασαι φέρειν μητέρα, τάχαθά σε οὐ
 δύνασθαι φέρειν. εἶπε δέ μοι, ἔφη, πότερον ἄλλον 11
 τινὰ οἶε δεῖν θεραπεύειν; ἢ παρεσκευάσαι μηδενὶ
 ἀνθρώπων πειρᾶσθαι ἀρέσκειν μηδὲ πείθεσθαι μήτε
 στρατηγῶ μήτε ἄλλῳ ἄρχουσι; Ναὶ μὰ Δί' ἔγωγε,
 ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τῷ γείτονι βούλει 12
 σὺ ἀρέσκειν, ἵνα σοι καὶ πῦρ ἐναύη, ὅταν τούτου δέη,
 καὶ ἀγαθοῦ τέ σοι γίγνηται συλλήπτωρ κἂν τι σφαλ-
 λόμενος τύχης, εὐνοϊκῶς ἐγγύθεν βοηθῆ σοι; Ἔγωγε,
 ἔφη. Τί δέ; συνοδοιπόρον ἢ σύμπλον, ἢ εἴ τῳ ἄλλῳ
 ἐντυγχάνοις, οὐδὲν ἂν σοι διαφέροι φίλον ἢ ἐχθρὸν
 γενέσθαι, ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας οἶε δεῖν
 ἐπιμελεῖσθαι; Ἔγωγε, ἔφη. Εἶτα τούτων μὲν ἐπιμελεῖ- 13
 σθαι παρεσκευάσαι, τὴν δὲ μητέρα τὴν πάντων μάλιστά
 σε φιλοῦσαν οὐκ οἶε δεῖν θεραπεύειν; οὐκ οἶσθ' ὅτι
 καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται
 οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὐ πεπονθότας χάριν
 οὐκ ἀποδιδόντας, ἐὰν δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ,
 τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθησι καὶ ἀποδοκιμάζουσα οὐκ ἔα
 ἄρχειν τοῦτον, ὡς οὔτε ἂν τὰ ἱερά εὐσεβῶς θυόμενα
 ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θυόντος οὔτε ἄλλο καλῶς
 καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος; καὶ νῆ Δία
 ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ
 κοσμήῃ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόν-
 των δοκιμασίαις. σὺ οὖν, ὦ παῖ, ἐὰν σωφρονῆς, τοὺς 14
 μὲν θεοὺς παραιτήσει συγγνώμονάς σοι εἶναι, εἴ τι
 παρημέληκας τῆς μητρός, μή σε καὶ οὗτοι νομίσαντες
 ἀχάριστον εἶναι οὐκ ἐθελήσωσιν εὐ ποιεῖν, τοὺς δὲ
 ἀνθρώπους φυλάξει μή σε αἰσθόμενοι τῶν γονέων
 ἀμελοῦντα πάντες ἀτιμάσωσιν, εἶτα ἐν ἐρημίᾳ φίλων
 ἀναφανῆς. εἰ γάρ σε ὑπολάβοιεν πρὸς τοὺς γονεῖς

ἀχάριστον εἶναι, οὐδεὶς ἂν νομίσειεν εὖ σε ποιήσας χάριν ἀπολήψεσθαι.

ΠΙ. Χαιρεφῶντα δέ ποτε καὶ Χαιρεκράτη, ἀδελφῶ μὲν ὄντε ἀλλήλοιν, ἑαυτῶ δὲ γνωρίμω, αἰσθόμενος διαφερομένω, ἰδὼν τὸν Χαιρεκράτη· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Χαιρέκρατες, οὐ δήπου καὶ σὺ εἶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφούς; καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου, καὶ τῶν μὲν βοηθείας δεομένων, τοῦ δὲ βοηθεῖν δυναμένου, καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν πλειόνων ὑπαρχόντων, τοῦ δὲ ἑνός. θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο, εἴ τις τοὺς μὲν ἀδελφούς ζημίαν ἡγεῖται, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν κέκτηται, τοὺς δὲ πολίτας οὐχ ἡγεῖται ζημίαν, ὅτι οὐ καὶ τὰ τῶν πολιτῶν ἔχει· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δύνανται λογίζεσθαι, ὅτι κρεῖττον σὺν πολλοῖς οἰκοῦντα ἀσφαλῶς τάρκουντα ἔχειν ἢ μόνον διαιτώμενον τὰ τῶν πολιτῶν ἐπικινδύνως πάντα κекτησθαι, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοοῦσι·
 3 καὶ οἰκέτας μὲν οἱ δυνάμενοι ὠνοῦνται, ἵνα συνεργούς ἔχωσι, καὶ φίλους κτῶνται, ὡς βοηθῶν δεόμενοι, τῶν δ' ἀδελφῶν ἀμελοῦσιν, ὥσπερ ἐκ πολιτῶν μὲν γιγνο-
 4 μένους φίλους, ἐξ ἀδελφῶν δὲ οὐ γιγνομένους. καὶ μὴν πρὸς φιλίαν μέγα μὲν ὑπάρχει τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν φῖναι, μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι, ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντροφῶν· πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τιμῶσί τε μᾶλλον τοὺς συναδέλφους ὄντας τῶν ἀναδέλφων καὶ ἦττον τούτοις ἐπι-
 5 τίθενται. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἄλλ' εἰ μὲν, ὦ Σώκρατες, μὴ μέγα εἴη τὸ διάφορον, ἴσως ἂν δέοι φέρειν τὸν ἀδελφὸν καὶ μὴ μικρῶν ἕνεκα φεύγειν· ἀγαθὸν γάρ, ὥσπερ καὶ σὺ λέγεις, ἀδελφὸς ὢν οἶον

δεῖ· ὁπότε μέντοι παντός ἐνδέοι καὶ πᾶν τὸ ἐναντιώ-
 τατον εἶη, τί ἂν τις ἐπιχειροῖη τοῖς ἀδυνάτοις; καὶ ὁ 6
 Σωκράτης ἔφη· Πότερα δέ, ὦ Χαιρέκρατες, οὐδενὶ
 ἀρέσαι δύναται Χαιρεφῶν, ὥσπερ οὐδὲ σοί, ἢ ἔστιν
 οἷς καὶ πάννυ ἀρέσκει; Διὰ τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, ὦ
 Σώκρατες, ἀξιόν ἐστιν ἐμοὶ μισεῖν αὐτόν, ὅτι ἄλλοις
 μὲν ἀρέσκειν δύναται, ἐμοὶ δὲ ὅπου ἂν παρῆ πανταχοῦ
 καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλειά ἐστιν.
 Ἄρ' οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὥσπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστή-7
 μονι μὲν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστίν, οὕτω
 καὶ ἀδελφός, ὅταν τις αὐτῷ μὴ ἐπιστάμενος ἐγχειρῆ
 χρῆσθαι, ζημία ἐστί; Πῶς δ' ἂν ἐγώ, ἔφη ὁ Χαιρεκρά-8
 τής, ἀνεπιστήμων εἶην ἀδελφῷ χρῆσθαι, ἐπιστάμενός
 γε καὶ εὖ λέγειν τὸν εὖ λέγοντα καὶ εὖ ποιεῖν τὸν
 εὖ ποιοῦντα; τὸν μέντοι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειρώ-
 μενον ἐμὲ ἀνιᾶν οὐκ ἂν δυναίμην οὐτ' εὖ λέγειν
 οὐτ' εὖ ποιεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πειράσομαι. καὶ ὁ Σωκρά-9
 τής ἔφη· Θαυμαστά γε λέγεις, ὦ Χαιρέκρατες, εἰ
 κύνα μὲν, εἰ σοὶ ἦν ἐπὶ προβάτοις ἐπιτήδειος ὢν καὶ
 τοὺς μὲν ποιμένας ἡσπάζετο, σοὶ δὲ προσιόντι ἐχα-
 λέπαινεν, ἀμελήσας ἂν τοῦ βρογίζεσθαι ἐπειρῶ εὖ ποιή-
 σας πραῦνειν αὐτόν, τὸν δὲ ἀδελφὸν φῆς μὲν μέγα
 ἀγαθὸν εἶναι ὄντα πρὸς σὲ οἶον δεῖ, ἐπίστασθαι δὲ
 ὁμολογῶν καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ λέγειν οὐκ ἐπιχειρεῖς
 μηχανᾶσθαι ὅπως σοὶ ὡς βέλτιστος ἦ. καὶ ὁ Χαι-10
 ρεκράτης· Δέδοικα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐκ ἔχω
 ἐγὼ τὸσαύτην σοφίαν ὥστε Χαιρεφῶντα ποιῆσαι πρὸς
 ἐμὲ οἶον δεῖ. Καὶ μὴν οὐδέν γε ποικίλου, ἔφη ὁ
 Σωκράτης, οὐδὲ καινὸν δεῖ ἐπ' αὐτόν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.
 μηχανᾶσθαι, οἷς δὲ καὶ σὺ ἐπίστασαι αὐτὸς οἶομαι
 ἂν αὐτὸν ἀλόντα περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι σε. Οὐκ ἂν 11

φθάνοις, ἔφη, λέγων, εἴ τι ἤσθησαί με φίλτρον ἐπι-
 στάμενον ὃ ἐγὼ εἰδὼς λέληθα ἐμαυτόν. Λέγε δὴ μοι,
 ἔφη, εἴ τινα τῶν γνωρίμων βούλοιο κατεργάσασθαι,
 ὁπότε θύοι, καλεῖν σε ἐπὶ δεῖπνον, τί ἂν ποιοίης;
 Δῆλον ὅτι κατάρχοιμ' ἂν τοῦ αὐτός, ὅτε θύοιμι, κα-
 12 λεῖν ἐκεῖνον. Εἰ δὲ βούλοιο τῶν φίλων τινὰ προτρέ-
 ψασθαι, ὁπότε ἀποδημοίης, ἐπιμελεῖσθαι τῶν σῶν, τί
 ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι πρότερος ἂν ἐγχειροίην ἐπι-
 13 μελεῖσθαι τῶν ἐκείνου, ὁπότε ἀποδημοίῃ. Εἰ δὲ βού-
 λοιο ξένον ποιῆσαι ὑποδέχεσθαι σεαυτόν, ὁπότε ἔλθοις
 εἰς τὴν ἐκείνου, τί ἂν ποιοίης; Δῆλον ὅτι καὶ τοῦτον
 πρότερος ὑποδεχοίμην ἂν, ὁπότε ἔλθοι Ἀθήναζε· καὶ
 εἴ γε βουλοίμην αὐτὸν προθυμεῖσθαι διαπράττειν μοι
 ἐφ' ἃ ἤκοιμι, δῆλον ὅτι καὶ τοῦτο δέοι ἂν πρότερον
 14 αὐτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν. Πάντ' ἄρα σύγε τὰ ἐν ἀνθρώ-
 ποις φίλτρα ἐπιστάμενος πάλαι ἀπεκρύπτου· ἢ ὀκνεῖς,
 ἔφη, ἄρξαι, μὴ αἰσχρὸς φανῆς, εἰάν πρότερος τὸν ἀδελ-
 φὸν εὖ ποιῆς; καὶ μὴν πλείστου γε δοκεῖ ἀνὴρ ἐπαίνου
 ἄξιος εἶναι, ὃς ἂν φθάνῃ τοὺς μὲν πολεμίους κακῶς
 ποιῶν, τοὺς δὲ φίλους εὐεργετῶν. εἴ μὲν οὖν ἐδόκει
 μοι Χαιρεφῶν ἡγεμονικώτερος εἶναι σοῦ πρὸς τὴν φιλίαν
 ταύτην, ἐκεῖνον ἂν ἐπειρώμην πείθειν πρότερον ἐγχει-
 15 ρεῖν τῷ σὲ φίλον ποιεῖσθαι· νῦν δέ μοι σὺ δοκεῖς ἡγού-
 μενος μᾶλλον ἂν ἐξεργάσασθαι τοῦτο. καὶ ὁ Χαιρεκρά-
 16 τῆς εἶπεν· Ἄτοπα λέγεις, ὦ Σώκратες, καὶ οὐδαμῶς
 πρὸς σοῦ, ὅς γε κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖ-
 σθαι· καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τὰναντία
 νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ λόγου
 16 καὶ ἔργου. Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ
 παραχωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ συντυγχάνουσι
 πανταχοῦ νομίζεται καὶ καθήμενον ὑπαναστῆναι καὶ

κοίτη μαλακῇ τιμῆσαι καὶ λόγων ὑπεῖξαι; ὦγαθέ, μὴ
 ὄκνει, ἔφη, ἀλλ' ἐγχείρει τὸν ἄνδρα καταπραῦνειν,
 καὶ πάννυ ταχύ σοι ὑπακούσεται· οὐχ ὄρας ὡς φιλότι-
 μός ἐστι καὶ ἑλευθέριος; τὰ μὲν γὰρ πονηρὰ ἀνθρώπια
 οὐκ ἂν ἄλλως μᾶλλον ἔλοις ἢ εἰ δοίης τι, τοὺς δὲ
 καλοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος μά-
 λιστ' ἂν κατεργάσαιο. καὶ ὁ Χαιρεκράτης εἶπεν· Ἐὰν 17
 οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιῶντος ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίννη-
 ται; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις
 ἐπιδειξαι σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι,
 ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; ἀλλ'
 οὐδὲν οἶμαι τούτων ἔσεσθαι· νομίζω γὰρ αὐτόν, ἐπειδὰν
 αἰσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ-
 του, πάννυ φιλονικῆσειν ὅπως περιγένηται σου καὶ λόγῳ
 καὶ ἔργῳ εὖ ποιῶν. νῦν μὲν γὰρ οὕτως, ἔφη, διάκει- 18
 σθον, ὥσπερ εἰ τῷ χεῖρει, ἄς ὁ θεὸς ἐπὶ τῷ συλλαμ-
 βάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφεμένῳ τούτου τράποιντο
 πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω, ἢ εἰ τῷ πόδε θεία μοῖρα
 πεποιημένῳ πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε
 τούτου ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω· οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη 19
 καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ
 βλάβῃ χρησθαι; καὶ μὴν ἀδελφῷ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ
 θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν ἢ χεῖρέ
 τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμῶ καὶ τὰλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν
 ἀνθρώποις. χεῖρες μὲν γάρ, εἰ δέοι αὐτὰς τὰ πλέον
 ὄργυιᾶς διέχοντα ἅμα ποιῆσαι, οὐκ ἂν δύναιντο· πόδες
 δὲ οὐδ' ἂν ἐπὶ τὰ ὄργυιᾶν διέχοντα ἔλθοιεν ἅμα, ὀφθαλ-
 μοὶ δὲ οἱ δοκοῦντες ἐπὶ πλείστον ἐξικνεῖσθαι οὐδ' ἂν
 τῶν ἔτι ἐγγυτέρῳ ὄντων τὰ ἔμπροσθεν ἅμα καὶ τὰ
 ὀπισθεν ἰδεῖν δύναιντο· ἀδελφῷ δὲ φίλῳ ὄντε καὶ
 πολὺν διεστῶτε πράττετον ἅμα ἐπ' ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν.

IV. Ἦκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ φίλων διαλεγομένου ἐξ ὧν ἔμοιγε ἐδόκει μάλιστα ἂν τις ὠφελείσθαι πρὸς φίλων κτησίῃν τε καὶ χρείαν. τοῦτο μὲν γὰρ δὴ πολλῶν ἔφη ἀκούειν, ὡς πάντων κτημάτων κράτιστον [ἂν] εἴη φίλος σαφῆς καὶ ἀγαθός· ἐπιμελομένους δὲ παντὸς μᾶλλον ὄρᾱν ἔφη τοὺς πολλοὺς ἢ φίλων κτήσεως. καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ ἀνδράποδα καὶ βοσκήματα καὶ σκευὴ κτωμένους τε ἐπιμελῶς ὄρᾱν ἔφη καὶ τὰ ὄντα σφάζειν πειρωμένους, φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναί φασιν, ὄρᾱν ἔφη τοὺς πολλοὺς οὔτε ὄπως κτήσονται φροντίζοντας οὔτε ὄπως οἱ ὄντες αὐτοῖς σφάζονται. ἀλλὰ καὶ καμνόντων φίλων τε καὶ οἰκετῶν ὄρᾱν τινὰς ἔφη τοῖς μὲν οἰκέταις καὶ ἰατροῦς εἰσάγοντας καὶ τᾶλλα τὰ πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελῶς παρασκευάζοντας, τῶν δὲ φίλων ὀλιγοροῦντας, ἀποθανόντων τε ἀμφοτέρων ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκέταις ἀχθομένους τε καὶ ζημίαν ἠγούμενους, ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις οὐδὲν οἰόμενους ἐλαττοῦσθαι, καὶ τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων οὐδὲν ἕωντας ἀθεράπευτον οὐδ' ἀνεπίσκεπτον, τῶν δὲ φίλων ἐπιμελείας δεομένων ἀμελοῦντας. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὄρᾱν ἔφη τοὺς πολλοὺς τῶν μὲν ἄλλων κτημάτων καὶ πάνυ πολλῶν αὐτοῖς ὄντων τὸ πλήθος εἰδότας, τῶν δὲ φίλων ὀλίγων ὄντων οὐ μόνον τὸ πλήθος ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πυνθανομένοις τοῦτο καταλέγειν ἐγχειρήσαντας, οὓς ἐν τοῖς φίλοις εἶθεσαν, πάλιν τούτους ἀνατίθεσθαι· τοσοῦτον αὐτοὺς τῶν φίλων φροντίζειν. καίτοι πρὸς ποῖον κτήμα τῶν ἄλλων παραβαλλόμενος φίλος ἀγαθὸς οὐκ ἂν πολλῶ κρείττων φανεῖη; ποῖος γὰρ ἵππος ἢ ποῖον ζεῦγος οὔτω χρήσιμον ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος; ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὔτως εὖνουν καὶ παραμόνιμον; ἢ ποῖον

ἄλλο κτῆμα οὕτω πάγχρηστος; ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος⁶ ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλείπον τῷ φίλῳ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ τῶν κοινῶν πράξεων, κἂν τέ τινα εὐ ποιῆσαι δέῃ, συνεπισχύει, ἐάν τέ τις φόβος ταράττη, συμβοηθεῖ, τὰ μὲν συναναλίσκων, τὰ δὲ συμπράττων, καὶ τὰ μὲν συμπεΐθων, τὰ δὲ βιαζόμενος, καὶ εὐ μὲν πράττοντας πλείστα εὐφραίνων, σφαλλομένους δὲ πλείστα ἐπανορθῶν. ἅ δὲ αἶ τε χεῖρες⁷ ἑκάστῳ ὑπηρετοῦσι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ προορῶσι καὶ τὰ ὄψα προακούουσι καὶ οἱ πόδες διανύτουσι, τούτων φίλος εὐεργετῶν οὐδενὸς λείπεται· πολλάκις δὲ ἅ πρὸ αὐτοῦ τις ἢ οὐκ ἐξεργάσατο ἢ οὐκ εἶδεν ἢ οὐκ ἤκουσεν ἢ οὐ διήνυσεν, ταῦθ' ὁ φίλος πρὸ τοῦ φίλου ἐξήρκεσεν. ἀλλ' ὅμως ἐνιοὶ δένδρα μὲν πειρῶνται θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἔνεκεν, τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος, ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλείστοι ἐπιμέλονται.

"Ἦκουσα δέ ποτε καὶ ἄλλον αὐτοῦ λόγον, ὃς ἐδό- V.
κει μοι προτρέπειν τὸν ἀκούοντα ἐξετάζειν ἑαυτὸν ὀπόσον τοῖς φίλοις ἄξιος εἴη. ἰδὼν γὰρ τινα τῶν συνόντων ἀμελοῦντα φίλου πενία πιεζομένου, ἤθετο Ἀντισθένη ἐναντίον τοῦ ἀμελοῦντος αὐτοῦ καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἄρ', ἔφη, ὦ Ἀντίσθενες, εἰσὶ τινες ἀξίαι² φίλων, ὥσπερ οἰκετῶν; τῶν γὰρ οἰκετῶν ὁ μὲν πού δυοῖν μναῖν ἄξιός ἐστιν, ὁ δὲ [οὐδ'] ἡμιμναίου, ὁ δὲ πέντε μνῶν, ὁ δὲ καὶ δέκα· Νικίας δὲ ὁ Νικηράτου λέγεται ἐπιστάτην εἰς τὰργύρεια πρίασθαι ταλάντου· σκοποῦμαι δὴ τοῦτο, ἔφη, εἰ ἄρα, ὥσπερ τῶν οἰκετῶν, οὕτω καὶ τῶν φίλων εἰσὶν ἀξίαι. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη³ ὁ Ἀντισθένης· ἐγὼ γοῦν βουλοίμην ἂν τὸν μὲν τινα φίλον μοι εἶναι μᾶλλον ἢ δύο μναῖς, τὸν δ' οὐδ' ἂν

ἡμιμναίου προτιμησαίμην, τὸν δὲ καὶ πρὸ δέκα μνῶν
 ἐλοιίμην ἂν, τὸν δὲ [πρὸ] πάντων χρημάτων καὶ πόνων
 4 πριαίμην ἂν φίλον μοι εἶναι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σω-
 κράτης, εἰ γε ταῦτα τοιαῦτά ἐστι, καλῶς ἂν ἔχοι
 ἐξετάζειν τινὰ ἑαυτόν, πόσον ἄρα τυγχάνει τοῖς φί-
 λοις ἄξιος ὢν, καὶ πειρᾶσθαι ὡς πλείστου † ἄξιος εἶναι.
 ἵνα ἦττον αὐτὸν οἱ φίλοι προδιδῶσιν. ἐγὼ γάρ τοι,
 ἔφη, πολλάκις ἀκούων τοῦ μὲν ὅτι προῦδωκεν αὐτὸν
 φίλος ἀνὴρ, τοῦ δ' ὅτι μνᾶν ἀνθ' ἑαυτοῦ μᾶλλον
 5 εἶλετο ἀνὴρ, ὃν ᾤετο φίλον εἶναι, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα,
 σκοπῶ, μὴ, ὥσπερ † ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν πωλῆ
 καὶ ἀποδῶται τοῦ εὐρόντος, οὕτω καὶ τὸν πονηρὸν
 φίλον, ὅταν ἐξῆ τὸ πλεόν τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπαγωγὸν
 ἢ ἀποδίδοσθαι· τοὺς δὲ χρηστοὺς οὔτε οἰκέτας πάν-
 τι πωλουμένους ὁρῶ οὔτε φίλους προδιδομένους.

VI. Ἐδόκει δέ μοι καὶ εἰς τὸ δοκιμάζειν φίλους ὁποί-
 οὺς ἄξιον κτᾶσθαι φρενοῦν τοιάδε λέγων· Εἰπέ μοι,
 ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, εἰ δεοίμεθα φίλου ἀγαθοῦ, πῶς
 ἂν ἐπιχειροίημεν σκοπεῖν; ἄρα πρῶτον μὲν ζητητέον,
 ὅστις ἄρχει γαστροῦ τε καὶ φιλοποσίας καὶ λαγνείας
 καὶ ὑπνου καὶ ἀργίας; ὁ γὰρ ὑπὸ τούτων κρατού-
 μενος οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ δύναται ἂν οὔτε φίλῳ τὰ δέ-
 οντα πράττειν. Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦ
 μὲν ὑπὸ τούτων ἀρχομένου ἀφεκτέον δοκεῖ σοι εἶναι;
 2 Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί γάρ; ἔφη, ὅστις δαπανηρὸς
 ὢν μὴ αὐτάρκης ἐστίν, ἀλλ' αἰεὶ τῶν πλησίον δέχεται,
 καὶ λαμβάνων μὲν μὴ δύναται ἀποδιδόναι, μὴ λαμβά-
 νων δὲ τὸν μὴ δίδοντα μισεῖ, οὐ δοκεῖ σοι καὶ οὗτος
 χαλεπὸς φίλος εἶναι; Πάνυ γ', ἔφη. Οὐκοῦν ἀφεκτέον
 καὶ τούτου; Ἀφεκτέον μέντοι, ἔφη. Τί γάρ; ὅστις
 3 χρηματίζεσθαι μὲν δύναται, πολλῶν δὲ χρημάτων

ἐπιθυμεῖ, καὶ διὰ τοῦτο δυσσύμβολός ἐστι, καὶ λαμβάνων μὲν ἤδεται, ἀποδιδόναί δὲ μὴ βούλεται; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, οὗτος ἐτι πονηρότερος ἐκείνου εἶναι. Τί δ'; ὅστις διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ χρηματίζεσθαι μηδὲ πρὸς ἓν ἄλλο σχολὴν ποιεῖται ἢ ὀπόθεν αὐτός τι κερδανεῖ; Ἀφεκτέον καὶ τούτου, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· ἀνωφελῆς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμένῳ. Τί δέ; ὅστις στασιώδης⁴ τέ ἐστι καὶ θέλων πολλοὺς τοῖς φίλοις ἐχθροὺς παρέχειν; Φευκτέον νῆ Δία καὶ τούτου. Εἰ δέ τις τούτων μὲν τῶν κακῶν μηδὲν ἔχει, εὖ δὲ πάσχων ἀνέχεται, μηδὲν φροντίζων τοῦ ἀντενεργετεῖν; Ἀνωφελῆς ἂν εἴη καὶ οὗτος. ἀλλὰ ποῖον, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρήσομεν φίλον ποιεῖσθαι; Οἶμαι μὲν, ὅς ἂν τὰναντία τούτων⁵ ἐγκρατῆς μὲν ἢ τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν, εὖοικος δὲ καὶ εὐσύμβολος ὢν τυγχάνη καὶ φιλόνομος πρὸς τὸ μὴ ἐλλείπεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν, ὥστε λυσιτελεῖν τοῖς χρωμένοις. Πῶς οὖν ἂν ταῦτα δοκιμάσαιμεν, ὦ Σώκρατες, πρὸ τοῦ χρῆσθαι; Τοὺς μὲν ἀνδριαντοποιοῦς, ἔφη, δοκιμάζομεν οὐ τοῖς λόγοις αὐτῶν τεκμαιρόμενοι, ἀλλ' ὃν ἂν ὀρώμεν τοὺς πρόσθεν ἀνδριάντας καλῶς εἰργασμένον, τούτῳ πιστεύομεν καὶ τοὺς λοιποὺς εὖ ποιήσειν. Καὶ ἄνδρα δὴ λέγεις, ἔφη,⁷ ὅς ἂν τοὺς φίλους τοὺς πρόσθεν εὖ ποιῶν φαίνηται, δῆλον εἶναι καὶ τοὺς ὕστερον εὐεργετήσοντα; Καὶ γὰρ ἵπποις, ἔφη, ὃν ἂν ὀρῶ τοῖς πρόσθεν καλῶς χρώμενον, τοῦτον κἂν ἄλλοις οἶμαι καλῶς χρῆσθαι. Εἶεν, ἔφη·⁸ ὅς δ' ἂν ἡμῖν ἄξιος φιλίας δοκῆ εἶναι, πῶς χρὴ φίλον τοῦτον ποιεῖσθαι; Πρῶτον μὲν, ἔφη, τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἐπισκεπτέον, εἰ συμβουλευούσιν αὐτόν φίλον ποιεῖσθαι. Τί οὖν; ἔφη, ὃν ἂν ἡμῖν τε δοκῆ καὶ οἱ θεοὶ μὴ ἐναντιῶνται, ἔχεις εἰπεῖν ὅπως οὗτος θηρατέος;

- 9 *Μὰ Δί'*, ἔφη, οὐ κατὰ πόδας ὥσπερ ὁ λαγῶς οὐδ' ἀπάτη ὥσπερ αἱ ὄρνιθες οὐδὲ βία ὥσπερ οἱ κάπροι. ἄκοντα γὰρ φίλον ἐλεῖν ἐργῶδες· χαλεπὸν δὲ καὶ δήσαντα κατέχειν ὥσπερ δοῦλον· ἐχθροὶ γὰρ μᾶλλον
- 10 ἢ φίλοι γίνονται οἱ ταῦτα πάσχοντες. Φίλοι δὲ πῶς; ἔφη. εἶναι μὲν τινάς φασιν ἐπωδᾶς, ἄς οἱ ἐπιστάμενοι ἐπάδοντες οἷς ἂν βούλωνται φίλους αὐτοὺς ποιοῦνται· εἶναι δὲ καὶ φίλτρα, οἷς οἱ ἐπιστάμενοι πρὸς οὓς ἂν βούλωνται χρώμενοι φιλοῦνται ὑπ' αὐτῶν. Πόθεν οὖν,
- 11 ἔφη, ταῦτα μάθοιμεν ἄν; "Ἄ μὲν αἱ Σειρήνες ἐπῆδον τῷ Ὀδυσσεῖ, ἤκουσας Ὀμήρου, ὧν ἐστὶν ἀρχὴ τοιάδε τις·

Δεῦρ' ἄγε δῆ, πολύαιν' Ὀδυσσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν.

- Ταύτην οὖν, ἔφη, τὴν ἐπωδὴν, ὦ Σώκρατες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις αἱ Σειρήνες ἐπάδουσαι κατεῖχον,
- 12 ὥστε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπασθέντας; Οὐκ ἀλλὰ τοῖς ἐπ' ἀρετῇ φιλοτιμουμένοις οὕτως ἐπῆδον. Σχεδόν τι λέγεις τοιαῦτα χρῆναι ἐκάστῳ ἐπάδειν, οἷα μὴ νομιεῖ ἀκούων τὸν ἐπαινοῦντα καταγελῶντα λέγειν; Οὕτω μὲν γὰρ ἐχθίων τ' ἂν εἴη καὶ ἀπελαῦνοι τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ἑαυτοῦ, εἰ τὸν εἰδότα ὅτι μικρὸς τε καὶ αἰσχροὺς καὶ ἀσθενῆς ἐστὶν ἐπαινοίη λέγων ὅτι καλὸς τε καὶ μέγας καὶ ἰσχυρὸς ἐστίν. "Ἄλλως δέ τινας
- 13 οἶσθα ἐπωδᾶς; Οὐκ ἄλλ' ἤκουσα μὲν ὅτι Περικλῆς πολλὰς ἐπίσταιτο, ἄς ἐπάδων τῇ πόλει ἐποίει αὐτὴν φιλεῖν αὐτόν. Θεμιστοκλῆς δὲ πῶς ἐποίησε τὴν πόλιν φιλεῖν αὐτόν; *Μὰ Δί'* οὐκ ἐπάδων, ἀλλὰ περιάρπας τι
- 14 ἀγαθὸν αὐτῇ. Δοκεῖς μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὡς, εἰ μέλλομεν ἀγαθὸν τινα κτήσεσθαι φίλον, αὐτοὺς ἡμᾶς ἀγαθοὺς δεῖ γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν. Σὺ δ' ὦρον, ἔφη ὁ Σωκράτης, οἷόν τ' εἶναι καὶ πονηρὸν

ὄντα χρηστοὺς φίλους κτήσασθαι; Ἐώρων γάρ, ἔφη ὁ 15
 Κριτόβουλος, φήτοράς τε φανύλους ἀγαθοῖς δημηγόροις
 φίλους ὄντας, καὶ στρατηγεῖν οὐχ ἱκανοὺς πάνυ στρα-
 τηγικοῖς ἀνδράσιν ἐταίρους. Ἄρ' οὖν, ἔφη, καί, περὶ 16
 οὗ διαλεγόμεθα, οἴσθ' αἰ τινὰς οἱ ἀνωφελεῖς ὄντες ὠφελί-
 μους δύνανται φίλους ποιεῖσθαι; Μὰ Δί' οὐ δῆτ',
 ἔφη· ἀλλ' εἰ ἀδύνατόν ἐστι πονηρὸν ὄντα καλοὺς
 ἀγαθοὺς φίλους κτήσασθαι, ἐκεῖνο ἤδη μέλει μοι, εἰ
 ἔστιν αὐτὸν καλὸν ἀγαθὸν γενόμενον ἐξ ἐτοίμου τοῖς
 καλοῖς ἀγαθοῖς φίλον εἶναι. Ὁ ταράττει σε, ὦ Κριτό- 17
 βουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας καὶ τὰ καλὰ πράττοντας
 καὶ τῶν αἰσχυρῶν ἀπεχομένους ὄρας ἀντὶ τοῦ φίλους
 εἶναι στασιάζοντας ἀλλήλοις καὶ χαλεπώτερον χρωμέ-
 νους τῶν μηδενὸς ἀξίων ἀνθρώπων. Καὶ οὐ μόνον 18
 γ', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἱ ἰδιῶται τοῦτο ποιοῦσιν,
 ἀλλὰ καὶ πόλεις αἰ τῶν τε καλῶν μάλιστα ἐπιμελόμεναι
 καὶ τὰ αἰσχυρὰ ἤκιστα προσιέμεναι πολλάκις πολεμικῶς
 ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας. ἂ λογιζόμενος πάνυ ἀθύμως 19
 ἔχω πρὸς τὴν τῶν φίλων κτῆσιν· οὔτε γὰρ τοὺς πονη-
 ροὺς ὄρω φίλους ἀλλήλοις δυναμένους εἶναι· πῶς γὰρ
 ἂν ἢ ἀχάριστοι ἢ ἀμελεῖς ἢ πλεονέκται ἢ ἄπιστοι ἢ
 ἀκρατεῖς ἄνθρωποι δύναιντο φίλοι γενέσθαι; οἱ μὲν
 οὖν πονηροὶ πάντως ἔμοιγε δοκοῦσιν ἀλλήλοις ἐχθροὶ
 μᾶλλον ἢ φίλοι πεφυκέναι. ἀλλὰ μὴν, ὥσπερ σὺ λέγεις, 20
 οὐδ' ἂν τοῖς χρηστοῖς οἱ πονηροὶ ποτε συναρμόσειαν
 εἰς φιλίαν· πῶς γὰρ οἱ τὰ πονηρὰ ποιοῦντες τοῖς τὰ
 τοιαῦτα μισοῦσι φίλοι γένοιντ' ἂν; εἰ δὲ δὴ καὶ οἱ
 ἀρετὴν ἀσκοῦντες στασιάζουσί τε περὶ τοῦ πρωτεύειν
 ἐν ταῖς πόλεσι καὶ φθονοῦντες ἑαυτοῖς μισοῦσιν ἀλλή-
 λους, τίνες εἶ φίλοι ἔσονται καὶ ἐν τίσιν ἀνθρώποις
 εὖνοια καὶ πίστις ἔσται; Ἄλλ' ἔχει μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, 21

ποικίλως πως ταῦτα, ὡς Κριτόβουλε. φύσει γὰρ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν φιλικὰ· δέονται τε γὰρ ἀλλήλων καὶ ἔλεοῦσι καὶ συνεργοῦντες ὠφελούσι καὶ τοῦτο συνιέντες χάριν ἔχουσιν ἀλλήλοις· τὰ δὲ πολεμικά· τὰ τε γὰρ αὐτὰ καλὰ καὶ ἡδέα νομίζοντες ὑπὲρ τούτων μάχονται καὶ διχογνωμονοῦντες ἐναντιοῦνται· πολεμικὸν δὲ καὶ ἔρις καὶ ὀργή· καὶ δυσμενὲς μὲν ὁ τοῦ πλεονε-
 22 κτεῖν ἔρως, μισητὸν δὲ ὁ φθόνος. ἀλλ' ὅμως διὰ τούτων πάντων ἢ φιλία διαδυομένη συνάπτει τοὺς καλοὺς τε κάγαθούς. διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν αἰροῦνται μὲν ἄνευ πόνου τὰ μέτρια κεκτῆσθαι μᾶλλον ἢ διὰ πολέμου πάντων κυριεύειν, καὶ δύνανται πεινῶντες καὶ διψῶντες ἀλύπως σίτου καὶ ποτοῦ κοινωνεῖν καὶ τοῖς τῶν ὠραίων ἀφροδισίσις ἡδόμενοι καρτερεῖν, ὥστε μὴ λυπεῖν οὓς
 23 μὴ προσήκει· δύνανται δὲ καὶ χρημάτων οὐ μόνον τοῦ πλεονεκτεῖν ἀπεχόμενοι νομίμως κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις· δύνανται δὲ καὶ τὴν ἔριν οὐ μόνον ἀλύπως, ἀλλὰ καὶ συμφερόντως ἀλλήλοις διατίθεσθαι καὶ τὴν ὀργὴν κωλύειν εἰς τὸ μεταμελησόμενον προῖέναι· τὸν δὲ φθόνον παντάπασιν ἀφαιροῦσι, τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀγαθὰ τοῖς φίλοις οἰκεία παρέχοντες, τὰ
 24 δὲ τῶν φίλων ἑαυτῶν νομίζοντες. πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τοὺς καλοὺς κάγαθούς καὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν μὴ μόνον ἀβλαβεῖς, ἀλλὰ καὶ ὠφελίμους ἀλλήλοις κοινωνοὺς εἶναι; οἱ μὲν γὰρ ἐπιθυμοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι τιμᾶσθαι τε καὶ ἄρχειν, ἵνα ἐξουσίαν ἔχωσι χρήματά τε κλέπτειν καὶ ἀνθρώπους βιάζεσθαι καὶ ἡδυπαθεῖν, ἄδικοί τε καὶ πονηροὶ ἂν εἶεν καὶ ἀδύνατοι ἄλλω
 25 συναρμόσαι. εἰ δὲ τις ἐν πόλει τιμᾶσθαι βουλόμενος, ὅπως αὐτός τε μὴ ἀδικῆται καὶ τοῖς φίλοις τὰ δίκαια βοηθεῖν δύνῃται, καὶ ἄρξας ἀγαθόν τι ποιεῖν τὴν

πατρίδα πειράται, διὰ τί ὁ τοιοῦτος ἄλλω τοιούτῳ οὐκ ἂν δύναίτο συναρμόσαι; πότερον τοὺς φίλους ὠφελεῖν μετὰ τῶν καλῶν κάγαθῶν ἢ τιον δυνήσεται; ἢ τὴν πόλιν εὐεργετεῖν ἀδυνατώτερος ἔσται καλοὺς κάγαθούς ἔχων συνεργούς; ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γυμνικοῖς 26 ἀγῶσι δῆλόν ἐστιν, ὅτι, εἰ ἐξῆν τοῖς κρατίστοις συνθεμένους ἐπὶ τοὺς χείρους ἰέναι, πάντας ἂν τοὺς ἀγῶνας οὗτοι ἐνίκων καὶ πάντα τὰ ἄθλα οὗτοι ἐλάμβανον. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖ μὲν οὐκ ἔωσι τοῦτο ποιεῖν, ἐν δὲ τοῖς πολιτικοῖς, ἐν οἷς οἱ καλοὶ κάγαθοὶ κρατιστεύουσιν, οὐδεὶς κωλύει μεθ' οὗ ἂν τις βούληται τὴν πόλιν εὐεργετεῖν, πῶς οὐ λυσιτελεῖ τοὺς βελτίστους φίλους κτησάμενον πολιτεύεσθαι, τούτοις κοινωνοῖς καὶ συνεργοῖς τῶν πράξεων μᾶλλον ἢ ἀνταγωνισταῖς χρώμενον; ἀλλὰ μὴν κάκεινο δῆλον, ὅτι κὰν πολεμῇ τις τινη, 27 συμμαχῶν δεήσεται, καὶ τούτων πλειόνων, ἐὰν καλοῖς κάγαθοῖς ἀντιτάττηται· καὶ μὴν οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι, ἵν' ἐθέλωσι προθυμείσθαι· πολὺ δὲ κρεῖττον τοὺς βελτίστους ἐλάττονας εὖ ποιεῖν ἢ τοὺς χείρους πλείονας ὄντας· οἱ γὰρ πονηροὶ πολὺ πλειόνων εὐεργεσιῶν ἢ οἱ χρηστοὶ δέονται. ἀλλὰ θαρ- 28 ρῶν, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, πειρῶ ἀγαθὸς γίνεσθαι, καὶ τοιοῦτος γενόμενος θηρᾶν ἐπιχείρει τοὺς καλοὺς τε κάγαθούς. ἴσως δ' ἂν τί σοι κάγῳ συλλαβεῖν εἰς τὴν τῶν καλῶν τε κάγαθῶν θήραν ἔχοιμι διὰ τὸ ἐρωτικός εἶναι· δεινῶς γὰρ, ὦν ἂν ἐπιθυμήσω ἀνθρώπων, ὄλος ὠρμημαὶ ἐπὶ τὸ φιλῶν τε αὐτοὺς ἀντιφιλεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν καὶ ποθῶν ἀντιποθεῖσθαι καὶ ἐπιθυμῶν συνεῖναι [καὶ] ἀντεπιθυμεῖσθαι τῆς συνουσίας· ὁρῶ δὲ 29 καὶ σοὶ τούτων δεῆσον, ὅταν ἐπιθυμήσῃς φιλίαν πρὸς τινας ποιεῖσθαι· μὴ οὖν ἀποκρύπτου με οἷς ἂν βούλοιο

φίλος γενέσθαι· διὰ γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ἀρέσαι
 τῷ ἀρέσκοντί μοι οὐκ ἀπείρως οἶμαι ἔχειν πρὸς θήραν
 80 ἀνθρώπων. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· Καὶ μὴν, ὦ
 Σώκρατες, τούτων ἐγὼ τῶν μαθημάτων πάλαι ἐπιθυμῶ
 ἄλλως τε καὶ εἰ ἔξαρκέσει μοι ἡ αὐτῇ ἐπιστήμη ἐπὶ
 τοὺς ἀγαθοὺς τὰς ψυχὰς καὶ ἐπὶ τοὺς καλοὺς τὰ σώ-
 31 ματα. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἄλλ', ὦ Κριτόβουλε,
 οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστήμῃ τὸ τὰς χεῖρας προσ-
 φέροντα ποιεῖν ὑπομένειν τοὺς καλοὺς. πέπεισμαι δὲ
 καὶ ἀπὸ τῆς Σκύλλης διὰ τοῦτο φεύγειν τοὺς ἀνθρώ-
 πους, ὅτι τὰς χεῖρας αὐτοῖς προσέφερε· τὰς δέ γε
 Σειρήνας, ὅτι τὰς χεῖρας οὐδενὶ προσέφερον, ἀλλὰ
 πᾶσι πόρρωθεν ἐπῆδον, πάντας φασὶν ὑπομένειν καὶ
 32 ἀκούοντας αὐτῶν κηλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη·
 Ὡς οὐ προσοίσειν τὰς χεῖρας, εἴ τι ἔχεις ἀγαθὸν
 εἰς φίλων κτήσιν, δίδασκε. Οὐδὲ τὸ στόμα οὖν, ἔφη
 ὁ Σωκράτης, πρὸς τὸ στόμα προσοίσεις; Θάρρει, ἔφη
 ὁ Κριτόβουλος· οὐδὲ γὰρ τὸ στόμα πρὸς τὸ στόμα
 προσοίσω οὐδενί, ἐὰν μὴ καλὸς ᾖ. Εὐθύς, ἔφη, σύγε,
 ὦ Κριτόβουλε, τὸνναντίον τοῦ συμφέροντος εἴρηκας.
 οἱ μὲν γὰρ καλοὶ τὰ τοιαῦτα οὐχ ὑπομένουσιν· οἱ δὲ
 αἰσχροὶ καὶ ἡδέως προσίενται, νομίζοντες διὰ τὴν
 33 ψυχὴν καλοὶ καλεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἔφη· Ὡς
 τοὺς μὲν καλοὺς φιλήσοντός μου, τοὺς δ' ἀγαθοὺς
 καταφιλήσοντος, θαρρῶν δίδασκε τῶν φίλων τὰ θηρα-
 τικά. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ὅταν οὖν, ὦ Κριτόβουλε,
 φίλος τινὶ βούλη γενέσθαι, ἑάσεις με κατεπειν σου
 πρὸς αὐτὸν ὅτι ἄγασαί τε αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμῆς φίλος
 αὐτοῦ εἶναι; Κατηγόρει, ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὐδένα
 34 γὰρ οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας· Ἐὰν δέ σου
 προσκατηγορήσω, ἔφη, ὅτι διὰ τὸ ἄγασθαι αὐτοῦ καὶ

εὐνοικῶς ἔχεις πρὸς αὐτόν, ἄρα μὴ διαβάλλεσθαι δό-
 ξεις ὑπ' ἑμοῦ; Ἄλλὰ καὶ αὐτῷ μοι, ἔφη, ἐγγίγνεται
 εὐνοια πρὸς οὓς ἂν ὑπολάβω εὐνοικῶς ἔχειν πρὸς ἐμέ.
 Ταῦτα μὲν δὴ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξέσται μοι λέγειν 35
 περὶ σοῦ πρὸς οὓς ἂν βούλη φίλους ποιήσασθαι· ἐὰν
 δέ μοι ἐτι ἐξουσίαν δῶς λέγειν περὶ σοῦ ὅτι ἐπιμελής
 τε τῶν φίλων εἶ καὶ οὐδενὶ οὕτω χαίρεις ὡς φίλοις
 ἀγαθοῖς, καὶ ἐπὶ τε τοῖς καλοῖς ἔργοις τῶν φίλων
 ἀγάλλει οὐχ ἦττον ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς
 ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις οὐδὲν ἦττον ἢ ἐπὶ τοῖς
 ἑαυτοῦ, ὅπως τε ταῦτα γίγνηται τοῖς φίλοις οὐκ ἀπο-
 κάμνεις μηχανώμενος, καὶ ὅτι ἐγνωκας ἀνδρὸς ἀρετὴν
 εἶναι νικᾶν τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιοῦντα, τοὺς δ'
 ἐχθροὺς κακῶς, πάνυ ἂν οἰμαί σοι ἐπιτήδειον εἶναι
 με σύνθηρον τῶν ἀγαθῶν φίλων. Τί οὖν, ἔφη ὁ 36
 Κριτόβουλος, ἐμοὶ τοῦτο λέγεις, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ σοὶ ὄν
 ὅ τι ἂν βούλη περὶ ἐμοῦ λέγειν; Μὰ Δί' οὐχ, ὡς ποτε
 ἐγὼ Ἀσπασίας ἤκουσα· ἔφη γὰρ τὰς ἀγαθὰς προμνη-
 στρίδας μετὰ μὲν ἀληθείας ἀγαθὰ διαγγελλούσας δει-
 νὰς εἶναι συνάγειν ἀνθρώπους εἰς κηδεῖαν, ψευδομένας
 δ' οὐκ ἐθέλειν ἐπαινεῖν· τοὺς γὰρ ἐξαπατηθέντας
 ἄμα μισεῖν ἀλλήλους τε καὶ τὴν προμνησαμένην. ἃ
 δὴ καὶ ἐγὼ πεισθῆεις ὀρθῶς ἔχειν ἠγοῦμαι οὐκ ἐξεῖναι
 μοι περὶ σοῦ λέγειν ἐπαινοῦντι οὐδὲν ὅ τι ἂν μὴ
 ἀληθεύω. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, τοιοῦτός 37
 μοι φίλος εἶ, ὃ Σώκρατες, οἷος, ἂν μὲν τι αὐτὸς ἔχω
 ἐπιτήδειον εἰς τὸ φίλους κτήσασθαι, συλλαμβάνειν μοι·
 εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν ἐθέλοις πλάσας τι εἰπεῖν ἐπὶ τῇ ἐμῇ
 ὠφελείᾳ. Πότερα δ' ἂν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὃ Κριτό-
 βουλε, δοκῶ σοι μᾶλλον ὠφελεῖν σε τὰ ψευδῆ ἐπαινῶν
 ἢ πειθῶν πειρᾶσθαι σε ἀγαθὸν ἄνδρα γενέσθαι; εἰ δὲ 38

μη φανερόν οὕτω σοι, ἐκ τῶνδε σκέψαι· εἰ γάρ σε βουλόμενος φίλον ποιῆσαι ναυκλήρω ψευδόμενος ἐπαινοίην, φάσκων ἀγαθὸν εἶναι κυβερνήτην, ὁ δέ μοι πεισθεὶς ἐπιτρέψειέ σοι τὴν ναῦν μὴ ἐπισταμένῳ κυβερνᾶν, ἔχεις τινὰ ἐλπίδα μὴ ἂν σαυτόν τε καὶ τὴν ναῦν ἀπολέσαι; ἢ εἰ σοι πείσαιμι κοινῇ τὴν πόλιν ψευδόμενος ὡς ἂν στρατηγικῶ τε καὶ δικαστικῶ καὶ πολιτικῶ ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, τί ἂν οἶει σεαυτόν καὶ τὴν πόλιν ὑπὸ σοῦ παθεῖν; ἢ εἰ τινὰς ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν πείσαιμι ψευδόμενος ὡς ὄντι οἰκονομικῶ τε καὶ ἐπιμελεῖ τὰ ἑαυτῶν ἐπιτρέψαι, ἄρ' οὐκ ἂν πείρασαν διδούς ἅμα τε βλαβερός εἴης καὶ καταγέλαστος φαίνοιο; 89 ἀλλὰ συντομωτάτη τε καὶ ἀσφαλεστάτη καὶ καλλίστη ὁδός, ᾧ Κριτόβουλε, ὃ τι ἂν βούλη δοκεῖν ἀγαθὸς εἶναι, τοῦτο καὶ γενέσθαι ἀγαθὸν πειραῖσθαι· ὅσαι δ' ἐν ἀνθρώποις ἀρεταὶ λέγονται, σκοπούμενος εὐρήσεις πάσας μαθήσει τε καὶ μελέτη ἀδξανομένης. ἐγὼ μὲν οὖν, ᾧ Κριτόβουλε, οἶμαι δεῖν ἡμᾶς τὰς ἀρετὰς μελετᾶν· εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γινώσκεις, δίδασκε. καὶ ὁ Κριτόβουλος· Ἄλλ' αἰσχυνοίμην ἂν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, ἀντιλέγων τούτοις· οὔτε γὰρ καλὰ οὔτε ἀληθῆ λέγοιμ' ἂν.

VII. Καὶ μὴν τὰς ἀπορίας γε τῶν φίλων τὰς μὲν δι' ἄγνοιαν ἐπειρᾶτο γνώμη ἀκείσθαι, τὰς δὲ δι' ἐνδειαν διδάσκων κατὰ δύναμιν ἀλλήλοις ἐπαρκεῖν. ἐρῶ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἃ σύνοιδα αὐτῶ. Ἀρίσταρχον γάρ ποτε ὄρων σκυθρωπῶς ἔχοντα· Ἔοικας, ἔφη, ᾧ Ἀρίσταρχε, βαρέως φέρειν τι. χρὴ δὲ τοῦ βάρους μεταδιδόναι τοῖς φίλοις· ἴσως γὰρ ἂν τί σε καὶ ἡμεῖς κουφίσαιμεν. 2 καὶ ὁ Ἀρίσταρχος· Ἄλλὰ μὴν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, ἐν πολλῇ γέ εἰμι ἀπορία. ἐπεὶ γὰρ ἐστασίασεν ἡ πόλις,

πολλῶν φηγόντων εἰς τὸν Πειραιᾶ, συνεληλύθασιν ὡς ἐμὲ καταλελειμμένοι ἀδελφαί τε καὶ ἀδελφίδαί καὶ ἀνεψιαὶ τοσαῦται ὥστ' εἶναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τέτταρας καὶ δέκα τοὺς ἐλευθέρους. λαμβάνομεν δὲ οὔτε ἐκ τῆς γῆς οὐδέν· οἱ γὰρ ἐναντίοι κρατοῦσιν αὐτῆς· οὔτ' ἀπὸ τῶν οἰκιῶν· ὀλιγανθρωπία γὰρ ἐν τῷ ἅστει γέγονε. τὰ ἐπιπλα δὲ οὐδεὶς ὠνεῖται· οὐδὲ δανείσασθαι οὐδαμῶθεν ἔστιν ἀργύριον, ἀλλὰ πρότερον ἂν τίς μοι δοκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ζητῶν εὐρεῖν ἢ δανειζόμενος λαβεῖν. χαλεπὸν μὲν οὖν ἔστιν, ὦ Σώκρατες, τοὺς οἰκίους περιορᾶν ἀπολλυμένους, ἀδύνατον δὲ τοσούτους τρέφειν ἐν τοιοῦτοις πράγμασιν. ἀκούσας οὖν ταῦτα ὁ Σωκράτης· Τί ποτέ ἐστιν, ἔφη, ὅ τι Κεράμων μὲν πολλοὺς τρέφων οὐ μόνον ἑαυτῷ τε καὶ τούτοις τὰ ἐπιτήδεια δύναται παρέχειν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖται τοσαῦτα ὥστε καὶ πλουτεῖν, σὺ δὲ πολλοὺς τρέφων δέδοικας μὴ δι' ἐνδειαν τῶν ἐπιτηδείων ἅπαντες ἀπόλησθε; Ὅτι νῆ Δί', ἔφη, ὁ μὲν δούλους τρέφει, ἐγὼ δ' ἐλευθέρους. Καὶ πρότερον, ἔφη, τοὺς παρὰ σοὶ ἐλευθέρους οἶει βελτίους εἶναι ἢ τοὺς παρὰ Κεράμωνι δούλους; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη, τοὺς παρ' ἐμοὶ ἐλευθέρους. Οὐκοῦν, ἔφη, αἰσχρὸν τὸν μὲν ἀπὸ τῶν πονηροτέρων εὐπορεῖν, σὲ δὲ πολλῷ βελτίους ἔχοντα ἐν ἀπορίᾳ εἶναι; Νῆ Δί', ἔφη, ὁ μὲν γὰρ τεχνίτας τρέφει, ἐγὼ δ' ἐλευθερίως πεπαιδευμένους. Ἄρ' οὖν, ἔφη, τεχνίται εἰσὶν οἱ χρήσιμόν τι ποιεῖν ἐπιστάμενοι; Μάλιστά γ', ἔφη. Οὐκοῦν χρήσιμά γ' ἄλφιστα; Σφόδρα γε. Τί δ' ἄρτοι; Οὐδὲν ἦττον. Τί γάρ, ἔφη, ἱμάτια τε ἀνδρεῖα καὶ γυναικεῖα καὶ χιτωνίσκοι καὶ χλαμύδες καὶ ἑξωμίδες; Σφόδρα γ', ἔφη, καὶ πάντα ταῦτα χρήσιμα. Ἐπειτα, ἔφη, οἱ παρὰ σοὶ τούτων οὐδὲν ἐπίστανται

6 ποιεῖν; Πάντα μὲν οὖν, ὡς ἐγῶμαι. Εἴτ' οὐκ οἴσθα
 ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν τούτων, ἀλφιτοποιίας, Ναυσικύδης
 οὐ μόνον ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ
 πρὸς τούτοις καὶ ὕς πολλὰς καὶ βοῦς, καὶ περιποιεῖται
 τοσαῦτα ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λειτουργεῖν, ἀπὸ
 δὲ ἀρτοποιίας Κύρηβος τὴν τε οἰκίαν πᾶσαν διατρέφει
 καὶ ζῆ δαφυλῶς, Δημέας δ' ὁ Κολλυτεὺς ἀπὸ χλα-
 μυδουργίας, Μένων δ' ἀπὸ χλανιδοποιίας, Μεγαρέων
 δ' οἱ πλεῖστοι ἀπὸ ἐξωμιδοποιίας διατρέφονται; Νῆ
 Δί', ἔφη, οὗτοι μὲν γὰρ ὠνούμενοι βαρβάρους ἀνθρώ-
 7 ῃους ἔχουσιν, ὥστ' ἀναγκάζειν ἐργάζεσθαι ἢ καλῶς
 ἔχει, ἐγὼ δ' ἐλευθέρους τε καὶ συγγενεῖς. Ἐπειτ',
 ἔφη, ὅτι ἐλεύθεροί τ' εἰσὶ καὶ συγγενεῖς σοι, οἷοι χρῆναι
 αὐτοὺς μηδὲν ἄλλο ποιεῖν ἢ ἐσθίειν καὶ καθεύδειν;
 πότερον καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων τοὺς οὕτω ζῶντας
 ἄμεινον διάγοντας ὄρας καὶ μᾶλλον εὐδαιμονίζεις ἢ
 τοὺς, ἃ ἐπίστανται χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, τούτων
 ἐπιμελομένους; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν
 αἰσθάνει τοῖς ἀνθρώποις πρὸς τε τὸ μαθεῖν, ἃ προσήκει
 ἐπίστασθαι, καὶ πρὸς τὸ μνημονεύειν, ἃ ἂν μάθῃσι,
 καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν τε καὶ ἰσχύειν τοῖς σώμασι καὶ
 πρὸς τὸ κτήσασθαι τε καὶ σῶζειν τὰ χρήσιμα πρὸς
 τὸν βίον ὠφέλιμα ὄντα, τὴν δ' ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπι-
 8 μέλειαν οὐδὲν χρήσιμα; ἔμαθον δέ, ἃ φῆς αὐτὰς ἐπίστα-
 σθαι, πότερον ὡς οὔτε χρήσιμα ὄντα πρὸς τὸν βίον
 οὔτε ποιήσουςαι αὐτῶν οὐδέν, ἢ τοῦναντίον ὡς καὶ
 ἐπιμελησόμεναι τούτων καὶ ὠφελησόμεναι ἀπ' αὐτῶν;
 ποτέρως γὰρ ἂν μᾶλλον ἀνθρώποι σωφρονοῖεν, ἀρ-
 γοῦντες ἢ τῶν χρησίμων ἐπιμελόμενοι; ποτέρως δ' ἂν
 δικαιότεροι εἶεν, εἰ ἐργάζονται ἢ εἰ ἀργοῦντες βου-
 9 λεύοιεντο περὶ τῶν ἐπιτηδείων; ἀλλὰ καὶ νῦν μὲν, ὡς

ἐργᾶμαι, οὔτε σὺ ἐκείνας φιλεῖς οὐτ' ἐκείναι σέ, σὺ μὲν ἡγούμενος αὐτὰς ἐπιζημίους εἶναι σεαυτῶ, ἐκείναι δὲ σέ ὀρωσάσαι ἀχθόμενον ἐφ' ἑαυταῖς· ἐκ δὲ τούτων κίνδυνος μείζω τε ἀπέχθειαν γίνεσθαι καὶ τὴν προγεγονυῖαν χάριν μειοῦσθαι. ἐὰν δὲ προστατήσης ὅπως ἐνεργοὶ ᾧσι, σὺ μὲν ἐκείνας φιλήσεις, ὀρῶν ὠφελίμους σεαυτῶ οὔσας, ἐκείναι δὲ σέ ἀγαπήσουσιν, αἰσθόμεναι χαίροντα αὐταῖς, τῶν δὲ προγεγονυῖων εὐεργεσιῶν ἡδίων μεμνημένοι τὴν ἀπ' ἐκείνων χάριν ἀνξήσετε, καὶ ἐκ τούτων φιλικώτερόν τε καὶ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἔξετε. εἰ μὲν τοίνυν αἰσχροὺν τι ἔμελλον ἐργάσεσθαι,¹⁰ θάνατον ἀντ' αὐτοῦ προαιρετέον ἦν· νῦν δὲ ἃ μὲν δοκεῖ κάλλιστα καὶ πρεπωδέστατα γυναικί εἶναι ἐπίστανται, ὡς ἔοικε· πάντες δὲ ἃ ἐπίστανται ῥᾶστιά τε καὶ τάχιστα καὶ κάλλιστα καὶ ἡδιστα ἐργάζονται. μὴ οὖν ὄκνει, ἔφη, ταῦτα εἰσηγεῖσθαι αὐταῖς ἃ σοί τε λυσιτελήσει κάκειναις· καί, ὡς εἰκός, ἡδέως ὑπακούσονται. Ἄλλὰ νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη ὁ Ἀρίσταρχος, οὕτω μοι¹¹ δοκεῖς καλῶς λέγειν, ὦ Σώκρατες, ὥστε πρόσθεν μὲν οὐ προσιέμην δανείσασθαι, εἰδὼς ὅτι ἀναλώσας ὃ ἂν λάβω οὐχ ἔξω ἀποδοῦναι, νῦν δέ μοι δοκῶ εἰς ἔργων ἀφορμὴν ὑπομενεῖν αὐτὸ ποιῆσαι.

Ἐκ τούτων δὲ ἐπορίσθη μὲν ἀφορμή, ἐωνήθη δὲ¹² ἔρια· καὶ ἐργαζόμεναι μὲν ἡρίστων, ἐργασάμεναι δὲ ἐδειπνοῦν, ἰλαραὶ δὲ ἀντὶ σκυθρωπῶν ἦσαν· καὶ ἀντὶ ὑφορωμένων ἑαυτοὺς ἡδέως ἀλλήλους ἑώρων, καὶ αἱ μὲν ὡς κηδεμόνα ἐφίλουν, ὁ δὲ ὡς ὠφελίμους ἡγάπα. τέλος δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸν Σωκράτη χαίρων διηγείτο ταῦτά τε καὶ ὅτι αἰτιῶνται αὐτὸν μόνον τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀργὸν ἐσθίειν. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Εἶτα οὐ¹³ λέγεις αὐταῖς τὸν τοῦ κυνὸς λόγον; φασὶ γάρ, ὅτε

φωνήεντα ἦν τὰ ζῶα, τὴν οἶν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· Θυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἑριά σοι καὶ ἄρνας καὶ τυρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως ὃ τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν, τῷ δὲ κυνί, ὃς οὐδὲν τοιοῦτόν σοι παρέχει, μεταδίδως οὐπερ αὐτὸς ἔχεις
 14 σίτου. τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· Ναὶ μὰ Δί'· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων ὥστε μῆτε ὑπ' ἀνθρώπων κλέπτεσθαι μῆτε ὑπὸ λύκων ἀρπάζεσθαι· ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι ὑμᾶς, οὐδ' ἂν νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμεναι μὴ ἀπόλησθε. οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι τὸν κύνα προτιμᾶσθαι. καὶ σὺ οὖν ἐκείναις λέγε ὅτι ἀντὶ κυνὸς εἰ φύλαξ καὶ ἐπιμελητῆς, καὶ διὰ σέ οὐδ' ὑφ' ἐνὸς ἀδικούμεναι ἀσφαλῶς τε καὶ ἡδέως ἐργαζόμεναι ζῶσιν.

VIII. Ἄλλον δέ ποτε ἀρχαῖον ἑταῖρον διὰ χρόνον ἰδῶν· Πόθεν, ἔφη, Εὐθῆρε, φαίνει; Ὑπὸ μὲν τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῆς ἀποδημίας, νυκτὶ μέντοι αὐτόθεν. ἐπειδὴ γὰρ ἀφηρηθῆμεν τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτήματα, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι οὐδὲν κατέλιπεν, ἀναγκάζομαι νῦν ἐπιδημήσας τῷ σώματι ἐργαζόμενος τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι. δοκεῖ δέ μοι τοῦτο κρεῖττον εἶναι ἢ δέεσθαι τινος ἀνθρώπων, ἄλλως τε καὶ μηδὲν ἔχοντα ἐφ' ὅτῳ ἂν δανειζοίμην.
 2 Καὶ πόσον ἂν χρόνον οἶε σοι, ἔφη, τὸ σῶμα ἱκανὸν εἶναι μισθοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἐργάζεσθαι; Μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ πολλὸν χρόνον. Καὶ μὴν, ἔφη, ὅταν γε πρεσβύτερος γένη, δῆλον ὅτι δαπάνης μὲν δεήσει, μισθὸν δὲ οὐδεὶς σοι θελήσει τῶν τοῦ σώματος ἔργων δίδουαι.
 3 Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, κρεῖττόν ἐστιν αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων ἐπιτίθεσθαι, ἢ καὶ πρεσβυτέρῳ γενομένῳ ἐπαρκέσει, καὶ προσελθόντα τῷ

τῶν πλείονα χρήματα κεκτημένων, [τῷ] δεομένῳ τοῦ
 συνεπιμελησομένου, ἔργων τε ἐπιστατοῦντα καὶ συγ-
 κομίζοντα καρποὺς καὶ συμφυλάττοντα τὴν οὐσίαν,
 ὠφελούντα ἀντωφελεῖσθαι. Χαλεπῶς ἄν, ἔφη, ἐγώ, ὧ 4
 Σώκρατες, δουλείαν ὑπομείναιμι. Καὶ μὴν οἷ γε ἐν
 ταῖς πόλεσι προσστατεύοντες καὶ τῶν δημοσίων ἐπι-
 μελούμενοι οὐ δουλοπρεπέστεροι ἔνεκα τούτου, ἀλλ'
 ἐλευθεριώτεροι νομίζονται. Ὅπως, ἔφη, ὧ Σώκρατες, 5
 τὸ ἴ ὑπαίτιον εἶναί τιμι οὐ πᾶνυ προσίεμαι. Καὶ μὴν.
 ἔφη, Εὐθῆρε, οὐ πᾶνυ γε ῥᾶδιόν ἐστιν εὐρεῖν ἔργον
 ἐφ' ὧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι
 ποιῆσαι ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ καὶ ἀνα-
 μαρτήτως τι ποιήσαντα μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν.
 ἐπεὶ καὶ οἷς νῦν ἐργάζεσθαι φῆς θαυμάζω εἰ ῥᾶδιόν
 ἐστιν ἀνέγκλητον διαγίγνεσθαι. χρῆ οὖν πειραῶσθαι 6
 τοὺς φιλαίτιους φεύγειν καὶ τοὺς εὐγνώμονας διώκειν,
 καὶ τῶν πραγμάτων ὅσα μὲν δύνασαι ποιεῖν ὑπο-
 μένειν, ὅσα δὲ μὴ δύνασαι φυλάττεσθαι, ὃ τι δ' ἄν
 πράττης, τούτου ὡς κάλλιστα καὶ προθυμότερα ἐπι-
 μελεῖσθαι. οὕτω γὰρ ἦκιστ' ἄν μὲν σε οἶμαι ἐν αἰτίᾳ
 εἶναι, μάλιστα δὲ τῇ ἀπορίᾳ βοήθειαν εὐρεῖν, ῥᾶστα
 δὲ καὶ ἀκινδυνότατα ζῆν καὶ εἰς τὸ γῆρας διαρκέστατα.

Οἶδα δὲ ποτε αὐτὸν καὶ Κρίτωνος ἀκούσαντα, ὡς IX
 χαλεπὸν ὁ βίος Ἀθήνησιν εἶη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ
 ἑαυτοῦ πράττειν. Νῦν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας
 ἄγουσιν, οὐχ ὅτι ἀδικοῦνται ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νο-
 μίζουσιν ἡδίων ἄν με ἀργύριον τελέσαι ἢ πράγματα
 ἔχειν. καὶ ὁ Σωκράτης· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὧ Κρίτων, 2
 κύνας δὲ τρέφεις, ἵνα σοι τοὺς λύκους ἀπὸ τῶν προ-
 βάτων ἀπερύκωσι; Καὶ μάλα, ἔφη· μᾶλλον γὰρ μοι
 λυσιτελεῖ τρέφειν ἢ μῆ. Οὐκ ἄν οὖν θρέψαις καὶ

ἄνδρα, ὅστις ἐθέλοι τε καὶ δύναιτο σοῦ ἀπερύκειν
 3 τοὺς ἐπιχειροῦντας ἀδικεῖν σε; Ἠδέως γ' ἄν, ἔφη, εἰ
 μὴ φοβοίμην ὅπως μὴ ἐπ' αὐτόν με τράποιτο. Τί δ';
 ἔφη, οὐχ ὁρᾷς ὅτι πολλῶ ἠδιόν ἐστι χαριζόμενον οἴῳ
 σοὶ ἀνδρὶ ἢ ἀπεχθόμενον ὠφελεῖσθαι; εὐ ἴσθ' ὅτι
 εἰσὶν ἐνθάδε τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ πάνυ ἄν φιλοτι-
 μηθεῖεν φίλῳ σοι χρῆσθαι.

4 Καὶ ἐκ τούτων ἀνευρίσκουσιν Ἀρχέδημον, πάνυ
 μὲν ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πράξαι, πένητα δέ· οὐ γὰρ
 ἦν οἶος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόχρηστος τε
 καὶ ἔφη ῥᾶστον εἶναι ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβά-
 νειν τούτῳ οὖν ὁ Κρίτων, ὁπότε συσκομίζοι ἢ σίτον
 ἢ ἔλαιον ἢ οἶνον ἢ ἔρια ἢ τι ἄλλο τῶν ἐν ἀγρῶ γιγνο-
 μένων χρησίμων πρὸς τὸν βίον, ἀφελῶν ἂν ἔδωκε·
 καὶ ὁπότε θύοι, ἐκάλει, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπε-
 5 μελεῖτο. νομίσας δὲ ὁ Ἀρχέδημος ἀποστροφὴν οἱ τὸν
 Κρίτωνος οἶκον μάλα περιεῖπεν αὐτόν. καὶ εὐθύς του
 τῶν συκοφαντούντων τὸν Κρίωνα ἀνευρίσκει πολλὰ
 μὲν ἀδικήματα, πολλοὺς δ' ἐχθρούς· καὶ προσεκαλέσατο
 εἰς δίκην δημοσίαν, ἐν ἧ αὐτόν ἔδει κριθῆναι ὃ τι
 6 δεῖ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ὁ δὲ συνειδῶς αὐτῷ πολλὰ
 καὶ πονηρὰ πάντ' ἐποίει ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ Ἀρ-
 χεδήμου. ὁ δὲ Ἀρχέδημος οὐκ ἀπηλλάττετο, ἕως τόν
 7 τε Κρίωνα ἀφῆκε καὶ αὐτῷ χρήματα ἔδωκεν. ἐπεὶ
 δὲ τοῦτό τε καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὁ Ἀρχέδημος διεπράξατο,
 ἦδη τότε, ὥσπερ, ὅταν νομεὺς ἀγαθὸν κῦνα ἔχη, καὶ
 οἱ ἄλλοι νομεῖς βούλονται πλησίον αὐτοῦ τὰς ἀγέλας
 ἰστάναι, ἵνα τοῦ κυνὸς ἀπολαύσιν, οὕτω δὴ καὶ
 Κρίτωνος πολλοὶ τῶν φίλων ἐδέοντο καὶ σφίσι παρ-
 8 ἔχειν φύλακα τὸν Ἀρχέδημον. ὁ δὲ Ἀρχέδημος τῷ
 Κρίωνι ἠδέως ἐχαρίζετο, καὶ οὐχ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων

ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ. εἰ δέ τις αὐτῷ τούτων οἷς ἀπήχθετο ὀνειδίξοι ὡς ὑπὸ Κρίτωνος ὠφελούμενος κολακεύοι αὐτόν· Πότερον οὖν, ἔφη ὁ Ἀρχέδημος, αἰσχροὺν ἐστὶν εὐεργετούμενον ὑπὸ χρηστῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντευεργετοῦντα τοὺς μὲν τοιοῦτους φίλους ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς διαφέρεσθαι, ἢ τοὺς μὲν καλοὺς ἀγαθοὺς ἀδικεῖν πειρώμενον ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, τοῖς δὲ πονηροῖς συνεργοῦντα πειρᾶσθαι φίλους ποιεῖσθαι καὶ χρῆσθαι τούτοις ἀντ' ἐκείνων; ἐκ δὲ τούτου εἰς τε τῶν Κρίτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Κρίτωνος φίλων ἐτιμᾶτο.

Οἶδα δὲ καὶ Διοδώρῳ αὐτόν ἐταίρῳ ὄντι τοιάδε X. διαλεχθέντα· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Διόδωρε, ἄν τις σοι τῶν οἰκετῶν ἀποδρᾶ, ἐπιμελεῖ ὅπως ἀνασώσει; Καὶ 2 ἄλλους γε νῆ Δί', ἔφη, παρακαλῶ, σῶστρα τούτου ἀνακηρύττων. Τί γάρ; ἔφη, εἰάν τις σοι κάμνη τῶν οἰκετῶν, τούτου ἐπιμελεῖ καὶ παρακαλεῖς ἰατρούς, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ; Σφόδρα γ', ἔφη. Εἰ δέ τις σοι τῶν γνωρίμων, ἔφη, πολὺ τῶν οἰκετῶν χρησιμώτερος ὢν κινδυνεύει δι' ἔνδειαν ἀπολέσθαι, οὐκ οἶμι σοι ἄξιον εἶναι ἐπιμεληθῆναι ὅπως διασωθῆ; καὶ μὴν οἶσθά γε 3 ὅτι οὐκ ἀγνώμων ἐστὶν Ἑρμογένης, αἰσχύνοιτο δ' ἄν, εἰ ὠφελούμενος ὑπὸ σοῦ μὴ ἀντωφελοίῃ σε· καίτοι τὸ ὑπηρετήν ἐκόντα τε καὶ εὖνον καὶ παραμόνιμον [καὶ τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ποιεῖν] ἔχει καὶ μὴ μόνον τὸ κελευόμενον ἱκανὸν ὄντα ποιεῖν, ἀλλὰ δυνάμενον καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ χρησιμὸν εἶναι καὶ προνοεῖν καὶ προ- βουλευέσθαι πολλῶν οἰκετῶν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι. οἱ 4 μέντοι ἀγαθοὶ οἰκονόμοι, ὅταν τὸ πολλοῦ ἄξιον μικροῦ ἐξῆ πρίασθαι, τότε φασὶ δεῖν ὠνεῖσθαι· νῦν δὲ διὰ τὰ πράγματα εὐωνοτάτους ἐστὶ φίλους ἀγαθοὺς

5 κτήσασθαι. καὶ ὁ Διόδωρος· Ἄλλὰ καλῶς γε, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ κέλευσον ἔλθειν ὡς ἐμὲ τὸν Ἑρμογένη. Μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε· νομίζω γὰρ οὔτε σοὶ κάλλιον εἶναι τὸ καλέσαι ἐκείνον τοῦ αὐτὸν ἔλθειν πρὸς ἐκείνον οὔτ' ἐκείνῳ μείζον ἀγαθὸν τὸ
6πραχθῆναι ταῦτα ἢ σοί. οὕτω δὴ ὁ Διόδωρος ὄχλητο πρὸς τὸν Ἑρμογένη· καὶ οὐ πολὺ τελέσας ἐκτίθησάτο φίλον, ὃς ἔργον εἶχε σκοπεῖν ὃ τι ἂν ἦ λέγων ἢ πράτων ὠφελοίη τε καὶ εὐφραΐνοι Διόδωρον.

[Γ.]

1. Ὅτι δὲ τοὺς ὀρεγομένους τῶν καλῶν ἐπιμελεῖς ὧν ὀρέγοντο ποιῶν ὠφέλει, νῦν τοῦτο διηγήσομαι. ἀκούσας γὰρ ποτε Διονυσόδωρον εἰς τὴν πόλιν ἦκειν ἐπαγγελλόμενον στρατηγεῖν διδάξειν, ἔλεξε πρὸς τινα τῶν συνόντων, ὃν ἤσθάνετο βουλόμενον τῆς τιμῆς
2 ταύτης ἐν τῇ πόλει τυχεῖν· Αἰσχρὸν μέντοι, ὦ νεανία, τὸν βουλόμενον ἐν τῇ πόλει στρατηγεῖν, ἔξῃον τοῦτο μαθεῖν, ἀμελήσαι αὐτοῦ· καὶ δικαίως ἂν οὗτος ὑπὸ τῆς πόλεως ζημιοῖτο πολὺ μᾶλλον ἢ εἰ τις ἀνδριάντας
3 ἔργολαβοίη μὴ μεμαθηκῶς ἀνδριαντοποιεῖν. ὅλης γὰρ τῆς πόλεως ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις ἐπιτρεπομένης τῷ στρατηγῷ, μεγάλα τὰ τε ἀγαθὰ κατορθοῦντος αὐτοῦ καὶ τὰ κακὰ διαμαρτάνοντος εἰκὸς γίνεσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἂν δικαίως ὁ τοῦ μὲν μανθάνειν τοῦτο ἀμελῶν, τοῦ δὲ αἰρεθῆναι ἐπιμελούμενος ζημιοῖτο; τοιαῦτα μὲν
4 δὴ λέγων ἔπεισεν αὐτὸν ἐλθόντα μανθάνειν. ἐπεὶ δὲ μεμαθηκῶς ἦκε, προσέπαιξεν αὐτῷ λέγων· Οὐ δοκεῖ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα

γεραρόν ἔφη εἶναι, οὕτω καὶ ὄδε στρατηγεῖν μαθῶν
γεραρώτερος φαίνεσθαι; καὶ γάρ, ὡσπερ ὁ κιθαρίζειν
μαθῶν, καὶ ἂν μὴ κιθαρίζη, κιθαριστής ἐστι, καὶ ὁ
μαθῶν ἰᾶσθαι, κἂν μὴ ἰατρεύῃ, ὅμως ἰατρός ἐστιν,
οὕτω καὶ ὄδε ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου διατελεῖ στρα-
τηγὸς ὢν, κἂν μηδεὶς αὐτὸν ἔλθῃ. ὁ δὲ μὴ ἐπιστά-
μενος οὔτε στρατηγὸς οὔτε ἰατρός ἐστιν, οὐδ' ἂν
ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἰρεθῇ. ἀτάρ, ἔφη, ἵνα καί, ⁵
ἂν ἡμῶν τις ἢ ταξιαρχῇ ἢ λοχαγῇ σοι, ἐπιστημονέ-
στεροι τῶν πολεμικῶν ὦμεν, λέξον ἡμῖν πόθεν ἤρξατό
σε διδάσκειν τὴν στρατηγίαν. καὶ ὄς· Ἐκ τοῦ αὐτοῦ,
ἔφη, εἰς ὅπερ καὶ ἔτελεύτα· τὰ γὰρ τακτικὰ ἐμέ γε
καὶ ἄλλ' οὐδὲν ἐδίδαξεν. Ἄλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ⁶
τοῦτό γε πολλοστὸν μέρος ἐστὶ στρατηγίας. καὶ γὰρ
παρασκευαστικὸν τῶν εἰς τὸν πόλεμον τὸν στρατηγὸν
εἶναι χρὴ καὶ ποριστικὸν τῶν ἐπιτηδείων τοῖς στρατιώ-
ταις καὶ μηχανικὸν καὶ ἐργαστικὸν καὶ ἐπιμελῆ καὶ
καρτερικὸν καὶ ἀγχίνου καὶ φιλόφρονά τε καὶ ὤμον
καὶ ἀπλοῦν τε καὶ ἐπίβουλον καὶ φυλακτικὸν τε καὶ
κλέπτῃν καὶ προετικὸν καὶ ἄρπαγα καὶ φιλόδωρον καὶ
πλεονέκτῃν καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐπιθετικόν, καὶ ἄλλα πολλὰ
καὶ φύσει καὶ ἐπιστήμῃ δεῖ τὸν εὖ στρατηγήσοντα
ἔχειν. καλὸν δὲ καὶ τὸ τακτικὸν εἶναι· πολὺ γὰρ ⁷
διαφέρει στράτευμα τεταγμένον ἀτάκτου, ὡσπερ λίθοι
τε καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ κέραμος ἀτάκτως μὲν
ἔρριμμένα οὐδὲν χρήσιμά ἐστιν, ἐπειδὴν δὲ ταχθῇ
κάτω μὲν καὶ ἐπιπολῆς τὰ μήτε σηπόμενα μήτε τηκό-
μενα, οἷ τε λίθοι καὶ ὁ κέραμος, ἐν μέσῳ δὲ αἷ τε
πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα, ὡσπερ ἐν οἰκοδομίᾳ συντίθεται,
τότε γίννεται πολλοῦ ἄξιον κτῆμα, οἰκία. Ἄλλὰ πάνν, ⁸
ἔφη ὁ νεανίσκος, ὅμοιον, ὡ Σώκρατες, εἰρηκας. καὶ

γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάτ-
 τειν καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς χειρίστους,
 9 ἵνα ὑπὸ μὲν τῶν ἄγωνται, ὑπὸ δὲ τῶν ὠθῶνται. Εἰ
 μὲν τοίνυν, ἔφη, καὶ διαγιγνώσκειν σε τοὺς ἀγαθοὺς
 καὶ τοὺς κακοὺς ἐδίδαξεν· εἰ δὲ μή, τί σοι ὄφελος
 ὦν ἔμαθες; οὐδὲ γὰρ εἰ σε ἀργύριον ἐκέλευσε πρώτον
 μὲν καὶ τελευταῖον τὸ κάλλιστον τάττειν, ἐν μέσῳ δὲ
 τὸ χειρίστον, μὴ διδάξας διαγιγνώσκειν τό τε καλὸν
 καὶ τὸ κίβδηλον, οὐδὲν ἂν σοι ὄφελος ἦν. Ἄλλὰ μὰ
 Δί', ἔφη, οὐκ ἐδίδαξεν· ὥστε αὐτοὺς ἂν ἡμᾶς δεοί
 10 τοὺς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακοὺς κρίνειν. Τί οὖν οὐ
 σκοποῦμεν, ἔφη, πῶς ἂν αὐτῶν μὴ διαμαρτάνοιμεν;
 Βούλομαι, ἔφη ὁ νεανίσκος. Οὐκοῦν, ἔφη, εἰ μὲν
 ἀργύριον δεοί ἀρπάξουσιν, τοὺς φιλαργυρωτάτους πρώτους
 καθιστάντες ὀρθῶς ἂν τάττοιμεν; Ἐμοιγε δοκεῖ. Τί
 δὲ τοὺς κινδυνεύειν μέλλοντας; ἄρα τοὺς φιλοτιμοτά-
 τους προτακτέον; Οὗτοι γοῦν εἰσιν, ἔφη, οἱ ἔνεκα
 ἐπαίνου κινδυνεύειν ἐθέλοντες. οὐ τοίνυν οὗτοί γε
 ἄδηλοι, ἀλλ' ἐπιφανεῖς πανταχοῦ ὄντες εὐεύρετοι ἂν
 11 εἶεν. Ἀτάρ, ἔφη, πότερά σε τάττειν μόνον ἐδίδαξεν,
 ἢ καὶ ὄπη καὶ ὄπως χρηστέον ἐκάστη τῶν τάξεων;
 Οὐ πάνυ, ἔφη. Καὶ μὴν πολλὰ γ' ἐστὶ πρὸς ἃ οὐτε
 τάττειν οὐτε ἄγειν ὠσαύτως προσήκει. Ἄλλὰ μὰ Δί',
 ἔφη, οὐ διεσαφήνιζε ταῦτα. Νῆ Δί', ἔφη, πάλιν τοίνυν
 ἐλθὼν ἐπανερώτα· ἦν γὰρ ἐπίσθηται καὶ μὴ ἀναιδὴς ἦ,
 αἰσχυνεῖται ἀργύριον εἰληφὼς ἐνδεᾶ σε ἀποπέμψασθαι.
 Π. Ἐντυχὼν δέ ποτε στρατηγεῖν ἤρημένῳ τῷ. Τοῦ
 ἔνεκεν, ἔφη, Ὅμηρον οἶει τὸν Ἀγαμέμνονα προσαγο-
 ρεῦσαι ποιμένα λαῶν; ἄρά γε ὅτι, ὥσπερ τὸν ποιμένα
 δεῖ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως σῶαί τε ἔσονται αἱ οἶες καὶ
 τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσιν καί, οὐ ἔνεκα τρέφονται, τοῦτο

ἔσται, οὕτω καὶ τὸν στρατηγὸν ἐπιμελεῖσθαι δεῖ, ὅπως
 σῶοί τε οἱ στρατιῶται ἔσονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔξουσι
 καί, οὐ ἔνεκα στρατεύονται, τοῦτο ἔσται; στρατεύονται
 δέ, ἵνα κρατοῦντες τῶν πολεμίων εὐδαιμονέστεροι ᾖσιν.
 ἢ τί δήποτε οὕτως ἐπήνεσε τὸν Ἀγαμέμνονα εἰπὼν· 2

Ἄμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής;
 ἄρα γε ὅτι αἰχμητής τε κρατερός ἂν εἴη, οὐκ εἰ μόνος
 αὐτὸς εὐ ἀγωνίζοιτο πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' εἰ καὶ
 παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τούτου αἴτιος εἴη, καὶ βασιλεύς
 ἀγαθός, οὐκ εἰ μόνον τοῦ ἑαυτοῦ βίου καλῶς προ-
 εστήκοι, ἀλλ' εἰ καί, ὡν βασιλεύοι, τούτοις εὐδαιμονίας
 αἴτιος εἴη; καὶ γὰρ βασιλεύς αἰρεῖται οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ³
 καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμενοι δι' αὐτὸν
 εὐ πράττωσι· καὶ στρατεύονται δὲ πάντες, ἵνα ὁ βίος
 αὐτοῖς ὡς βέλτιστος ἦ, καὶ στρατηγούς αἰροῦνται τού-
 του ἔνεκα, ἵνα πρὸς τοῦτο αὐτοῖς ἡγεμόνες ᾖσι. δεῖ⁴
 οὖν τὸν στρατηγοῦντα τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἐλο-
 μένοις αὐτὸν στρατηγόν· καὶ γὰρ οὔτε κάλλιον τού-
 του ἄλλο ῥάδιον εὔρειν οὔτε αἰσχίον τοῦ ἐναντίου.
 καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν τίς εἴη ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἀρετὴ
 τὰ μὲν ἄλλα περιήρει, κατέλιπε δὲ τὸ εὐδαιμόνας
 ποιεῖν ὡν ἂν ἡγήται.

Καὶ ἰππαρχεῖν δέ τινη ἡομημένῳ οἶδά ποτε αὐτὸν^{III}
 τοιάδε διαλεχθέντα· Ἐχοις ἂν, ἔφη, ὦ νεανία, εἰπεῖν
 ἡμῖν διου ἔνεκα ἐπεθύμησας ἰππαρχεῖν; οὐ γὰρ δὴ
 τοῦ πρώτος τῶν ἰππέων ἐλαύνειν· καὶ γὰρ οἱ ἰππο-
 τοξόται τούτου γε ἀξιοῦνται· προελαύνουσι γοῦν καὶ
 τῶν ἰππάρχων. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
 τοῦ γνωσθῆναί γε· ἐπεὶ καὶ οἱ μαινόμενοί γε ὑπὸ
 πάντων γιγνώσκονται. Ἀληθές, ἔφη, καὶ τοῦτο λέγεις. 2

Ἄλλ' ἄρα ὅτι τὸ ἵππικὸν οἶει τῇ πόλει βέλτιον ἂν
 ποιήσας παραδοῦναι καί, εἴ τις χρεία γίγνοιτο ἵππέων,
 τούτων ἡγούμενος ἀγαθοῦ τινος αἴτιος γενέσθαι τῇ
 πόλει; Καὶ μάλα, ἔφη. Καὶ ἔστι γε νῆ Δί', ἔφη ὁ
 Σωκράτης, καλόν, ἐὰν δύνη ταῦτα ποιῆσαι. ἡ δὲ ἀρχή
 που ἐφ' ἧς ἤρῃσαι ἵππων τε καὶ ἀμπατων ἔστιν. Ἔστι
 3 γὰρ οὖν, ἔφη. Ἴδι δὴ λέξον ἡμῖν τοῦτο πρῶτον, ὅπως
 διανοεῖ τοὺς ἵππους βελτίους ποιῆσαι. καὶ ὅς· Ἄλλὰ
 τοῦτο μὲν, ἔφη, οὐκ ἐμὸν οἶμαι τὸ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ
 4 ἰδίᾳ ἕκαστον δεῖν τοῦ ἑαυτοῦ ἵππου ἐπιμελεῖσθαι. Ἐὰν
 οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, παρέχωνταί σοι τοὺς ἵππους οἱ
 μὲν οὕτω κακόποδας ἢ κακοσκελεῖς ἢ ἀσθενεῖς, οἱ δὲ
 οὕτως ἀτρόφους, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀκολουθεῖν, οἱ δὲ
 οὕτως ἀναγώγους ὥστε μὴ μένειν ὅπου ἂν σὺ τάξῃς,
 οἱ δὲ οὕτω λακτιστὰς ὥστε μηδὲ τάξαι δυνατὸν εἶναι,
 τί σοι τοῦ ἵππικοῦ ὄφελος ἔσται; ἢ πῶς δυνήσεται τοιού-
 των ἡγούμενος ἀγαθόν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν; καὶ ὅς·
 Ἄλλὰ καλῶς τε λέγεις, ἔφη, καὶ πειράσομαι τῶν ἵππων
 5 εἰς τὸ δυνατὸν ἐπιμελεῖσθαι. Τί δέ; τοὺς ἵππεας οὐκ
 ἐπιχειρήσεις, ἔφη, βελτίονας ποιῆσαι; Ἔγωγ', ἔφη.
 Οὐκοῦν πρῶτον μὲν ἀναβατικωτέρους ἐπὶ τοὺς ἵππους
 ποιήσεις [αὐτούς]; Δεῖ γοῦν, ἔφη· καὶ γὰρ εἴ τις
 6 αὐτῶν καταπέσοι, μᾶλλον ἂν οὕτω σφύζοιτο. Τί γάρ;
 ἐὰν που κινδυνεύειν δέῃ, πότερον ἐπάγειν τοὺς πολε-
 μίους ἐπὶ τὴν ἄμμον κελεύσεις, ἐνθαπερ εἰώθατε ἵπ-
 πεύειν, ἢ πειράσει τὰς μελέτας ἐν τοιούτοις ποιεῖσθαι
 χωρίοις ἐν οἷοιςπερ οἱ πόλεμοι γίνονται; Βέλτιον
 7 γοῦν, ἔφη. Τί γάρ; τοῦ βάλλειν ὡς πλείστους ἀπὸ
 τῶν ἵππων ἐπιμέλειάν τινα ποιήσει; Βέλτιον γοῦν,
 ἔφη, καὶ τοῦτο. Θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἵππέων καὶ
 ἐξοργίζειν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἄπερ ἀλκιμωτέρους

ποιεῖ, διανενόησαι; Εἰ δὲ μή, ἀλλὰ νῦν γε πειράσομαι, ἔφη. Ὅπως δέ σοι πείθονται οἱ ἵππεῖς πεφρόντικας 8
 τι; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου οὔτε ἵππων οὔτε ἵππέων ἀγα-
 θῶν καὶ ἀλκίμων οὐδὲν ὄφελος. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη·
 ἀλλὰ πῶς ἂν τις μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ἐπὶ τούτο αὐ-
 τοὺς προτρέψαιτο; Ἐκεῖνο μὲν δήπου οἶσθα, ὅτι ἐν 9
 παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι
 πείθεσθαι οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι. καὶ γὰρ
 ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ
 μάλιστα πείθονται, καὶ ἐν πλοίῳ [οἱ πλέοντες], ὃν ἂν
 κυβερνητικώτατον, καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτα-
 τον. Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν εἰκός, ἔφη, καὶ ἐν ἵπ-
 πικῇ, ὃς ἂν μάλιστα εἰδῶς φαίνεται ἂ δεῖ ποιεῖν, τούτῳ
 μάλιστα ἐθέλειν τοὺς ἄλλους πείθεσθαι. Ἐὰν οὖν, ἔφη, 10
 ἐγώ, ὦ Σώκρατες, βέλτιστος ὢν αὐτῶν δῆλος ὦ, ἀρκέσει
 μοι τοῦτο εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἐμοί; Ἐὰν γε πρὸς
 τούτῳ, ἔφη, διδάξης αὐτοὺς ὡς τὸ πείθεσθαι σοι κάλ-
 λιόν τε καὶ σωτηριώτερον αὐτοῖς ἔσται. Πῶς οὖν, ἔφη,
 τοῦτο διδάξω; Πολὺ νῆ Δί', ἔφη, ῥᾶον ἢ εἰ σοι δέοι
 διδάσκειν ὡς τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ἀμείνω καὶ λυσι-
 τελέστερά ἐστι. Λέγεις, ἔφη, σὺ τὸν ἵππαρχον πρὸς 11
 τοῖς ἄλλοις ἐπιμελεῖσθαι δεῖν καὶ τοῦ λέγειν δύνασθαι;
 Σὺ δ' ᾤου, ἔφη, χρῆναι σιωπῇ ἵππαρχεῖν; ἢ οὐκ ἐντεθύ-
 μησαι, ὅτι, ὅσα τε νόμῳ μεμαθήκαμεν κάλλιστα ὄντα,
 δι' ὧν γε ζῆν ἐπιστάμεθα, ταῦτα πάντα διὰ λόγου
 ἐμάθομεν, καὶ εἴ τι ἄλλο καλὸν μανθάνει τις μάθημα,
 διὰ λόγου μανθάνει, καὶ οἱ ἄριστα διδάσκοντες μάλιστα
 λόγῳ χρῶνται καὶ οἱ τὰ σπουδαιότατα [μάλιστα] ἐπι-
 στάμενοι κάλλιστα διαλέγονται; ἢ τόδε οὐκ ἐντεθύ- 12
 μησαι, ὡς, ὅταν γε χορὸς εἰς ἓκ τῆσδε τῆς πόλεως
 γίγνηται, ὥσπερ ὁ εἰς Δῆλον πεμπόμενος, οὐδεὶς

ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν τούτῳ ἐφάμιλλος γίγνεται οὐδὲ
 εὐανδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε συνάγεται;
 13 Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν οὔτε εὐφωνία τοσοῦτον
 διαφέρουσιν Ἀθηναῖοι τῶν ἄλλων οὔτε σωμαίων με-
 γέθει καὶ ῥώμῃ, ὅσον φιλοτιμία, ἤπερ μάλιστα παρ-
 οξύνει πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα. Ἀληθές, ἔφη, καὶ
 14 τοῦτο. Οὐκοῦν οἶει, ἔφη, καὶ τοῦ ἵππικοῦ τοῦ ἐνθάδε
 εἴ τις ἐπιμεληθεῖν, [ὥς] πολὺ ἂν καὶ τοῦτο διενεγκεῖν
 τῶν ἄλλων ὄπλων τε καὶ ἵππων παρασκευῆ καὶ εὐταξία
 καὶ τῷ ἐτοίμως κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, εἰ
 νομίσειαν ταῦτα ποιοῦντες ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξε-
 15 σθαι; Εἰκός γε, ἔφη. Μὴ τοίνυν ὄκνει, ἔφη, ἀλλὰ
 πειρῶ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ταῦτα προτρέπειν, ἀφ' ὧν αὐτός
 τε ὠφελήσει καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται διὰ σέ. Ἀλλὰ νῆ
 Δία πειράσομαι, ἔφη.

IV. Ἰδὼν δέ ποτε Νικομαχίδην ἐξ ἀρχαιρεσιῶν ἀπιόντα
 ἤρετο· Τίνες, ὦ Νικομαχίδη, στρατηγοὶ ἤρηνται; καὶ
 ὅς· Οὐ γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτοί εἰσιν Ἀθη-
 ναῖοι, ὥστε ἐμὲ μὲν οὐχ εἴλοντο, ὅς ἐκ καταλόγου
 στρατευόμενος κατατέτριμμαι καὶ λοχαγῶν καὶ ταξι-
 αρχῶν καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχω
 — ἅμα δὲ καὶ τὰς οὐλὰς τῶν τραυμάτων ἀπογυμνού-
 μενος ἐπεδείκνυεν — Ἀντισθένη δέ, ἔφη, εἴλοντο τὸν
 οὔτε ὀπλίτην πῶ στρατευσάμενον ἐν τε τοῖς ἵππευσιν
 οὐδὲν περιβλεπτον ποιήσαντα ἐπιστάμενόν τε ἄλλο
 2 οὐδὲν ἢ χρήματα συλλέγειν; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης,
 τοῦτο μὲν ἀγαθόν, εἴ γε τοῖς στρατιώταις ἱκανὸς ἔσται
 τὰ ἐπιτήδεια πορίζειν; Καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι, ἔφη ὁ
 Νικομαχίδης, χρήματα συλλέγειν ἱκανοὶ εἰσιν. ἀλλ'
 3 οὐχ ἔνεκα τούτου καὶ στρατηγεῖν δύναιντ' ἂν. καὶ ὁ
 Σωκράτης ἔφη· Ἀλλὰ καὶ φιλόνομος Ἀντισθένης ἐστίν,

ὁ στρατηγῶ προσεῖναι ἐπιτηδεῖόν ἐστιν· οὐχ ὄρας ὅτι καὶ ὁσάκις κεχορήγηκε πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκε; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἀλλ' οὐδὲν ὁμοίον ἐστὶ χοροῦ τε καὶ στρατεύματος προεστάναι. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδὲ ᾧδῆς γε ὁ Ἀντισθένης οὐδὲ χορῶν διδασκαλίας ἔμπειρος ὢν ὁμῶς ἐγένετο ἱκανὸς εὑρεῖν τοὺς κρατίστους ταῦτα. Καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ οὖν, ἔφη ὁ Νικομαχίδης, ἄλλους μὲν εὔρησει τοὺς τάξοντας ἀνθ' ἑαυτοῦ, ἄλλους δὲ τοὺς μαχουμένους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴαν γε καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς τοὺς κρατίστους, ὥσπερ ἐν τοῖς χορικοῖς, ἐξευρίσκη τε καὶ προαιρηταί, εἰκότως ἂν καὶ τούτου νικηφόρος εἴῃ· καὶ δαπανᾷν δ' αὐτὸν εἰκὸς μᾶλλον ἂν ἐθέλειν εἰς τὴν σὺν ὄλῃ τῇ πόλει τῶν πολεμικῶν νίκην ἢ εἰς τὴν σὺν τῇ φυλῇ τῶν χορικῶν. Λέγεις σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἐστὶ χορηγεῖν τε καλῶς καὶ στρατηγεῖν; Λέγω ἔγωγ', ἔφη, ὡς, ὅτου ἂν τις προσιατεύῃ, εἴαν γινώσκῃ τε ὢν δεῖ καὶ ταῦτα πορίζεσθαι δύνηται, ἀγαθὸς ἂν εἴῃ προσιάτης, εἴτε χοροῦ εἴτε οἴκου εἴτε πόλεως εἴτε στρατεύματος προσιατεύοι. καὶ ὁ Νικομαχίδης· Μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν ποτε ᾧμην ἐγὼ σοῦ ἀκοῦσαι ὡς οἱ ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ στρατηγοὶ ἂν εἴεν. Ἴδι δὴ, ἔφη, ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα ἑκατέρου αὐτῶν, ἵνα εἰδῶμεν πότερον τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἢ διαφέρει τι. Πάνυ γε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν τοὺς ἀρχομένους κατηκόους τε καὶ εὐπειθεῖς ἑαυτοῖς παρασκευάζειν ἀμφοτέρων ἐστὶν ἔργον; Καὶ μάλα, ἔφη. Τί δέ; τὸ προσιάττειν ἕκαστα τοῖς ἐπιτηδεύουσιν πράττειν; Καὶ τοῦτ', ἔφη. Καὶ μὴν τὸ τοὺς κακοὺς κολάζειν καὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν ἀμφοτέροις οἶμαι προσήκειν. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ τοὺς ὑπηκόους εὐμενεῖς

- ποιεῖσθαι πῶς οὐ καλὸν ἀμφοτέροις; Καὶ τοῦτ', ἔφη. Συμμαχοῦς δὲ καὶ βοηθούς προσάγεσθαι δοκεῖ σοι συμφέρειν ἀμφοτέροις ἢ οὐ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀλλὰ φυλακτικούς τῶν ὄντων οὐκ ἀμφοτέρους εἶναι προσήκει; Σφόδρα γ', ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἐπιμελεῖς καὶ φιλοπόνους ἀμφοτέρους εἶναι προσήκει περὶ τὰ αὐτῶν ἔργα;
- 10 Ταῦτα μὲν, ἔφη, πάντα ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν· ἀλλὰ τὸ μάχεσθαι οὐκέτι ἀμφοτέρων. Ἀλλ' ἐχθροί γε τοὶ ἀμφοτέροις γίνονται; Καὶ μάλα, ἔφη, τοῦτό γε. Οὐκοῦν
- 11 τὸ περιγενέσθαι τούτων ἀμφοτέροις συμφέρει; Πάνυ γ', ἔφη· ἀλλ' ἐκεῖνο παριεῖς, ἂν δέῃ μάχεσθαι, τί ὠφελήσει ἢ οἰκονομική; Ἐνταῦθα δήπου καὶ πλεῖστον, ἔφη· ὁ γὰρ ἀγαθὸς οἰκονόμος, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν οὕτω λυσιτελέσ τε καὶ κερδαλέον ἐστίν, ὥς τὸ μαχόμενον τοὺς πολεμίους νικᾶν, οὐδὲ οὕτως ἀλυσιτελέσ τε καὶ ζημιῶδες, ὥς τὸ ἠττᾶσθαι, προθύμως μὲν τὰ πρὸς τὸ νικᾶν συμφέροντα ζητήσῃ καὶ παρασκευάζεται, ἐπιμελῶς δὲ τὰ πρὸς τὸ ἠττᾶσθαι φέροντα σκέψεται καὶ φυλάσσεται, ἐνεργῶς δ', ἂν τὴν παρασκευὴν ὄρα νικητικὴν οὖσαν, μαχεῖται, οὐχ ἥκιστα δὲ τούτων, ἔαν ἀπαρασκευοῦς ἦ,
- 12 φυλάσσεται συνάπτειν μάχην. μὴ καταφρόνει, ἔφη, ὧ Νικομαχίδη, τῶν οἰκονομικῶν ἀνδρῶν· ἢ γὰρ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια πλήθει μόνον διαφέρει τῆς τῶν κοινῶν, τὰ δὲ ἄλλα παραπλήσια ἔχει [τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι οὔτε ἄνευ ἀνθρώπων οὐδετέρα γίνεταί οὔτε δι' ἄλλων μὲν ἀνθρώπων τὰ ἴδια πράττεται, δι' ἄλλων δὲ τὰ κοινά]. οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις οἱ τῶν κοινῶν ἐπιμελόμενοι χρῶνται ἢ οἷσπερ οἱ τὰ ἴδια οἰκονομοῦντες· οἷς οἱ ἐπιστάμενοι χρῆσθαι καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ καλῶς πράττουσιν, οἱ δὲ μὴ ἐπιστάμενοι ἀμφοτέρωθι πλημμελοῦσι.

Περικλεί δέ ποτε τῷ τοῦ πάνυ Περικλέους υἱῷ V.
 διαλεγόμενος· Ἐγώ τοι, ἔφη, ὦ Περικλείς, ἐλπίδα
 ἔχω σοῦ στρατηγήσαντος ἀμείνω τε καὶ ἐνδοξοτέραν
 τὴν πόλιν εἰς τὰ πολεμικὰ ἔσεσθαι καὶ τῶν πολεμίων
 κρατήσειν. καὶ ὁ Περικλῆς· Βουλοίμην ἄν, ἔφη, ὦ
 Σώκρατες, ἃ λέγεις· ὅπως δὲ ταῦτα γένοιτ' ἄν, οὐ
 δύναμαι γνῶναι. Βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, δια-
 λογιζόμενοι περὶ αὐτῶν ἐπισκοπῶμεν ὅπου ἤδη τὸ
 δυνατόν ἐστι; Βούλομαι, ἔφη. Οὐκοῦν οἶσθα, ἔφη,²
 ὅτι πλήθει μὲν οὐδὲν μείους εἰσὶν Ἀθηναῖοι Βοιωτῶν;
 Οἶδα γάρ, ἔφη. Σώματα δὲ ἀγαθὰ καὶ καλὰ πότερον
 ἐκ Βοιωτῶν οἶσι πλείω ἄν ἐκλεχθῆναι ἢ ἐξ Ἀθηναίων;
 Οὐδὲ ταύτῃ μοι δοκοῦσι λείπεσθαι. Εὐμνεστερούς
 δὲ ποτέρους ἑαυτοῖς εἶναι νομίζεις; Ἀθηναίους ἔγωγε·
 Βοιωτῶν μὲν γὰρ πολλοὶ πλεονεκτούμενοι ὑπὸ Θηβαίων
 δυσμενεῶς αὐτοῖς ἔχουσιν, Ἀθήνησι δὲ οὐδὲν ὀρθῶ τοιοῦ-
 τον. Ἀλλὰ μὴν φιλοτιμώτατοί γε καὶ μεγαλοφρονέ-⁸
 στατοὶ πάντων εἰσὶν· ἅπερ οὐχ ἥκιστα παροξύνει κιν-
 δυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατριδος. Οὐδὲ ἐν
 τούτοις Ἀθηναῖοι μεμπτοί. Καὶ μὴν προγόνων γε
 καλὰ ἔργα οὐκ ἔστιν οἷς μείζω καὶ πλείω ὑπάρχει ἢ
 Ἀθηναίοις· ὧ πολλοὶ ἐπαιρούμενοι προτρέπονται τε
 ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἄλκιμοι γίνεσθαι. Ταῦτα μὲν⁴
 ἀληθῆ λέγεις πάντα, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὄραξ, ὅτι, ἀφ'
 οὗ ἢ τε σὺν Τολμίδῃ τῶν χιλίων ἐν Λεβαδείᾳ συμφορὰ
 ἐγένετο καὶ ἡ μεθ' Ἰπποκράτους ἐπὶ Δηλῶ, ἐκ τούτων
 τεταπεινῶνται μὲν ἢ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς
 Βοιωτούς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς
 τοὺς Ἀθηναίους· ὥστε Βοιωτοὶ μὲν, οἱ πρόσθεν οὐδ'
 ἐν τῇ ἑαυτῶν τολμῶντες Ἀθηναίοις ἄνευ Λακεδαι-
 μονίων τε καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων ἀντιτάττεσθαι,

νῦν ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν
 Ἀττικὴν, Ἀθηναῖοι δέ, οἱ πρότερον [ὅτε Βοιωτοὶ μόνου
 ἐγένοντο] πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν, φοβοῦνται, μὴ
 6 Βοιωτοὶ δηλώσωσι τὴν Ἀττικὴν. καὶ ὁ Σωκράτης· Ἀλλ'
 αἰσθάνομαι μὲν, ἔφη, ταῦτα οὕτως ἔχοντα· δοκεῖ δέ
 μοι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἄρχοντι νῦν εὐαρεστοτέρως διακεῖ-
 σθαι ἢ πόλις. τὸ μὲν γὰρ θάρρος ἀμέλειάν τε καὶ
 ῥαθυμίαν καὶ ἀπειθειαν ἐμβάλλει, ὁ δὲ φόβος προσ-
 εκτικωτέρους τε καὶ εὐπαιθεστέρους καὶ εὐτακτοτέρους
 6 ποιεῖ. τεκμήραιο δ' ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς
 ναυσίν· ὅταν μὲν γὰρ δήπου μηδὲν φοβῶνται, μεστοὶ
 εἰσιν ἀταξίας· ἔστ' ἂν δὲ ἡ χειμῶνα ἢ πολεμίους
 δεῖσῶσιν, οὐ μόνον τὰ κελευόμενα πάντα ποιῶσιν,
 ἀλλὰ καὶ σιγῶσι καταδοκοῦντες τὰ προσταχθησόμενα,
 7 ὥσπερ χορευταί. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη ὁ Περικλῆς, εἰ γε
 νῦν μάλιστα πείθονται, ὥρα ἂν εἴη λέγειν, πῶς ἂν
 αὐτοὺς προτρεψαίμεθα πάλιν ἀνερασθῆναι τῆς ἀρχαίας
 8 ἀρετῆς τε καὶ εὐκλείας καὶ εὐδαιμονίας. Οὐκοῦν, ἔφη
 ὁ Σωκράτης, εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς ὧν
 οἱ ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι, ἀποδεικνύντες αὐτοῖς
 ταῦτα πατρῷά τε ὄντα καὶ προσήκοντα μάλιστ' ἂν
 οὕτως αὐτοὺς ἐξωρωμῶμεν ἀντέχεσθαι τούτων· ἐπεὶ δὲ
 τοῦ μετ' ἀρετῆς πρωτεύειν αὐτοὺς ἐπιμελεῖσθαι βου-
 λόμεθα, τοῦτ' αὖ δεικτέον ἐκ παλαιοῦ μάλιστα προσ-
 ῆκον αὐτοῖς, καὶ ὡς τούτου ἐπιμελόμενοι πάντων ἂν
 9 εἶεν κράτιστοι. Πῶς οὖν ἂν τοῦτο διδάσκοιμεν; Οἶμαι
 μὲν, εἰ τοὺς γε παλαιτάτους ὧν ἀκούομεν προγόνους
 αὐτῶν ἀναμιμνήσκοιμεν αὐτοὺς ἀκηκούτας ἀρίστους
 10 γεγονέναι. Ἄρα λέγεις τὴν τῶν θεῶν κρίσιν, ἣν οἱ
 περὶ Κέκροπα δι' ἀρετὴν ἔκριναν; Λέγω γάρ, καὶ τὴν
 Ἐρεχθίδεως γε τροφήν καὶ γένεσιν, καὶ τὸν πόλεμον

τὸν ἐπ' ἐκείνου γενόμενον πρὸς τοὺς ἐκ τῆς εχομένης
 ἠπειρῶν πάσης, καὶ τὸν ἐφ' Ἡρακλειδῶν πρὸς τοὺς ἐν
 Πελοποννήσῳ, καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ Θησέως πολε-
 μηθέντας, ἐν οἷς πᾶσιν ἐκείνοι δηλοὶ γεγονάσι τῶν
 καθ' ἑαυτοὺς ἀνθρώπων ἀριστεύσαντες· εἰ δὲ βουλεῖ, ἃ ¹¹
 ὕστερον οἱ ἐκείνων μὲν ἀπόγονοι, οὐ πολὺ δὲ πρὸ ἡμῶν
 γεγονότες ἔπραξαν, τὰ μὲν αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς ἀγωνιζό-
 μενοι πρὸς τοὺς κυριεύοντας τῆς τε Ἀσίας πάσης καὶ τῆς
 Εὐρώπης μέχρι Μακεδονίας καὶ πλείστην τῶν προγε-
 γονότων δύναμιν καὶ ἀφορμὴν κεκτημένους καὶ μέγιστα
 ἔργα κατειργασμένους, τὰ δὲ καὶ μετὰ Πελοποννησίων
 ἀριστεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· οἱ δὲ
 καὶ λέγονται πολὺ διενεργεῖν τῶν καθ' αὐτοὺς ἀν-
 θρώπων. Λέγονται γάρ, ἔφη. Τοιγαροῦν πολλῶν μὲν ¹²
 μεταναστάσεων ἐν τῇ Ἑλλάδι γεγονυῖων διέμειναν ἐν
 τῇ ἑαυτῶν, πολλοὶ δὲ ὑπὲρ δικαίων ἀντιλέγοντες ἐπί-
 τρεπον ἐκείνοις, πολλοὶ δὲ ὑπὸ κρειττόνων ὑβριζόμενοι
 κατέφευγον πρὸς ἐκείνους. καὶ ὁ Περικλῆς· Καὶ θαν- ¹³
 μάξω γ', ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἢ πόλις ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ
 χεῖρον ἐκλινεν. Ἐγὼ μὲν, ἔφη, οἶμαι, ὁ Σωκράτης,
 ὡσπερ καὶ ἀθληταὶ τινες διὰ τὸ πολὺ ὑπερενεργεῖν
 καὶ κρατιστεῦσαι καταρραθυμήσαντες ὕστερίζουσι τῶν
 ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους πολὺ διενεγκόντας
 ἀμελήσαι ἑαυτῶν καὶ διὰ τοῦτο χείρους γεγευέναι. Νῦν ¹⁴
 οὖν, ἔφη, τί ἂν ποιοῦντες ἀναλάβοιεν τὴν ἀρχαίαν
 ἀρετὴν; καὶ ὁ Σωκράτης· Οὐδὲν ἀπόκρυφον δοκεῖ μοι
 εἶναι, ἀλλ' εἰ μὲν ἐξευρόντες τὰ τῶν προγόνων ἐπι-
 τηδεύματα μηδὲν χεῖρον ἐκείνων ἐπιτηδεύοιεν, οὐδὲν
 ἂν χείρους ἐκείνων γενέσθαι· εἰ δὲ μή, τοὺς γε νῦν
 πρωτεύοντας μιμούμενοι καὶ τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπιτη-
 δεύοντες, ὁμοίως μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι οὐδὲν ἂν

χείρους ἐκείνων εἶεν, εἰ δ' ἐπιμελέστερον, καὶ βελτίους.
 15 Λέγεις, ἔφη, πόρρω που εἶναι τῇ πόλει τὴν καλοκαγα-
 θίαν. πότε γὰρ οὕτως Ἀθηναῖοι ὥσπερ Λακεδαι-
 μόνιοι ἢ πρεσβυτέρους αἰδέσονται, οἱ ἀπὸ τῶν πατέρων
 ἔρχονται καταφρονεῖν τῶν γεραιτέρων, ἢ σωμασκήσουσιν
 οὕτως, οἱ οὐ μόνον αὐτοὶ εὐεξίας ἀμελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ
 16 τῶν ἐπιμελομένων καταγελωσί; πότε δὲ οὕτω πείσονται
 τοῖς ἄρχουσιν, οἱ καὶ ἀγάλλονται ἐπὶ τῷ καταφρονεῖν
 τῶν ἀρχόντων; ἢ πότε οὕτως ὁμονοήσουσιν, οἱ γε ἀντι-
 μὲν τοῦ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ συμφέροντα ἐπηρεά-
 ζουσιν ἀλλήλοις καὶ φθονοῦσιν ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς
 ἄλλοις ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ πάντων ἐν τε ταῖς ἰδίαις
 συνόδοις καὶ ταῖς κοιναῖς διαφέρονται καὶ πλείστας
 δίκας ἀλλήλοις δικάζονται καὶ προαιροῦνται μᾶλλον
 οὕτω κερδαίνειν ἀπ' ἀλλήλων ἢ συνωφελοῦντες αὐτούς,
 τοῖς δὲ κοινοῖς ὥσπερ ἄλλοτρίοις χρώμενοι περὶ τούτων
 αὐτὸ μάχονται καὶ ταῖς εἰς τὰ τοιαῦτα δυνάμεσι μάλιστα
 17 χαίρουσιν; ἔξ ὧν πολλὴ μὲν ἀτηρία καὶ κακία τῇ πόλει
 ἐμφύεται, πολλὴ δὲ ἔχθρα καὶ μῖσος ἀλλήλων τοῖς
 πολίταις ἐγγίγνεται, δι' ἃ ἔγωγε μάλα φοβοῦμαι ἀεὶ,
 μὴ τι μείζον ἢ ὥστε φέρειν δύνασθαι κακὸν τῇ πόλει
 18 συμβῆ. Μηδαμῶς, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Περίκλεις,
 οὕτως ἡγοῦ ἀνηκέστῳ πονηρίᾳ νοσεῖν Ἀθηναίους. οὐχ
 ὄρᾳς, ὡς εὐτακτοὶ μὲν εἰσιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς, εὐτάκτως
 δ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι πείθονται τοῖς ἐπιστάταις,
 οὐδένων δὲ καταδεέστερον ἐν τοῖς χοροῖς ὑπηρετοῦσι
 19 τοῖς διδασκάλοις; Τοῦτο γάρ τοι, ἔφη, καὶ θαυμαστόν
 ἐστὶ, τὸ τοὺς μὲν τοιοῦτους πειθαρχεῖν τοῖς ἐφεστῶσι,
 τοὺς δὲ ὀπλίτας καὶ τοὺς ἵππεῖς, οἱ δοκοῦσι καλοκα-
 γαθία προκεκρισθαι τῶν πολιτῶν, ἀπειθεστάτους εἶναι
 20 πάντων. καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Ἡ δὲ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ

βουλή, ὦ Περικλείς, οὐκ ἐκ τῶν δεδοκιμασμένων καθίσταται; Καὶ μάλα, ἔφη. Οἶσθα οὖν τινας, ἔφη, κάλλιον ἢ νομιμώτερον ἢ σεμνότερον ἢ δικαιοτέρον τάς τε δίκας δικάζοντας καὶ τᾶλλα πάντα πράττοντας; Οὐ μέφομαι, ἔφη, τούτοις. Οὐ τοίνυν, ἔφη, δεῖ ἀθυμεῖν ὡς οὐκ εὐτάκτων ὄντων Ἀθηναίων. Καὶ μὴν ἐν γε τοῖς στρα-²¹τιωτικοῖς, ἔφη, ἐνθα μάλιστα δεῖ σωφρονεῖν τε καὶ εὐτακτεῖν καὶ πειθαρχεῖν, οὐδενὶ τούτων προσέχουσιν. Ἴσως γάρ, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐν τούτοις οἱ ἤκιστα ἐπιστάμενοι ἄρχουσιν αὐτῶν. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι κιθαριστῶν μὲν καὶ χορευτῶν καὶ ὀρχηστῶν οὐδὲ εἰς ἐπιχειρεῖ ἄρχειν μὴ ἐπιστάμενος, οὐδὲ παλαιστῶν οὐδὲ παγκρατιαστῶν; ἀλλὰ πάντες οἱ τούτων ἄρχοντες ἔχουσι δεῖξαι ὁπόθεν ἔμαθον ταῦτα ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι· τῶν δὲ στρατηγῶν οἱ πλεῖστοι ἀντοσχεδιάζουσιν. οὐ μέντοι σέ γε²² τοιοῦτον ἐγὼ νομίζω εἶναι, ἀλλ' οἶμαί σε οὐδὲν ἤτιον ἔχειν εἰπεῖν ὁπότε στρατηγεῖν ἢ ὁπότε παλαίειν ἢ ῥῶμαν θάνειν. καὶ πολλὰ μὲν οἶμαί σε τῶν πατρῶων στρατηγημάτων παρελιηφότα διασώζειν, πολλὰ δὲ πανταχόθεν συνηθέναι, ὁπόθεν οἷόν τε ἦν μαθεῖν τι ὠφέλιμον εἰς στρατηγίαν. οἶμαι δέ σε πολλὰ μεριμνᾶν,²³ ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν τι τῶν εἰς στρατηγίαν ὠφελίμων, καὶ ἐάν τι τοιοῦτον αἰσθῇ σεαυτὸν μὴ εἰδότα, ζητεῖν τοὺς ἐπισταμένους ταῦτα, οὔτε δώρων οὔτε χαρίτων φειδόμενον, ὅπως μάθῃς παρ' αὐτῶν ἢ μὴ ἐπίστασαι καὶ συνεργοὺς ἀγαθοὺς ἔχῃς. καὶ ὁ Πε-²⁴ρικλῆς· Οὐ λανθάνεις με, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ὅτι οὐδ' οἰόμενός με τούτων ἐπιμελεῖσθαι ταῦτα λέγεις, ἀλλ' ἐγχειρῶν με διδάσκειν, ὅτι τὸν μέλλοντα στρατηγεῖν τούτων ἀπάντων ἐπιμελεῖσθαι δεῖ. ὁμολογῶ μέντοι καὶ γὰρ σοι ταῦτα. Τοῦτο δ', ἔφη, ὦ Περικλείς, κατα-²⁵

νευόηκας, ὅτι πρόκειται τῆς χώρας ἡμῶν ὄρη μεγάλα, καθήκοντα ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν, δι' ὧν εἰς τὴν χώραν εἰσοδοὶ στεναὶ τε καὶ προσάντεις εἰσὶ, καὶ ὅτι μέση
 26 διεξώσται ὄρεσιν ἐρυμνοῖς; Καὶ μάλα, ἔφη. Τί δέ; ἐκεῖνο ἀκήκοας, ὅτι Μυσοὶ καὶ Πισίδαι ἐν τῇ βασιλέως χώρα κατέχοντες ἐρυμνὰ πάνυ χωρία καὶ κούφως ὀπλισμένοι δύνανται πολλὰ μὲν τὴν βασιλέως χώραν καταθέοντες κακοποιεῖν, αὐτοὶ δὲ ζῆν ἐλεύθεροι; Καὶ τοῦτο
 27 γ', ἔφη, ἀκούω. Ἀθηναίους δ' οὐκ ἂν οἶει, ἔφη, μέχρι τῆς ἐλαφροῦς ἡλικίας ὀπλισμένους κουφοτέροις ὄπλοις καὶ τὰ προκείμενα τῆς χώρας ὄρη κατέχοντας βλαβεροὺς μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι, μεγάλην δὲ προβολὴν τοῖς πολίταις τῆς χώρας κατεσκευάσθαι; καὶ ὁ Περικλῆς· Πάντ' οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ταῦτα χρήσιμα
 28 εἶναι. Εἰ τοίνυν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀρέσκει σοὶ ταῦτα, ἐπιχείρει αὐτοῖς, ὦ ἄριστε· ὅ τι μὲν γὰρ ἂν τούτων καταπράξῃς, καὶ σοὶ καλὸν ἔσται καὶ τῇ πόλει ἀγαθόν· ἐὰν δέ τι αὐτῶν ἀδυνατῆς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψεις οὔτε σαυτὸν καταίσχυνεῖς.

VI. Γλαύκωνα δὲ τὸν Ἀρίστωνος, ὅτ' ἐπεχείρει δημηγορεῖν, ἐπιθυμῶν προστατεύειν τῆς πόλεως οὐδέπω εἰκοσιν ἔτη γεγονώς, τῶν ἄλλων οἰκείων τε καὶ φίλων οὐδεὶς εὐχάριον παῦσαι ἐλκόμενον τε ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ καταγέλαστον ὄντα· Σωκράτης δέ, εὐνοῦς ὦν αὐτῷ διὰ τε Χαρμίδην τὸν Γλαύκωνος καὶ διὰ Πλάτωνα, μόνος ἔπαυσεν. ἐντυχὼν γὰρ αὐτῷ πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐθέλησαι ἀκούειν τοιάδε λέξας κατέσχευ· Ὁ Γλαύκων, ἔφη, προστατεύειν ἡμῖν διανενοῆσαι τῆς πόλεως; Ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες. Νῆ Δί', ἔφη, καλὸν γὰρ, εἶπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις. δῆλον γὰρ ὅτι, ἐὰν τοῦτο διαπράξῃ, δυνατὸς μὲν ἔσει αὐτὸς

τυγχάνειν ὅτου ἂν ἐπιθυμῆς, ἱκανὸς δὲ τοὺς φίλους
 ὠφελεῖν, ἐπαρεῖς δὲ τὸν πατρῶον οἶκον, ἀυξήσεις δὲ
 τὴν πατρίδα, ὀνομαστὸς δ' ἔσει πρῶτον μὲν ἐν τῇ
 πόλει, ἔπειτα ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἴσως δ', ὥσπερ Θεμιστο-
 κλῆς, καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις· ὅπου δ' ἂν ᾗς, πανταχοῦ
 περιβλεπτός ἔσει. ταῦτ' οὖν ἀκούων ὁ Γλαύκων ἐμε-
 3 γαλύνετο καὶ ἠδέως παρέμενε. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σω-
 κράτης· Οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μὲν, ὦ Γλαύκων, δῆλον,
 ὅτι, εἴπερ τιμᾶσθαι βούλει, ὠφελητέα σοι ἢ πόλις ἐστί;
 Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πρὸς θεῶν, ἔφη, μὴ τοίνυν
 ἀποκρύψῃ, ἀλλ' εἶπον ἡμῖν ἐκ τίνος ἄρξει τὴν πόλιν
 εὐεργετεῖν. ἐπεὶ δὲ ὁ Γλαύκων διεσιώπησεν, ὡς ἂν⁴
 τότε σκοπῶν ὀπόθεν ἄρχοιτο· Ἄρ', ἔφη ὁ Σωκράτης,
 ὥσπερ φίλου οἶκον εἰ ἀυξήσαι βούλοιο, πλουσιώτερον
 αὐτὸν ἐπιχειροίης ἂν ποιεῖν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν πει-
 5 ράσει πλουσιωτέραν ποιῆσαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκ-
 οὖν πλουσιωτέρα γ' ἂν εἴη προσόδων αὐτῇ πλειόνων
 γενομένων; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. Λέξον δὴ, ἔφη, ἐκ τίνων
 νῦν αἱ πρόσοδοι τῇ πόλει καὶ πόσαι τινές εἰσι; δῆλον
 γὰρ ὅτι ἔσκεπαι, ἵνα, εἰ μὲν τινες αὐτῶν ἐνδεῶς ἔχουσιν,
 ἐκπληρώσῃς, εἰ δὲ παραλείπονται, προσπορίσῃς. Ἄλλὰ
 μὰ Δί', ἔφη ὁ Γλαύκων, ταῦτά γε οὐκ ἐπέσκεμμαι.
 Ἄλλ' εἰ τοῦτο, ἔφη, παρέλιπες, τὰς γε δαπάνας τῆς⁶
 πόλεως ἡμῖν εἰπέ· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τούτων τὰς
 περιττὰς ἀφαιρεῖν διανοεῖ. Ἄλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη,
 οὐδὲ πρὸς ταῦτά πω ἐσχόλασα. Οὐκοῦν, ἔφη, τὸ μὲν
 πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν ἀναβαλούμεθα· πῶς
 γὰρ οἶόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ ἀναλώματα καὶ τὰς προσ-
 7 ὀδους ἐπιμεληθῆναι τούτων; Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ
 Γλαύκων, δυνατόν ἐστι καὶ ἀπὸ πολεμίων τὴν πόλιν
 πλουτιζειν. Νῆ Δία σφόδρα γ', ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴαν

τις αὐτῶν κρείττων ἢ ἤττων δὲ ὦν καὶ τὰ ὄντα προσ-
 8 αποβάλοι ἂν. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη, τόν
 γε βουλευσόμενον, πρὸς οὔστινας δεῖ πολεμεῖν, τήν τε
 τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων εἰδέναί δεῖ,
 ἵνα, ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως κρείττων ἢ, συμβουλεύῃ
 ἐπιχειρεῖν τῷ πολέμῳ, ἐὰν δὲ ἤττων τῶν ἐναντίων,
 9 εὐλαβεῖσθαι πείθῃ. Ὅρθῶς λέγεις, ἔφη. Πρῶτον μὲν
 τοίνυν, ἔφη, λέξον ἡμῖν τῆς πόλεως τήν τε περὶ κήν
 καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, εἶτα τὴν τῶν ἐναντίων.
 Ἀλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι οὕτω γε
 ἀπὸ στόματος εἰπεῖν. Ἀλλ' εἰ γέγραπταί σοι, ἔνεγκε,
 ἔφη· πᾶν γὰρ ἠδέως ἂν τοῦτο ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μὰ
 10 τὸν Δί', ἔφη, οὐδὲ γέγραπταί μοί πω. Οὐκοῦν, ἔφη,
 καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύειν τήν γε πρώτην ἐπι-
 σχήσομεν· ἴσως γὰρ καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἄρτι
 ἀρχόμενος τῆς προστατείας οὐπω ἐξήτακας. ἀλλὰ τοι
 περὶ γε φυλακῆς τῆς χώρας οἶδ' ὅτι ἤδη σοι μεμέληκε
 καὶ οἶσθα ὁπόσαι τε φυλακαὶ ἐπίκαιροὶ εἰσι καὶ ὁπόσαι
 μὴ, καὶ ὁπόσοι τε φρουροὶ ἱκανοὶ εἰσι καὶ ὁπόσοι μὴ
 εἰσι· καὶ τὰς μὲν ἐπικαίρους φυλακὰς συμβουλεύσεις
 11 μείζονας ποιεῖν, τὰς δὲ περιττὰς ἀφαιρεῖν. Νῆ Δί',
 ἔφη ὁ Γλαύκων, ἀπάσας μὲν οὖν ἔγωγε, ἔνεκά γε τοῦ
 οὕτως αὐτὰς φυλάττεσθαι ὥστε κλέπτεσθαι τὰ ἐκ τῆς
 χώρας. Ἐὰν δέ τις ἀφέλῃ γ', ἔφη, τὰς φυλακὰς, οὐκ
 οἶει καὶ ἀρπάζειν ἐξουσίαν ἔσεσθαι τῷ βουλομένῳ;
 ἀτάρ, ἔφη, πότερον ἐλθὼν αὐτὸς ἐξήτακας τοῦτο, ἢ
 πῶς οἶσθα ὅτι κακῶς φυλάττονται; Εἰκάξω, ἔφη.
 Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων, ὅταν μηκέτι εἰκάξωμεν,
 ἀλλ' ἤδη εἰδῶμεν, τότε συμβουλεύσομεν; Ἴσως, ἔφη
 12 ὁ Γλαύκων, βέλτιον. Εἰς γε μὴν, ἔφη, τὰ ρογύρεια οἶδ'
 ὅτι οὐκ ἀφίξει, ὥστ' ἔχειν εἰπεῖν διότι νῦν ἐλάττω ἢ

πρόσθεν προσέρχεται αὐτόθεν. Οὐ γὰρ οὖν ἐλήλυθα,
 ἔφη. Καὶ γὰρ νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, λέγεται βαρὺ
 τὸ χωρίον εἶναι, ὥστε, ὅταν περὶ τούτου δέῃ συμβου-
 λεύειν, αὕτη σοι ἡ πρόφασις ἀρκέσει. Σκώπτομαι,
 ἔφη ὁ Γλαύκων. Ἄλλ' ἐκείνου γέ τοι, ἔφη, οἶδ' ὅτι 13
 οὐκ ἠμέληκας, ἀλλ' ἔσκεψαι, πόσον χρόνον ἱκανός ἐστιν
 ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σῆτος διατρέφειν τὴν πόλιν,
 καὶ πόσον εἰς τὸν ἐνιαυτὸν προσδέεται, ἵνα μὴ τοῦτό
 γε λάθῃ σέ ποτε ἡ πόλις ἐνδεής γενομένη, ἀλλ' εἰδὼς
 ἔχῃς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων συμβουλεύων τῇ πόλει
 βοηθεῖν τε καὶ σῶζειν αὐτήν. Λέγεις, ἔφη ὁ Γλαύκων,
 παμμέγεθες πρᾶγμα, εἴ γε καὶ τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖ-
 σθαι δεήσει. Ἄλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐδ' ἂν 14
 τὸν ἑαυτοῦ ποτε οἶκον καλῶς τις οἰκήσειεν, εἰ μὴ
 πάντα μὲν εἴσεται ὧν προσδέεται, πάντων δὲ ἐπι-
 μελόμενος ἐκπληρώσει. ἀλλ' ἐπεὶ ἡ μὲν πόλις ἐκ
 πλειόνων ἢ μυρίων οἰκιῶν συνέστηκε, χαλεπὸν δ' ἐστὶν
 ἅμα τοσούτων οἰκῶν ἐπιμελεῖσθαι, πῶς οὐχ ἕνα τὸν
 τοῦ θεοῦ πρῶτον ἐπειράθῃς ἀυξήσαι; δέεται δέ. κἂν
 μὲν τοῦτον δύνη, καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήσεις· ἕνα δὲ
 μὴ δυνάμενος ὠφελῆσαι πῶς ἂν πολλοὺς γε δυνηθείης;
 ὥσπερ, εἴ τις ἐν τάλαντον μὴ δύναίτο φέρειν, πῶς οὐ
 φανερόν ὅτι πλείω γε φέρειν οὐδ' ἐπιχειρητέον αὐτῷ;
 Ἄλλ' ἔγωγ', ἔφη ὁ Γλαύκων, ὠφελοῖν ἂν τὸν τοῦ 15
 θεοῦ οἶκον, εἴ μοι ἐθέλοι πείθεσθαι. Εἶτα, ἔφη ὁ
 Σωκράτης, τὸν θεῖον οὐ δυνάμενος πείθειν, Ἀθηναίους
 πάντας μετὰ τοῦ θεοῦ νομίζεις δυνήσεσθαι ποιῆσαι
 πείθεσθαί σοι; φυλάττου, ἔφη, ὁ Γλαύκων, ὅπως μὴ 16
 τοῦ εὐδοξεῖν ἐπιθυμῶν εἰς τούναντίον ἔλθῃς. ἢ οὐχ
 ὀρᾶς, ὡς σφαλερόν ἐστι τό, ἃ μὴ οἶδέ τις, ταῦτα ἢ
 λέγειν ἢ πράττειν; ἐνθυμοῦ δὲ τῶν ἄλλων, ὕσους οἶσθα

τοιούτους, οἳ φαίνονται καὶ λέγοντες ἅ μὴ ἴσασι καὶ
 πράττοντες, πότερά σοι δοκοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις
 ἐπαίνου μᾶλλον ἢ ψόγου τυγχάνειν καὶ πότερον θαν-
 17 μάζεσθαι μᾶλλον ἢ καταφρονεῖσθαι· ἐνθυμοῦ δὲ καὶ
 τῶν εἰδότεων ὅ τι τε λέγουσι καὶ ὅ τι ποιοῦσι· καί,
 ὡς ἐγὼ νομίζω, εὐρήσεις ἐν πᾶσιν ἔργοις τοὺς μὲν
 εὐδοκιμοῦντάς τε καὶ θαυμαζομένους ἐκ τῶν μάλιστα
 ἐπισταμένων ὄντας, τοὺς δὲ κακοδοξοῦντάς τε καὶ κατα-
 18 φρονουμένους ἐκ τῶν ἀμαθεστάτων. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς
 εὐδοκιμεῖν τε καὶ θαυμάζεσθαι ἐν τῇ πόλει, πειρῶ
 κατεργάσασθαι ὡς μάλιστα τὸ εἰδέναι, ἃ βούλει πράτ-
 τειν· ἐὰν γὰρ τούτῳ διενεγκῶν τῶν ἄλλων ἐπιχειρῆς
 τὰ τῆς πόλεως πράττειν, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι εἰ πάνυ
 ῥαδίως τύχοις ὧν ἐπιθυμεῖς.

VII. Χαρμίδην δὲ τὸν Γλαύκωνος ὄρων ἀξιόλογον μὲν
 ἄνδρα ὄντα καὶ πολλῶ δυνατώτερον τῶν τὰ πολιτικὰ
 τότε πραττόντων, ὀκνοῦντα δὲ προσιέναι τῷ δήμῳ καὶ
 τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ἐπιμελεῖσθαι· Εἰπέ μοι,
 ἔφη, ὦ Χαρμίδη, εἴ τις, ἱκανὸς ὧν τοὺς στεφανίτας
 ἀγῶνας νικᾶν καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς τε τιμᾶσθαι καὶ
 τὴν πατρίδα ἐν τῇ Ἑλλάδι εὐδοκιμωτέραν ποιεῖν, μὴ
 θέλοι ἀγωνίζεσθαι, ποῖόν τινα τοῦτον νομίζοις ἂν τὸν
 ἄνδρα εἶναι; Δῆλον ὅτι, ἔφη, μαλακὸν τε καὶ δειλόν.
 2 Εἰ δέ τις, ἔφη, δυνατὸς ὧν τῶν τῆς πόλεως πραγμά-
 των ἐπιμελόμενος τὴν τε πόλιν αὖξειν καὶ αὐτὸς διὰ
 τοῦτο τιμᾶσθαι, ὀκνοίη δὲ τοῦτο πράττειν, οὐκ ἂν
 εἰκότως δειλὸς νομίζοιτο; Ἴσως, ἔφη· ἀτὰρ πρὸς τί
 με ταῦτ' ἐρωτᾷς; Ὅτι, ἔφη, οἴμαι σε δυνατὸν ὄντα
 ὀκνεῖν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ταῦτα ὧν ἀνάγκη σοι μετ-
 3 ἔχειν πολίτῃ γε ὄντι. Τὴν δὲ ἐμὴν δύναμιν, ἔφη ὁ
 Χαρμίδης, ἐν ποίῳ ἔργῳ καταμαθῶν ταῦτά μου κατα-

γινώσκεις; Ἐν ταῖς συνουσίαις, ἔφη, ἄς σῦνει τοῖς
 τὰ τῆς πόλεως πράττουσι· καὶ γὰρ ὅταν τι ἀνακοι-
 νῶνται σοι, ὀρθῶ σε καλῶς συμβουλεύοντα, καὶ ὅταν
 τι ἀμαρτάνωσιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντα. Οὐ ταῦτόν ἐστιν,⁴
 ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε διαλέγεσθαι καὶ ἐν τῷ
 πλήθει ἀγωνίζεσθαι. Καὶ μὴν, ἔφη, ὃ γε ἀριθμεῖν
 δυνάμενος οὐδὲν ἤτιον ἐν τῷ πλήθει ἢ μόνος ἀριθμεῖ,
 καὶ οἱ κατὰ μόνας ἄριστα κθαρίζοντες οὗτοι καὶ ἐν
 τῷ πλήθει κρατιστεύουσιν. Αἰδῶ δὲ καὶ φόβον, ἔφη,⁵
 οὐχ ὀρθῶς ἔμφυτά τε ἀνθρώποις ὄντα καὶ πολλῷ μᾶλλον
 ἐν τοῖς ὄχλοις ἢ ἐν ταῖς ἰδίαις ὀμιλίαις παριστάμενα;
 Καὶ σέ γε διδάξων, ἔφη, ὠρμημαι, ὅτι οὔτε τοὺς φρο-
 νιμωτάτους αἰδούμενος οὔτε τοὺς ἰσχυροτάτους φοβού-
 μενος ἐν τοῖς ἀφρονεστάτοις τε καὶ ἀσθενεστάτοις
 αἰσχύνει λέγειν. πότερον γὰρ τοὺς γναφεῖς αὐτῶν ἢ⁶
 τοὺς σκυτεῖς ἢ τοὺς τέκτονας ἢ τοὺς χαλκεῖς ἢ τοὺς
 γεωργοὺς ἢ τοὺς ἐμπόρους ἢ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ μετα-
 βαλλομένους καὶ φροντίζοντας ὃ τι ἐλάττονος πριά-
 μενοι πλείονος ἀποδῶνται αἰσχύνει; ἐκ γὰρ τούτων
 ἀπάντων ἢ ἐκκλησία συνίσταται. τί δὲ οἶει διαφέρειν⁷
 ὃ σὺ ποιεῖς ἢ τῶν ἀσκητῶν ὄντα κρείττω τοὺς ἰδιώτας
 φοβείσθαι; σὺ γὰρ τοῖς πρωτεύουσιν ἐν τῇ πόλει, ὧν
 ἔνιοι καταφρονοῦσί σοι, ῥαδίως διαλεγόμενος καὶ τῶν
 ἐπιμελομένων τοῦ τῇ πόλει διαλέγεσθαι πολὺν περιῶν
 ἐν τοῖς μηδεπώποτε φροντίσασι τῶν πολιτικῶν μηδὲ
 σοῦ καταπεφρονηκόσιν ὀκνεῖς λέγειν, δεδιῶς μὴ κατα-
 γελασθῆς. Τί δ'; ἔφη, οὐ δοκοῦσί σοι πολλάκις οἶ⁸
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγελαῖν; Καὶ
 γὰρ οἱ ἕτεροι, ἔφη διὸ καὶ θαυμάζω σου, εἰ, ἐκεί-
 νους, ὅταν τοῦτο ποιῶσι, ῥαδίως χειρούμενος, τούτοις
 μηδένα τρόπον οἶει δυνήσεσθαι προσενεχθῆναι. ὦγαθέ,⁹

μη ἀγνόει σεαυτόν, μηδὲ ἀμάρτανε ἃ οἱ πλείστοι ἀμαρτάνουσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ ὠρμηκότες ἐπὶ το σκοπεῖν τὰ τῶν ἄλλων πράγματα οὐ τρέπονται ἐπὶ τὸ ἑαυτοὺς ἐξετάζειν. μὴ οὖν ἀπορραθύμει τούτου, ἀλλὰ διατείνου μᾶλλον πρὸς τὸ σαυτῷ προσέχειν. καὶ μὴ ἀμέλει τῶν τῆς πόλεως, εἴ τι δυνατόν ἐστὶ διὰ σὲ βέλτιον ἔχειν· τούτων γὰρ καλῶς ἔχόντων οὐ μόνον οἱ ἄλλοι πολῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ σοὶ φίλοι καὶ αὐτὸς σὺ οὐκ ἐλάχιστα ὠφελήσει.

VIII. Ἀριστίππου δὲ ἐπιχειροῦντος ἐλέγχει τὸν Σωκράτη, ὡσπερ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου τὸ πρότερον ἠλέγχετο, βουλόμενος τοὺς συνόντας ὠφελεῖν ὁ Σωκράτης ἀπεκρίνατο οὐχ ὡσπερ οἱ φυλαττόμενοι μὴ πη ὁ λόγος ἐπαλλαχθῆ, ἀλλ' ὡς ἂν πεπεισμένος μάλιστα πράττειν τὰ δέοντα. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἤρετο, εἴ τι εἰδείη ἀγαθόν, ἵνα, εἴ τι εἴποι τῶν τοιούτων, οἶον ἢ σιτίον ἢ ποτόν ἢ χρήματα ἢ ὑγίειαν ἢ θώμην ἢ τόλμαν, δεικνύοι δὴ τοῦτο κακὸν ἐνίοτε ὄν. ὁ δὲ εἰδώς, ὅτι, εἰάν τι ἐνοχλῆ ἡμᾶς, δεόμεθα τοῦ παύσοντος, ἀπεκρίνατο ἥπερ καὶ ποιεῖν κράτιστον· Ἄρά γε, ἔφη, ἐρωτᾷς με, εἴ τι οἶδα πυρετοῦ ἀγαθόν; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Ἄλλ' ὀφθαλμίας; Οὐδὲ τοῦτο. Ἄλλὰ λιμοῦ; Οὐδὲ λιμοῦ. Ἄλλα μὴν, ἔφη, εἴ γ' ἐρωτᾷς με, εἴ τι ἀγαθὸν οἶδα ὃ μηδενὸς ἀγαθὸν ἐστίν, οὗτ' οἶδα, ἔφη, οὔτε δέομαι.

Ἄλλιν δὲ τοῦ Ἀριστίππου ἐρωτῶντος αὐτόν, εἴ τι εἰδείη καλόν· Καὶ πολλὰ, ἔφη. Ἄρ' οὖν, ἔφη, πάντα ὅμοια ἀλλήλοις; Ὡς οἶόν τε μὲν οὖν, ἔφη, ἀνομοιώτατα ἔναια. Πῶς οὖν, ἔφη, τὸ τῷ καλῷ ἀνόμοιον καλὸν ἂν εἶη; Ὅτι νῆ Δί', ἔφη, ἐστὶ μὲν τῷ καλῷ πρὸς δρόμον ἀνθρώπῳ ἄλλος ἀνόμοιος καλὸς πρὸς πάλην, ἐστὶ δὲ ἀσπίς καλὴ πρὸς τὸ προβάλλεσθαι ὡς ἐνι

ἀνομοιοτάτη τῷ ἀκοντίῳ, καλῶ πρὸς τὸ σφόδρα τε καὶ ταχὺ φέρεσθαι. Οὐδὲν διαφερόντως, ἔφη, ἀποκρίνεται μοι ἢ ὅτε σε ἠρώτησα εἴ τι ἀγαθὸν εἰδείης. Σὺ δ' οἶει, ἔφη, ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο δὲ καλὸν εἶναι; οὐκ οἶσθ' ὅτι πρὸς ταῦτά πάντα καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ ἔστι; πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ οὐ πρὸς ἄλλα μὲν ἀγαθόν, πρὸς ἄλλα δὲ καλόν ἔστιν, ἔπειτα οἱ ἄνθρωποι τὸ αὐτὸ τε καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ λέγονται, πρὸς τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ φαίνεται, πρὸς ταῦτά δὲ καὶ τὰλλα πάντα οἷς ἄνθρωποι χροῶνται καλὰ τε καὶ ἀγαθὰ νομίζεται, πρὸς ἅπερ ἂν εὐχρηστα ἦ. Ἄρα οὖν, ἔφη, καὶ κόφινος κο-6 προφόρος καλόν ἔστι; Νὴ Δί', ἔφη, καὶ χρυσὴ γε ἀσπίς αἰσχρόν, εἰάν πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ἦ, ἡ δὲ κακῶς. Λέγεις σύ, ἔφη, καλὰ τε καὶ αἰσχρὰ τὰ αὐτὰ εἶναι; Καὶ νὴ Δί' ἔγωγ', ἔφη, 7 ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ· πολλάκις γὰρ τό τε λιμοῦ ἀγαθὸν πυρετοῦ κακόν ἔστι καὶ τὸ πυρετοῦ ἀγαθὸν λιμοῦ κακόν ἔστι· πολλάκις δὲ τὸ μὲν πρὸς δρόμον καλόν πρὸς πάλην αἰσχρόν, τὸ δὲ πρὸς πάλην καλόν πρὸς δρόμον αἰσχρόν· πάντα γὰρ ἀγαθὰ μὲν καὶ καλὰ ἔστι πρὸς ἃ ἂν εὖ ἔχη, κακὰ δὲ καὶ αἰσχρὰ πρὸς ἃ ἂν κακῶς.

Καὶ οἰκίας δὲ λέγων τὰς αὐτὰς καλὰς τε εἶναι καὶ 8 χρησίμους παιδεύειν ἑμοίγ' ἐδόκει, οἷας χρή. οἰκοδομεῖσθαι. ἐπεσκόπει δὲ ὧδε· Ἄρα γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν, οἷαν χρή, ἔχειν τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδαιτυνᾶσθαι καὶ χρησιμωτάτη ἔσται; τούτου δὲ 9 ὁμολογουμένου· Οὐκοῦν ἡδὺ μὲν θέρους ψυχεινὴν ἔχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινὴν; ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο συμφαίεν· Οὐκοῦν ἐν ταῖς πρὸς μεσημβρίαν βλεπού-

σαις οίκιαις τοῦ μὲν χειμῶνος ὁ ἥλιος εἰς τὰς παστάδας ὑπολάμπει, τοῦ δὲ θέρους ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν στεγῶν πορευόμενος σκιὰν παρέχει. οὐκοῦν, εἰ γε καλῶς ἔχει ταῦτα οὕτω γίνεσθαι, οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμερινὸς ἥλιος μὴ ἀποκλείηται, χθαμαλότερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα
 10 οἱ ψυχροὶ μὴ ἐπίπτωσιν ἄνεμοι. ὥς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅποι πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδιστα καταφεύγοι καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα τιθοῖτο, αὕτη ἂν εἰκότως ἥδίστη τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη. γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν ἢ παρέχουσι. — ναοῖς γε μὴν καὶ βωμοῖς χώραν ἔφη εἶναι πρεπωδεστάτην ἣτις ἐμφανεστάτη οὖσα ἀστιβεστάτη εἴη· ἡδὺ μὲν γὰρ ἰδόντας προσεῦξασθαι, ἡδὺ δὲ ἀγνῶς ἔχοντας προσιέναι.

IX. Πάλιν δὲ ἐρωτώμενος ἡ ἀνδρεία πότερον εἴη δι-
 δακτὸν ἢ φυσικόν· Οἶμαι μὲν, ἔφη, ὥσπερ σῶμα σώ-
 ματος ἰσχυρότερον πρὸς τοὺς πόνους φύεται, οὕτω καὶ
 ψυχὴν ψυχῆς ἐρωμενεστέραν πρὸς τὰ δεινὰ φύσει
 γίνεσθαι· ὁρῶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθεσι
 2 τρεφομένους πολὺ διαφέροντας ἀλλήλων τόλμη. νημιζῶ
 μέντοι πᾶσαν φύσιν μαθήσει καὶ μελέτῃ πρὸς ἀνδρείαν
 αὔξεσθαι· δῆλον μὲν γὰρ ὅτι Σκύθαι καὶ Θραῖκες
 οὐκ ἂν τολμήσειαν ἀσπίδας καὶ δόρατα λαβόντες Λα-
 κεδαιμονίοις διαμάχεσθαι· φανερόν δ' ὅτι Λακεδαι-
 μόνιοι οὐτ' ἂν Θραξὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις οὔτε Σκύθαις
 3 τόξοις ἐθέλοιεν ἂν διαγωνίζεσθαι. ὁρῶ δ' ἐγωγε καὶ
 ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων ὁμοίως καὶ φύσει διαφέροντας
 ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιμελείᾳ πολὺ ἐπιδι-
 δόντας. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν ὅτι πάντας χρῆ
 καὶ τοὺς εὐφροστετέρους καὶ τοὺς ἀμβλυτέρους τὴν φύσιν,

ἐν οἷς ἂν ἀξιόλογοι βούλωνται γενέσθαι, ταῦτα καὶ
μανθάνειν καὶ μελετᾶν.

Σοφίαν δὲ καὶ σωφροσύνην οὐ διώριζεν, ἀλλὰ τῷ⁴
τὰ μὲν καλὰ τε κάγαθὰ γιννώσκοντα χρῆσθαι αὐτοῖς
καὶ τῷ τὰ αἰσχροῦ εἰδότα εὐλαβεῖσθαι σοφόν τε καὶ
σώφρονα ἔκρινε. προσερωτώμενος δέ, εἰ τοὺς ἐπιστα-
μένους μὲν ἃ δεῖ πράττειν, ποιοῦντας δὲ τάναντία
σοφοῦς τε καὶ ἀκρατεῖς εἶναι νομίζοι. Οὐδὲν γε μᾶλ-
λον, ἔφη, ἢ ἀσοφοῦς τε καὶ ἀκρατεῖς· πάντας γὰρ
οἶμαι προαιρουμένους ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, ἃ οἴονται
συμφορώτατα αὐτοῖς εἶναι, ταῦτα πράττειν· νομίζω
οὖν τοὺς μὴ ὀρθῶς πράττοντας οὔτε σοφοῦς οὔτε σώ-
φρονας εἶναι. ἔφη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν⁵
ἄλλην πᾶσαν ἀρετὴν σοφίαν εἶναι. τὰ τε γὰρ δίκαια
καὶ πάντα ὅσα ἀρετῇ πράττεται καλὰ τε κάγαθὰ εἶναι·
καὶ οὐτ' ἂν τοὺς ταῦτα εἰδότας ἄλλο ἀντὶ τούτων οὐδὲν
προελέσθαι οὔτε τοὺς μὴ ἐπισταμένους δύνασθαι πράτ-
τειν, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν, ἀμαρτάνειν· οὕτω [καὶ]
τὰ καλὰ τε κάγαθὰ τοὺς μὲν σοφοῦς πράττειν, τοὺς
δὲ μὴ σοφοῦς οὐ δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐγχειρῶσιν,
ἀμαρτάνειν. ἐπεὶ οὖν τὰ τε δίκαια καὶ τᾶλλα καλὰ
τε κάγαθὰ πάντα † ἀρετῇ πράττεται, δῆλον εἶναι ὅτι
καὶ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστὶ.
μανίαν γε μὴν ἐναντίον μὲν ἔφη εἶναι σοφία, οὐ μέντοι⁶
γε τὴν ἀνεπισημοσύνην μανίαν ἐνόμιζε· τὸ δὲ ἀγνοεῖν
ἑαυτὸν καί, ἃ μὴ οἶδε, δοξάζειν τε· καὶ οἶεσθαι γι-
γνώσκειν ἐγγυτάτω μανίας ἐλογίζετο εἶναι. τοὺς μέντοι
πολλοὺς ἔφη, ἃ μὲν οἱ πλείστοι ἀγνοοῦσι, τοὺς διη-
μαρτηκότας τούτων οὐ φάσκειν μαίνεσθαι, τοὺς δὲ
διημαρτηκότας ὧν οἱ πολλοὶ γινώσκουσι μαινομένους
καλεῖν· ἐὰν τε γὰρ τις μέγας οὕτως οἴηται εἶναι⁷

ὥστε κύπτειν τὰς πύλας τοῦ τείχους διεξιῶν, εἴαν τε οὕτως ἰσχυρὸς ὥστ' ἐπιχειρεῖν οἰκίας αἵρεσθαι ἢ ἄλλω τῷ ἐπιθέσθαι τῶν πᾶσι δῆλων ὅτι ἀδύνατά ἐστι, τοῦτον μαίνεσθαι φάσκειν [τοὺς δὲ μικρὸν διαμαρτάνοντας οὐ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς μαίνεσθαι, ἀλλ', ὥσπερ τὴν ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν ἔρωτα καλοῦσιν, οὕτω καὶ τὴν μεγάλην παράνοιαν μαίαν αὐτοῦς καλεῖν].

8 Φθόνον δὲ σκοπῶν, ὃ τι εἴη, λύπην μὲν τινα ἐξηύρισκεν αὐτὸν ὄντα, οὔτε μέντοι τὴν ἐπὶ φίλων ἀτυχίαις οὔτε τὴν ἐπ' ἐχθρῶν εὐτυχίαις γιγνομένην, ἀλλὰ μόνους ἔφη φθονεῖν τοὺς ἐπὶ ταῖς τῶν φίλων εὐπραξίαις ἀνιωμένους. θαυμαζόντων δὲ τινῶν εἴ τις φιλῶν τινα ἐπὶ τῇ εὐπραξίᾳ αὐτοῦ λυποῖτο, ὑπεμίμησκεν, ὅτι πολλοὶ οὕτω πρὸς τινὰς ἔχουσιν, ὥστε κακῶς μὲν πράττοντας μὴ δύνασθαι περιορᾶν, ἀλλὰ βοηθεῖν ἀτυχοῦσιν, εὐτυχούντων δὲ λυπεῖσθαι. τοῦτο μέντοι φρονίμῳ μὲν ἀνδρὶ οὐκ ἂν συμβῆναι, τοὺς ἡλιθίους δὲ ἀεὶ πάσχειν αὐτό.

9 Σχολὴν δὲ σκοπῶν, τί εἴη, ποιοῦντας μὲν τι τοὺς πλείστους εὐρίσκειν ἔφη· καὶ γὰρ τοὺς πεττεύοντας καὶ τοὺς γελωτοποιοῦντας ποιεῖν τι· πάντας δὲ τούτους ἔφη σχολάζειν· ἐξεῖναι γὰρ αὐτοῖς ἰέναι πράξοντας τὰ βελτίω τούτων. ἀπὸ μέντοι τῶν βελτιόνων ἐπὶ τὰ χεῖρω ἰέναι οὐδένα σχολάζειν· εἰ δὲ τις ἴοι, τοῦτον ἀσχολίας αὐτῷ οὐσης κακῶς ἔφη τοῦτο πράττειν.

10 Βασιλεῖς δὲ καὶ ἄρχοντας οὐ τοὺς τὰ σκηπτρα ἔχοντας ἔφη εἶναι οὐδὲ τοὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων αἵρεθέντας οὐδὲ τοὺς κλήρω λαχόντας οὐδὲ τοὺς βιασαμένους οὐδὲ τοὺς ἐξαπατήσαντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμένους
11 ἄρχειν. ὁπότε γὰρ τις ὁμολογήσειε τοῦ μὲν ἄρχοντος εἶναι τὸ προστάττειν ὃ τι χρὴ ποιεῖν, τοῦ δὲ ἀρχομένου

τὸ πείθεσθαι, ἐπεδείκνυεν ἐν τε νηὶ τὸν μὲν ἐπιστάμενον ἄρχοντα, τὸν δὲ ναύκληρον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νηὶ πάντας πειδομένους τῷ ἐπισταμένῳ, καὶ ἐν γεωργίᾳ τοὺς κεκτημένους ἀγρούς, καὶ ἐν νόσῳ τοὺς νοσοῦντας, καὶ ἐν σωμασκίᾳ τοὺς σωμασκοῦντας, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας οἷς ὑπάρχει τι ἐπιμελείας δεόμενον, ἂν μὲν αὐτοὶ ἠγῶνται ἐπίστασθαι ἐπιμελεῖσθαι — εἰ δὲ μὴ, τοῖς ἐπισταμένοις οὐ μόνον παροῦσι πειδομένους, ἀλλὰ καὶ ἀπόντας μεταπεμπομένους, ὅπως ἐκείνοις πειθόμενοι τὰ δέοντα πράττωσιν· ἐν δὲ ταλασίᾳ καὶ τὰς γυναικας ἐπεδείκνυεν ἀρχούσας τῶν ἀνδρῶν διὰ τὸ τὰς μὲν εἰδέναι ὅπως χρῆ ταλασιουργεῖν, τοὺς δὲ μὴ εἰδέναι. εἰ δὲ τις πρὸς ταῦτα λέγοι, ὅτι 12 τῷ τυράννῳ ἔξεστι μὴ πείθεσθαι τοῖς ὀρθῶς λέγουσι· Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, ἔξεῖν μὴ πείθεσθαι, ἐπικειμένης γε ζημίας, εἴαν τις τῷ εὐ λέγοντι μὴ πείθηται; ἐν ᾧ γὰρ ἂν τις πράγματι μὴ πείθηται τῷ εὐ λέγοντι, ἀμαρτήσεται δῆπου, ἀμαρτάνων δὲ ζημιωθήσεται. εἰ δὲ φαίη 13 τις τῷ τυράννῳ ἔξεῖναι καὶ ἀποκτείνειν τὸν εὐ φρονοῦντα· Τὸν δὲ ἀποκτείναντα, ἔφη, τοὺς κρατίστους τῶν συμμάχων οἷε ἀξίμιον γίνεσθαι ἢ ὡς ἔτυχε ζημιοῦσθαι; πότερα γὰρ ἂν μᾶλλον οἷε σφῆζεσθαι τὸν τοῦτο ποιοῦντα ἢ οὕτω καὶ τάχιστ' ἂν ἀπολέσθαι;

Ἐρομένου δὲ τινος αὐτόν, τί δοκοίη αὐτῷ κράτι- 14 στον ἀνδρὶ ἐπιτήδευμα εἶναι, ἀπεκρίνατο εὐπραξίαν. ἔρομένου δὲ πάλιν, εἰ καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐπιτήδευμα νομίζοι εἶναι· Πᾶν μὲν οὖν τούναντίον ἔγωγ', ἔφη, τύχην καὶ πρᾶξιν ἠγοῦμαι· τὸ μὲν γὰρ μὴ ζητοῦντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν δεόντων εὐτυχίαν οἶμαι εἶναι, τὸ δὲ μαθόντα τε καὶ μελετήσαντά τι εὐ ποιεῖν εὐπραξίαν νομίζω, καὶ οἱ τοῦτο ἐπιτηδεύοντες δοκοῦσί μοι εὐ

15 πράττειν. καὶ ἀρίστους δὲ καὶ θεοφιλεστάτους ἔφη εἶναι ἐν μὲν γεωργίᾳ τοὺς τὰ γεωργικὰ εὖ πράττοντας, ἐν δ' ἰατρείᾳ τοὺς τὰ ἰατρικὰ, ἐν δὲ πολιτείᾳ τοὺς τὰ πολιτικά· τὸν δὲ μηδὲν εὖ πράττοντα οὔτε χρήσιμον οὔδεν ἔφη εἶναι οὔτε θεοφιλῆ.

X. Ἀλλὰ μὴν καὶ εἴ ποτε τῶν τὰς τέχνας ἔχόντων καὶ ἐργασίας ἕνεκα χρωμένων αὐταῖς διαλέγοιτό τι, καὶ τούτοις ὠφέλιμος ἦν. εἰσελθὼν μὲν γὰρ ποτε πρὸς Παρράσιον τὸν ζωγράφον καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ· Ἄρα, ἔφη, ὦ Παρράσιε, ἡ γραφικὴ ἐστὶν εἰκασία τῶν ὀρωμένων; τὰ γοῦν κοῖλα καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ φωτεινὰ καὶ τὰ σκληρὰ καὶ τὰ μαλακὰ καὶ τὰ τραχέα καὶ τὰ λεία καὶ τὰ νέα καὶ τὰ παλαιὰ σώματα

2 διὰ τῶν χρωμάτων ἀπεικάζοντες ἐκμιμεῖσθε. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Καὶ μὴν τὰ γε καλὰ εἶδη ἀφομοιοῦντες, ἐπειδὴ οὐ ῥάδιον ἐνὶ ἀνθρώπῳ περιτυχεῖν ἄμεμπτα πάντα ἔχοντι, ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα οὕτως ὅλα τὰ σώματα καλὰ ποιεῖτε φαίνεσθαι.

3 Ποιοῦμεν γάρ, ἔφη, οὕτω. Τί γάρ; ἔφη, τὸ πιθανώτατον καὶ ἡδιστον καὶ φιλικώτατον καὶ ποθεινότατον καὶ ἐρασμιώτατον ἀπομιμεῖσθε τῆς ψυχῆς ἡθους; ἢ οὐδὲ μιμητὸν ἐστὶ τοῦτο; Πῶς γὰρ ἂν, ἔφη, μιμητὸν εἶη, ὦ Σώκρατες, ὃ μῆτε συμμετρίαν μῆτε χροῶμα μῆτε ὦν σὺ εἶπας ἄρτι μηδὲν ἔχει μηδὲ ὅλως ὄρατόν ἐστιν;

1 Ἄρ' οὖν, ἔφη, γίννεται ἐν ἀνθρώπῳ τό τε φιλοφρόνως καὶ τὸ ἐχθρῶς βλέπειν πρὸς τινας; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Οὐκοῦν τοῦτό γε μιμητὸν ἐν τοῖς ὄμμασι; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν φίλων ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς ὁμοίως σοὶ δοκοῦσιν ἔχειν τὰ πρόσωπα οἳ τε φροντίζοντες καὶ οἳ μῆ; Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῖς ἀγαθοῖς παιδοί, ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς σκυθρωποὶ

γίνονται. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ταῦτα δυνατὸν ἀπεικάζειν; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἄλλὰ μὴν καὶ τὸ μεγαλοπρεπές τε ⁵ καὶ ἐλευθέριον καὶ τὸ ταπεινόν τε καὶ ἀνελεύθερον καὶ τὸ σωφρονικόν τε καὶ φρόνιμον καὶ τὸ ὑβριστικόν τε καὶ ἀπειρόκαλον καὶ διὰ τοῦ προσώπου καὶ διὰ τῶν σχημάτων καὶ ἐστώτων καὶ κινουμένων ἀνθρώπων διαφαίνει. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα μιμητά; Καὶ μάλα, ἔφη. Πότερον οὖν, ἔφη, νομίζεις ἥδιον ὄραν τοὺς ἀνθρώπους δι' ὧν τὰ καλά τε κάγαθὰ καὶ ἀγαπητὰ ἤδη φαίνεται ἢ δι' ὧν τὰ αἰσχρά τε καὶ πονηρὰ καὶ μισητά; Πολὺ νῆ Δί', ἔφη, διαφέρει, ὦ Σώκρατες.

Πρὸς δὲ Κλείωνα τὸν ἀνδριαντοποιὸν εἰσελθῶν ⁶ ποτε καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ. Ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ Κλείων, καλοί, οὓς ποιεῖς ὁρομεῖς τε καὶ παλαιστὰς καὶ πύκτας καὶ παγκρατιαστάς, ὁρῶ τε καὶ οἶδα· ὃ δε μάλιστα ψυχαγωγεῖ διὰ τῆς ὕψεως τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ζωτικὸν φαίνεσθαι, πῶς τοῦτο ἐνεργάζει τοῖς ἀνδριᾶσιν; ἐπεὶ δὲ ἀπορῶν ὁ Κλείων οὐ ταχὺ ἀπεκρίνατο· Ἔρ', ἔφη, τοῖς τῶν ζώντων εἶδεσιν ἀπεικάζων τὸ ἔργον ζωτικωτέρους ποιεῖς φαίνεσθαι τοὺς ἀνδριάντας; Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν τὰ τε ὑπὸ τῶν σχημάτων κατασπώμενα καὶ τὰνασπώμενα ἐν τοῖς σώμασι καὶ τὰ συμπιεζόμενα καὶ τὰ διελκόμενα καὶ τὰ ἐντεινόμενα καὶ τὰ ἀνιέμενα ἀπεικάζων ὁμοιότερά τε τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πιθανώτερα ποιεῖς φαίνεσθαι; Πάννυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δὲ καὶ τὰ πάθη τῶν ποιούντων τι σωμάτων ⁸ ἀπομιμεῖσθαι οὐ ποιεῖ τινα τέρψιν τοῖς θεωμένοις; Εἰκὸς γοῦν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀπειλητικά τὰ ὄμματα ἀπεικαστέον, τῶν δὲ νενικηκότων εὐφροαινομένων ἢ ὕψις μιμητέα; Σφόδρα γ',

ἔφη. Δεῖ ἄρα, ἔφη, τὸν ἀνδριαντοποιὸν τὰ ἔργα τῆς ψυχῆς τῷ εἶδει προσεικάζειν.

- 9 Πρὸς δὲ Πιστίαν τὸν θώρακοποιὸν εἰσελθὼν, ἐπιδείξαντος αὐτοῦ τῷ Σωκράτει θώρακας εὖ εἰργασμένους· Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη, καλὸν γε, ὦ Πιστία, τὸ εὔρημα τὸ τὰ μὲν δεόμενα σκέπης τοῦ ἀνθρώπου σκεπάξειν τὸν θώρακα, ταῖς δὲ χερσὶ μὴ κωλύειν χρῆ-
- 10 σθαι. ἀτάρ, ἔφη, λέξον μοι, ὦ Πιστία, διὰ τί οὔτ' ἰσχυροτέρους οὔτε πολυτελεστέρους τῶν ἄλλων ποιῶν τοὺς θώρακας πλείονος πωλεῖς; Ὅτι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εὐρυθυμότερους ποιῶ. Τὸν δὲ ῥυθμὸν, ἔφη, πότερα μέτρῳ ἢ σταθμῷ ἀποδεικνύων πλείονος τιμᾶ; οὐ γὰρ δὴ ἴσους γε πάντας οὐδὲ ὁμοίους οἶμαί σε ποιεῖν, εἴ γε ἀρμόττοντας ποιεῖς. Ἄλλὰ νῆ Δί', ἔφη, ποιῶ· οὐδὲν
- 11 γὰρ ὄφελός ἐστι θώρακος ἄνευ τούτου. Οὐκοῦν, ἔφη, σώματά γε ἀνθρώπων τὰ μὲν εὐρυθυμά ἐστι, τὰ δὲ ἄρρυθμα; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πῶς οὖν, ἔφη, τῷ ἀρρυθμῷ σώματι ἀρμόττοντα τὸν θώρακα εὐρυθυμον ποιεῖς; Ὡσπερ καὶ ἀρμόττοντα, ἔφη· ὁ ἀρμόττων γὰρ
- 12 ἐστὶν εὐρυθυμος. Δοκεῖς μοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ εὐρυθυμον οὐ καθ' ἑαυτὸ λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τὸν χρώμενον, ὥσπερ ἂν εἰ φαίης ἀσπίδα, ὧ ἂν ἀρμόττη, τούτῳ εὐρυθυμον εἶναι, καὶ χλαμύδα, καὶ τὰλλα ὡσαύ-
- 13 τως ἔοικεν ἔχειν τῷ σῶ λόγῳ. Ἴσως δὲ καὶ ἄλλο τι οὐ μικρὸν ἀγαθὸν τῷ ἀρμόττειν πρόσεστι. Δίδαξον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, εἴ τι ἔχεις. Ἦττον, ἔφη, τῷ βάρει πιέξουσιν οἱ ἀρμόττοντες τῶν ἀναρμόστων τὸν αὐτὸν σταθμὸν ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ ἀνάρμοστοι ἢ ὄλοι ἐκ τῶν ὤμων κρεμάμενοι ἢ καὶ ἄλλο τι τοῦ σώματος σφόδρα πιέζοντες δύσφοροι καὶ χαλεποὶ γίνονται· οἱ δὲ ἀρμόττοντες, διειλημμένοι τὸ βάρος τὸ μὲν ὑπὸ τῶν

κλειδῶν καὶ ἐπωμίδων, τὸ δ' ὑπὸ τῶν ὤμων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ στήθους, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ νώτου, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς γαστροῦς, ὀλίγου δεῖν οὐ φορήματι, ἀλλὰ προσθήματι εἰκόασιν. Εἰρηκας, ἔφη, αὐτὸ δι' ὅπερ ἔγωγε τὰ ¹⁴ ἐμὰ ἔργα πλείστου ἀξία νομίζω εἶναι· ἐνιοι μέντοι τοὺς ποικίλους καὶ τοὺς ἐπιχρύσους θώρακας μᾶλλον ὠνοῦνται. Ἀλλὰ μὴν, ἔφη, εἰ γε διὰ ταῦτα μὴ ἀρμόττουσας ὠνοῦνται, κακὸν ἔμοιγε δοκοῦσι ποικίλον τε καὶ ἐπίχρυσον ὠνεῖσθαι. ἀτάρ, ἔφη, τοῦ σώματος μὴ ¹⁵ μένοντος, ἀλλὰ τοτὲ μὲν κυρτουμένου, τοτὲ δὲ ὀρθουμένου, πῶς ἂν ἀκριβεῖς θώρακες ἀρμόττοιεν; Οὐδαμῶς, ἔφη. Λέγεις, ἔφη, ἀρμόττειν οὐ τοὺς ἀκριβεῖς, ἀλλὰ τοὺς μὴ λυποῦντας ἐν τῇ χρεία. Αὐτός, ἔφη, τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ πάννυ ὀρθῶς ἀποδέχει.

Γυναικὸς δὲ ποτε οὔσης ἐν τῇ πόλει καλῆς, ἧ ^{XI} ὄνομα ἦν Θεοδότη, καὶ οἷας συνεῖναι τῷ πείθοντι, μνησθέντος αὐτῆς τῶν παρόντων τινὸς καὶ εἰπόντος, ὅτι κρεῖττον εἴη λόγου τὸ κάλλος τῆς γυναικὸς, καὶ ζωγράφους φήσαντος εἰσιέναι πρὸς αὐτὴν ἀπεικασομένους, οἷς ἐκείνην ἐπιδεικνύειν ἑαυτῆς ὅσα καλῶς ἔχοι· Ἰτέον ἂν εἴη θεασομένους, ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ δὴ ἀκούσασί γε τὸ λόγου κρεῖττον ἔστι καταμαθεῖν. καὶ ὁ διηγησάμενος· Οὐκ ἂν φθάνοιτ', ἔφη, ἀκολουθοῦντες. οὕτω μὲν δὴ πορευθέντες πρὸς τὴν Θεοδότην καὶ ² καταλαβόντες ζωγράφῳ τινὶ παρεστηκυῖαν ἐθεάσαντο. παυσάμενου δὲ τοῦ ζωγράφου· Ὡ ἄνδρες, ἔφη ὁ Σωκράτης, πότερον ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον Θεοδότῃ χάριν ἔχειν, ὅτι ἡμῖν τὸ κάλλος ἑαυτῆς ἐπέδειξεν, ἢ ταύτην ἡμῖν, ὅτι ἐθεασάμεθα; ἄρ' εἰ μὲν ταύτῃ ὠφελιμωτέρα ἐστὶν ἢ ἐπίδειξις, ταύτην ἡμῖν χάριν ἐκτέον, εἰ δὲ ἡμῖν ἢ θεά, ἡμᾶς ταύτῃ; εἰπόντος δὲ τινος ὅτι δίκαια ³

λέγοι· Οὐκοῦν, ἔφη, αὕτη μὲν ἤδη τε τὸν παρ' ἡμῶν ἐπαινον κερδαίνει καί, ἐπειδὰν εἰς πλείους διαγγείλωμεν, πλείω ὠφελήσεται· ἡμεῖς δὲ ἤδη τε ὧν ἐθδεασάμεθα ἐπιθυμοῦμεν ἄψασθαι καὶ ἄπιμεν ὑποκνιζόμενοι καὶ ἀπελθόντες ποθήσομεν. ἐκ δὲ τούτων εἰκὸς ἡμᾶς μὲν θεραπεύειν, ταύτην δὲ θεραπεύεσθαι. καὶ ἡ Θεοδότῃ·

Νῆ Δί', ἔφη, εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, ἐμὲ ἂν δέοι ἴ
⁴ ὑμῖν τῆς θέας χάριν ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου ὁ Σωκράτης δρῶν αὐτὴν τε πολυτελῶς κεκοσμημένην, καὶ μητέρα παροῦσαν αὐτῇ ἐν ἐσθῆτί τε καὶ θεραπείᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ, καὶ θεραπαίνας πολλὰς καὶ εὐειδεῖς καὶ οὐδὲ ταύτας ἡμελημένως ἐχούσας, καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν οἰκίαν ἀφθόνως κατεσκευασμένην· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Θεοδότῃ, ἔστι σοι ἀγρός; Οὐκ ἔμοιγ', ἔφη. Ἄλλ' ἄρα οἰκία προσόδους ἔχουσα; Οὐδὲ οἰκία, ἔφη. Ἄλλὰ μὴ χειροτέχναι τινές; Οὐδὲ χειροτέχναι, ἔφη. Πόθεν οὖν, ἔφη, τὰ ἐπιτήδεια ἔχεις; Ἐάν τις, ἔφη, φίλος μοι γενόμενος εὐ ποιεῖν ἐθέλῃ, οὗτός μοι βίος ἐστί. Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη, ὦ Θεοδότῃ, καλόν γε τὸ κτῆμα καὶ πολλῶν κρεῖττον οἰῶν τε καὶ αἰγῶν καὶ βοῶν, φίλων ἀγέλην κεκτιῆσθαι. ἀτάρ, ἔφη, πότερον τῇ τύχῃ ἐπιτρέπεις, εἴαν τις σοι φίλος ὥσπερ μυῖα πρόσπτηται, ἢ καὶ αὐτὴ
⁶ τι μηχανᾶ; Πῶς δ' ἂν, ἔφη, ἐγὼ τούτου μηχανὴν εὔροιμι; Πολὺ νῆ Δί', ἔφη, προσηκόντως μᾶλλον ἢ αἰ φάλαγγες· οἶσθα γὰρ ὡς ἐκείναι θηρῶσι τὰ πρὸς τὸν βίον· ἀράχνια γὰρ δήπου λεπτὰ ὑψηνάμεναι, ὅ
⁷ τι ἂν ἐνταῦθα ἐμπέσῃ, τούτῳ τροφῇ χρῶνται. Καὶ ἐμοὶ οὖν, ἔφη, συμβουλεύεις ὑψηνάσθαι τι θήρατρον; Οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε ἀτέχνως οἰεσθαι χρὴ τὸ πλείστου ἄξιον ἄγρευμα, φίλους, θηράσειν. οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ τὸ μικροῦ ἄξιον, τοὺς λαγῶς, θηρῶντες πολλὰ τεχνά-

ζουσιν; ὅτι μὲν γὰρ τῆς νυκτὸς νέμονται, κύνας⁸
 νυκτερευτικὰς πορισάμενοι, ταύταις αὐτοὺς θηρῶσιν·
 ὅτι δὲ μεθ' ἡμέραν ἀποδιδράσκουσιν, ἄλλας κτῶνται
 κύνας, αἴτινες, ἢ ἂν ἐκ τῆς νομῆς εἰς τὴν εὐνήν
 ἀπέλθωσι, τῇ ὁσμῇ αἰσθανόμεναι εὐρίσκουσιν αὐτούς·
 ὅτι δὲ ποδάκεις εἰσὶν ὥστε καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τρέ-
 χοντες ἀποφεύγειν, ἄλλας αὖ κύνας ταχείας παρασκευά-
 ζονται, ἵνα κατὰ πόδας ἀλίσκωνται· ὅτι δὲ καὶ ταύτας
 αὐτῶν τινες ἀποφεύγουσι, δίκτυα ἰστᾶσιν εἰς τὰς ἀτρα-
 πούς, ἢ φεύγουσιν, ἵν' εἰς ταῦτα ἐμπίπτοντες συμποδί-
 ζωνται. Τίνι οὖν, ἔφη, τοιοῦτῳ φίλους ἂν ἐγὼ θηρῶην;⁹
 Ἐὰν νῆ Δί', ἔφη, ἀντὶ κυνὸς κτήσῃ, ὅστις σοι ἰχνεύων
 μὲν τοὺς φιλοκάλους καὶ πλουσίους εὐρήσει, εὐρῶν
 δὲ μηχανήσεται ὅπως ἐμβάλῃ αὐτοὺς εἰς τὰ σὰ δίκτυα.
 Καὶ ποῖα, ἔφη, ἐγὼ δίκτυα ἔχω; Ἐν μὲν δῆπου, ἔφη,¹⁰
 καὶ μάλα εὖ περιπλεκόμενον, τὸ σῶμα· ἐν δὲ τούτῳ
 ψυχὴν, ἢ καταμανθάνεις, καὶ ὡς ἂν ἐμβλέπουσα χαρί-
 ζοιο καὶ ὃ τι ἂν λέγουσα εὐφραίνοις, καὶ ὅτι δεῖ τὸν
 μὲν ἐπιμελόμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δὲ τρυ-
 φῶντα ἀποκλείειν, καὶ ἀρρωστήσαντός γε φίλου φροντι-
 στικῶς ἐπισκέψασθαι καὶ καλόν τι πράξαντος σφόδρα
 συνησθῆναι καὶ τῷ σφόδρα σοῦ φροντίζοντι ὄλη τῇ
 ψυχῇ κεχαρίσθαι· φιλεῖν γε μὴν εὖ οἶδ' ὅτι ἐπίστασαι
 οὐ μόνον μαλακῶς, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκῶς· καὶ ὅτι ἀρεστοί
 σοί εἰσιν οἱ φίλοι, οἶδ' ὅτι οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ ἀνα-
 πείθεις. Μὰ τὸν Δί', ἔφη ἡ Θεοδότη, ἐγὼ τούτων
 οὐδὲν μηχανῶμαι. Καὶ μὴν, ἔφη, πολὺ διαφέρει τὸ¹¹
 κατὰ φύσιν τε καὶ ὀρθῶς ἀνθρώπῳ προσφέρεσθαι. καὶ
 γὰρ δὴ βία μὲν οὐτ' ἂν ἔλοις οὔτε κατάσχοις φίλου,
 εὐεργεσία δὲ καὶ ἡδονῇ τὸ θηρίον τοῦτο ἀλώσιμόν τε
 καὶ παραμόνιμόν ἐστιν. Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη. Δεῖ¹²

- τοίνυν, ἔφη, πρῶτον μὲν τοὺς φροντίζοντάς σου τοιαῦτα ἀξιοῦν, οἷα ποιοῦσιν αὐτοῖς μικρότατα μελήσει, ἔπειτα δὲ αὐτὴν ἀμείβεσθαι χαριζομένην τὸν αὐτὸν τρόπον· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα φίλοι γίνωντο καὶ πλείστον
- 13 χρόνον φιλοῦεν καὶ μέγιστα εὐεργετοῦεν. χαρίζοιο δ' ἂν μάλιστα, εἰ δεομένοις δωροῖο τὰ παρὰ σεαυτῆς· ὄρας γὰρ ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα, ἔαν μὲν τις προσφέρῃ πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ φαίνεται, κεκορησμένοις δὲ καὶ βδελυγμίαν παρέχει, ἔαν δὲ τις προσφέρῃ λιμὸν ἐμποιήσας, κἂν φανυλότερα ἦ, πάνυ ἡδέα φαίνεται.
- 14 Πῶς οὖν ἂν, ἔφη, ἐγὼ λιμὸν ἐμποιεῖν τῶν παρ' ἐμοὶ δυναίμην; Εἰ νῆ Δί', ἔφη, πρῶτον μὲν τοῖς κεκορησμένοις μήτε προσφέροισ μήτε ὑπομιμνήσκουσ, ἕως ἂν τῆς πλησμονῆς παυσάμενοι πάλιν δέωνται, ἔπειτα τοὺς δεομένους ὑπομιμνήσκουσ ὡς κοσμιωτάτῃ τε ὀμιλίᾳ καὶ τῷ μὴ φαίνεσθαι βουλομένη χαρίζεσθαι καὶ διαφεύγουσα, ἕως ἂν ὡς μάλιστα δεηθῶσι· τηνικαῦτα γὰρ πολὺ διαφέρει τὰ αὐτὰ δῶρα ἢ πρὶν ἐπιθυμῆσαι διδόναι.
- 15 καὶ ἡ Θεοδότῃ· Τί οὖν οὐ σύ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγένου συνθηρατῆς τῶν φίλων; Ἐάν γε νῆ Δί', ἔφη, πείθῃς με σύ. Πῶς οὖν ἂν, ἔφη, πείσαιμί σε; Ζητήσεις, ἔφη, τοῦτο αὐτὴ καὶ μηχανήσει, ἔάν τί μου δέῃ.
- 16 Εἰσιθι τοίνυν, ἔφη, θαμινά. καὶ ὁ Σωκράτης ἐπισκώπτων τὴν αὐτοῦ ἀπραγμοσύνην· Ἄλλ', ὦ Θεοδότῃ, ἔφη, οὐ πάνυ μοι ῥάδιόν ἐστι σχολάζαι· καὶ γὰρ ἴδια πράγματα πολλὰ καὶ δημόσια παρέχει μοι ἀσχολίαν· εἰσὶ δὲ καὶ φίλαι μοι, αἱ οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀφ' αὐτῶν ἐάσουσί με ἀπιέναι, φίλτρα τε μανθάνουσαι
- 17 παρ' ἐμοῦ καὶ ἐπρωδάς. Ἐπίστασαι γάρ, ἔφη, καὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες; Ἄλλὰ διὰ τί οἶει, ἔφη, Ἀπολλόδωρόν τε τόνδε καὶ Ἀντισθένην οὐδέποτε μου ἀπολείπε-

σθαι; διὰ τί δὲ καὶ Κέβητα καὶ Σιμμίαν Θήβηθεν παραγίγνεσθαι; εὖ ἴσθι ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ πολλῶν φίλτρων τε καὶ ἐπωδῶν καὶ ἰγγων ἐστί. Χρῆσον 18 αὐτήν. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ αὐτὸς ἔλκεσθαι πρὸς σὲ βούλομαι, ἀλλὰ σὲ πρὸς ἐμὲ πορεύεσθαι. Ἄλλὰ πορεύσομαι, ἔφη· μόνον ὑποδέχου. Ἄλλ' ὑποδέξομαι σε, ἔφη, ἐὰν μὴ τις φιλωτέρα σου ἔνδον ἦ.

Ἐπιγένη δὲ τῶν συνόντων τινὰ νέον τε ὄντα καὶ XII τὸ σῶμα κακῶς ἔχοντα ἰδῶν· Ὡς ἰδιωτικῶς, ἔφη, τὸ σῶμα ἔχεις, ὦ Ἐπίγενης. καὶ ὅς· Ἰδιώτης γάρ, ἔφη, εἰμί, ὦ Σώκρατες. Οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, τῶν ἐν Ὀλυμπία μελλόντων ἀγωνίζεσθαι· ἢ δοκεῖ σοι μικρὸς εἶναι ὁ περὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγών, ὃν Ἀθηναῖοι θήσουσιν, ὅταν τύχῃσι; καὶ μὴν οὐκ ὀλίγοι 2 μὲν διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν ἀποθνήσκουσί τε ἐν τοῖς πολεμικοῖς κινδύνοις καὶ αἰσχυρῶς σφύζονται· πολλοὶ δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο ζῶντές τε ἀλίσκονται καὶ ἀλόντες ἦτοι δουλεύουσι τὸν λοιπὸν βίον, ἐὰν οὕτω τύχῃσι, τὴν χαλεπωτάτην δουλείαν ἢ εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς ἀλγεινοτάτας ἐμπεσόντες καὶ ἐκτίσαντες ἐνίοτε πλείω τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς τὸν λοιπὸν βίον ἐνδεεῖς τῶν ἀναγκαίων ὄντες καὶ κακοπαθοῦντες διαζῶσι· πολλοὶ δὲ δόξαν αἰσχυρὰν κτῶνται διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀδυναμίαν δοκοῦντες ἀποδειλιᾶν. ἢ καταφρονεῖς τῶν 3 ἐπιτιμίων τῆς καχεξίας τούτων, καὶ ῥαδίως ἂν οἶει φέρειν τὰ τοιαῦτα; καὶ μὴν οἶμαί γε πολλῶ ῥάω καὶ ἡδία τούτων εἶναι, ἃ δεῖ ὑπομένειν τὸν ἐπιμελόμενον τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας. ἢ ὑγιεινότερόν τε καὶ εἰς τὰλλα χρησιμώτερον νομίζεις εἶναι τὴν καχεξίαν τῆς εὐεξίας, ἢ τῶν διὰ τὴν εὐεξίαν γιγνομένων καταφρονεῖς;

4 καὶ μὴν πάντα γε τάναντία συμβαίνει τοῖς εὖ τὰ σώ-
 ματα ἔχουσιν ἢ τοῖς κακῶς. καὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν οἱ τὰ
 σώματα εὖ ἔχοντες καὶ ἰσχύουσι· καὶ πολλοὶ μὲν διὰ
 τοῦτο ἐκ τῶν πολεμικῶν ἀγῶνων σφάζονται τε εὐσχη-
 μόνως καὶ τὰ δεινὰ πάντα διαφεύγουσι, πολλοὶ δὲ
 φίλοις τε βοηθοῦσι καὶ τὴν πατρίδα εὐεργετοῦσι καὶ
 διὰ ταῦτα χάριτός τε ἀξιοῦνται καὶ δόξαν μεγάλην
 κτῶνται καὶ τιμῶν καλλίστων τυγχάνουσι καὶ [διὰ
 ταῦτα] τὸν τε λοιπὸν βίον ἡδίων καὶ κάλλιον διαζῶσι
 καὶ τοῖς ἑαυτῶν παισὶ καλλίους ἀφορμὰς εἰς τὸν βίον
 5 καταλείπουσιν. οὗτοι χορῆ, ὅτι οὐκ ἀσκεῖ δημοσίᾳ ἢ
 πόλις τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ ἀμελεῖν,
 ἀλλὰ μηδὲν ἤττον ἐπιμελεῖσθαι. εὖ γὰρ ἴσθι ὅτι οὐδὲ
 ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἀγῶνι οὐδὲ ἐν πράξει οὐδεμιᾶ μείον
 ἔξεις διὰ τὸ βέλτιον τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι· πρὸς
 πάντα γὰρ ὅσα πράττουσιν ἄνθρωποι χρήσιμον τὸ σῶμά
 ἐστίν· ἐν πάσαις δὲ ταῖς τοῦ σώματος χρεῖαις πολὺ
 6 διαφέρει ὡς βέλτιστα τὸ σῶμα ἔχειν· ἐπεὶ καὶ ἐν ᾧ
 δοκεῖ ἐλαχίστη σώματος χρεῖα εἶναι, ἐν τῷ διανοεῖσθαι,
 τίς οὐκ οἶδεν ὅτι καὶ ἐν τούτῳ πολλοὶ μεγάλα σφάλ-
 λονται διὰ τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα; καὶ λήθη δὲ
 καὶ ἀθυμία καὶ δυσκολία καὶ μανία πολλάκις πολλοῖς
 διὰ τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν εἰς τὴν διάνοιαν ἐμπί-
 7 πτουσιν οὕτως ὥστε καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐκβάλλειν. τοῖς
 δὲ τὰ σώματα εὖ ἔχουσι πολλῇ ἀσφάλεια καὶ οὐδεὶς
 κίνδυνος διὰ γε τὴν τοῦ σώματος καχεξίαν τοιοῦτόν
 τι παθεῖν, εἰκὸς δὲ μᾶλλον πρὸς τάναντία τῶν διὰ
 τὴν καχεξίαν γιγνομένων [καὶ] τὴν εὐεξίαν χρήσιμον
 εἶναι· καίτοι τῶν γε τοῖς εἰρημένους ἐναντίων ἕνεκα
 8 τί οὐκ ἂν τις νοῦν ἔχων ὑπομείνειεν; αἰσχρὸν δὲ καὶ
 τὸ διὰ τὴν ἀμέλειαν γηρᾶναι, πρὶν ἰδεῖν ἑαυτὸν ποῖος

αἱ κάλλιστος καὶ κράτιστος τῷ σώματι γένοιτο· ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀμελοῦντα· οὐ γὰρ ἐθέλει αὐτόματα γίγνεσθαι.

Ὁρριζομένον δὲ ποτέ τινος, ὅτι προσειπὼν τινα XIII
χαίρειν οὐκ ἀντιπροσερορήθη· Γελοῖον, ἔφη, τό, εἰ μὲν τὸ σῶμα κάκιον ἔχοντι ἀπήνησάς τω, μὴ ἂν ὀργίζεσθαι, ὅτι δὲ τὴν ψυχὴν ἀγροικοτέρως διακειμένῳ περιέτυχες, τοῦτό σε λυπεῖ.

Ἄλλου δὲ λέγοντος, ὅτι ἀηδῶς ἐσθίοι· Ἄκουμε- 2
νός, ἔφη, τούτου φάρμακον ἀγαθὸν διδάσκει. ἔρομένου δέ· Ποῖον; Παύσασθαι ἐσθίοντα, ἔφη· καὶ ἡδιόν τε καὶ εὐτελέστερον καὶ ὑγιεινότερον διάξειν πανσάμενον.

Ἄλλου δ' αὖ λέγοντος, ὅτι θερμὸν εἶη παρ' ἑαυτῷ 3
τὸ ὕδωρ ὃ πίνοι· Ὅταν ἄρ', ἔφη, βούλη θερμῷ λούσασθαι, ἔτοιμον ἔσται σοι. Ἄλλὰ ψυχρόν, ἔφη, ἐστὶν ὥστε λούσασθαι. Ἄρ' οὖν, ἔφη, καὶ οἱ οἰκέται σου ἄχθονται πίνοντές τε αὐτὸ καὶ λούμενοι αὐτῷ; Μὰ τὸν Δί', ἔφη· ἀλλὰ καὶ πολλάκις τεθαύμακα ὡς ἡδέως αὐτῷ πρὸς ἀμφοτέρα ταῦτα χρῶνται. Πότερον δέ, ἔφη, τὸ παρὰ σοὶ ὕδωρ θερμότερον πιεῖν ἔστιν ἢ τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ; Τὸ ἐν Ἀσκληπιοῦ, ἔφη. Πότερον δὲ λούσασθαι ψυχρότερον τὸ παρὰ σοὶ ἢ τὸ ἐν Ἀμφιαράου; Τὸ ἐν Ἀμφιαράου, ἔφη. Ἐνθ' ἑμοῦ οὖν, ἔφη, ὅτι κινδυνεύεις δυσαρεστότερος εἶναι τῶν τε οἰκετῶν καὶ τῶν ἀρρωστούντων.

Κολάσαντος δὲ τινος ἰσχυρῶς ἀκόλουθον, ἤρετο 4
τί χαλεπαῖνοι τῷ θεράποντι. Ὅτι, ἔφη, ὀψοφαγίστα-
τός τε ὢν βλακώτατός ἐστι καὶ φιλαργυρώτατος ὢν ἀργότατος. Ἦδη ποτὲ οὖν ἐπεσκέψω, πότερος πλειό-
νων πληγῶν δεῖται, σὺ ἢ ὁ θεράπων;

Φοβουμένου δὲ τινος τὴν εἰς Ὀλυμπίαν ὁδόν· Τί, 5

ἔφη, φοβεῖ τὴν πορείαν; οὐ καὶ οἴκοι σχεδὸν ὄλην τὴν ἡμέραν περιπατεῖς καὶ ἐκεῖσε πορευόμενος περιπατήσας ἀριστήσεις, περιπατήσας δειπνήσεις καὶ ἀναπαύσει; οὐκ οἶσθα ὅτι, εἰ ἐκτείναις τοὺς περιπάτους, οὓς ἐν πέντε ἢ ἕξ ἡμέραις περιπατεῖς, ῥαδίως ἂν Ἀθήνηθεν εἰς Ὀλυμπίαν ἀφίκοιο; χαριέστερον δὲ καὶ προεξορμᾶν ἡμέρα μιᾶ μᾶλλον ἢ ὑστερίζειν. τὸ μὲν γὰρ ἀναγκάζεσθαι περαιτέρω τοῦ μετρίου μηκύνειν τὰς ὁδοὺς χαλεπόν, τὸ δὲ μιᾶ ἡμέρα πλείονας πορευθῆναι πολλὴν ῥαστώνην παρέχει. κρεῖττον οὖν ἐν τῇ ὁρμῇ σπεύδειν ἢ ἐν τῇ ὁδῷ.

6 "Ἄλλου δὲ λέγοντος, ὡς παρετάθη μακρὰν ὁδὸν πορευθεῖς, ἤρετο αὐτόν, εἰ καὶ φορτίον ἔφερε. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη, ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον. Μόνος δ' ἐπορεύου, ἔφη, ἢ καὶ ἀκόλουθός σοι ἠκολούθει; Ἐκολούθει, ἔφη. Πότερον κενός, ἔφη, ἢ φέρων τι; Φέρων νῆ Δί', ἔφη, τὰ τε στρώματα καὶ τὰλλα σκεύη. Καὶ πῶς [τι], ἔφη, ἀπήλλαχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ; Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, βέλτιον ἔμοῦ. Τί οὖν; ἔφη, εἰ τὸ ἐκείνου φορτίον ἔδει σε φέρειν, πῶς ἂν οἶει διατεθῆναι; Κακῶς νῆ Δί', ἔφη· μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν ἐδυνήθην κομίσει. Τὸ οὖν τοσοῦτω ἦττον τοῦ παιδὸς δύνασθαι πονεῖν πῶς ἠσκημένου δοκεῖ σοι ἀνδρὸς εἶναι;

XIV. Ὅποτε δὲ τῶν συνιόντων ἐπὶ δεῖπνον οἱ μὲν μικρὸν ὕψον, οἱ δὲ πολὺ φέροιεν, ἐκέλευεν ὁ Σωκράτης τὸν παῖδα τὸ μικρὸν ἢ εἰς τὸ κοινὸν τιθέναι ἢ διανέμειν ἐκάστω τὸ μέρος. οἱ οὖν τὸ πολὺ φέροντες ἠσχύνοντο τό τε μὴ κοινωνεῖν τοῦ εἰς τὸ κοινὸν τιθεμένου καὶ τὸ μὴ ἀντιτιθέναι τὸ ἑαυτῶν· ἐτίθεσαν οὖν καὶ τὸ ἑαυτῶν εἰς τὸ κοινόν. καὶ ἐπεὶ οὐδὲν πλέον εἶχον τῶν μικρὸν φερομένων, ἐπαύοντο πολλοῦ ὀψωνοῦντες.

Καταμαθῶν δέ ποτε τῶν συνδειπνούντων τινὰ² τοῦ μὲν σίτου πεπαυμένον, τὸ δὲ ὄψον αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἐσθίουντα, λόγου ὄντος περὶ ὀνομάτων, ἐφ' οἷῳ ἔργῳ ἕκαστον εἶη· Ἐχοιμεν ἄν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, εἰπεῖν, ἐπὶ ποῖῳ ποτὲ ἔργῳ ἄνθρωπος ὀψοφάγος καλεῖται; ἐσθίουσι μὲν γὰρ δὴ πάντες ἐπὶ τῷ σίτῳ ὄψον, ὅταν παρῆ· ἀλλ' οὐκ οἶμαί πω ἐπὶ τούτῳ γε ὀψοφάγοι καλοῦνται. Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη τις τῶν παρόντων. Τί γάρ; ἔφη,³ εἴαν τις ἄνευ τοῦ σίτου τὸ ὄψον αὐτὸ ἐσθίῃ, μὴ ἀσκήσεως, ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκα, πότερον ὀψοφάγος εἶναι δοκεῖ ἢ οὐ; Σχολῆ γ' ἄν, ἔφη, ἄλλος τις ὀψοφάγος εἶη. καὶ τις ἄλλος τῶν παρόντων· Ὁ δὲ μικρῷ σίτῳ, ἔφη, πολὺ ὄψον ἐπεσθίων; Ἐμοὶ μὲν, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ οὗτος δοκεῖ δικαίως ἄν ὀψοφάγος καλεῖσθαι· καὶ ὅταν γε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς εὐχωνται πολυκαρπίαν, εἰκότως ἄν οὗτος πολυοψίαν εὐχοίτο. ταῦτα⁴ δὲ τοῦ Σωκράτους εἰπόντος, νομίσας ὁ νεανίσκος εἰς αὐτὸν εἰρησθαι τὰ λεχθέντα τὸ μὲν ὄψον οὐκ ἐπαύσατο ἐσθίων, ἄρτον δὲ προσέλαβε. καὶ ὁ Σωκράτης καταμαθῶν· Παρατηρεῖτ', ἔφη, τοῦτον οἱ πλησίον, ὁπότερα τῷ σίτῳ ὄψῳ ἢ τῷ ὄψῳ σίτῳ χρήσεται.

Ἄλλον δέ ποτε τῶν συνδείπνων ἰδὼν ἐπὶ τῷ ἐν⁵ ψωμῷ πλειόνων ὄψων γευόμενον· Ἄρα γένοιτ' ἄν, ἔφη, πολυτελεστέρα ὀψοποιία ἢ μᾶλλον τὰ ὄψα λυμαιομένη, ἢ ἣν ὀψοποιεῖται ὁ [ἄμα πολλὰ ἐσθίων καὶ] ἄμα παντοδαπὰ ἡδύσματα εἰς τὸ στόμα λαμβάνων; πλείῳ μὲν γε τῶν ὀψοποιῶν συμμιγνύων πολυτελέστερα ποιεῖ· ἃ δὲ ἐκεῖνοι μὴ συμμιγνύουσιν, ὥς οὐχ ἀρμόττοντα, ὁ συμμιγνύων, εἴπερ ἐκεῖνοι ὀρθῶς ποιοῦσιν, ἀμαρτάνει τε καὶ καταλύει τὴν τέχνην αὐτῶν· καίτοι⁶ πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι παρασκευάζεσθαι μὲν ὀψοποιούς

τοὺς ἄριστα ἐπισταμένους, αὐτὸν δὲ μὴδ' ἀντιποιοῦμενον τῆς τέχνης ταύτης τὰ ὑπ' ἐκείνων ποιούμενα μετατιθέναι; καὶ ἄλλο δέ τι προσγίγνεται τῷ ἅμα πολλὰ ἐπεσθίειν ἐθισθέντι· μὴ παρόντων γὰρ πολλῶν μειονεκτεῖν ἂν τι δοκοίη ποθῶν τὸ σύνηδες· ὁ δὲ συνεθισθὲις τὸν ἕνα ψωμὸν ἐνὶ ὕψῳ προπέμπειν, ὅτε μὴ παρείη πολλά, δύναται' ἂν ἀλύπως τῷ ἐνὶ χρῆσθαι.

Ἐλεγε δὲ καί, ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθίειν καλοῖτο· τὸ δὲ εὖ προσκεῖσθαι ἔφη ἐπὶ τῷ ταῦτα ἐσθίειν, ἃ μῆτε τὴν ψυχὴν μῆτε τὸ σῶμα λυποίη μὴδὲ δυσεύρετα εἶη· ὥστε καὶ τὸ εὐωχεῖσθαι τοῖς κοσμίως διαιτωμένοις ἀντιτίθει.

[Δ.]

- I. Οὕτω δὲ Σωκράτης ἦν ἐν παντὶ πράγματι καὶ πάντα τρόπον ὠφέλιμος, ὥστε σκοπούμενῳ τῷ καὶ μετρίως αἰσθάνομένῳ φανερὸν εἶναι ὅτι οὐδὲν ὠφελιμώτερον ἦν τοῦ Σωκράτει συνεῖναι καὶ μετ' ἐκείνου διατρίβειν ὅπου οὖν καὶ ἐν ὅπου οὖν πράγματι· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐκείνου μεμνήσθαι μὴ παρόντος οὐ μικρὰ ὠφέλει τοὺς εἰωθότας τε αὐτῷ συνεῖναι καὶ ἀποδεχομένους ἐκείνον. καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν ἤττον ἢ σπουδάζων ἐλύσιτέλει τοῖς συνδιατρίβουσι. πολλάκις γὰρ ἔφη μὲν ἂν τινος ἐρᾶν, φανερὸς δ' ἦν οὐ τῶν τὰ σώματα πρὸς ὥραν, ἀλλὰ τῶν τὰς ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότων ἐφιέμενος. ἔτεκμαίρετο δὲ τὰς ἀγαθὰς φύσεις ἐκ τοῦ ταχύ τε μανθάνειν οἷς προσέχοιεν καὶ μνημονεύειν ἃ μάθοιεν καὶ ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων δι' ὧν ἔστιν † οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν καὶ τὸ

ὄλον ἀνθρώποις τε καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν
 εὖ χρῆσθαι· τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας
 οὐκ ἂν μόνον αὐτοὺς τε εὐδαίμονα· εἶναι καὶ τοὺς
 ἑαυτῶν οἴκους καλῶς οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνθρώ-
 πους καὶ πόλεις δύνασθαι εὐδαίμονα ποιεῖν. οὐ τὸν³
 αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ πάντας ἦει, ἀλλὰ τοὺς μὲν οἰο-
 μένους φύσει ἀγαθοὺς εἶναι, μαθήσεως δὲ καταφρο-
 νοῦντας ἐδίδασκεν ὅτι αἱ ἄριστα δοκοῦσαι εἶναι φύσεις
 μάλιστα παιδείας δέονται, ἐπιδεικνύων τῶν τε ἵππων
 τοὺς εὐφυεστάτους, θυμοειδεῖς τε καὶ σφοδροὺς ὄντας,
 εἰ μὲν ἐκ νέων δαμασθεῖεν, εὐχρηστοτάτους καὶ ἀρί-
 στοὺς γιγνομένους, εἰ δὲ ἀδάμαστοι γένοιοντο, δυσ-
 καθεκτοτάτους καὶ φαυλοτάτους· καὶ τῶν κυνῶν τῶν
 εὐφυεστάτων, φιλοπόνων τε οὐδῶν καὶ ἐπιθετικῶν τοῖς
 θηρίοις, τὰς μὲν καλῶς ἀχθείσας ἀρίστας γίγνεσθαι
 πρὸς τὰς θήρας καὶ χρησιμωτάτας, ἀναγῶγους δὲ γιγνο-
 μένας ματαίους τε καὶ μανιώδεις καὶ δυσπειθεσιτάτας.
 ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς εὐφυεστάτους, ἔρρω-⁴
 μενεσιτάτους τε ταῖς ψυχαῖς ὄντας καὶ ἐξεργαστικωτάτους
 ὧν ἂν ἐγχειρῶσι, παιδευθέντας μὲν καὶ μαθόντας, ἃ
 δεῖ πράττειν, ἀρίστοὺς τε καὶ ὠφελιμωτάτους γίγνε-
 σθαι· πλεῖστα γὰρ καὶ μέγιστα ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι·
 ἀπαιδευτοὺς δὲ καὶ ἀμαθεῖς γενομένους κακίστους τε
 καὶ βλαβερωτάτους γίγνεσθαι· κρίνειν γὰρ οὐκ ἐπι-
 σταμένους, ἃ δεῖ πράττειν, πολλάκις πονηροῖς ἐπιχειρεῖν
 πράγμασι, μεγαλείους δὲ καὶ σφοδροὺς ὄντας δυσκαθ-
 ἔκτους τε καὶ δυσαποτρέπτους εἶναι, διὸ πλεῖστα καὶ
 μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι. τοὺς δ' ἐπὶ πλούτῳ μέγα⁵
 φρονοῦντας καὶ νομίζοντας οὐδὲν προσδεῖσθαι παιδείας,
 ἐξαρκέσειν δὲ σφίσι τὸν πλοῦτον οἰομένους πρὸς τὸ
 διαπράττεσθαι τε ὃ τι ἂν βούλωνται καὶ τιμᾶσθαι

ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐφρένου λέγων, ὅτι μῶρος μὲν εἶη, εἴ τις οἶεται μὴ μαθῶν τὰ τε ὠφέλιμα καὶ τὰ βλαβερὰ τῶν πραγμάτων διαγιγνώσκειν, μῶρος δ'· εἴ τις μὴ διαγιγνώσκων μὲν ταῦτα, διὰ δὲ τὸν πλοῦτον ὃ τι ἂν βούληται ποριζόμενος οἶεται δυνήσεσθαι τὰ συμφέροντα πράττειν, ἡλίθιος δ'· εἴ τις μὴ δυνάμενος τὰ συμφέροντα πράττειν εὖ τε πράττειν οἶεται καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ [ἢ καλῶς ἢ] ἱκανῶς παρεσκευάσθαι, ἡλίθιος δὲ καί, εἴ τις οἶεται διὰ τὸν πλοῦτον, μηδὲν ἐπιστάμενος, δόξειν τι ἀγαθὸς εἶναι ἢ, μηδὲν ἀγαθὸς εἶναι δοκῶν, εὐδοκιμήσειν.

Π. Τοῖς δὲ νομίζουσι παιδείας τε τῆς ἀρίστης τετυχηκένοι καὶ μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ σοφίᾳ ὡς προσεφέρετο, νῦν διηγῆσομαι. καταμαθῶν γὰρ Εὐθύδημον τὸν καλὸν γράμματα πολλὰ συνειλεγμένον ποιητῶν τε καὶ σοφιστῶν τῶν εὐδοκιμωτάτων καὶ ἐκ τούτων ἤδη τε νομίζοντα διαφέρειν τῶν ἡλικιωτῶν ἐν σοφίᾳ καὶ μεγάλας ἐλπίδας ἔχοντα πάντων διοίσειν τῷ δύνασθαι λέγειν τε καὶ πράττειν, πρῶτον μὲν, αἰσθανόμενος αὐτὸν διὰ νεότητα οὐπω εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσιόντα, εἴ δέ τι βούλοιο διαπράξασθαι, καθίζοντα εἰς ἡνιοποιεῖόν τι τῶν ἐγγυὲς τῆς ἀγορᾶς, εἰς τοῦτο καὶ αὐτὸς ἦει τῶν μεθ' ἑαυτοῦ ²τινας ἔχων. καὶ πρῶτον μὲν πυνθανομένου τινός, πότερον Θεμιστοκλῆς διὰ συνουσίαν τινός τῶν σοφῶν ἢ φύσει τοσοῦτον διήνεγκε τῶν πολιτῶν, ὥστε πρὸς ἐκείνον ἀποβλέπειν τὴν πόλιν, ὁπότε σπουδαίου ἀνδρὸς δεηθεῖη, ὁ Σωκράτης βουλόμενος κινεῖν τὸν Εὐθύδημον εὐηθες ἔφη εἶναι τὸ οἶεσθαι τὰς μὲν ὀλίγου ἀξίας τέχνας μὴ γίνεσθαι σπουδαίους ἄνευ διδασκάλων ἱκανῶν, τὸ δὲ προεστᾶναι πόλεως, πάντων ἔργων μέγιστον ὄν, ἀπὸ ταυτομάτου παραγίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις.

πάλιν δέ ποτε παρόντος τοῦ Εὐθύδημου, ὁρῶν αὐτὸν ³
 ἀποχωροῦντα τῆς συνεδρίας καὶ φυλαττόμενον μὴ δόξῃ
 τὸν Σωκράτη θαυμάζειν ἐπὶ σοφίᾳ· Ὅτι μὲν, ἔφη, ὦ
 ἄνδρες, Εὐθύδημος οὕτως ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος, τῆς
 πόλεως λόγον περὶ τινος προτιθείσης, οὐκ ἀφέξεται
 τοῦ συμβουλευεῖν, εὐδηλὸν ἔστιν ἐξ ὧν ἐπιτηδεύει·
 δοκεῖ δέ μοι καλὸν προοίμιον τῶν δημηγοριῶν παρα-
 σκεύασσθαι φυλαττόμενος μὴ δόξῃ μανθάνειν τι παρά
 του. δῆλον γὰρ ὅτι λέγειν ἀρχόμενος ὧδε προοιμιάσε-
 ται· „Παρ’ οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ⁴
 οὐδὲν ἔμαθον, οὐδ’ ἀκούων τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ
 πράττειν ἱκανοὺς ἐξήτησα τούτοις ἐντυχεῖν, οὐδ’ ἐπε-
 μελήθην τοῦ διδάσκαλόν τινά μοι γενέσθαι τῶν ἐπι-
 σταμένων, ἀλλὰ καὶ τὰναντία· διατετέλεκα γὰρ φεύγων
 οὐ μόνον τὸ μανθάνειν τι παρά τινος, ἀλλὰ καὶ τὸ
 δόξαι. ὅμως δὲ ὃ τι ἂν ἀπὸ ταῦτομάτου ἐπὶ μοι
 συμβουλεύσω ὑμῖν.“ ἀρμόσειε δ’ ἂν οὕτω προοιμιά- ⁵
 ζεσθαι καὶ τοῖς βουλομένοις παρά τῆς πόλεως ἰατρικὸν
 ἔργον λαβεῖν· ἐπιτήδειόν γ’ ἂν αὐτοῖς εἴη τοῦ λόγου
 ἔρχεσθαι ἐντεῦθεν· „Παρ’ οὐδενὸς μὲν πώποτε, ὦ
 ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔμαθον, οὐδ’
 ἐξήτησα διδάσκαλον ἑμαυτῷ γενέσθαι τῶν ἰατρῶν οὐ-
 δένα· διατετέλεκα γὰρ φυλαττόμενος οὐ μόνον τὸ
 μαθεῖν τι παρά τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι με-
 μαθηκέναι τὴν τέχνην ταύτην. ὅμως δέ μοι τὸ ἰατρι-
 κὸν ἔργον δότι· πειράσομαι γὰρ ἐν ὑμῖν ἀποκινδυ-
 νεύων μανθάνειν.“ πάντες οὖν οἱ παρόντες ἐγέλασαν
 ἐπὶ τῷ προοιμίῳ. ἐπεὶ δὲ φανερὸς ἦν ὁ Εὐθύδημος ⁶
 ἤδη μὲν οἷς ὁ Σωκράτης λέγοι προσέχων, ἔτι δὲ φυλατ-
 τόμενος αὐτὸς τι φθέγγεσθαι καὶ νομίζων τῇ σιωπῇ
 σιωφροσύνης δόξαν περιβάλλεσθαι, τότε ὁ Σωκράτης

βουλόμενος αὐτὸν παῦσαι τούτου· Θαυμαστὸν γάρ, ἔφη, τί ποτε οἱ βουλόμενοι καθαρίζειν ἢ ἀλλεῖν ἢ ἰσπεύειν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἱκανοὶ γενέσθαι πειρῶνται ὡς συνεχέστατα ποιεῖν, ὃ τι ἂν βούλωνται δυνατοὶ γενέσθαι, καὶ οὐ καθ' ἑαυτούς, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρίστοις δοκοῦσιν εἶναι, πάντα ποιοῦντες καὶ ὑπομένοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἄνευ τῆς ἐκείνων γνώμης ποιεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι· τῶν δὲ βουλομένων δυνατῶν γενέσθαι λέγειν τε καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ νομίζουσί τινες ἄνευ παρασκευῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτόματοι ἐξαίφνης δυνατοὶ ταῦτα ποιεῖν

7 ἔσεσθαι. καίτοι γε τοσοῦτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσπερ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων ἐλάττους οἱ κατεργαζόμενοι γίνονται.

8 δῆλον οὖν ὅτι καὶ ἐπιμελείας δέονται πλείονος καὶ ἰσχυροτέρας οἱ τούτων ἐπιέμενοι ἢ οἱ ἐκείνων. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκούοντος Εὐθύδημου τοιούτους λόγους ἔλεγε Σωκράτης· ὡς δ' ἦσθετο αὐτὸν ἐτοιμότερον ὑπομένοντα, ὅτε διαλέγοιτο, καὶ προθυμότερον ἀκούοντα, μόνος ἦλθεν· εἰς τὸ ἡνιοποιεῖον. παρακαθεζομένου δ' αὐτῷ τοῦ Εὐθύδημου· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, τῷ ὄντι, ὅσπερ ἐγὼ ἀκούω, πολλὰ γράμματα συνῆχας τῶν λεγομένων σοφῶν ἀνδρῶν γεγονέναι; καὶ ὁ Εὐθύδημος· Νῆ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες· καὶ ἔτι γε συνάγω,

9 ἕως ἂν κτήσωμαι ὡς ἂν δύνωμαι πλεῖστα. Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄγαμαί γέ σου, διότι οὐκ ἀργυρίου καὶ χρυσίου προεῖλου θησαυροὺς κεκτηθῆσαι μᾶλλον ἢ σοφίας· δῆλον γὰρ ὅτι νομίζεις ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐδὲν βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, τὰς δὲ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν γνώμας ἀρετῇ πλουτίζειν τοὺς κεκτημένους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔχαιρεν ἀκούων

ταῦτα, νομίζων δοκεῖν τῷ Σωκράτει ὀρθῶς μετιέναι
 τὴν σοφίαν. ὁ δὲ καταμαθὼν αὐτὸν ἡσθέντα τῷ
 ἐπαίνῳ τούτῳ· Τί δὲ δὴ βουλόμενος ἀγαθὸς γενέσθαι,¹⁰
 ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, συλλέγεις τὰ γράμματα; ἐπεὶ δὲ
 διεσιώπησεν ὁ Εὐθύδημος σκοπῶν ὅ τι ἀποκρίναιτο,
 πάλιν ὁ Σωκράτης· Ἄρα μὴ ἰατρός; ἔφη· πολλὰ
 γὰρ καὶ ἰατρῶν ἐστὶ συγγράμματα. καὶ ὁ Εὐθύδημος·
 Μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε. Ἄλλὰ μὴ ἀρχιτέκτων βούλει
 γενέσθαι; γνωμονικοῦ γὰρ ἀνδρὸς καὶ τοῦτο δεῖ. Οὐκ οὖν
 ἔγωγ', ἔφη. Ἄλλὰ μὴ γεωμέτρης ἐπιθυμεῖς, ἔφη, γενέ-
 σθαι ἀγαθός, ὥσπερ ὁ Θεόδωρος; Οὐδὲ γεωμέτρης,
 ἔφη. Ἄλλὰ μὴ ἀστρολόγος, ἔφη, βούλει γενέσθαι; ὡς
 δὲ καὶ τοῦτο ἠρνεῖτο· Ἄλλὰ μὴ ῥαψωδός; ἔφη· καὶ
 γὰρ τὰ Ὀμήρου σέ φασιν ἔπη πάντα κεκτηῖσθαι. Μὰ
 Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη· τοὺς γὰρ τοὶ ῥαψωδοὺς οἶδα τὰ
 μὲν ἔπη ἀκριβοῦντας, αὐτοὺς δὲ πάνυ ἡλιθίους ὄντας.
 καὶ ὁ Σωκράτης ἔφη· Οὐ δὴπου, ὦ Εὐθύδημε, ταύτης¹¹
 τῆς ἀρετῆς ἐπίεσαι, δι' ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίνον-
 ται καὶ οἰκονομικοὶ καὶ ἄρχειν ἱκανοὶ καὶ ὠφέλιμοι
 τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἑαυτοῖς; καὶ ὁ Εὐθύδη-
 μος· Σφόδρα γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς
 δέομαι. Νῆ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, τῆς καλλίστης
 ἀρετῆς καὶ μεγίστης ἐπίεσαι τέχνης· ἐστὶ γὰρ τῶν
 βασιλείων αὕτη καὶ καλεῖται βασιλική. ἀτάρ, ἔφη, κατα-
 νενόηκας, εἰ οἶόν τέ ἐστὶ μὴ ὄντα δίκαιον ἀγαθὸν
 ταῦτα γενέσθαι; Καὶ μάλα, ἔφη· καὶ οὐχ οἶόν τέ γε
 ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην γενέσθαι. Τί οὖν;¹²
 ἔφη, σὺ δὴ τοῦτο κατείργασαι; Οἶμαί γ', ἔφη, ὦ Σώ-
 κρατες, οὐδενὸς ἂν ἦτιον φανῆναι δίκαιος Ἄρ' οὖν,
 ἔφη, τῶν δικαίων ἐστὶν ἔργα ὥσπερ τῶν τεκτόνων;
 Ἔστι μέντοι, ἔφη. Ἄρ' οὖν, ἔφη, ὥσπερ οἱ τέκτονες

ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα ἐπιδειξαι, οὕτως οἱ δίκαιοι τὰ
 αὐτῶν ἔχοιεν ἂν ἐξηγήσασθαι; Μὴ οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύ-
 δημος, οὐ δύναμαι ἐγὼ τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα
 ἐξηγήσασθαι; καὶ νῆ Δί' ἐγώ γε τὰ τῆς ἀδικίας· ἐπεὶ
 οὐκ ὀλίγα ἔστι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοιαῦτα ὁρᾶν τε
 13 καὶ ἀκούειν. Βούλει οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, γράψωμεν
 ἔνταυθοῖ μὲν δέλτα, ἔνταυθοῖ δὲ ἄλφα, εἶτα ὅ τι μὲν
 ἂν δοκῇ ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης ἔργον εἶναι, πρὸς τὸ
 δέλτα τιθῶμεν, ὅ τι δ' ἂν τῆς ἀδικίας, πρὸς τὸ ἄλφα;
 Εἰ τί σοι δοκεῖ, ἔφη, προσδεῖν τούτων, ποιεῖ ταῦτα.
 14 καὶ ὁ Σωκράτης γράψας ὥσπερ εἶπεν· Οὐκοῦν, ἔφη,
 ἔστιν ἐν ἀνθρώποις ψεύδεσθαι; Ἔστι μέντοι, ἔφη.
 Ποτέρωσε οὖν, ἔφη, θῶμεν τοῦτο; Δῆλον ὅτι, ἔφη,
 πρὸς τὴν ἀδικίαν. Οὐκοῦν, ἔφη, καὶ ἑξαπατᾶν ἔστι;
 Καὶ μάλα, ἔφη. Τοῦτο οὖν ποτέρωσε θῶμεν; Καὶ
 τοῦτο δῆλον ὅτι, ἔφη, πρὸς τὴν ἀδικίαν. Τί δὲ τὸ
 κλέπτειν; Καὶ τοῦτο, ἔφη. Τὸ δὲ ἀνδραποδίζεσθαι;
 Καὶ τοῦτο. Πρὸς δὲ τῇ δικαιοσύνῃ οὐδὲν ἡμῖν τούτων
 15 κείσεται, ὧ Εὐθύδημε; Δεινὸν γάρ ἂν εἴη, ἔφη. Τί
 δ'; ἐάν τις στρατηγὸς αἰρεθεὶς ἄδικόν τε καὶ ἐχθρὸν
 πόλιν ἑξανδραποδίσηται, φήσομεν τοῦτον ἀδικεῖν; Οὐ
 δῆτα, ἔφη. Δίκαια δὲ ποιεῖν οὐ φήσομεν; Καὶ μάλα.
 Τί δ'; ἐάν ἑξαπατᾶ πολέμων ἀντοῖς; Δίκαιον, ἔφη,
 καὶ τοῦτο. Ἐάν δὲ κλέπτη τε καὶ ἀρπάζῃ τὰ τούτων,
 οὐ δίκαια ποιήσει; Καὶ μάλα, ἔφη· ἀλλ' ἐγὼ σε τὸ
 πρῶτον ὑπελάμβανον πρὸς τοὺς φίλους μόνον ταῦτα
 ἐρωτᾶν. Οὐκοῦν, ἔφη, ὅσα πρὸς τῇ ἀδικίᾳ ἐθήκαμεν,
 ταῦτα καὶ πρὸς τῇ δικαιοσύνῃ θετέον ἂν εἴη; Ἔοικεν,
 16 ἔφη. Βούλει οὖν, ἔφη, ταῦτα οὕτω θέντες διορισώ-
 μεθα πάλιν πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους δίκαιον εἶναι τὰ
 τοιαῦτα ποιεῖν, πρὸς δὲ τοὺς φίλους ἄδικον, ἀλλὰ

δεῖν πρὸς γε τούτους ὡς ἀπλούστατον εἶναι; Πάνν
 μὲν οὖν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος. Τί οὖν; ἔφη ὁ Σωκρά- 17
 τῆς, εἴαν τις στρατηγὸς ὀρθῶν ἀθύμως ἔχον τὸ στρα-
 τευμα ψευδόμενος φήσῃ συμμάχους προσιέναι καὶ τῷ
 ψεύδει τούτῳ πᾶσῃ τῆς ἀθυμίας τοὺς στρατιώτας,
 ποτέρῳθι τὴν ἀπάτην ταύτην θήσομεν; Δοκεῖ μοι,
 ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Ἐὰν δέ τις υἷον ἑαυτοῦ
 δεόμενον φαρμακείας καὶ μὴ προσιέμενον φάρμακον
 ἐξαπατήσας ὡς σιτίον τὸ φάρμακον δῶ καὶ τῷ ψεύδει
 χρῆσάμενος οὕτως ὑγιᾶ ποιήσῃ, ταύτην αὖ τὴν ἀπά-
 την ποῖ θετέον; Δοκεῖ μοι, ἔφη, καὶ ταύτην εἰς τὸ
 αὐτό. Τί δ'; εἴαν τις, ἐν ἀθυμίᾳ ὄντος φίλου, δείσας,
 μὴ διαχρήσῃται ἑαυτόν, κλέψῃ ἢ ἀρπάσῃ ἢ ξίφος ἢ ἄλλο
 τι τοιοῦτον, τοῦτο αὖ ποτέρῳσε θετέον; Καὶ τοῦτο
 νῆ Δί', ἔφη, πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Λέγεις, ἔφη, σὺ 18
 οὐδὲ πρὸς τοὺς φίλους ἅπαντα δεῖν ἀπλοῖζεσθαι; Μὰ
 Δί' οὐ δῆτα, ἔφη· ἀλλὰ μετατίθεμαι τὰ εἰρημένα,
 εἶπερ ἔξεστι. Δεῖ γέ τοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐξεῖναι
 πολὺ μᾶλλον ἢ μὴ ὀρθῶς τιθέναι. τῶν δὲ δὴ τοὺς 19
 φίλους ἐξαπατώντων ἐπὶ βλάβῃ, ἵνα μηδὲ τοῦτο παρα-
 λίπωμεν ἄσκεπτον, πότερος ἀδικώτερός ἐστιν, ὁ ἐκῶν
 ἢ ὁ ἄκων; Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μὲν ἔγωγε πιστεύω
 οἷς ἀποκρίνομαι· καὶ γὰρ τὰ πρόσθεν πάντα νῦν
 ἄλλως ἔχειν δοκεῖ μοι, ἢ ὡς ἐγὼ τότε φῆμην· ὅμως
 δὲ εἰρήσθω μοι ἀδικώτερον εἶναι τὸν ἐκόντα ψευδό-
 μενον τοῦ ἄκοντος. Δοκεῖ δέ σοι μάθησις καὶ ἐπιστήμη 20
 τοῦ δικαίου εἶναι ὡσπερ τῶν γραμμάτων; Ἐμοιγε.
 Πότερον δὲ γραμματικώτερον κρίνεις, ὃς ἂν ἐκῶν μὴ
 ὀρθῶς γράφῃ καὶ ἀναγινώσκῃ ἢ ὃς ἂν ἄκων; Ὅς ἂν
 ἐκῶν, ἔγωγε· δύναιτο γὰρ ἂν, ὁπότε βούλοιτο, καὶ
 ὀρθῶς αὐτὰ ποιεῖν. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἐκῶν μὴ ὀρθῶς

γράφων γραμματικός ἂν εἴη, ὁ δὲ ἄκων ἀγράμματος; Πῶς γὰρ οὐ; Τὰ δίκαια δὲ πότερον ὁ ἐκὼν ψευδόμενος καὶ ἐξαπατῶν οἶδεν ἢ ὁ ἄκων; Δῆλον ὅτι ὁ ἐκὼν. Οὐκοῦν γραμματικώτερον μὲν τὸν ἐπιστάμενον γράμματα τοῦ μὴ ἐπισταμένου φῆς εἶναι; Ναί. Δικαιότερον δὲ τὸν ἐπιστάμενον τὰ δίκαια τοῦ μὴ ἐπισταμένου; Φαίνομαι· δοκῶ δέ μοι καὶ ταῦτα οὐκ οἶδ' ὅπως λέγειν.

21 Τί δὲ δῆ; ὅς ἂν βουλόμενος τάληθῆ λέγειν μηδέποτε ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν λέγῃ, ἀλλ' ὁδὸν τε φράζων τὴν αὐτὴν τοτὲ μὲν πρὸς ἔω, τοτὲ δὲ πρὸς ἐσπέραν φράξῃ, καὶ λογισμὸν ἀποφαινόμενος τὸν αὐτὸν τοτὲ μὲν πλειῶ, τοτὲ δ' ἐλάττω ἀποφαίνεται, τί σοι δοκεῖ ὁ τοιοῦτος; Δῆλος νῆ Δί' εἶναι ὅτι ἂ φῆτο εἰδέναι

22 οὐκ οἶδεν. Οἶσθα δέ τινες ἀνδραποδώδεις καλουμένους; Ἔγωγε. Πότερον διὰ σοφίαν ἢ δι' ἀμαθίαν; Δῆλον ὅτι δι' ἀμαθίαν. Ἄρ' οὖν διὰ τὴν τοῦ χαλκεύειν ἀμαθίαν τοῦ ὀνόματος τούτου τυγχάνουσιν; Οὐ δῆτα. Ἄλλ' ἄρα διὰ τὴν τοῦ τεκταίνεσθαι; Οὐδὲ διὰ ταύτην. Ἄλλὰ διὰ τὴν τοῦ σκυτεύειν; Οὐδὲ δι' ἐν τούτων, ἔφη, ἀλλὰ καὶ τοῦναντίου· οἱ γὰρ πλείστοι τῶν γε τὰ τοιαῦτα ἐπισταμένων ἀνδραποδώδεις εἰσίν. Ἄρ' οὖν τῶν τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια μὴ εἰδόντων

23 τὸ ὄνομα τοῦτ' ἐστίν; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Οὐκοῦν δεῖ παντὶ τρόπῳ διατειναμένους φεύγειν ὅπως μὴ ἀνδράποδα ᾧμεν. Ἄλλὰ νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὧ Σώκρατες, πάνυ φῆμιν φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν δι' ἧς ἂν μάλιστα ἐνόμιζον παιδευθῆναι τὰ προσήκοντα ἀνδρὶ καλοκαγαθίας ὀρεγομένῳ· νῦν δὲ πῶς οἶε με ἀθύμως ἔχειν, ὀρῶντα ἑμαυτὸν διὰ μὲν τὰ προπεπονημένα οὐδὲ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι δυνάμενον ὑπὲρ ὧν μάλιστα χρὴ εἰδέναι, ἄλλην δὲ ὁδὸν οὐδεμίαν

ἔχοντα ἦν ἂν πορευόμενος βελτίων γενοίμην; καὶ ὁ 24
 Σωκράτης· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε· εἰς Δελφοὺς
 δὲ ἤδη πάποτε ἀφίκου; Καὶ δὶς γε νῆ Δί', ἔφη.
 Κατέμαθες οὖν πρὸς τῷ ναῷ που γεγραμμένον τὸ
 Γνωθι σαυτὸν; Ἔγωγε. Πότερον οὖν οὐδέν σοι τοῦ
 γράμματος ἐμέλησεν ἢ προσέσχες τε καὶ ἐπεχείρησας
 σαυτὸν ἐπισκοπεῖν ὅστις εἴης; Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη·
 καὶ γὰρ δὴ πάνυ τοῦτό γε ᾧμην εἰδέναί· σχολῆ γὰρ
 ἂν ἄλλο τι ἦδη, εἰ γε μὴδ' ἐμαυτὸν ἐγίγνωσκον. Πό- 25
 τερα δέ σοι δοκεῖ γιννώσκειν ἑαυτὸν, ὅστις τοῦνομα
 τὸ ἑαυτοῦ μόνον οἶδεν, ἢ ὅστις, ὥσπερ οἱ τοὺς ἵππους
 ὠνούμενοι οὐ πρότερον οἶονται γιννώσκειν ὃν ἂν βού-
 λωνται γνωθῆναι, πρὶν ἂν ἐπισκέψωνται, πότερον εὐ-
 πειθῆς ἐστὶν ἢ δυσπειθῆς, καὶ πότερον ἰσχυρὸς ἢ
 ἀσθενής, καὶ πότερον ταχὺς ἢ βραδύς, καὶ τᾶλλα τὰ
 πρὸς τὴν τοῦ ἵππου χρεῖαν ἐπιτήδειά τε καὶ ἀνεπιτήδεια
 ὅπως ἔχει, οὕτως ἑαυτὸν ἐπισκεψάμενος, ὁποῖός ἐστι
 πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην χρεῖαν, ἔγνωκε τὴν αὐτοῦ δύ-
 ναμιν; Οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ μὴ εἰδὼς τὴν
 αὐτοῦ δύναμιν ἀγνοεῖν ἑαυτὸν. Ἐκεῖνο δὲ οὐ φανερόν, 26
 ἔφη, ὅτι διὰ μὲν τὸ εἰδέναί ἑαυτοὺς πλεῖστα ἀγαθὰ
 πάσχουσιν ἄνθρωποι, διὰ δὲ τὸ ἐψεῦσθαι ἑαυτῶν πλεῖστα
 κακά; οἱ μὲν γὰρ εἰδότες ἑαυτοὺς τὰ τε ἐπιτήδεια ἑαυ-
 τοῖς ἴσασι καὶ διαγινώσκουσιν ἃ τε δύνανται καὶ ἃ
 μὴ· καὶ ἃ μὲν ἐπίστανται πράττοντες πορίζονται τε
 ὧν δέονται καὶ εὖ πράττουσιν, ὧν δὲ μὴ ἐπίστανται
 ἀπεχόμενοι ἀναμάρτητοι γίνονται καὶ διαφεύγουσι τὸ
 κακῶς πράττειν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώ-
 πους δυνάμενοι δοκιμάζειν καὶ διὰ τῆς τῶν ἄλλων
 χρεῖας τὰ τε ἀγαθὰ πορίζονται καὶ τὰ κακὰ φυλάτ-
 τονται. οἱ δὲ μὴ εἰδότες, ἀλλὰ διεψευσμένοι τῆς 27

ἑαυτῶν δυνάμειος πρὸς τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ
 τᾶλλα ἀνθρώπινα πράγματα ὁμοίως διάκεινται, καὶ
 οὔτε ὦν δέονται ἴσασιν οὔτε ὃ τι πράττουσιν οὔτε
 οἷς χρῶνται, ἀλλὰ πάντων τούτων διαμαρτάνοντες τῶν
 28 καὶ οἱ μὲν εἰδότες ὃ τι ποιοῦσιν, ἐπιτυγχάνοντες ὦν
 πράττουσιν, εὐδοξοί τε καὶ τίμιοι γίνονται· καὶ οἱ
 τε ὁμοιοὶ τούτοις ἠδέως χρῶνται, οἷ τε ἀποτυγχάνοντες
 τῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦσι τούτους ὑπὲρ αὐτῶν βου-
 λεύεσθαι, καὶ προῖστασθαί γε αὐτῶν τούτους, καὶ τὰς
 ἐλπίδας τῶν ἀγαθῶν ἐν τούτοις ἔχουσι, καὶ διὰ [πάντα]
 29 ταῦτα πάντων μάλιστα τούτους ἀγαπῶσιν. οἱ δὲ μὴ
 εἰδότες ὃ τι ποιοῦσι, κακῶς τε αἰρουμένοι καὶ οἷς ἂν
 ἐπιχειρήσωσιν ἀποτυγχάνοντες, οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς
 τούτοις ζημιοῦνται τε καὶ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἀδο-
 ξοῦσι διὰ ταῦτα καὶ καταγέλαστοι γίνονται καὶ κατα-
 φρονοῦμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι ζῶσιν. ὁρᾶς δὲ καὶ τῶν
 πόλεων ὅτι ὅσαι ἂν ἀγνοήσασαι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν
 κρείττοσι πολεμήσωσιν, αἱ μὲν ἀνάστατοι γίνονται,
 30 αἱ δ' ἐξ ἑλευθέρων δοῦλαι. καὶ ὁ Εὐθύδημος· Ὡς
 πάνν μοι δοκοῦν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, περὶ πολλοῦ
 ποιητέον εἶναι τὸ ἑαυτὸν γινώσκειν, οὕτως ἴσθι·
 ὁπόθεν δὲ χρὴ ἄρξασθαι ἐπισκοπεῖν ἑαυτόν, τοῦτο
 πρὸς σὲ ἀποβλέπω εἰ μοι ἐθελήσῃς ἂν ἐξηγήσασθαι.
 31 Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ
 ὁποῖά ἐστι πάντως πού γινώσκεις; Νῆ Δί', ἔφη,
 εἰ γὰρ μηδὲ ταῦτα οἶδα, καὶ τῶν ἀνδραπόδων φαν-
 λότερος ἂν εἴην. Ἴθι δὴ, ἔφη, καὶ ἐμοὶ ἐξήγησαι αὐτά.
 Ἄλλ' οὐ χαλεπόν, ἔφη· πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ
 ὑγιαίνειν ἀγαθὸν εἶναι νομίζω, τὸ δὲ νοσεῖν κακόν·
 ἔπειτα καὶ τὰ αἷτια ἑκατέρου αὐτῶν καὶ ποτὰ καὶ

βρωτὰ καὶ ἐπιτηδεύματα τὰ μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν φέροντα ἀγαθὰ, τὰ δὲ πρὸς τὸ νοσεῖν κακὰ. Οὐκοῦν, ³² ἔφη, καὶ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ὅταν μὲν ἀγαθοῦ τινος αἰτία γίγνηται, ἀγαθὰ ἂν εἴη, ὅταν δὲ κακοῦ, κακὰ. Πότε δ' ἂν, ἔφη, τὸ μὲν ὑγιαίνειν κακοῦ αἰτίου γένοιτο, τὸ δὲ νοσεῖν ἀγαθοῦ; Ὅταν νῆ Δί', ἔφη, στρατείας τε αἰσχροῦς καὶ ναυτιλίας βλαβεροῦς καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετασχόντες ἀπολωνται, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολειφθέντες σωθῶσιν. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ὀροῦς, ἔφη, ὅτι καὶ τῶν ὠφελίμων οἱ μὲν διὰ ῥώμην μετέχουσιν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν ἀπολείπονται. Ταῦτα οὖν, ἔφη, ποτὲ μὲν ὠφελοῦντα, ποτὲ δὲ βλάπτουτα, τί μᾶλλον ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἐστίν; Οὐδὲν μὰ Δία φαίνεται κατὰ γε τοῦτον τὸν λόγον. Ἀλλ' ἢ γέ τοι σοφία, ὦ Σώκρατες, ἀναμφισβητήτως ³³ ἀγαθὸν ἐστὶ· ποῖον γὰρ ἂν τις πράγμα οὐ βέλτιον πράττοι σοφὸς ἢ ἄμαθής; Τί δέ; τὸν Δαίδαλον, ἔφη, οὐκ ἀκήκοας ὅτι ληφθεὶς ὑπὸ Μίνω διὰ τὴν σοφίαν ἠναγκάζετο ἐκείνῳ δουλεύειν καὶ τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστερήθη καὶ ἐπιχειρῶν ἀποδιδράσκειν μετὰ τοῦ υἱοῦ τὸν τε παῖδα ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς οὐκ ἐδυνήθη σωθῆναι, ἀλλ' ἀπενεχθεὶς εἰς τοὺς βαρβάρους πάλιν ἐκεῖ ἐδούλευε; Λέγεται νῆ Δί', ἔφη, ταῦτα. Τὰ δὲ Παλαμήδους οὐκ ἀκήκοας πάθῃ; τοῦτον γὰρ δὴ πάντες ὑμνοῦσιν ὡς διὰ σοφίαν φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀπόλλυται. Λέγεται καὶ ταῦτα, ἔφη. Ἄλλους δὲ πόσους οἶμι διὰ σοφίαν ἀνασπάστους πρὸς βασιλέα γεγονέναι καὶ ἐκεῖ δουλεύειν; Κινδυνεύει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀναμφιλογώτατον ἀγαθὸν ³⁴ εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν. Εἰ γε μὴ τις αὐτό, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἐξ ἀμφιλόγων ἀγαθῶν συντιθεῖ. Τί δ'

ἄν, ἔφη, τῶν εὐδαιμονικῶν ἀμφίλογον εἶη; Οὐδέν,
 ἔφη, εἴ γε μὴ προσθήσομεν αὐτῷ κάλλος ἢ ἰσχὺν ἢ
 πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ καὶ τι ἄλλο τῶν τοιούτων. Ἄλλὰ
 νῆ Δία προσθήσομεν, ἔφη· πῶς γὰρ ἄν τις ἄνευ
 35 τούτων εὐδαιμονοίη; Νῆ Δί', ἔφη, προσθήσομεν ἄρα,
 ἐξ ὧν πολλὰ καὶ χαλεπὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις·
 πολλοὶ μὲν γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῖς ὠραίοις
 παρακεκινηκότων διαφθείρονται, πολλοὶ δὲ διὰ τὴν
 ἰσχὺν μείζουσιν ἔργοις ἐπιχειροῦντες οὐ μικροῖς κακοῖς
 περιπίπτουσι, πολλοὶ δὲ διὰ τὸν πλοῦτον διαθροπτό-
 μενοί τε καὶ ἐπιβουλεύομενοι ἀπόλλυνται, πολλοὶ δὲ
 διὰ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν μεγάλα κακὰ πε-
 36 πόνθασιν. Ἄλλὰ μὴν, ἔφη, εἴ γε μηδὲ τὸ εὐδαιμονεῖν
 ἐπαινῶν ὀρθῶς λέγω, ὁμολογῶ μηδ' ὃ τι πρὸς τῆς
 θεοῦς εὐχεσθαι χρὴ εἰδέναί. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη ὁ
 Σωκράτης, ἴσως διὰ τὸ σφόδρα πιστεύειν εἰδέναί οὐδ'
 ἔσκεψαι· ἐπεὶ δὲ πόλεως δημοκρατουμένης παρασκευ-
 ᾶζει προεστάναι, δῆλον ὅτι δημοκρατίαν γε οἶσθα τί
 37 ἔστι. Πάντως δήπου, ἔφη. Δοκεῖ οὖν σοι δυνατὸν
 εἶναι δημοκρατίαν εἰδέναί μὴ εἰδότα δῆμον; Μὰ Δί'
 οὐκ ἔμοιγε. Καὶ δῆμον ἄρ' οἶσθα τί ἔστιν; Οἶμαι
 ἔγωγε. Καὶ τί νομίζεις δῆμον εἶναι; Τοὺς πένητας
 τῶν πολιτῶν ἔγωγε. Καὶ τοὺς πένητας ἄρα οἶσθα;
 Πῶς γὰρ οὐ; Ἄρ' οὖν καὶ τοὺς πλουσίους οἶσθα;
 Οὐδέν γε ἦττον ἢ καὶ τοὺς πένητας. Ποίους δὲ πένη-
 τας καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; Τοὺς μὲν, οἶμαι,
 μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν πένητους, τοὺς δὲ
 38 πλείω τῶν ἱκανῶν πλουσίους. Καταμεμάθηκας οὖν
 ὅτι ἐνίοις μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ
 ταῦτα, ἀλλὰ καὶ περιποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, ἐνίοις δὲ
 πάνυ πολλὰ οὐχ ἱκανὰ ἔστι; Καὶ νῆ Δί', ἔφη ὁ

Εὐθύδημος, ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις, οἶδα καὶ
 τυράννους τινάς, οἱ δι' ἔνδειαν ὡσπερ οἱ ἀπορώτατοι
 ἀναγκάζονται ἀδικεῖν. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἴ³⁹
 γε ταῦτα οὕτως ἔχει, τοὺς μὲν τυράννους εἰς τὸν δῆμον
 θήσομεν, τοὺς δὲ ὀλίγα κεκτημένους, ἐὰν οἰκονομικοὶ
 ᾖσιν, εἰς τοὺς πλουσίους. καὶ ὁ Εὐθύδημος ἔφη·
 Ἀναγκάζει με καὶ ταῦτα ὁμολογεῖν δῆλον ὅτι ἡ ἐμὴ
 φανulότης· καὶ φροντίζω μὴ κράτιστον ἢ μοι σιγᾶν·
 κινδυνεύω γὰρ ἀπλῶς οὐδὲν εἰδέναί. καὶ πάνν ἀθύμως
 ἔχων ἀπῆλθε καὶ καταφρονήσας ἑαυτοῦ καὶ νομίσας
 τῷ ἦντι ἀνδράποδον εἶναι. πολλοὶ μὲν οὖν τῶν οὕτω⁴⁰
 διατεθέντων ὑπὸ Σωκράτους οὐκέτι αὐτῷ προσῆσαν,
 οὓς καὶ βλακότερους ἐνόμιζεν· ὁ δὲ Εὐθύδημος ὑπέ-
 λαβεν οὐκ ἂν ἄλλως ἀιῆρ ἀξιόλογος γενέσθαι, εἰ μὴ
 ὅ τι μάλιστα Σωκράτει συνείη· καὶ οὐκ ἀπελείπετο
 εἰ αὐτοῦ, εἰ μὴ τι ἀναγκαῖον εἶη· ἔνια δὲ καὶ ἐμι-
 μεῖτο ὧν ἐκεῖνος ἐπετήδευεν. ὁ δ', ὡς ἔγνω αὐτὸν
 οὕτως ἔχοντα, ἥμιστα μὲν διετάραττεν, ἀπλούστατα δὲ
 καὶ σαφέστατα ἐξηγεῖτο ἃ τε ἐνόμιζεν εἰδέναί δεῖν καὶ
 ἐπιτηδεύειν κράτιστα εἶναι.

Τὸ μὲν οὖν λεκτικὸς καὶ πρακτικὸς [καὶ μηχανι-^{III.}
 κος] γίγνεσθαι τοὺς συνόντας οὐκ ἔσπευδεν, ἀλλὰ
 πρότερον τούτων ᾤετο γοῆναι σωφροσύνην αὐτοῖς ἐγ-
 γενέσθαι. τοὺς γὰρ ἄνευ τοῦ σωφροεῖν ταῦτα δυ-
 ναμένους ἀδικωτέρους τε καὶ δυνατωτέρους κακουργεῖν
 ἐνόμιζεν εἶναι. πρῶτον μὲν δὴ περὶ θεοῦς ἐπειρᾶτο²
 σώφρονας ποιεῖν τοὺς συνόντας. [ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ
 πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι παραγενόμενοι διηγοῦντο·
 ἐγὼ δέ, ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο, παρε-
 γενόμην.] Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη ποτέ σοι³
 ἐπῆλθεν ἐνθυμηθῆναι, ὡς ἐπιμελῶς οἱ θεοὶ ὧν οἱ

ἄνθρωποι δέονται κατεσκευάσασθαι; καὶ ὄς· Μὰ τὸν
 Δι', ἔφη, οὐκ ἔμοιγε. Ἄλλ' οἰσθὰ γ', ἔφη, ὅτι πρῶτον
 μὲν φωτὸς δεόμεθα, ὃ ἡμῖν οἱ θεοὶ παρέχουσι; Νῆ
 Δι', ἔφη, ὃ γ' εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν
 ἦμεν ἔνεκά γε τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. Ἄλλὰ μὴν
 καὶ ἀναπαύσεώς γε δεομένοις ἡμῖν νύκτα παρέχουσι
 κάλλιστον ἀναπαντήριον. Πάνυ γ', ἔφη, καὶ τοῦτο
 4 χάριτος ἄξιον. Οὐκοῦν καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν ἥλιος φωτει-
 νὸς ὦν τὰς τε ὥρας τῆς ἡμέρας ἡμῖν καὶ τὰλλα πάντα
 σαφηνίζει, ἣ δὲ νύξ διὰ τὸ σκοτεινὴ εἶναι ἀσαφεστέρα
 ἐστίν, ἄστρα ἐν τῇ νυκτὶ ἀνέφηναν, ἃ ἡμῖν τῆς νυκτὸς
 τὰς ὥρας ἐμφανίζει, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ ὦν δεόμεθα
 πράττομεν; Ἔστι ταῦτα, ἔφη. Ἄλλὰ μὴν ἣ γε σελήνη
 οὐ μόνον τῆς νυκτὸς, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηνὸς τὰ μέρη
 5 φανερὰ ἡμῖν ποιεῖ. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τὸ δ', ἐπεὶ
 τροφῆς δεόμεθα, ταύτην ἡμῖν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόναι
 καὶ ὥρας ἀρμοττούσας πρὸς τοῦτο παρέχειν, αἷ ἡμῖν
 οὐ μόνον ὦν δεόμεθα πολλὰ καὶ παντοῖα παρασκευά-
 ζουσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς εὐφραυνόμεθα; Πάνυ, ἔφη, καὶ
 6 ταῦτα φιλάνθρωπα. Τὸ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχειν οὕτω
 πολλοῦ ἄξιον, ὥστε συμφύειν τε καὶ συναύξειν τῇ γῇ
 καὶ ταῖς ὥραις πάντα τὰ χρήσιμα ἡμῖν, συντρέφειν δὲ
 καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς καὶ μιγνύμενον πᾶσι τοῖς τρέφουσιν
 ἡμᾶς εὐκατεργαστότερα τε καὶ ὠφελιμώτερα καὶ ἡδίω
 ποιεῖν αὐτά, καὶ ἐπειδὴ πλείστου δεόμεθα τούτου,
 ἀφθονέστατον αὐτὸ παρέχειν ἡμῖν; Καὶ τοῦτο, ἔφη,
 7 προνοητικόν. Τὸ δὲ καὶ τὸ πῦρ πορίσαι ἡμῖν, ἐπί-
 κουρον μὲν ψυχούς, ἐπίκουρον δὲ σκότους, συνεργὸν
 δὲ πρὸς πᾶσαν τέχνην καὶ πάντα ὅσα ὠφελείας ἔνεκα
 ἄνθρωποι κατασκευάζονται; ὡς γὰρ συνελόντι εἰπεῖν
 οὐδὲν ἀξιόλογον ἄνευ πυρὸς ἄνθρωποι τῶν πρὸς τὸν

βίον χρησίμων κατασκευάζονται. Ὑπερβάλλει, ἔφη, καὶ τοῦτο φιλανθρωπία. Τὸ δὲ τὸν ἥλιον, ἐπειδὴν ἐν 8
 χεῖμωνι τράπηται, προσιέναι τὰ μὲν ἀδρύνοντα, τὰ δὲ
 ξηραίνοντα, ὧν καιρὸς διελήλυθε, καὶ ταῦτα διαπραξά-
 μενον μηκέτι ἐγγυτέρω προσιέναι, ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι
 φυλαττόμενον μὴ τι ἡμᾶς μᾶλλον τοῦ δέοντος θερμαί-
 νων βλάβῃ, καὶ ὅταν αὖ πάλιν ἀπιῶν γένηται, ἐνθα
 καὶ ἡμῖν δῆλόν ἐστιν ὅτι, εἰ προσωτέρω ἄπεισιν, ἀπο-
 παγησόμεθα ὑπὸ τοῦ ψύχους, πάλιν αὖ τρέπεσθαι καὶ
 προσχωρεῖν, καὶ ἐνταῦθα τοῦ οὐρανοῦ ἀναστρέφεσθαι
 ἐνθα ὧν μάλιστα ἂν ἡμᾶς ὠφελοίη; Νῆ τὸν Δί', ἔφη,
 καὶ ταῦτα παντάπασιν ἔοικεν ἀνθρώπων ἕνεκα γιγνο-
 μένοις. Τὸ δ', ἐπειδὴ καὶ τοῦτο φανερόν ἐστι οὐκ ἂν 9
 ὑπενέγκοιμεν οὔτε τὸ καῦμα οὔτε τὸ ψύχος, εἰ ἐξα-
 πίνης γίγνοιτο, οὔτω μὲν κατὰ μικρὸν προσιέναι τὸν
 ἥλιον, οὔτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀπιέναι, ὥστε λανθάνειν
 ἡμᾶς εἰς ἑκάτερα τὰ ἰσχυρότατα καθισταμένους; Ἐγὼ
 μὲν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἰ ἄρα τί
 ἐστὶ τοῖς θεοῖς ἔργον ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν· ἐκεῖνο
 δὲ μόνον ἐμποδίζει με, ὅτι καὶ τᾶλλα ζῶα τούτων
 μετέχει. Οὐ γὰρ καὶ τοῦτ', ἔφη ὁ Σωκράτης, φανερόν 10
 ὅτι καὶ ταῦτα ἀνθρώπων ἕνεκα γίγνεται τε καὶ ἀνα-
 τρέφεται; τί γὰρ ἄλλο ζῶον αἰγῶν τε καὶ οἰῶν καὶ
 βοῶν καὶ ἵππων καὶ ὄνων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων το-
 σαῦτα ἀγαθὰ ἀπολαύει ὅσα ἄνθρωποι; ἐμοὶ μὲν γὰρ
 δοκεῖ, πλείω ἢ τῶν φυτῶν· τρέφονται γοῦν καὶ χρη-
 ματίζονται οὐδὲν ἥττον ἀπὸ τούτων ἢ ἀπ' ἐκείνων·
 πολὺ δὲ γένος ἀνθρώπων τοῖς μὲν ἐκ τῆς γῆς φνομέ-
 νοις εἰς τροφήν οὐ χρῆται, ἀπὸ δὲ βοσκημάτων γάλακτι
 καὶ τυρῶ καὶ κρέασι τρεφόμενοι ζῶσι· πάντες δὲ
 τιθασεύοντες καὶ δαμάζοντες τὰ χρήσιμα τῶν ζῴων

εἰς τε πόλεμον καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ συνεργοῖς χρῶνται. Ὅμογνωμονῶ σοι καὶ τοῦτ', ἔφη· ὄρω γὰρ αὐτῶν καὶ τὰ πολὺν ἰσχυρότερα ἡμῶν οὕτως ὑποχείρια γιγνόμενα τοῖς ἀνθρώποις ὥστε χρῆσθαι αὐτοῖς ὅ τι ἂν βούλωνται.

- 11 Τὸ δ', ἐπειδὴ πολλὰ μὲν καλὰ καὶ ὠφέλιμα, διαφέροντα δὲ ἀλλήλων ἐστί, προσθεῖναι τοῖς ἀνθρώποις αἰσθήσεις ἀρμοτιούσας πρὸς ἕκαστα, δι' ὧν ἀπολαύομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν· τὸ δὲ καὶ λογισμὸν ἡμῖν ἐμφῦσαι, ᾧ περὶ ὧν αἰσθανόμεθα λογιζόμενοι τε καὶ μνημονεύοντες καταμανθάνομεν, ὅπῃ ἕκαστα συμφέρει, καὶ πολλὰ μηχανώμεθα, δι' ὧν τῶν τε ἀγαθῶν ἀπολαύομεν καὶ τὰ
- 12 κακὰ ἀλεξόμεθα· τὸ δὲ καὶ ἐρμηνείαν δοῦναι, δι' ἧς πάντων τῶν ἀγαθῶν μεταδίδομέν τε ἀλλήλοις διδάσκοντες καὶ κοινωνοῦμεν καὶ νόμους τιθέμεθα καὶ πολιτευόμεθα; Παντάπασιν εἰκόασιν, ᾧ Σώκρατες, οἱ θεοὶ πολλήν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν ποιῆσθαι. Τὸ δὲ καί, ἣ ἀδυνατοῦμεν τὰ συμφέροντα προνοεῖσθαι ὑπὲρ τῶν μελλόντων, ταύτη αὐτοὺς ἡμῖν συνεργεῖν, διὰ μαντικῆς τοῖς πυνθανομένοις φράζοντας τὰ ἀποβησόμενα καὶ διδάσκοντας ἣ ἂν ἄριστα γίγνοιτο; Σοὶ δ', ἔφη, ᾧ Σώκρατες, εἰκόασιν ἔτι φιλικώτερον ἢ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι, εἰ γε μὴδὲ ἐπερωτώμενοι ὑπὸ σοῦ
- 13 προσημαίνουσί σοι ἅ τε χρῆ ποιεῖν καὶ ἅ μὴ. Ὅτι δέ γε ἀληθῆ λέγω, καὶ σὺ γνώσει, ἂν μὴ ἀναμένης ἕως ἂν τὰς μορφὰς τῶν θεῶν ἴδῃς, ἀλλ' ἐξαρκῆ σοι τὰ ἔργα αὐτῶν ὄρωντι σέβεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς θεοὺς. [ἐννόει δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ οὕτως ὑποδεικνύουσιν· οἷ τε γὰρ ἄλλοι ἡμῖν τὰγαθὰ διδόντες οὐδὲν τούτων εἰς τοῦμφανὲς ἰόντες διδῶσι, καὶ ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων, ἐν ᾧ πάντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἐστί, καὶ ἀεὶ μὲν χρωμένοις ἀτριβῆ τε καὶ ὑγιᾶ

καὶ ἀγήρατα παρέχων, θᾶττον δὲ νοήματος ὑπηρετοῦντα ἀναμαρτήτως, οὗτος τὰ μέγιστα μὲν πρῶτων δοῖται, τάδε δὲ οἰκουμένων ἀόρατος ἡμῖν ἐστίν.] ἐννόει δ' ὅτι ¹⁴ καὶ ὁ πᾶσι φανερός δοκῶν εἶναι ἥλιος οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἐαυτὸν ἀκριβῶς δοῦν, ἀλλ', ἐάν τις αὐτὸν ἀναιδῶς ἐγγχειρῇ θεάσασθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. καὶ τοὺς ὑπηρέτας δὲ τῶν θεῶν εὐρήσεις ἀφανεῖς ὄντας· κεραννός τε γὰρ ὅτι μὲν ἄνωθεν ἀφίεται, δηλον, καὶ ὅτι οἷς ἂν ἐντύχη πάντων κρατεῖ, δοῖται δ' οὐτ' ἐπιῶν οὐτ' ἐγκατασκήψας οὔτε ἀπιών· καὶ ἄνεμοι αὐτοὶ μὲν οὐχ ὁρῶνται, ἃ δὲ ποιοῦσι φανερὰ ἡμῖν ἐστίν, καὶ προσιόντων αὐτῶν αἰσθανόμεθα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνθρώπου γε ψυχῆς, ἣ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων, τοῦ θείου μετέχει, ὅτι μὲν βασιλεύει ἐν ἡμῖν, φανερόν, δοῖται δὲ οὐδ' αὐτή. ἃ χρὴ κατανοοῦντα μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀοράτων, ἀλλ' ἐκ τῶν γιγνομένων τὴν δύναμιν αὐτῶν καταμανθάνοντα τιμᾶν τὸ δαιμόνιον. [Ἐγὼ ¹⁵ μὲν, ὃ Σώκρατες, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὅτι μὲν οὐδὲ μικρὸν ἀμελήσω τοῦ δαιμονίου, σαφῶς οἶδα· ἐκεῖνο δὲ ἀθυμῶ, ὅτι μοι δοκεῖ τὰς τῶν θεῶν εὐεργεσίας οὐδ' ἂν εἰς ποτε ἀνθρώπων ἀξίαις χάρισιν ἀμείβεσθαι. Ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἀθύμει, ἔφη, ὃ Εὐθύδημος· δοῖται γὰρ ¹⁶ ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς θεός, ὅταν τις αὐτὸν ἐπερωτᾷ πῶς ἂν τοῖς θεοῖς χαρίζοιτο, ἀποκρίνεται· Νόμος πόλεως· νόμος δὲ δήπου πανταχοῦ ἐστὶ κατὰ δυνάμιν ἱεροῖς θεοῦς ἀρέσκεσθαι. πῶς οὖν ἂν τις κάλλιον καὶ εὐσεβέστερον τιμῶν θεοῦς ἢ, ὡς αὐτοὶ κελεύουσιν, οὕτω ποιῶν; ἀλλὰ χρὴ τῆς μὲν δυνάμεως μηδὲν ὑφίεσθαι· ὅταν γὰρ τις τοῦτο ποιῇ, φανερός δήπου ἐστὶ τότε οὐ ¹⁷ τιμῶν θεοῦς. χρὴ οὖν μηδὲν ἐλλείποντα κατὰ δυνάμιν τιμᾶν τοὺς θεοὺς θαρρεῖν τε καὶ ἐλπίζειν τὰ μέγιστα

ἀγαθά. οὐ γὰρ παρ' ἄλλων γ' ἂν τις μείζω ἐλπίζων σωφρονοίῃ ἢ παρὰ τῶν τὰ μέγιστα ὠφελεῖν δυναμένων, οὐδ' ἂν ἄλλως μᾶλλον ἢ εἰ τούτοις ἀρέσκοι· ἀρέσκοι δὲ πῶς ἂν μᾶλλον ἢ εἰ ὡς μάλιστα πείθοιτο 18 αὐτοῖς;] τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων τε καὶ αὐτὸς ποιῶν εὐσεβεστερέους τε καὶ σωφρονεστερέους τοὺς συνόντας παρεσκεύαζεν.

IV. [Ἄλλὰ μὲν καὶ περὶ τοῦ δικαίου γε οὐκ ἀπεκρύπτετο ἦν εἶχε γνώμην, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἀπεδείκνυτο, ἰδίᾳ τε πᾶσι νομίμως τε καὶ ὠφελίμως χρώμενος καὶ κοινῇ ἄρχουσί τε ἃ οἱ νόμοι προστάττειεν πειθόμενος καὶ κατὰ πόλιν καὶ ἐν ταῖς στρατείαις οὕτως ὥστε 2 διάδηλος εἶναι παρὰ τοὺς ἄλλους εὐτακτῶν, καὶ ὅτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστάτης γενόμενος οὐκ ἐπέτρεψε τῷ δήμῳ παρὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς νόμοις ἠναντιώθη τοιαύτῃ ὀρμῇ τοῦ δήμου ἦν 3 οὐκ ἂν οἶμαι ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον ὑπομεῖναι· καὶ ὅτε οἱ τριάκοντα προσέταττον αὐτῷ παρὰ τοὺς νόμους τι, οὐκ ἐπέιδετο· τοῖς τε γὰρ νέοις ἀπαγορευόντων αὐτῶν μὴ διαλέγεσθαι καὶ προσταξάντων ἐκείνῳ τε καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν πολιτῶν ἀγαγεῖν τινα ἐπὶ θανάτῳ, μόνος οὐκ ἐπέισθη, διὰ τὸ παρὰ τοὺς νόμους αὐτῷ 4 προστάτεσθαι· καὶ ὅτε τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφὴν ἔφευγε, τῶν ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς χάριν τε τοῖς δικασταῖς διαλέγεσθαι καὶ κολακεύειν καὶ δεῖσθαι παρὰ τοὺς νόμους, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα πολλῶν πολλὰκις ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφιεμένων, ἐκεῖνος οὐδὲν ἠθέλησε τῶν εἰωθότων ἐν τῷ δικαστηρίῳ παρὰ τοὺς νόμους ποιῆσαι, ἀλλὰ ῥαδίως ἂν ἀφεθεὶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, εἰ καὶ μετρίως τι τούτων ἐποίησε, προείλετο μᾶλλον τοῖς νόμοις ἐμμένων ἀποθανεῖν ἢ

παρανομῶν ζῆν. καὶ ἔλεγε δὲ οὕτως καὶ πρὸς ἄλλους 5
 μὲν πολλάκις,] οἶδα δὲ ποτε αὐτὸν καὶ πρὸς Ἰππίαν
 τὸν Ἡλείου περὶ τοῦ δικαίου τοιαύδε διαλεχθέντα. διὰ
 χρόνου γὰρ ἀφικόμενος ὁ Ἰππίας Ἀθήναζε παρεγένετο
 τῷ Σωκράτει λέγοντι πρὸς τινας, ὡς θαυμαστὸν εἶη
 τό, εἰ μὲν τις βούλοιο σκυτεὰ διδάξασθαι τινα ἢ
 τέκτονα ἢ χαλκέα ἢ ἰππέα, μὴ ἀπορεῖν ὅποι ἂν πέμ-
 ψας τούτου τύχοι· [φασὶ δὲ τινες καὶ ἵππον καὶ βουν
 τῷ βουλομένῳ δικαίους ποιήσασθαι πάντα μεστὰ εἶναι
 τῶν διδασκόντων·] εἰ δὲ τις βούληται ἢ αὐτὸς μαθεῖν
 τὸ δίκαιον ἢ υἷον ἢ οἰκέτην διδάξασθαι, μὴ εἰδέναι
 ὅποι ἂν ἐλθὼν τύχοι τούτου. καὶ ὁ μὲν Ἰππίας ἀκού- 6
 σας ταῦτα ὡσπερ ἐπισκώπτων αὐτόν· Ἔτι γὰρ σύ,
 ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις ἢ ἐγὼ πάλαι
 ποτέ σου ἤκουσα; καὶ ὁ Σωκράτης· Ὁ δὲ γε τούτου
 δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἰππία, οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω,
 ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν· σὺ δ' ἴσως διὰ τὸ πολυ-
 μαθῆς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις.
 Ἀμέλει, ἔφη, πειρῶμαι καινόν τι λέγειν ἀεὶ. Πότερον, 7
 ἔφη, καὶ περὶ ὧν ἐπίστασαι; οἷον περὶ γραμμάτων
 εἰ τις ἔρηται σε, πόσα καὶ ποῖα Σωκράτους ἐστίν,
 ἀλλὰ μὲν πρότερον, ἀλλὰ δὲ νῦν πειρᾶ λέγειν; ἢ περὶ
 ἀριθμῶν τοῖς ἐρωτῶσιν, εἰ τὰ δις πέντε δέκα ἐστίν,
 οὐ τὰ αὐτὰ νῦν ἢ καὶ πρότερον ἀποκρίνει; Περὶ μὲν
 τούτων, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡσπερ σύ, καὶ ἐγὼ ἀεὶ τὰ
 αὐτὰ λέγω· περὶ μέντοι τοῦ δικαίου πάνν οἶμαι νῦν
 εἶναι εἰπεῖν, πρὸς ἃ οὔτε σὺ οὔτ' ἂν ἄλλος οὐδεὶς
 δύναιτ' ἀντειπεῖν. Νῆ τὴν Ἥραν, ἔφη, μέγα λέγεις 8
 ἀγαθὸν ἠδρηκέναι, εἰ παύσονται μὲν οἱ δικασταὶ δίχα
 ψηφίζομενοι, παύσονται δ' οἱ πολῖται περὶ τῶν δικαίων
 ἀντιλέγοντές τε καὶ ἀντιδικοῦντες καὶ στασιάζοντες,

παύσονται δ' αἱ πόλεις διαφερόμεναι περὶ τῶν δικαίων καὶ πολεμοῦσαι. καὶ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀπολειφθείην σου πρὸ τοῦ ἀκοῦσαι τηλικούτου ἀγαθόν 9 ἠϋρηκότος. Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἀκούσει, πρὶν γ' ἂν αὐτὸς ἀποφήνῃ, ὃ τι νομίζεις τὸ δίκαιον εἶναι. ἀρκεῖ γάρ, ὅτι τῶν ἄλλων καταγελαῶς ἐρωτῶν μὲν καὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς δ' οὐδενὶ ἐθέλων ὑπέχειν λόγον 10 οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ οὐδενός. Τί δέ, ὦ Ἰππία; ἔφη, οὐκ ἤσθησαι, ὅτι ἐγὼ ἅ δοκεῖ μοι δίκαια εἶναι οὐδὲν παύομαι ἀποδεικνύμενος; Καὶ ποῖος δὴ σοι, ἔφη, οὗτος ὁ λόγος ἐστίν; Εἰ δὲ μὴ λόγῳ, ἔφη, ἀλλ' ἔργῳ ἀποδείκνυμαι· ἢ οὐ δοκεῖ σοι ἀξιοτεμαρτότερον τοῦ λόγου τὸ ἔργον εἶναι; Πολύ γε νῆ Δί', ἔφη· δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ ἄδικα ποιοῦσι, δίκαια δὲ πράττων οὐδ' ἂν εἰς ἄδικος εἴη. 11 Ἦσθησαι οὖν πώποτε μου ἢ ψευδομαρτυροῦντος ἢ συκοφαντοῦντος ἢ φίλους ἢ πόλιν εἰς στάσιν ἐμβάλλοντος ἢ ἄλλο τι ἄδικον πράττοντος; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Τὸ δὲ τῶν ἀδίκων ἀπέχεσθαι οὐ δίκαιον ἦγες; Δῆλος εἶ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ νῦν διαφεύγειν ἐγχειρῶν τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμην, ὃ τι νομίζεις τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ ἅ πράττουσιν οἱ δίκαιοι, ἀλλ' ἅ μὴ πράττουσι, 12 ταῦτα λέγεις. Ἄλλ' ὦμην ἔγωγ', ἔφη ὁ Σωκράτης, τὸ μὴ θέλειν ἀδικεῖν ἱκανὸν δικαιοσύνης ἐπίδειγμα εἶναι. εἰ δέ σοι μὴ δοκεῖ, σκέψαι, ἔαν τόδε σοι μᾶλλον ἀρέσκη· φημί γὰρ ἐγὼ τὸ νόμιμον δίκαιον εἶναι. Ἄρα τὸ αὐτὸ λέγεις, ὦ Σώκρατες, νόμιμόν τε καὶ δίκαιον 13 εἶναι; Ἐγώ γε, ἔφη. Οὐ γὰρ αἰσθάνομαί σου μᾶλλον ὅποιον νόμιμον ἢ ποῖον δίκαιον λέγεις. Νόμους δὲ πόλεως, ἔφη, γιννώσκεις; Ἐγώ γε, ἔφη. Καὶ τίνας τούτους νομίζεις; Ἄ οἱ πολῖται, ἔφη, συνθέμενοι ἅ

τε δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχεσθαι ἐγράψαντο. Οὐκοῦν, ἔφη, νόμιμος μὲν ἂν εἴη ὁ κατὰ ταῦτα πολιτευόμενος, ἄνομος δὲ ὁ ταῦτα παραβαίνων; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ δίκαια μὲν ἂν πράττοι ὁ τούτοις πειθόμενος, ἄδικα δ' ὁ τούτοις ἀπειθῶν; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ὁ μὲν τὰ δίκαια πράττων δίκαιος, ὁ δὲ τὰ ἄδικα ἄδικος; Πῶς γὰρ οὐ; Ὁ μὲν ἄρα νόμιμος δίκαιός ἐστιν, ὁ δὲ ἄνομος ἄδικος. καὶ ὁ Ἰππίας· Νό- 14
 μους δ', ἔφη, ὧ Σώκρατες, πῶς ἂν τις ἠγγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, οὓς γε πολλάκις αὐτοὶ οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται; Καὶ γὰρ πόλεμον, ἔφη ὁ Σωκράτης, πολλάκις ἀράμεναι αἱ πόλεις πάλιν εἰρήνην ποιοῦνται. Καὶ μάλα, ἔφη. Διάφορον οὖν τι οἶε ποιεῖν, ἔφη, τοὺς τοῖς νόμοις πειθομένους φαυλίζων, ὅτι καταλυθεῖεν ἂν οἱ νόμοι, ἢ εἰ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις εὐτακτοῦντας ψέγοις, ὅτι γένοιτ' ἂν εἰρήνη; ἢ καὶ τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ταῖς πατρίσι προθύμως βοηθοῦντας μέμφει; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, 15
 ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτῇ; τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα ὅτι, οἵτινες ἂν τοῖς πολίταις αἰτιώτατοι ᾧσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοὶ εἰσι, καὶ πόλις, ἐν ἣ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν; ἀλλὰ μὴν 16
 καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἷ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολίταις ὁμοσεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας

ὁμνύναι ὁμονοήσῃν, καὶ πανταχοῦ ὁμνύουσι τὸν ὄρκον
 τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίνεσθαι οὐχ ὅπως τοὺς
 αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς
 αὐτοὺς ἀθλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς
 ποιητὰς αἰρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἡδῶνται, ἀλλ'
 ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται. τούτοις γὰρ τῶν πολιτῶν
 ἐμμενόντων, αἱ πόλεις ἰσχυρόταται τε καὶ εὐδαιμονέ-
 σταται γίνονται· ἄνευ δὲ ὁμονοίας οὐτ' ἂν πόλις εἴ-
 17 πολιτευθεῖη οὐτ' οἶκος καλῶς οἰκηθεῖη. ἰδίᾳ δὲ πῶς
 μὲν ἂν τις ἦττον ὑπὸ πόλεως ζημιοῖτο, πῶς δ' ἂν
 μᾶλλον τιμῶτο, ἢ εἰ τοῖς νόμοις πείθοιτο; πῶς δ' ἂν
 ἦττον ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἠττώτο ἢ πῶς ἂν μᾶλλον
 νικῶη; τίνι δ' ἂν τις μᾶλλον πιστεύσειε παρακαταθέ-
 σθαι ἢ χρήματα ἢ υἱοὺς ἢ θυγατέρας; τίνα δ' ἂν ἡ
 πόλις ὄλη ἀξιοπιστότερον ἡγήσαιο τοῦ νομίμου; παρὰ
 τίνος δ' ἂν μᾶλλον τῶν δικαίων τύχοιεν ἢ γονεῖς ἢ
 οἰκεῖοι ἢ οἰκέται ἢ φίλοι ἢ πολῖται ἢ ξένοι; τίνι δ' ἂν
 μᾶλλον πολέμιοι πιστεύσειαν ἢ ἀνοχὰς ἢ σπονδὰς ἢ
 συνθήκας περὶ εἰρήνης; τίνι δ' ἂν μᾶλλον ἢ τῷ νομίμῳ
 σύμμαχοι ἐθέλοιεν γίνεσθαι; τῷ δ' ἂν μᾶλλον οἱ
 σύμμαχοι πιστεύσειαν ἢ ἡγεμονίαν ἢ φρουραρχίαν ἢ
 πόλεις; τίνα δ' ἂν τις εὐεργετήσας ὑπολάβοι χάριν
 κομίσσθαι μᾶλλον ἢ τὸν νόμιμον; ἢ τίνα μᾶλλον ἂν
 τις εὐεργετήσειεν ἢ παρ' οὗ χάριν ἀπολήψεσθαι νομίζει;
 τῷ δ' ἂν τις βούλοιο μᾶλλον φίλος εἶναι ἢ τῷ τοιοῦτῳ,
 ἢ τῷ ἦττον ἐχθρός; τῷ δ' ἂν τις ἦττον πολεμήσειεν
 ἢ ᾧ μάλιστα μὲν φίλος εἶναι βούλοιο, ἢ κιστα δ' ἐχθρός,
 καὶ ᾧ πλείστοι μὲν φίλοι καὶ σύμμαχοι βούλοιντο εἶναι,
 18 ἐλάχιστοι δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ
 Ἰππία, τὸ αὐτὸ ἀποδείκνυμαι νόμιμόν τε καὶ δίκαιον
 εἶναι· σὺ δ' εἰ τάναντία γινώσκεις, δίδασκε. καὶ

ὁ Ἰππίας· Ἄλλὰ μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὐ μοι δοκῶ τάναντία γινώσκειν οἷς εἴρηκας περὶ τοῦ δικαίου. Ἀγράφους δέ τινας οἶσθα, ἔφη, ὦ Ἰππία, 19 νόμους; Τούς γ' ἐν πάσῃ, ἔφη, χώρα κατὰ ταῦτὰ νομιζομένους. Ἔχουσ ἂν οὖν εἶπειν, ἔφη, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτούς ἔθεντο; Καὶ πῶς ἂν, ἔφη, οἷ γε οὔτε συνελθεῖν ἅπαντες ἂν δυνηθεῖεν οὔτε δμόφωνοί εἰσι; Τίνας οὖν, ἔφη, νομίζεις τεθεικέναι τοὺς νόμους τούτους; Ἐγὼ μὲν, ἔφη, θεοὺς οἶμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι· καὶ γὰρ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις πρῶτον νομίζεται θεοὺς σέβειν. Οὐκοῦν καὶ 20 γονέας τιμᾶν πανταχοῦ νομίζεται; Καὶ τοῦτο, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ μήτε γονέας παισὶ μίγνυσθαι μήτε παῖδας γονεῦσιν; Οὐκέτι μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὗτος θεοῦ νόμος εἶναι. Τί δή; ἔφη. Ὅτι, ἔφη, αἰσθάνομαι τινας παραβαίνοντας αὐτόν. Καὶ γὰρ ἄλλα πολλά, 21 ἔφη, παρανομοῦσιν· ἀλλὰ δίκην γέ τοι διδόασιν οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὑπὸ τῶν θεῶν κειμένους νόμους, ἣν οὐδενὶ τρόπῳ δυνατὸν ἀνθρώπῳ διαφυγεῖν, ὥσπερ τοὺς ὑπ' ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἐνιοὶ παραβαίνοντες διαφεύγουσι τὸ δίκην διδοῦναι, οἱ μὲν λανθάνοντες, οἱ δὲ βιαζόμενοι. Καὶ ποῖαν, ἔφη, δίκην, ὦ 22 Σώκρατες, οὐ δύνανται διαφεύγειν γονεῖς τε παισὶ καὶ παῖδες γονεῦσι μιγνύμενοι; Τὴν μεγίστην νῆ Δί', ἔφη· τί γὰρ ἂν μείζον πάθοιεν ἄνθρωποι τεκνοποιούμενοι τοῦ κακῶς τεκνοποιεῖσθαι; Πῶς οὖν, ἔφη, κακῶς 23 οὗτοι τεκνοποιοῦνται, οὓς γε οὐδὲν κωλύει ἀγαθοὺς αὐτούς ὄντας ἐξ ἀγαθῶν παιδοποιεῖσθαι; Ὅτι νῆ Δί', ἔφη, οὐ μόνον ἀγαθοὺς δεῖ τοὺς ἐξ ἀλλήλων παιδοποιουμένους εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζοντας τοῖς σώμασιν· ἢ δοκεῖ σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι τὰ τῶν ἀκμα-

ζόντων τοῖς τῶν μήπω ἀκμαζόντων ἢ τῶν παρημακότων; Ἄλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶναι. Πότερα οὖν, ἔφη, βελτίω; Δῆλον ὅτι, ἔφη, τὰ τῶν ἀκμαζόντων. Τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων ἄρα οὐ σπουδαῖα; Οὐκ εἰκὸς μὰ Δί', ἔφη. Οὐκοῦν οὕτω γε οὐ δεῖ παιδοποιεῖσθαι; Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν οἱ γε οὕτω παιδοποιούμενοι ὡς οὐ δεῖ παιδοποιῶνται; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Τίνες οὖν ἄλλοι, ἔφη, κακῶς ἂν παιδοποιῶντο, εἰ γε μὴ οὗτοι; Ὁμογνωμονῶ σοι, ἔφη, καὶ
 24 τοῦτο. Τί δέ; τοὺς εὖ ποιῶντας ἀντενεργετεῖν οὐ πανταχοῦ νόμιμόν ἐστι; Νόμιμον, ἔφη· παραβαίνεται δὲ καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν καὶ οἱ τοῦτο παραβαίνοντες δίκην δίδρασι. φίλων μὲν ἀγαθῶν ἐρημοὶ γιγνόμενοι, τοὺς δὲ μισοῦντας ἑαυτοὺς ἀναγκαζόμενοι διώκειν; ἢ οὐχ οἱ μὲν εὖ ποιῶντες τοὺς χρωμένους ἑαυτοῖς ἀγαθοὶ φίλοι εἰσίν, οἱ δὲ μὴ ἀντενεργετοῦντες τοὺς τοιούτους διὰ μὲν τὴν ἀχαριστίαν μισοῦνται ὑπ' αὐτῶν, διὰ δὲ τὸ μάλιστα λυσιτελεῖν τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι τούτους μάλιστα διώκουσι; Νῆ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες, ἔφη, θείοις ταῦτα πάντα ἔοικε· τὸ γὰρ τοὺς νόμους αὐτοὺς τοῖς παραβαίνουσι τὰς τιμωρίας ἔχειν βελτίονος ἢ κατ'
 25 ἀνθρώπον νομοθέτου δοκεῖ μοι εἶναι. Πότερον οὖν, ὦ Ἰππία, τοὺς θεοὺς ἡγεῖ τὰ δίκαια νομοθετεῖν ἢ ἄλλα τῶν δικαίων; Οὐκ ἄλλα μὰ Δί', ἔφη· σχολῆ γὰρ ἂν ἄλλος γέ τις τὰ δίκαια νομοθετήσκειεν, εἰ μὴ θεός. Καὶ τοῖς θεοῖς ἄρα, ὦ Ἰππία, τὸ αὐτὸ δίκαιόν τε καὶ νόμιμον εἶναι ἀρέσκει.

[Τοιαῦτα λέγων τε καὶ πράττων δικαιοτέρους ἐποίει τοὺς πλησιάζοντας.]

V. [Ὡς δὲ καὶ πρακτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόντας ἑαυτῷ, νῦν αὖ τοῦτο λέξω. νομίζων γὰρ ἐγκράτειαν

ὑπάρχειν ἀγαθὸν εἶναι τῷ μέλλοντι καλὸν τι πράξειν. πρῶτον μὲν αὐτὸς φανερός ἦν τοῖς συνοῦσιν ἡσκηκῶς αὐτὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἔπειτα διαλεγόμενος προετρέπετο πάντων μάλιστα τοὺς συνόντας πρὸς ἐγκράτειαν. ἀεὶ μὲν οὖν περὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν χρησίμων² αὐτὸς τε διετέλει μεμνημένος καὶ τοὺς συνόντας πάντας ὑπομιμνήσκων·] οἶδα δὲ ποτε αὐτὸν καὶ [πρὸς Εὐθύδημον] περὶ ἐγκρατείας τοιάδε διαλεχθέντα· Εἶπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ἄρα καλὸν καὶ μεγαλεῖον νομίζεις εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ πόλει κτῆμα ἐλευθερίαν; Ὡς οἶόν τέ γε μάλιστα, ἔφη. Ὅστις οὖν ἄρχεται ὑπὸ τῶν διὰ³ τοῦ σώματος ἡδονῶν καὶ διὰ ταύτας μὴ δύναται πράττειν τὰ βέλτιστα, νομίζεις τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι; Ἦκιστα, ἔφη. Ἴσως γὰρ ἐλευθέριον φαίνεται σοι τὸ πράττειν τὰ βέλτιστα, εἴτα τὸ ἔχειν τοὺς κωλύοντας τὰ τοιαῦτα ποιεῖν ἀνελεύθερον νομίζεις; Παντάπασι γ', ἔφη. Παντάπασιν ἄρα σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς⁴ ἀνελεύθεροι εἶναι; Νῆ τὸν Δί' εικότως. Πότερα δέ σοι δοκοῦσιν οἱ ἀκρατεῖς κωλύεσθαι μόνον τὰ κάλλιστα πράττειν ἢ καὶ ἀναγκάζεσθαι τὰ αἰσχίστα ποιεῖν; Οὐδὲν ἦττον ἔμοιγ', ἔφη, δοκοῦσι ταῦτα ἀναγκάζεσθαι ἢ ἐκεῖνα κωλύεσθαι. Ποίους δέ τινες δεσπότες ἦγεῖ⁵ τοὺς τὰ μὲν ἄριστα κωλύοντας, τὰ δὲ κάκιστα ἀναγκάζοντας; Ὡς δυνατὸν νῆ Δί', ἔφη, κακίστους. Δουλείαν δὲ ποίαν κακίστην νομίζεις εἶναι; Ἐγὼ μὲν, ἔφη, τὴν παρὰ τοῖς κακίστοις δεσπότηις. Τὴν κακίστην ἄρα δουλείαν οἱ ἀκρατεῖς δουλεύουσιν; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Σοφίαν δὲ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν οὐ δοκεῖ σοι ἀπείργουσα⁶ τῶν ἀνθρώπων ἢ ἀκρασία εἰς τὸνναντίον αὐτοὺς ἐμβάλλειν; ἢ οὐ δοκεῖ σοι προσέχειν τε τοῖς ὠφελουσί καὶ καταμανθάνειν αὐτὰ κωλύειν, ἀφέλκουσα ἐπὶ τὰ

ἡδέα, καὶ πολλάκις αἰσθανομένους τῶν ἀγαθῶν τε καὶ
 τῶν κακῶν ἐκπλήξασα ποιεῖν τὸ χεῖρον ἀντὶ τοῦ βελ-
 7 τίονος αἰρεῖσθαι; Γίγνεται τοῦτ', ἔφη. Σωφροσύνης
 δέ, ὦ Εὐθύδημε, τίνι ἂν φαίημεν ἤττον ἢ τῷ ἀκρατεῖ
 προσήκειν; αὐτὰ γὰρ δήπου τὰ ἐναντία σωφροσύνης
 καὶ ἀκρασίας ἔργα ἐστίν. Ὁμολογῶ καὶ τοῦτο, ἔφη.
 [Τοῦ δ' ἐπιμελεῖσθαι ὧν προσήκει οἷε τι κωλυτικώ-
 τερον εἶναι ἀκρασίας; Οὐκ οὖν ἔγωγ', ἔφη.] Τοῦ δὲ
 ἀντὶ τῶν ὠφελούντων τὰ βλάπτοντα προαιρεῖσθαι ποι-
 οῦντος καὶ τούτων μὲν ἐπιμελεῖσθαι, ἐκείνων δὲ ἀμε-
 λεῖν πεῖθοντος καὶ τοῖς σωφρονοῦσι τὰ ἐναντία ποιεῖν
 ἀναγκάζοντος οἷε τι ἀνθρώπῳ κάκιον εἶναι; Οὐδέν,
 8 ἔφη. Οὐκοῦν τὴν ἐγκράτειαν τῶν ἐναντίων ἢ τὴν
 ἀκρασίαν εἰκὸς τοῖς ἀνθρώποις αἰτίαν εἶναι; Πάννυ μὲν
 οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ τῶν ἐναντίων τὸ αἷτιον εἰκὸς
 ἄριστον εἶναι; Εἰκὸς γάρ, ἔφη. Ἔοικεν ἄρ', ἔφη, ὦ
 Εὐθύδημε, ἄριστον ἀνθρώπῳ ἐγκράτεια εἶναι; Εἰκότως
 9 γάρ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἐκεῖνο δέ, ὦ Εὐθύδημε, ἤδη
 πώποτε ἐνεθυμήθης; Ποῖον; ἔφη. Ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ
 ἡδέα, ἐφ' ἅπερ μόνον δοκεῖ ἡ ἀκρασία τοῖς ἀνθρώποις
 ἄγειν, αὐτὴ μὲν οὐ δύναται ἄγειν, ἡ δ' ἐγκράτεια
 πάντων μάλιστα ἠδεσθαι ποιεῖ. Πῶς; ἔφη. Ἡ μὲν
 ἀκρασία οὐκ ἔωσα καρτερεῖν οὔτε λιμὸν οὔτε δίψος
 οὔτε ἀφροδισίων ἐπιθυμίαν οὔτε ἀγρυπνίαν, δι' ὧν
 μόνον ἐστὶν ἡδέως μὲν φαγεῖν τε καὶ πιεῖν καὶ ἀφρο-
 δισιάσαι, ἡδέως δ' ἀναπαύσασθαι τε καὶ κοιμηθῆναι,
 περιμεῖναντας καὶ ἀνασχομένους, ἕως ἂν ταῦτα ὡς ἐνι
 ἡδιστα γένηται, κωλύει τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τε καὶ
 συνεχεστάτοις ἀξιολόγως ἠδεσθαι· ἡ δ' ἐγκράτεια μόνον
 ποιούσα καρτερεῖν τὰ εἰρημένα μόνον καὶ ἠδεσθαι ποιεῖ
 ἀξίως μνήμης ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. Παντάπασι, ἔφη.

ἀληθῆ λέγεις. Ἀλλὰ μὴν τοῦ μαθεῖν τι καλὸν καὶ 10
ἀγαθὸν καὶ τοῦ ἐπιμεληθῆναι τῶν τοιούτων τινός, δι'
ῶν ἂν τις καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα καλῶς διοικήσειε καὶ
τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καλῶς οἰκονομήσειε καὶ φίλοις καὶ
πόλει ὠφέλιμος γένοιτο καὶ ἐχθροὺς κρατήσειεν, ἀφ'
ῶν οὐ μόνον ὠφέλειαί, ἀλλὰ καὶ ἡδοναὶ μέγισται γί-
γνονται, οἱ μὲν ἐγκρατεῖς ἀπολαμβάνουσι πράττοντες αὐτά,
οἱ δ' ἀκρατεῖς οὐδενὸς μετέχουσι. τῷ γὰρ ἂν ἦττον
φήσαιμεν τῶν τοιούτων προσήκειν, ἢ ᾧ ἦκιστα ἔξεστι
ταῦτα πράττειν, κατεχομένῳ ἐπὶ τῷ σπουδάζειν περὶ
τὰς ἐγγυτάτω ἡδονάς; καὶ ὁ Εὐθύδημος· Δοκεῖς μοι, 11
ἔφη, ᾧ Σώκρατες, λέγειν ὡς ἀνδρὶ ἦττονι τῶν διὰ τοῦ
σώματος ἡδονῶν πάμπαν οὐδεμιᾶς ἀρετῆς προσήκει.
Τί γὰρ διαφέρει, ἔφη, ᾧ Εὐθύδημε, ἄνθρωπος ἀκρατῆς
θηρίου τοῦ ἀμαθεστάτου; ὅστις γὰρ τὰ μὲν κράτιστα
μὴ σκοπεῖ, τὰ ἡδίστα δ' ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ ποιεῖν,
τί ἂν διαφέρῃ τῶν ἀφρονεστάτων βοσκημάτων; ἀλλὰ
τοῖς ἐγκρατέσι μόνοις ἔξεστι σκοπεῖν τὰ κράτιστα τῶν
πραγμάτων, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ διαλέγοντας κατὰ γένη
τὰ μὲν ἀγαθὰ προαιρεῖσθαι, τῶν δὲ κακῶν ἀπέχεσθαι.
καὶ οὕτως ἔφη ἀρίστους τε καὶ εὐδαιμονεστάτους ἄν- 12
δρας γίνεσθαι καὶ διαλέγεσθαι δυνατωτάτους· ἔφη
δὲ καὶ τὸ διαλέγεσθαι ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ συνιόντας
κοινῇ βουλευέσθαι διαλέγοντας κατὰ γένη τὰ πράγματα.
[δεῖν οὖν πειρᾶσθαι ὅτι μάλιστα πρὸς τοῦτο ἑαυτὸν
ἔτοιμον παρασκευάζειν καὶ τούτου μάλιστα ἐπιμελεῖ-
σθαι· ἐκ τούτου γὰρ γίνεσθαι ἀνδρας ἀρίστους τε
καὶ ἡγεμονικωτάτους καὶ διαλεκτικωτάτους.]

Ὡς δὲ καὶ διαλεκτικωτέρους ἐποίει τοὺς συνόν- VI.
τας, πειράσομαι καὶ τοῦτο λέγειν. Σωκράτης γὰρ τοὺς
μὲν εἰδότας, τί ἕκαστον εἴη τῶν ὄντων, ἐνόμιζε καὶ

τοῖς ἄλλοις ἂν ἐξηγηῖσθαι δύνασθαι· τοὺς δὲ μὴ εἰδότας
 οὐδὲν ἔφη θαυμαστὸν εἶναι αὐτούς τε σφάλλεσθαι καὶ
 ἄλλους σφάλλειν· ὧν ἕνεκα σκοπῶν σὺν τοῖς συνοῦσι,
 τί ἕκαστον εἶη τῶν ὄντων, οὐδέποτ' ἔληγε. πάντα μὲν
 οὖν ἢ διαωρίζετο πολὺ ἔργον ἂν εἶη διεξελθεῖν· ἐν
 ὅσοις δὲ τὸν τρόπον τῆς ἐπισκέψεως δηλώσειν οἶμαι,
 2 τοσαῦτα λέξω. πρῶτον δὲ περὶ εὐσεβείας ὧδέ πως
 ἐσκόπει· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Εὐθύδημε, ποῖόν τι νομί-
 ζεις εὐσεβείαν εἶναι; καὶ ὅς· Κάλλιστον νῆ Δί', ἔφη.
 "Ἐχεις οὖν εἰπεῖν ὁποῖός τις ὁ εὐσεβῆς ἐστίν; Ἐμοὶ
 μὲν δοκεῖ, ἔφη, ὁ τοὺς θεοὺς τιμῶν. "Ἐξεστι δὲ ἂν
 ἂν τις βούληται τρόπον τοὺς θεοὺς τιμᾶν; Οὐκ ἀλλὰ
 3 νόμοι εἰσὶ καθ' οὓς δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν. Οὐκοῦν ὁ
 τοὺς νόμους τούτους εἰδὼς εἰδείη ἂν ὡς δεῖ τοὺς θεοὺς
 τιμᾶν; Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. "Ἀρ' οὖν ὁ εἰδὼς ὡς δεῖ τοὺς
 θεοὺς τιμᾶν οὐκ ἄλλως οἶεται δεῖν τοῦτο ποιεῖν ἢ ὡς
 οἶδεν; Οὐ γὰρ οὖν, ἔφη. "Ἄλλως δέ τις θεοὺς τιμᾷ ἢ
 4 ὡς οἶεται δεῖν; Οὐκ οἶμαι, ἔφη. "Ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς
 θεοὺς νόμιμα εἰδὼς νομίμως ἂν τοὺς θεοὺς τιμῶη;
 Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ὃ γε νομίμως τιμῶν ὡς δεῖ
 τιμᾷ; Πῶς γὰρ οὐ; Ὁ δέ γε ὡς δεῖ τιμῶν εὐσεβῆς
 ἐστι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. "Ὁ ἄρα τὰ περὶ τοὺς θεοὺς
 νόμιμα εἰδὼς ὀρθῶς ἂν ἡμῖν εὐσεβῆς ὠρισμένος εἶη;
 Ἐμοὶ γοῦν, ἔφη, δοκεῖ.

5 Ἀνθρώποις δὲ ἄρα ἐξεστίν ὃν ἂν τις τρόπον βού-
 ληται χρῆσθαι; Οὐκ ἀλλὰ καὶ περὶ τούτους [ὁ εἰδὼς ἅ]
 ἐστὶ νόμιμα, καθ' ἃ δεῖ [πρὸς ἀλλήλους χρῆσθαι, νό-
 μιμος ἂν εἶη]. Οὐκοῦν οἱ κατὰ ταῦτα χρώμενοι ἀλλή-
 λους ὡς δεῖ χρώνται; Πῶς γὰρ οὐ; Οὐκοῦν οἷ γε
 ὡς δεῖ χρώμενοι καλῶς χρώνται; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
 Οὐκοῦν οἷ γε τοῖς ἀνθρώποις καλῶς χρώμενοι καλῶς

πράττουσι τάνθρωπεια πράγματα; Εἰκός γ', ἔφη. [Οὐκ-
οὖν οἱ τοῖς νόμοις πειθόμενοι δίκαια οὔτοι ποιοῦσι;
Πάνν μὲν οὖν, ἔφη.] Δίκαια δὲ οἶσθα, ἔφη, ὅποια 6
καλεῖται; Ἄ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἔφη. Οἱ ἄρα ποι-
οῦντες ἂ οἱ νόμοι κελεύουσι δικάιά τε ποιοῦσι καὶ ἂ
δεῖ; Πῶς γὰρ οὐ; Οὐκοῦν οἷ γε τὰ δίκαια ποιοῦντες
δίκαιοί εἰσιν; Οἶμαι ἔγωγ', ἔφη. Οἶει οὖν τινας πεί-
θεσθαι τοῖς νόμοις μὴ εἰδότας ἂ οἱ νόμοι κελεύουσιν;
Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Εἰδότας δὲ ἂ δεῖ ποιεῖν οἶει τινὰς
οἶεσθαι δεῖν μὴ ταῦτα ποιεῖν; Οὐκ οἶμαι, ἔφη. Οἶσθα
δέ τινας ἄλλα ποιοῦντας ἢ ἂ οἶονται δεῖν; Οὐκ ἔγωγ',
ἔφη. Οἱ ἄρα τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα εἰδότες οὔτοι
τὰ δίκαια ποιοῦσι; Πάνν μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν οἷ
γε τὰ δίκαια ποιοῦντες δίκαιοί εἰσι; Τίνες γὰρ ἄλλοι;
ἔφη. Ὅρθῶς ἂν ποτε ἄρα ὀριζοίμεθα ὀριζόμενοι δι-
καίους εἶναι τοὺς εἰδότας τὰ περὶ ἀνθρώπους νόμιμα;
Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

Σοφίαν δὲ τί ἂν φῆσαιμεν εἶναι; εἰπέ μοι, πότερά 7
σοι δοκοῦσιν οἱ σοφοί, ἂ ἐπίστανται, ταῦτα σοφοὶ εἶναι,
ἢ εἰσὶ τινες ἂ μὴ ἐπίστανται σοφοί; Ἄ ἐπίστανται δῆ-
λον ὅτι, ἔφη· πῶς γὰρ ἂν τις, ἂ γε μὴ ἐπίσταιτο,
ταῦτα σοφὸς εἴη; Ἄρ' οὖν οἱ σοφοὶ ἐπιστήμη σοφοί
εἰσι; Τίτι γὰρ ἂν, ἔφη, ἄλλῳ τις εἴη σοφός, εἰ γε μὴ
ἐπιστήμη; Ἄλλο δὲ τι σοφίαν οἶει εἶναι ἢ ᾧ σοφοί
εἰσιν; Οὐκ ἔγωγε. Ἐπιστήμη ἄρα σοφία ἐστίν; Ἔμοιγε
δοκεῖ. Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶναι τὰ
ὄντα πάντα ἐπίστασθαι; Οὐδὲ μὰ Δί' ἔμοιγε πολλοστὸν
μέρος αὐτῶν. Πάντα μὲν ἄρα σοφὸν οὐχ οἶόν τε ἄν-
θρωπον εἶναι; Μὰ Δί' οὐ δῆτα, ἔφη. Ὅ ἄρα ἐπί-
σταται ἕκαστος, τοῦτο καὶ σοφός ἐστιν; Ἔμοιγε δοκεῖ.

Ἄρ' οὖν, ὦ Εὐθύδημε, καὶ τάγαθὸν οὕτω ζητη- 8

τέον ἐστί; Πῶς; ἔφη. Δοκεῖ σοι τὸ αὐτὸ πᾶσιν ὠφέλιμον εἶναι; Οὐκ ἔμοιγε. Τί δέ; τὸ ἄλλω ὠφέλιμον οὐ δοκεῖ σοι ἐνίοτε ἄλλω βλαβερόν εἶναι; Καὶ μάλα, ἔφη. Ἄλλο δ' ἂν τι φαίης ἀγαθὸν εἶναι ἢ τὸ ὠφέλιμον; Οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Τὸ ἄρα ὠφέλιμον ἀγαθόν ἐστιν ὅτω ἂν ὠφέλιμον ᾗ; Δοκεῖ μοι, ἔφη.

9 Τὸ δὲ καλὸν ἔχοιμεν ἂν πως ἄλλως εἰπεῖν; ἢ ἔστιν, δ ὀνομάξεις καλὸν ἢ σῶμα ἢ σκεῦος ἢ ἄλλ' ὅτιον, ὃ οἶσθα πρὸς πάντα καλὸν ὄν; Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ', ἔφη. Ἄρ' οὖν, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾗ, πρὸς τοῦτο ἕκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Καλὸν δὲ πρὸς ἄλλο τί ἐστιν ἕκαστον, ἢ πρὸς ὃ ἕκάστῳ καλῶς ἔχει χρῆσθαι; Οὐδὲ πρὸς ἓν ἄλλο, ἔφη. Τὸ χρήσιμον ἄρα καλόν ἐστι πρὸς ὃ ἂν ᾗ χρήσιμον;" Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη.

10 Ἄνδρείαν δέ, ᾧ Εὐθύδημε, ἄρα τῶν καλῶν νομίζεις εἶναι; Κάλλιστον μὲν οὖν ἔγωγ', ἔφη. Χρήσιμον ἄρα οὐ πρὸς τὰ ἐλάχιστα νομίζεις τὴν ἀνδρείαν; Νῆ Δί', ἔφη, πρὸς τὰ μέγιστα μὲν οὖν. Ἄρ' οὖν δοκεῖ σοι πρὸς τὰ δεινὰ τε καὶ επικίνδυνα χρήσιμον εἶναι τὸ ἀγνοεῖν αὐτά; Ἡμιστά γ', ἔφη. Οἱ ἄρα μὴ φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί ἐστιν οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσι; Νῆ Δί', ἔφη, πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν τε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν. Τί δὲ οἱ καὶ τὰ μὴ δεινὰ δεδοικότες; Ἐτι γε νῆ Δί' ἤττον, ἔφη. — Ἄρ' οὖν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ επικίνδυνα ζυγας ἀνδρεῖους ἡγεῖ εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς
11 δειλοὺς; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἀγαθοὺς δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα νομίζεις ἄλλους τινὰς ἢ τοὺς δυναμένους αὐτοῖς καλῶς χρῆσθαι; Οὐκ ἀλλὰ τούτους, ἔφη. Κακοὺς δὲ ἄρα τοὺς οἴους τούτοις κακῶς χρῆσθαι; Τίνας γὰρ ἄλλους; ἔφη. Ἄρ' οὖν ἕκαστοι χρῶνται ὡς οἴονται

δεῖν; Πῶς γὰρ ἄλλως; ἔφη. Ἄρ' οὖν οἱ μὴ δυνάμενοι καλῶς χρῆσθαι ἴσασιν ὡς δεῖ χρῆσθαι; Οὐ δῆπου γε, ἔφη. Οἱ ἄρα εἰδότες, ὡς δεῖ χρῆσθαι, οὗτοι καὶ δύνανται; Μόνοι γ', ἔφη. Τί δέ; οἱ μὴ διημαρτηκότες ἄρα κακῶς χρῶνται τοῖς τοιούτοις; Οὐκ οἶμαι, ἔφη. Οἱ ἄρα κακῶς χρώμενοι διημαρτήκασιν; Εἰκός γ', ἔφη. Οἱ μὲν ἄρα ἐπιστάμενοι τοῖς δεινοῖς τε καὶ ἐπικινδύνοις καλῶς χρῆσθαι ἀνδρεῖοί εἰσιν, οἱ δὲ διαμαρτάνοντες τούτου δειλοί; Ἔμοιγε δοκοῦσιν, ἔφη.

Βασιλείαν δὲ καὶ τυραννίδα ἀρχὰς μὲν ἀμφοτέρων 12 ἡγεῖτο εἶναι, διαφέρειν δὲ ἀλλήλων ἐνόμιζε. τὴν μὲν γὰρ ἐκόντων τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κατὰ νόμους τῶν πόλεων ἀρχὴν βασιλείαν ἡγεῖτο, τὴν δὲ ἀκόντων τε καὶ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' ὅπως ὁ ἄρχων βούλοιο, τυραννίδα. καὶ ὅπου μὲν ἐκ τῶν τὰ νόμιμα ἐπιτελούντων αἱ ἀρχαὶ καθίστανται, ταύτην μὲν τὴν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζεν εἶναι, ὅπου δ' ἐκ τιμημάτων, πλουτοκρατίαν, ὅπου δ' ἐκ πάντων, δημοκρατίαν.

Εἰ δέ τις αὐτῷ περὶ τοῦ ἀντιλέγοι μηδὲν ἔχων 13 σαφὲς λέγειν, ἀλλ' ἄνευ ἀποδείξεως ἦτοι σοφώτερον φάσκων εἶναι, ὃν αὐτὸς λέγοι, ἢ πολιτικώτερον ἢ ἀνδρειότερον ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐπανῆγεν ἂν πάντα τὸν λόγον ὡδέ πως· Φῆς σὺ ἀμείνω 14 πολίτην εἶναι ὃν σὺ ἐπαινεῖς ἢ ὃν ἐγώ; Φημί γὰρ οὖν. Τί οὖν οὐκ ἐκεῖνο πρῶτον ἐπεσκεψάμεθα, τί ἐστὶν ἔργον ἀγαθοῦ πολίτου; Ποιῶμεν τοῦτο. Οὐκοῦν ἐν μὲν χρημάτων διοικήσει κρατοίῃ ἂν ὁ χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν ποιῶν; Πάννυ μὲν οὖν. Ἐν δέ γε πολέμῳ ὁ καθυπερτέραν τῶν ἀντιπάλων; Πῶς γὰρ οὐ; Ἐν δὲ πρεσβείᾳ ἄρ' ὅς ἂν φίλους ἀντὶ πολεμίων παρασκευάζῃ; Εἰκός γε. Οὐκοῦν καὶ ἐν δημηγορίᾳ

ὁ στάσεις τε παύων καὶ ὁμόνοιαν ἐμποιῶν; Ἐμοιγε
 δοκεῖ. οὕτω δὲ τῶν λόγων ἐπαναγομένων καὶ τοῖς
 15 ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς φανερόν ἐγίγνετο τᾶληθές. ὁπότε
 δὲ αὐτός τι τῷ λόγῳ διεξίει, διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογου-
 μένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι
 λόγου. τοιγαροῦν πολὺ μάλιστα ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅτε
 λέγοι, τοὺς ἀκούοντας ὁμολογοῦντας παρεῖχε. ἔφη δὲ
 καὶ Ὅμηρον τῷ Ὀδυσσεῖ ἀναθεῖναι τὸ ἀσφαλῆ ρήτορα
 εἶναι, ὡς ἱκανὸν αὐτὸν ὄντα διὰ τῶν δοκούντων τοῖς
 ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους.

VII. Ὅτι μὲν οὖν ἀπλῶς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαί-
 νετο Σωκράτης πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ, δοκεῖ μοι
 δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων εἶναι. ὅτι δὲ καὶ ἀντάρχεις
 ἐν ταῖς προσηκούσαις πράξεσιν αὐτοὺς εἶναι ἐπεμελεῖτο,
 νῦν τοῦτο λέξω. πάντων μὲν γὰρ ὧν ἐγὼ οἶδα μάλ-
 λιστα ἔμελεν αὐτῷ εἰδέναι, ὅτου τις ἐπιστήμων εἴη
 τῶν συνόντων αὐτῷ. ὧν δὲ προσήκει ἀνδρὶ καλῷ
 κάγαθῷ εἰδέναι, ὃ τι μὲν αὐτὸς εἰδείη, πάντων προθυ-
 μότατα ἐδίδασκεν. ὅτου δὲ αὐτὸς ἀπειρότερος εἴη,
 2 πρὸς τοὺς ἐπισταμένους ἤγεν αὐτούς. ἐδίδασκε δὲ καὶ
 μέχρι ὅτου δέοι ἔμπειρον εἶναι ἐκάστου πράγματος τὸν
 ὀρθῶς πεπαιδευμένον. αὐτίκα γεωμετρίαν μέχρι μὲν
 τούτου ἔφη δεῖν μανθάνειν, ἕως ἱκανός τις γένοιτο, εἰ
 ποτε δεήσειε, γῆν μέτρῳ ὀρθῶς ἢ παραλαβεῖν ἢ παρα-
 δοῦναι ἢ διανεῖμαι ἢ ἔργον ἀποδειξασθαι. οὕτω δὲ
 τοῦτο ῥᾶδιον εἶναι μαθεῖν ὥστε τὸν προσέχοντα τὸν
 νοῦν τῇ μετρήσει ἅμα τὴν τε γῆν δπόση ἐστὶν εἰδέναι
 3 καὶ ὡς μετρεῖται ἐπιστάμενον ἀπιέναι. τὸ δὲ μέχρι τῶν
 δυσσυνέτων διαγραμμάτων γεωμετρίαν μανθάνειν ἀπε-
 δοκίμαζεν. ὃ τι μὲν γὰρ ὠφελοίη ταῦτα, οὐκ ἔφη
 ὀρᾶν. καίτοι οὐκ ἄπειρός γε αὐτῶν ἦν. ἔφη δὲ ταῦτα

ἰκανὰ εἶναι ἀνθρώπου βίον κατατρίβειν καὶ ἄλλων
 πολλῶν τε καὶ ὠφελίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν.
 ἐκέλευε δὲ καὶ ἀστρολογίας ἐμπείρους γίνεσθαι, καὶ⁴
 ταύτης μέντοι μέχρι τοῦ νυκτός τε ὥραν καὶ μηνός
 καὶ ἐνιαυτοῦ δύνασθαι γινώσκειν ἕνεκα πορείας τε
 καὶ πλοῦ καὶ φυλακῆς, καὶ ὅσα ἄλλα ἢ νυκτός ἢ μηνός
 ἢ ἐνιαυτοῦ πράττεται, πρὸς ταῦτ' ἔχειν τεκμηρίους
 χρῆσθαι, τὰς ὥρας τῶν εἰρημένων διαγινώσκοντας·
 καὶ ταῦτα δὲ ῥάδια εἶναι μαθεῖν παρὰ τε νυκτοθηρῶν
 καὶ κυβερνητῶν καὶ ἄλλων πολλῶν, οἷς ἐπιμελὲς ταῦτα
 εἰδέναι. τὸ δὲ μέχρι τούτου ἀστρονομίαν μανθάνειν,⁵
 μέχρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ ὄντα, καὶ
 τοὺς πλάνητάς τε καὶ ἀσταθμήτους ἀστέρας, γνῶναι
 καὶ τὰς ἀποστάσεις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τὰς περιό-
 δους καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ζητοῦντας κατατρίβεσθαι,
 ἰσχυρῶς ἀπέτρεπεν. ὠφέλειαν μὲν γὰρ οὐδεμίαν οὐδ'
 ἐν τούτοις ἔφη ὄραν· καίτοι οὐδὲ τούτων γε ἀνήκοος
 ἦν· ἔφη δὲ καὶ ταῦτα ἰκανὰ εἶναι κατατρίβειν ἀνθρώ-
 που βίον καὶ πολλῶν καὶ ὠφελίμων ἀποκωλύειν. ὅλως⁶
 δὲ τῶν οὐρανίων, ἧ ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φρον-
 τιστὴν γίνεσθαι ἀπέτρεπεν· οὔτε γὰρ εὐρετὰ ἀνθρώ-
 ποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς ἂν
 ἠγεῖτο τὸν ζητοῦντα ἢ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἐβουλή-
 θησαν. κινδυνεῦσαι δ' ἂν ἔφη καὶ παραφρονησαι τὸν
 ταῦτα μεριμνῶντα οὐδὲν ἦττον ἢ Ἀναξαγόρας παρε-
 φρόνησεν ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν
 μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι. ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ⁷
 εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον ἠγνόει, ὅτι τὸ μὲν πῦρ οἱ
 ἄνθρωποι ῥαδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύ-
 νανται ἀντιβλέπειν, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπό-
 μενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ

πυρὸς οὖ· ἡγνώνει δὲ καί, ὅτι τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων
 ἄνευ μὲν ἡλίου ἀγῆς οὐδὲν δύναται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ
 δὲ τοῦ πυρὸς θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων
 δὲ τὸν ἡλιον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο ἡγνώνει,
 ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὦν οὔτε λάμπει οὔτε πολὺν
 χρόνον ἀντέχει, ὁ δὲ ἥλιος τὸν πάντα χρόνον πάντων
 8 λαμπρότατος ὦν διαμένει. ἐκέλευε δὲ καὶ λογισμοὺς
 μανθάνειν. καὶ τούτων δὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐκέλευε
 φυλάττεσθαι τὴν μάταιον πραγματείαν, μέχρι δὲ τοῦ
 ὠφελίμου πάντα καὶ αὐτὸς συνεσκόπει καὶ συνδιεξήρει
 9 τοῖς συνοῦσι. προύτρεπε δὲ σφόδρα καὶ ὑγείας ἐπι-
 μελεῖσθαι τοὺς συνόντας παρὰ τε τῶν εἰδότων μανθά-
 νοντας, ὅσα ἐνδέχοιτο, καὶ ἑαυτῷ ἕκαστον προσέχοντα
 διὰ παντὸς τοῦ βίου, τί βρῶμα ἢ τί πῶμα ἢ ποῖος
 πόνος συμφέροι αὐτῷ, καὶ πῶς τούτοις χρώμενος ὑγίει-
 νότατ' ἂν διάγοι· τοῦ γὰρ οὕτω προσέχοντος ἑαυτῷ
 ἔργον ἔφη εἶναι εὐρεῖν ἰατρὸν τὰ πρὸς ὑγίειαν συμ-
 φέροντα αὐτῷ μᾶλλον διαγιγνώσκοντα [αὐτοῦ].

10 [Εἰ δέ τις μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν
 ὠφελεῖσθαι βούλοιο, συνεβούλευε μαντικῆς ἐπιμελεῖ-
 σθαι. τὸν γὰρ εἰδότα δι' ὧν οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις
 περὶ τῶν πραγμάτων σημαίνουσιν οὐδέποτε ἔρημον
 ἔφη γίνεσθαι συμβουλῆς θεῶν.

VIII. Εἰ δέ τις, ὅτι φάσκοντος αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον
 ἑαυτῷ προσημαίνειν, ἃ τε δέοι καὶ ἃ μὴ δέοι ποιεῖν,
 ὑπὸ τῶν δικαστῶν κατεγνώσθη θάνατος, οἶεται αὐτὸν
 ἐλέγχεσθαι περὶ τοῦ δαιμονίου ψευδόμενον, ἐννοησάτω
 πρῶτον μὲν, ὅτι οὕτως ἤδη τότε πόρρω τῆς ἡλικίας
 ἦν, ὥστ', εἰ καὶ μὴ τότε, οὐκ ἂν πολλῷ ὕστερον τελευ-
 τῆσαι τὸν βίον· εἶτα ὅτι τὸ μὲν ἀχθεινότατον τοῦ
 βίου καὶ ἐν ᾧ πάντες τὴν διάνοιαν μειοῦνται ἀπέλιπεν,

ἀντὶ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ῥώμην ἐπιδειξάμενος
 εὐκλειαν προσεκλήσατο, τὴν τε δίκην πάντων ἀνθρώ-
 πων ἀληθέστατα καὶ ἐλευθεριώτατα καὶ δικαιοτάτα
 εἰπὼν καὶ τὴν κατάγνωσιν τοῦ θανάτου πραότατα καὶ
 ἀνδρωδέστατα ἐνεγκών. ὁμολογεῖται γὰρ οὐδένα πω²
 τῶν μνημονευομένων ἀνθρώπων κάλλιον θάνατον ἐνεγ-
 κεῖν. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἐγένετο αὐτῷ μετὰ τὴν κρίσιν
 τριάκοντα ἡμέρας βιώναι διὰ τὸ Δῆλια μὲν ἐκείνου
 τοῦ μηνὸς εἶναι, τὸν δὲ νόμον μηδένα εἶναι δημοσία
 ἀποθνήσκειν ἕως ἂν ἡ θεωρία ἐκ Δήλου ἐπανέλθῃ,
 καὶ τὸν χρόνον τούτου ἅπασιν τοῖς συνήθεσι φανερὸς
 ἐγένετο οὐδὲν ἄλλοιότερον διαβίου ἢ τὸν ἔμπροσθεν
 χρόνον· καίτοι τὸν ἔμπροσθεν γε πάντων ἀνθρώπων
 μάλιστα ἐθανμάζετο ἐπὶ τῷ εὐθύμῳ τε καὶ εὐκόλῳ
 ζῆν. καὶ πῶς ἂν τις κάλλιον ἢ οὕτως ἀποθάνοι; ἢ³
 ποῖος ἂν εἴη θάνατος καλλίων ἢ ὃν κάλλιστά τις ἀπο-
 θάνοι; ποῖος δ' ἂν γένοιτο θάνατος εὐδαιμονέστερος
 τοῦ καλλίστου; ἢ ποῖος θεοφιλέστερος τοῦ εὐδαιμονε-
 στάτου; <Λέξω δὲ καὶ ἃ Ἐρμογένους τοῦ Ἰππονίκου⁴
 ἤκουσα περὶ αὐτοῦ. ἔφη γὰρ, ἤδη Μελήτου γεγραμ-
 μένου αὐτὸν τὴν γραφήν, αὐτὸς ἀκούων αὐτοῦ πάντα
 μᾶλλον ἢ περὶ τῆς δίκης διαλεγομένου λέγειν αὐτῷ,
 ὡς χρὴ σκοπεῖν, ὅ τι ἀπολογῆσεται. τὸν δὲ τὸ μὲν
 πρῶτον εἰπεῖν· Οὐ γὰρ δοκῶ σοι τοῦτο μελετῶν δια-
 βεβιωκέναι; ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἤρετο, ὅπως, εἰπεῖν αὐτόν,
 ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διαγεγένηται ἢ διασκοπῶν μὲν
 τὰ τε δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, πράττων δὲ τὰ δίκαια καὶ
 τῶν ἀδίκων ἀπεχόμενος, ἦνπερ νομίζοι καλλίστην μελέ-
 την ἀπολογίας εἶναι. αὐτὸς δὲ πάλιν εἰπεῖν· Οὐχ⁵
 ὄρα, ὧ Σώκρατες, ὅτι οἱ Ἀθηῆνσι δικασταὶ πολλοὺς
 μὲν ἤδη μηδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν,

πολλοὺς δὲ ἀδικοῦντας ἀπέλυσαν; Ἄλλὰ νῆ τὸν Δία,
 φάναι αὐτόν, ὦ Ἐρμούγενες, ἤδη μου ἐπιχειροῦντος
 φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας ἦναν-
 6 τιώθη τὸ δαιμόνιον. καὶ αὐτὸς εἶπεῖν· Θαυμαστὰ
 λέγεις. τὸν δέ· Θαυμάζεις, φάναι, εἰ τῷ θεῷ δοκεῖ
 βέλτιον εἶναι ἐμὲ τελευτᾶν τὸν βίον ἤδη; οὐκ οἶσθ'
 ὅτι μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ χρόνου ἐγὼ οὐδενὶ ἀνθρώπων
 ὑφείμην ἂν οὔτε βέλτιον οὔθ' ἡδιον ἐμοῦ βεβιωκέναι;
 ἄριστα μὲν γὰρ οἶμαι ζῆν τοὺς μάλιστα ἐπιμελομένους
 τοῦ ὡς βελτίστους γίνεσθαι, ἡδιστα δὲ τοὺς μάλιστα
 7 αἰσθανομένους ὅτι βελτίους γίνονται. ἃ ἐγὼ μέχρι
 τοῦδε τοῦ χρόνου ἡσθάνομην ἐμαυτῷ συμβαίνοντα, >
 καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐντυγχάνων καὶ πρὸς τοὺς
 ἄλλους παραθεωρῶν ἐμαυτὸν οὕτω διατετέλεκα περὶ
 ἐμαυτοῦ γινώσκων· καὶ οὐ μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ οἱ
 ἐμοὶ φίλοι οὕτως ἔχοντες περὶ ἐμοῦ διατελοῦσιν, οὐ
 διὰ τὸ φιλεῖν ἐμέ, καὶ γὰρ οἱ τοὺς ἄλλους φιλοῦντες
 οὕτως ἂν εἶχον πρὸς τοὺς ἐαντῶν φίλους, ἀλλὰ διόπερ
 καὶ αὐτοὶ ἂν οἴονται ἐμοὶ συνόντες βέλτιστοι γίνε-
 8 σθαι. <εἰ δὲ βιώσομαι πλείω χρόνον, ἴσως ἀναγκαῖον
 ἔσται τὰ τοῦ γήρωσ ἐπιτελεῖσθαι καὶ ὄραν τε καὶ ἀκού-
 ειν ἦττον καὶ διανοεῖσθαι χειρόν καὶ δυσμαθέστερον
 ἀποβαίνειν καὶ ἐπιλησμονέστερον, καὶ ὧν πρότερον
 βελτίων ἦν, τούτων χειρῶ γίνεσθαι· ἀλλὰ μὴν ταῦτά
 γε μὴ αἰσθανομένῳ μὲν ἀβίωτος ἂν εἴη ὁ βίος, αἰσθα-
 νόμενον δὲ πῶς οὐκ ἀνάγκη χειρόν τε καὶ ἀηδέστερον
 9 ζῆν;> ἀλλὰ μὴν εἰ γε ἀδίκως ἀποθανοῦμαι, τοῖς μὲν
 ἀδίκως ἐμὲ ἀποκτείνασιν αἰσχρὸν ἂν εἴη τοῦτο· εἰ
 γὰρ τὸ ἀδικεῖν αἰσχρὸν ἔστι, πῶς οὐκ αἰσχρὸν καὶ τὸ
 ἀδίκως ὀτιοῦν ποιεῖν; ἐμοὶ δὲ τί αἰσχρὸν τὸ ἐτέρους
 μὴ δύνασθαι περὶ ἐμοῦ τὰ δίκαια μῆτε γνῶναι μῆτε

ποιῆσαι; <ὄρω δ' ἔγωγε καὶ τὴν δόξαν τῶν προγεγο- 10
νότων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐχ ὁμοίαν
καταλειπομένην τῶν τε ἀδικησάντων καὶ τῶν ἀδικη-
θέντων. οἶδα δ' ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ'
ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν νῦν ἀποθάνω, οὐχ ὁμοίως τοῖς
ἐμὲ ἀποκτείνασιν· οἶδα γὰρ αἰεὶ μαρτυρήσεσθαι μοι,
ὅτι ἐγὼ ἠδίκησα μὲν οὐδένα πώποτε ἀνθρώπων οὐδὲ
χείρῳ ἐποίησα, βελτίους δὲ ποιεῖν ἐπειρώμην αἰεὶ τοὺς
ἐμοὶ συνόντας.> τοιαῦτα μὲν πρὸς Ἑρμογένη τε διε- 11
λέχθη καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους.] τῶν δὲ Σωκράτη
γιγνωσκόντων, οἷος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες
ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες
ἐκεῖνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν.
ἐμοὶ μὲν δὴ, τοιοῦτος ὢν οἷον ἐγὼ διήγημαι, εὐσεβῆς
μὲν οὕτως ὥστε μηδὲν ἄνευ τῆς τῶν θεῶν γνώμης ποιεῖν,
δίκαιος δὲ ὥστε βλάπτειν μὲν μηδὲ μικρὸν μηδένα,
ὠφελεῖν δὲ τὰ μέγιστα τοὺς χρωμένους αὐτῷ, ἐγκρατῆς
δὲ ὥστε μηδέποτε προαιρεῖσθαι τὸ ἥδιον ἀντὶ τοῦ
βελτίονος, φρόνιμος δὲ ὥστε μὴ διαμαρτάνειν κρίνων
τὰ βελτίω καὶ τὰ χείρῳ μηδὲ ἄλλου προσδέεσθαι, ἀλλ'
αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν τούτων γνώσιν, ἱκανὸς δὲ
καὶ λόγῳ εἰπεῖν τε καὶ διορίσασθαι τὰ τοιαῦτα, ἱκανὸς
δὲ καὶ ἄλλους δοκιμάσαι τε καὶ ἀμαρτάνοντας ἐλέγξει
καὶ προτρέψασθαι ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκαγαθίαν, ἐδόκει
τοιοῦτος εἶναι οἷος ἂν εἴη ἀριστὸς τε ἀνὴρ καὶ εὐδαι-
μονέστατος. [εἰ δὲ τῷ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, παραβάλλων
τὸ ἄλλων ἥθος πρὸς ταῦτα οὕτω κρινέτω.]



INDEX NOMINUM.

- Acumenus medicus III, 13, 2.
Aegyptus I, 4, 17.
Aesculapii in templo bibebatur aqua calida III, 13, 3.
Agamemno III, 1, 4. III, 2.
Alcibiades, Socratis auditor, in democratia intemperans fuit I, 2, 12. cur Socrate magistro usus sit ib. §. 16. quibus rebus sit corruptus 24. 25. disputat cum Pericle tutore suo 40 sqq.
Alcibiadis filium (Alcibiadem, natum anno 416 aut 415, pro quo Isocratis or. 16 et in quem Lys. or. 14 et 15 scriptae sunt. Sed *Ἀξιόχου υἱὸν* bene coniecit Cobet propter Symp. 4, 12) osculatur Critobulus I, 3, 8. 10.
Amphiarai in templo vel luco aqua frigida lavabantur aegroti III, 13, 3.
Anaxagoras castigatur a Socrate, quod solem statuerit esse ignem IV, 7, 6.
Antipho sophista refutatur a Socrate I, 6.
Antisthenes, Socratis auditor, qui post Cynicorum princeps fuit, cum Socrate disputat de amicorum pretio II, 5. nunquam relinquit Socratem III, 11, 17.
Antisthenes ex oeconomo factus imperator III, 4.
Apollodorus assiduus Socratis auditor III, 11, 17. Cf. de eo Plat. Symp. init., Apol. 34 A. 38 B, Phaed. 59 B. 117 D.
Archedemus (ut videtur, non is, qui Hellen. I, 7, 2 memoratur), homo pauper et disertus, liberat Critonem a sycophantis II, 9.
Areopagi senatus laudatur gravitas et iustitia III, 5, 20.
Aristarchus Atheniensis, cuius inopiam sublevat consilium Socratis II, 7.
Aristippus, qui Cyrenaeorum princeps fuit, disputat cum Socrate de voluptate II, 1. de bono et pulcro III, 8.
Aristodemus, cognomine Parvus, contemptor divinationis et religionis, a Socrate reducitur ad deos colendos I, 4. Cf. de eo Plat. Symp. 173 B. 174 A. 223 B.
Aspasia II, 6, 36.
Athenae plus decem milia familiarum habent III, 6, 14.
Athenienses laudantur et reprehenduntur III, 5. victi a Boeotis ib. §. 4. iurant de concordia IV, 4, 16.
Attica, cincta et divisa montibus III, 5, 25.
Axiochi filius Clinias ex coniectura Cobeti I, 3, 8. 10; cf. Symp. 4, 12.

Boeotiam vastaverunt Athenienses III, 5, 4.

Boeoti comparantur cum Atheniensibus III, 5, 2 sqq. fiunt insolentiores adversus Athenienses ib. §. 14.

Carthaginienses imperium Libyae tenent II, 1, 10.

Cebes Thebanus, Socratis auditor laude dignus I, 2, 48. III, 11, 17. Cf. de eo Plat. Crit. 45 B, Phaed. 59 C. 60 C sqq.

Cecrops diiudicavit litem deorum III, 5, 10.

Ceramo locuples multos alebat servos II, 7, 3.

Chaerecrates, frater minor Chaerephontis II, 3. Socratis auditor probabilis I, 2, 48.

Chaerephon, frater Chaerecratis, Socratis auditor II, 3, I, 2, 48. Cf. de eo Plat. Apol. 20 E sq., Charm. 153 B, Gorg. et Ar. Nub.

Charicles cum Critia fuit legis lator tempore XXX tyrannorum I, 2, 31 sqq. Cf. 'Critias'.

Charmides Glauconis filius (frater patruelis Critiae secundum Plat. Charm. p. 154 A et, ut ille, Glauconis minoris patruus et a. 403 in pugna interfectus) III, 6, 1. 14. 15 (cf. Symp. 4, 31) ad remp. capesendam excitatur a Socrate III, 7. Cf. de eo Xenoph. Symp. Hellen. II, 4, 19. Plat. Charm., Symp. 222 B, Prot. 315 A.

Circes fabula quid sibi velit I, 3, 7.

Clito, ignotus Atheniensis statuarius, cui Socrates praecipit ut animi quoque affectus exprimat III, 10, 6—8.

Collytensis. Vd. 'Demeas'.

Critias in oligarchia avarus fuit et multa per vim egit I, 2, 12. cur Socrate magistro usus sit, ib. §. 16. in Thessalia depravatus 24. amator Euthydemi 29. legem tulit, ne ars disserendi doceretur 31. Socratem disserere vetat 32 sqq.

Crito, pater Critobuli I, 3, 8. Socratis amicus probabilis I, 2, 48. tutus fit a sycophantis II, 9. Cf. de eo Plat. Apol. 33 D. 38 B, Crit., Phaed., Euthyd.

Critobulus, Critonis filius, osculatur Alcibiadem pulcrum I, 3, 8. 10. cum eo disserit Socrates de amicis deligendis et conciliandis II, 6. Cf. de eo Xenoph. Oecon. et Symp.

Cyrebus Athen. pistor II, 7, 6.

Daedalus, ob artis peritiam captus a Minoe servus factus, inde cum filio aufugere conatus filium amisit, et ad barbaros delatus servivit IV, 2, 33.

Daemonium Socratis I, 1, 2 sqq. I, 4, 15. IV, 3, 12. IV, 8, 1. 5.

Delia IV, 8, 2; cf. III, 3, 12.

Delium, ad quod victi sunt Athenienses III, 5, 4.

Delphis in templo Apollinis fuit inscriptum *Nosce te ipsum* IV, 2, 24.

Delphicus deus quid responderit de modo colendi deos IV, 3, 16. I, 3, 1.

Delus insula quo chori mituntur a Graecis III, 3, 12. ab Atheniensibus navis sacra IV, 8, 2.

Demeas Collytensis, artifex chlamydam II, 7, 6.

Diodorus, Socratis familiaris,

compellitur ad benefaciendum Hermogeni II, 10.

Dionysodorus profitetur artem imperatoriam III, 1. Idem sophista in Platonis Euthydemo.

Epicharmus citatur II, 1, 20.

Epigenes, Socratis auditor, corporis negligentior III, 12, 1. Cf. de eo Plat. Apol. 33 E, Phaed. 59 B.

Erasinides praetor ab Atheniensibus anno 406 capitis damnatus I, 1, 18.

Erechtheus, rex Atheniensium, eius educatio, hospitium, bellum cum Graecis III, 5, 10.

Eutherus Atheniensis pauper bello factus compellitur ad vitae genus convenientius II, 8.

Euthydemus, amatus a Critia I, 2, 29. cognomine Formosus, ab initio alienus ab omni disciplina, postea assiduus Socratis discipulus IV, 2, 1—40. ad deos colendos excitatur IV, 3 cum eo disputat Socrates de intemperantia IV, 5. de notionibus quibusdam IV, 6. Cf. de eo Plat. Symp 222 B.

Glauco, Charmidis pater (Glaucosis avus) III, 7, ..

Glauco, Aristonis filius, Platonis frater, cuius patruus (§§. 14. 15) Charmides est, temere reip. capessendae cupidus coarguitur a Socrate III, 6. Cf. de eo Plat. Rep. et Parm.

Heraclidae adiuti ab Atheniensibus III, 5, 10.

Hercules pubescens II, 1, 21 sqq.

Hermogenes Hipponici filius, auditor Socratis I, 2, 48 (ex coni.). hortatur Socratem ut de apologia cogitet IV, 8, 4. pauper et inops cum sit, auctore Socrate a Diodoro adiuvatur II, 10. Cf. de eo Xenoph. Symp., Plat. Cratyl. et Phaed 59 B.

Hesiodus citatur I, 2, 56. I, 3, 3. II, 1, 20. (= *Egy.* 311. 336. 287 sqq.)

Hippias Eleus sophista disputat cum Socrate de iustitia et legibus naturalibus IV, 4.

Hippocrates, dux Atheniensium victus ad Delium III, 5, 4

Hipponicus. Vd. 'Hermogenes'.

Homerus, carminis epici princeps I, 4, 3. citatur I, 2, 58. II, 6, 11 (= *Ilias* II, 188 sqq. et *Od.* XII, 184. III, 1, 4. III, 2, 1. 2. IV, 6, 15. *Homeri carmina* IV, 2, 10.

Lacedaemonii colunt senes III, 5, 15. corpora exercent, ib. parent magistratibus et legibus, ib. et IV, 4, 15. mutuum colunt concordiam III, 5, 16. utuntur clipeis et hastis III, 9, 2.

Lamprocles, Socratis filius natu maximus, matri iratus placatur II, 2.

Lebadae anno 447 cladem Athenienses acceperunt III, 5, 4.

Libyes parent Carthaginensibus II, 1, 10.

Lichas Lacedaemonius peregrinos hospitio exceptit I, 2, 61. Cf. de eo Thucyd. V, 22. 50. 76. VIII, 39. 43. 52. 84.

Lycurgus fecit ut Lacedae-

monii praeter ceteros oboedirent legibus IV, 4, 15

Lydi subiecti Persarum imperio II, 1, 10.

Maeotae in Europa subiecti sunt Scythis II, 1, 10.

Megarenses plerique occupati sunt exomidum confectione II, 7, 6.

Melanippides carminis dithyrambici princeps I, 4, 3.

Meletus accusator Socratis IV, 4, 4. IV, 8, 4.

Meno Atheniensis opifex paenularum II, 7, 6.

Mysi et Pisidae libertate utuntur et populantur Persarum regionem III, 5, 26.

Nausicydes Atheniensis multos alebat servos ad polentam faciendam II, 7, 6.

Nicias, Nicerati filius, emit talento servum, qui praeesset argenti fodinis II, 5, 2.

Nicomachides Atheniensis praeturam petens repulsam tulit III, 4, 1.

Olympia III, 13, 5.

Palamedes, celebris, ob sapientiam invisus Ulixi periit IV, 2, 33.

Parrhasio Atheniensi, claro illi pictori, Socrates suadet animos quoque non pingere nisi pulcros et vitiis liberos III, 10, 1—5.

Peloponnesii III, 5, 4. 10. 11.

Pericles dicitur ὁ πᾶνν III, 5, 1. tutor Alcibiadis et civitatis rector I, 2, 40. disserit de legibus ib. §§. 40—46. disertissimus II, 6, 13.

Pericles, Periclis filius notus; cum eo disputat Socrates de revocandis Atheniensibus adpristinam fortitudinem et de eis quae munus imperatorium exigat III, 5.

Persae imperium Asiae tenent II, 1, 10 domini Asiae et Europae usque ad Macedoniam fuerunt III, 5, 11.

Phaedondas Socratis auditor probabilis I, 2, 48. Cf. de eo Plat. Phaed. 59 C.

Phryges parent Persis II, 1, 10 Pisidae. Vd. 'Mysi'

Pistias, loricarum opifex, de artis suae ratione a Socrate docetur III, 10, 9—15

Plato amat a Socrate III, 6, 1.

Polycletus princeps statuariorum I, 4, 3.

Procrustes latro II, 1, 14.

Prodicus, sapiens; eius narratio de Hercule II, 1, 21 sqq.

Pythia sacerdos I, 3, 1. Cf. IV, 3, 16.

Rhapsodi IV, 2, 10.

Sciro latro II, 1, 14.

Scylla II, 6, 31.

Scythae excellent usu arcuum III, 9, 2. imperant Maeotis II, 1, 10.

Simmias Thebanus, auditor Socratis I, 2, 48. III, 11, 17. Cf. de eo Plat. Phaed., Crit. 45 B, Phaedr. 242 B.

Sinis latro II, 1, 14.

Sirenes II, 6, 11. 31.

Socrates senator fuit I, 1, 18. pater Lamproclis II, 2, 1. eius familiares aliquot I, 2, 48.

Thebani adversus ceteros Boeotos iniurii III, 5, 2.

Themistocles benefaciendo sibi paravit civium amorem II, 6, 13. apud barbaros celebr III, 6, 2. unde factum sit ut civibus excelleret IV, 2, 2.

Theodorus, geometra celebr IV, 2, 10. Cf. de eo Plat. Theaet., Soph., Polit.

Theodota meretrix III, 11.

Theognis citatur I, 2, 20 (= vv. 35 sq.).

Theseo imperante Athenienses bella bene gesserunt III, 5, 10.

Thracas excellunt usu peltarum et iaculorum III, 9, 2.

Thrasyllus praetor ab Athe-

niensibus anno 406 capitis damnatus I, 1, 18.

Tolmides, Atheniensium dux, victus ad Lebadiam anno 447 III, 5, 4.

Ulixes cur tutus fuerit a Circes incantationibus I, 3, 7. orator valens IV, 6, 15.

Xenophon refutatur a Socrate, cum negasset osculum esse periculosum I, 3, 8—13.

Zeuxis, pictorum princeps I, 4, 3.



Bibliotheca Teubneriana: Neuerscheinungen

Achmetis Onelrocriticon ed. Drexl.
RM 10.—, geb. *RM* 11.40 [1003]

Anthologia Latina edd. Buecheler-
Lommatsch-Riese. Carmina in co-
dicibus scripta. Pars II, Fasc. 3. *RM* 5.—,
geb. *RM* 6.20 [1033a]

Anthologia lyrica Graeca ed. Diehl.
Vol. I. *RM* 11.40, geb. *RM* 13.— [1034a]

Auch geteilt:

Fasc. 1. Poetae elegiaci. Kart. *RM* 9.40
[1035]

Fasc. 2. Theognis. Carmen aureum. Pho-
cylidea. Geb. *RM* 2.40 [1036]

Fasc. 3. Iamborum scriptores. Kart.
RM 2.40 [1036a]

Fasc. 4. Poetae melici: Monodia. Kart.
RM 3.60 [1037]

Vol. II. *RM* 8.40, geb. *RM* 10.— [1038]

Auch geteilt:

Fasc. 5. Poetae melici: Chori. Kart.
RM 3.60 [1038a]

Fasc. 6. Peplus Aristotelicus. Scolia.
Carmina popularia. Poetae Alexandrini.
Kart. *RM* 3.60 [1039]

Supplementum. *RM* —.50 [1040]

Aristotelis πολιτεία Ἀθηναίων post
Blas-Thalheim ed. Oppermann.
RM 2.80, geb. *RM* 3.60 [1094]

— topica. De sophisticis elenchis edd.
Strache-Wallies. *RM* 6.20, geb.
RM 8.— [1097]

Arriani quae exstant omnia ed. Roos.
Vol. II. Scripta minora et fragmenta.
RM 12.—, geb. *RM* 14.— [1098a]

Augustini de civitate Dei libri XXII
rec. Dombart. Vol. I (libri I—XIII).
Ed. IV rec. Kalb. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—
[1104]

Caesaris commentarii ed. Klotz.
Vol. II. Belli civilis. Ed. maior (mit
Praefatio und Index). *RM* 2.60, geb.
RM 4.20 [1125]

Ed. minor (mit Index nom.). *RM* 1.20,
geb. *RM* 2.— [1125a]

Vol. III. Belli Alexandrini — belli Afri-
ci — belli Hispaniensis, fragmenta (mit
Praefatio und Index nom.) ed. Klotz.
Ed. maior. *RM* 7.20, geb. *RM* 9.— [1126]

Catulli Veronensis liber rec. Merrill.
RM 1.80, geb. *RM* 2.60 [1133]

Charisius ed. Barwick. *RM* 12.—,
geb. *RM* 14.— [1137]

Choricii Gazaevi opera recd. Foerster-
Richtsteig. [U. d. Pr. 1928] [1137a]

Ciceronis scripta omnia. Neuaus-
gabe. Recd. Atzert, Beckmann,
Klotz, Marx, Plasberg, Pohlenz,
Reis, Schiche, Schoell, Sim-
beck, Sjögren, Ströbel, Stroux,
Ziegler.

In den Jahren 1923—1928 wurden aus-
gegeben:

Vol. I = Fasc. 1—2. *RM* 7.40, geb. *RM* 9.—
[1162a]

Auch geteilt:

Fasc. 1. Rhetorica ad Herennium rec.
Marx. Kart. *RM* 4.— [1169]

Fasc. 2. Rhetorici libri duo qui vocantur
de inventione rec. Ströbel. Kart.
RM 3.60 [1170]

Vol. IV = Fasc. 7—10a. *RM* 4.80, geb.
RM 6.— [1163]

Auch geteilt:

Fasc. 7. Pro P. Quinctio rec. Klotz.
Kart. *RM* —.80 [1175]

Fasc. 8. Pro Sex. Roscio Amerino rec.
Klotz. Kart. *RM* 1.40 [1176]

Fasc. 9. Pro Q. Roscio comoedo rec.
Klotz. Kart. *RM* —.60 [1177]

Fasc. 10. Pro Tullio — Pro Fonteio —
Pro Caecina rec. Schoell. Kart. *RM* 2.—
[1178]

Fasc. 10a. Praefatio — Index. *RM* —.40
[1179]

Vol. V = Fasc. 11—13a. *RM* 9.40, geb.
RM 11.— [1164]

Auch geteilt:

Fasc. 11. Divinatio in Qu. Caecillum et
in Verrem actio prima rec. Klotz.
Kart. *RM* 1.20 [1180]

Fasc. 12. In Verrem actionis secundae
libri I—III rec. Klotz. *RM* 4.80, geb.
RM 6.— [1181]

Fasc. 13. — — libri IV—V rec. Klotz.
RM 2.40, geb. *RM* 3.40 [1182]

Fasc. 13a. Praefatio. Index. *RM* —.80
[1183]

Vol. VI. Fasc. 14. De imperio Cn. Pompei
rec. Reis. Kart. *RM* 1.— [1184]

Fasc. 17. In L. Catilinam orationes quat-
tuor rec. Reis. Kart. *RM* 1.80 [1187]

*Die Nummern in Schrägschrift sind Bestellnummern, deren Anwendung
allein Gewähr für ein reibungsloses Lieferungsverfahren bietet*

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig und Berlin

Bibliotheca Teubneriana: Neuerscheinungen

[Cicero. Neuausgabe.]

Vol. IX = Fasc. 30—33a. Geb. *R.M.* 16.— [1166a]

Auch geteilt:

Fasc. 30. Epist. ad familiares I—IV rec. Sjögren. Kart. *R.M.* 3.20 [1203]

Fasc. 31. — — V—VIII rec. Sjögren. Kart. *R.M.* 3.60 [1204]

Fasc. 32. — — IX—XII rec. Sjögren. Kart. *R.M.* 3.60 [1205]

Fasc. 33. — — XIII—XVI rec. Sjögren. Kart. *R.M.* 3.20 [1206]

Fasc. 33a. Praefationes. Indices vol. IX. *R.M.* 1.— [1207]

Vol. XV. Fasc. 48. De officiis rec. A. Zert. — De virtutibus rec. Plasberg. *R.M.* 4.— geb. *R.M.* 4.80 [1224]

Corpus hippiatricorum Graecorum edd. Oder et Hoppe. Vol. I. Hippiatrica Berolinensis. *R.M.* 14.—, geb. *R.M.* 16.— [1246]. Vol. II. Hippiatrica Parisina, Cantabrigiensia, Londinensia, Lugdunensia. Appendix. *R.M.* 14.—, geb. *R.M.* 16.— [1246a]

Dionisi Cassii historia Romana ed. Melber. Vol. III. Libri LI—LX. *R.M.* 12.—, geb. *R.M.* 14.— [1282a]

Dionysii Halicarnassensis antiquitates Romanae ed. Jacoby. Supplementum. Indices. *R.M.* 2.—, geb. *R.M.* 3.— [1291a]

Fragmenta poetarum Latinorum epicorum et lyricorum praeter Ennium et Lucilium post Baehrens iterum ed. Morel. *R.M.* 6.—, geb. *R.M.* 7.20 [1371a]

Iurisprudentiae ant Justinianae quae supersunt post Huschke edd. Seckel-Kübler. Pars II, Fasc. 2. *R.M.* 14.—, geb. *R.M.* 16.— [1463a]

Libanii opera ed. Foerster. Vol. IX ed. Richtsteig. *R.M.* 6.20, geb. *R.M.* 8.— [1482]. Vol. XII. Index cong. Richtsteig. *R.M.* 5.40, geb. *R.M.* 6.40 [1485]

Luciani opera ed. Nilén. Vol. I. Fasc. 2. Libri XV—XIX. *R.M.* 2.60, geb. *R.M.* 3.60 [1514]

Martialis epigrammaton libri ed. Heraeus. *R.M.* 6.—, geb. *R.M.* 8.— [1531]

Martianae Capella ed. Dick. *R.M.* 14.—, geb. *R.M.* 16.— [1532]

Optatiani Porphyrii carmina ed. Kluge. *R.M.* 3.20, geb. *R.M.* 4.— [1561]

[Oxyrhynchia] Hellenica Oxyrhynchia ed. Kalinka. *R.M.* 2.60, geb. *R.M.* 3.60 [1572a]

Pindari carmina ed. Schroeder. Supplement. *R.M.* —.40 [1596]

[Pindarus] Scholia in Pindarum ed. Drachmann. Vol. III. Scholia in Nemeonicas et Isthmionicas. Epimetrum. Indices. *R.M.* 12.—, geb. *R.M.* 14.— [1598a]

Plutarchi vitae parallelae. Neubearbeitung. Edd. Lindskog et Ziegler. Vol. III. Fasc. 2 (= Nr. 21—23). *R.M.* 8.40, geb. *R.M.* 10.— [1676]. Vol. III. Fasc. 3 (= Nr. 24). In Vorb. 1928 [1676a]

Auch einzeln: 21. Lycurgus et Numa. Kart. *R.M.* 3.20 [1697] — 22. Lysander et Sulla. Kart. *R.M.* 2.60 [1698] — 23. Agesilaus et Pompeius. Kart. *R.M.* 3.20 [1699] — 24. Galba et Otho. In Vorb. 1928 [1700]

— moralia. Neubearbeitung. Recc. Paton, Wegehaupt, Nachstädt, Pohlenz, Hubert, Sieveking. Vol. I. *R.M.* 10.—, geb. *R.M.* 11.60 [1705]

Auch in 2 Fasc.:

Fasc. 1. *R.M.* 5.—, geb. *R.M.* 6.— [1705b]

Fasc. 2. *R.M.* 4.20, geb. *R.M.* 5.— [1705c]

Praefatio scr. Pohlenz. *R.M.* 1.20 [1705d]

Vol. III. U. d. Pr. 1928

Poetae Latini minores rec. Vollmer. Vol. II. Fasc. 2. Ovidi Nux. Consolatio ad Liviam. Priapea. Kart. *R.M.* 1.80 [1710]

Ptolemaei opera omnia edd. Heiberg-Boll-Boer. Vol. III. Fasc. 1. Tetrabiblos. In Vorb. 1928 [1746]

Rhetores Graeci. Neubearbeitung. Vol. V. Aristides ed. Schmid. *R.M.* 5.—, geb. *R.M.* 6.— [1759a]. Vol. X. Aphthonius ed. Rabe. *R.M.* 3.60, geb. *R.M.* 4.60 [1760a] Vol. XV. Ioannes Sardanianus in Aphthonium ed. Rabe. Geb. *R.M.* 12.—, geb. *R.M.* 14.— [1761b]

Scriptores historiae Augustae ed. Hohl. Vol. I. *R.M.* 10.—, geb. *R.M.* 12.— [1772] Vol. II. *R.M.* 10.—, geb. *R.M.* 12.— [1772a]

Theophrasti characteres ed. Immisch. *R.M.* 1.20, geb. *R.M.* 2.— [1856]

[Thucydidēs] Scholia in Thucydidem ad optimos codices collata ed. Hude. *R.M.* 14.—, geb. *R.M.* 16.— [1863a]

Tibulli libri tres ed. Levy. *R.M.* 2.40, geb. *R.M.* 3.20 [1864]

Vallae, Laurentii, de falso credita et ementita Constantini donatione declaratio rec. Schwahn. *R.M.* 4.20, geb. *R.M.* 5.— [1472a]

Klassische Altertumswissenschaft (Auswahl)

- Antike. Neue Wege zur Antike.** (Altphilolog. Ferienkurs Göttingen.) gr. 8. 1926/27. Heft I: (E. Liaco.) Arbeitsunterricht in den alten Sprachen. — (O. Wecker.) Der Sprachunterricht auf Sexta nach dem Grundsatz der Konzentration. — Das Übersetzen als Mittel deutscher Stilbildung. Geh. *RM* 2.80. Heft II: (R. Reitzenstein.) Das Römische in Cicero und Horaz. — (W. A. Baehrens.) Skizze der lateinischen Volkssprache. Geh. *RM* 2.60. Heft III: (M. Pohlenz.) Staatsbürgerliche Erziehung im griechischen Unterricht. — (U. Kahrstedt.) Die Kultur der Antoninenzeit. Geh. *RM* 3.—. Heft IV: (R. Reitzenstein.) Tacitus und sein Werk. — (W. Baehrens.) Sallust als Historiker, Politiker und Tendenzschriftsteller. — (Fr. Koepf.) Germanenkämpfe in der römischen Kunst. (U. Kahrstedt.) Die Grundlagen und Voraussetzungen der römischen Revolution. Geh. *RM* 5.—. Heft V: (K. Klähr.) Der Horaz-Unterricht. Geh. *RM* 2.80. Heft VI: (Kroymann u. Regenbogen.) Was erwarten Schule und Universität auf dem Gebiete des altsprachlichen Unterrichts voneinander? Geh. *RM* 1.80
- Back, Fr., Körper und Rhythmus.** 52 griechische Bildwerke. Mit einer Einführung. 4. 1927. Kart. *RM* 4.—, geb. *RM* 6.—
- Beth, K., Religion und Magie.** Ein religionsgeschichtl. Beitrag z. psycholog. Grundl. d. rel. Prinzipienlehre. 2., umgearb. Aufl. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 14.—, geb. *RM* 16.—
- Bethe, E., Homer, Dichtung und Sage.** III. Bd. Die Sage vom Troischen Krieg. 8. 1927. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—
- Boll, Fr., Bezold, C., Gundel, W., Sternglaube und Sterndeutung.** Die Geschichte und das Wesen der Astrologie. 3. Aufl. Mit 48 Abb. im Text u. auf 20 Tafeln sowie 1 Sternkarte. gr. 8. 1926. Geh. *RM* 11.—, geb. *RM* 13.60
- Corpus medicorum Graecorum. I. Hippocrates: Indices librorum. Iusiurandum. Lex. De arte. De medico. De decante habitu. Praeceptiones. De prisca medicina. De aere locis aquis. De alimento. De liquidorum usu. De flatibus.** Ed. J. L. Heiberg. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—
- II. Aretaens ed. C. Hude. gr. 8. 1923. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—
- IV. Sorani gynaeciorum libri IV. De signis fracturarum. De fasciis. Vita Hippocratis secundum Soranum. Ed. J. Ilberg. Mit 18 Taf. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 22.—, geb. *RM* 24.—
- VI 1, 1. Oribasii collectionum medicarum reliquiae. Libri I—VIII ed. H. Raeder. gr. 8. 1928. Geh. *RM* 20.—, geb. *RM* 22.—
- VI 3. Oribasii synopsis ad Eustathium. Libri ad Eusebium ed. H. Raeder. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 30.—, geb. *RM* 33.—
- IX 1/2. Paulus Aegineta ed. J. L. Heiberg. I. Libri I—IV. gr. 8. 1921. Geh. *RM* 20.—, geb. *RM* 22.—. II. Libri V—VII. gr. 8. 1924. Geh. *RM* 21.—, geb. *RM* 23.—
- Corpus medicorum Latinorum. Vol. IV. Antonii Musae de herba vettonica liber. Psendoapulei herbarius. Anonymi de taxone liber. Sexti Placiti liber medicinae ex animalibus etc.** edd. E. Howald et H. E. Sigerist. Mit Abb. u. 2 Taf. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 24.—, geb. *RM* 26.—
- VIII 1, 1. Anthimi de observatione ciborum ad Theodoricum regem Francorum epistula rec. E. Liechtenhan. [U. d. Pr. 1928]
- Dölger, Fr., Beiträge zur Geschichte der byzantinischen Finanzverwaltung** besond. des 10. u. 11. Jahrh. Mit 1 Lichtdrucktafel. (Byzant. Archiv, Heft 9.) gr. 8. 1927. Geh. *RM* 10.—
- Gercke, A., u. Norden, E., Einleit. in d. Altertumswissensch.** 3 Bde. Lex.-8. I. Band: 1. Geschichte der Philologie (U. v. Wilamowitz-Moellendorf). Kart. *RM* 2.80. 2. Textkritik (P. Maas). Kart. *RM* 1.20. 3. Griech. Literatur (E. Bethe, P. Wendland, M. Pohlenz). Kart. *RM* 7.—. 4. Römische Literatur (E. Norden). Kart. *RM* 4.—. 5. Christl. Literatur (H. Lietzmann). Kart. *RM* 1.60. 6. Sprache (P. Kretzschmer). Kart. *RM* 4.—. 7. Griech. Metrik (P. Maas). Kart. *RM* 1.20. 8. Röm. Metrik (Fr. Vollmer). Kart. *RM* 1.20. 9. Griech. Epigraphik (Hiller v. Gaertringen). Papyruskunde (W. Schubart). Griech. Paläographie (P. Maas). Kart. *RM* 3.—. 10. Latein. Epigraphik (H. Dessau). Lat. Paläographie (P. Lehmann). Kart. *RM* 3.20. Supplement. Vorwort. Inhaltsverzeichnis. Nachträge. Register. Kart. *RM* 2.40. Kplt. geb. *RM* 32.—. [3. Aufl.]

Klassische Altertumswissenschaft (Auswahl)

[Gercke, A., u. Norden, E., Einleitung in die Altertumswissenschaft]

II. Band: 1. Griech. und röm. Privatleben (E. Pernice). Kart. *RM* 2.80. 2. Münzkunde (K. Regling). Kart. *RM* 1.20. 3. Griech. Kunst (F. Winter). Kart. *RM* 3.20. 4. Griech. u. röm. Religion (S. Wide- M. Nilsson). Kart. *RM* 3.20. 5. Exakte Wissensch. u. Mediz. (J. L. Heiberg). Kart. *RM* 1.80. 6. Geschichte d. Philosophie (A. Gercke). Kart. *RM* 4.—. Kpl. geb. *RM* 16.—. [3. Aufl.]

III. — 1. Griech. Geschichte (C. F. Lehmann-Haupt u. J. Beloch). Kart. *RM* 6.—. 2. Röm. Geschichte (J. Beloch u. E. Kornemann). Kart. *RM* 5.—. 3. Griech. Staatsaltertümer (B. Keil). Kart. *RM* 4.—. 4. Römische Staatsaltertümer (+ K. J. Neumann). Kart. *RM* 1.80. Kpl. geb. *RM* 16.—. [2. Aufl.]

Jachmann, G., Die Originalität der römischen Literatur. 8. 1926. *RM* 2.60

Kaerst, J., Geschichte des Hellenismus. I. Band. 3. Aufl. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 24.—, geb. *RM* 26.—. II. Band: Das Wesen des Hellenismus. 2. Aufl. gr. 8. 1926. Geh. *RM* 18.—, geb. *RM* 20.—

Klotz, A., Kommentar zu Caesars Bellum Hispaniense. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 6.—, geb. *RM* 8.—

Laqueur, R., Epigraphische Untersuchungen zu den griechischen Volksbeschlüssen. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—

Lehmann, P., Pseudo-antike Literatur des Mittelalters. (Studien der Bibliothek Warburg XIII.) Mit 6 Tafeln. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 5.—

Mittels, L., u. Wilcken, U., Grundzüge und Chrestomathie der Papyruskunde. gr. 8. 1912. I. Bd.: Historischer Teil. Von U. Wilcken. 1. Hälfte: Grundzüge. Geh. *RM* 16.—, geb. *RM* 18.—. 2. Hälfte: Chrestomathie. Geh. *RM* 18.—, geb. *RM* 20.—. II. Bd.: Juristischer Teil. Von L. Mittels. 1. Hälfte: Grundzüge. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—. 2. Hälfte: Chrestomathie. Geh. *RM* 14.—, geb. *RM* 16.—

Norden, Ed., Die Geburt des Kindes. Geschichte einer religiösen Idee. (Studien der Bibliothek Warburg III.) gr. 8. 1924. Geh. *RM* 6.40, geb. *RM* 8.—

— Die germanische Urgeschichte in Tacitus' Germania. 3. Abdr. mit Ergänz. gr. 8. 1923. Geh. *RM* 15.—, geb. *RM* 18.—. Ergänz. gesondert *RM* 1.—

Papyri graecae magicae. Die griechischen Zauberpapyri. Unter Mitarbeit von Fachgelehrten hrsg. und übersetzt von K. Preisendanz. gr. 8. 1928. Geh. *RM* 16.—, geb. *RM* 18.—

Poland, F., Relsinger, E., Wagner, R., Die antike Kultur. 2. Aufl. Mit 130 Abb. i. Text, 6 ein- u. mehrfarb. Tafeln u. 2 Plänen. gr. 8. 1925. Geh. *RM* 12.—

Reitzenstein, R., Die Vorgeschichte der christlichen Taufe. [U. d. Pr. 1928]

Saxl, F., Antike Götter in der Spätrenaissance. Ein Freskenzyklus und ein „Discorso“ des Jacopo Zucchi. (Studien der Bibliothek Warburg VIII.) Mit 4 Lichtdrucktafeln und 1 Brieffassimile. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 8.—

Schlachter, A., Der Globus, seine Entstehung und Verwendung in der Antike. (*STOIXELA*, Heft 8.) gr. 8. 1927. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—

Stroux, J., Summum ius summa iniuria. Ein Kapitel aus der Geschichte der interpretatio iuris. gr. 8. 1927. Kart. *RM* 2.40

Täubler, E., Tyche. Historische Studien. 8. 1926. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.50

— Die Archäologie des Thukydides. gr. 8. 1927. Geh. *RM* 6.—, geb. *RM* 8.—

Teuffel, W. S., Geschichte der römischen Literatur. Von E. Klostermann, W. Kroll, R. Leonhard, F. Skutsch u. P. Wessner. 3 Bände. gr. 8.

I. Bd. Die Literatur der Republik. 6. Aufl. 1916. Geh. *RM* 17.—, geb. *RM* 19.—

II. — Vom Jahre 31 v. Chr. b. z. J. 96 n. Chr. 7. Aufl. 1920. Geh. *RM* 10.—, geb. *RM* 12.—

III. — Vom Jahre 96 n. Chr. b. z. Ausg. d. Altert. 6. Aufl. 1913. Geh. *RM* 18.—, geb. *RM* 20.—

Vorträge der Bibliothek Warburg. Herausg. von F. Saxl. Bisher erschienen 5 Bände. VI. Bd. [U. d. Pr. 1928.] Verzeichnis vom Verlag erhältlich.

Wilamowitz-Moellendorf, U. v., Kromayer, J. u. Heisenberg, A., Staat und Gesellschaft der Griechen und Römer bis zum Ausgang des Mittelalters. (Die Kultur der Gegenwart. Hrsg. von P. Hinneberg. Teil II, Abt. IV.) 2. Aufl. 1923. Geh. *RM* 18.—, in Halbleder geb. *RM* 22.—

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig und Berlin

BIBLIOTEKA
UNIERSYTECKA
GDAŃSK

821940

6xx